

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кваліфікаційна наукова
праця на правах рукопису

ПИЖИК ОЛЕКСАНДР АНДРІЙОВИЧ

УДК 339.54: 339.924

ГАРМОНІЗАЦІЯ СИСТЕМИ ТЕХНІЧНОГО РЕГУЛЮВАННЯ
УКРАЇНИ В ПРОЦЕСІ РЕАЛІЗАЦІЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ПОЛІТИКИ
ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Спеціальність 08.00.02 – світове господарство і
міжнародні економічні відносини
Галузь знань – економічні науки

Подається на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук

Дисертація містить результати власних досліджень. Використання ідей,
результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело.

 О.А.Пижик

Згідно з вимогами за змістом дисертації Науковий керівник:
з іменем приймається Савельєв Євген Васильович,

дисертація доктор економічних наук, професор

буде надана

Враховано 2019

АНОТАЦІЯ

Пижик О. А. Гармонізація системи технічного регулювання України в процесі реалізації економічної політики євроінтеграції. – на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.02 – світове господарство і міжнародні економічні відносини. – Тернопільський національний економічний університет. – Тернопіль, 2019.

У дисертації здійснено науково-теоретичне обґрунтування, проведено оцінювання та запропоновано напрями гармонізації системи технічного регулювання України в процесі реалізації економічної політики євроінтеграції. Узагальнено і уточнено підходи до трактування дефініції «система технічного регулювання» та «економічна політика євроінтеграції країни». Розкрито сутність, значення та структуру системи технічного регулювання, висвітлено гармонізацію системи технічного регулювання як складової економічної політики євроінтеграції країни та систематизовано засади гармонізації технічного регулювання в контексті економічної політики ЄС.

Аналіз поглядів та трактування терміна «технічне регулювання» з позиції нормативно-правового і техніко-організаційного підходів дали змогу обґрунтувати необхідність розгляду його з урахуванням економічної складової цього процесу у нерозривній єдності інтересів ринкових суб'єктів.

Запропоновано авторське визначення «технічного регулювання» як комплексу відносин між державою та ринковими суб'єктами, що охоплює створення концептуальної основи, інфраструктурного забезпечення, здійснення правового, інституційного упорядкування при проектуванні, виробництві та реалізації продуктів на внутрішньому і зовнішньому ринках.

Виокремлено наслідки використання технічних бар'єрів як результату недосконалості системи технічного регулювання, що проявляється у їх невідповідності вимогам єдиного ринку ЄС. При цьому наголошено на необхідності розрізняти фази технічного регулювання: гармонізацію,

уніфікацію, адаптацію законодавчо-правової бази країни, що дало змогу автору виокремити тенденцію впливу технічної гармонізації на економіку країни, яка полягає у тому, що технічна гармонізація сприяє збільшенню рівня прибутковості виробництва та підвищенню якості продукції, що, в свою чергу, стимулює економічне зростання в країні, активізацію зовнішньої торгівлі і підвищення рівня життя населення.

Відстежено сутнісну відмінність терміну «гармонізація» від споріднених термінів «уніфікація», «адаптація» законодавчо-правової бази країни, оскільки гармонізація адекватніше та ємніше за інші терміни відображає сутність процесу створення гомогенного правового середовища в рамках європейських інтеграційних об'єднань відповідно до моделей, запропонованих інститутами ЄС. Відстежено термінологічну логіку поняття «гармонізація системи технічного регулювання», сутність якої полягає у причинно-наслідковій послідовності: диференціація соціально-економічного розвитку країн, створення системи технічного регулювання, виникнення технічних бар'єрів у міжнародній торгівлі між країнами, виникнення потреби у гармонізації системи технічного регулювання країн, реалізація процесу гармонізації системи технічного регулювання країн до прийнятого в інтеграційному об'єднанні стандарту, збільшення ефективності експортної політики країни у міжнародній торгівлі.

Виокремлено рамковий та децентралізований характер системи регулювання. При характеристиці Нового та Глобального підходів до технічного регулювання у ЄС констатовано, що вони встановлюють істотні вимоги до продукції. Їх умовно ділять на горизонтальні, які містять основоположні вимоги до конкретних ризиків і поширюються на широкі групи продукції, і вертикальні, які визначають вимоги, пов'язані з ризиками за групами продукції.

Проаналізовано концептуальні засади, етапи та особливості процесу становлення і розвитку економічної політики євроінтеграції України, здійснено оцінку системи технічного регулювання України в процесі євроінтеграції.

Комплексний аналіз економічної політики євроінтеграції України дав можливість виявити низку недоліків при її формуванні та у напрямках і методах її реалізації, що суттєво ускладнює ведення міжнародної торгівлі як національними, так і зарубіжними операторами ринку. Це дало можливість автору ідентифікувати та визначити потребу у ґрунтовному переосмисленні зовнішньоекономічної політики країни при поглибленні процесу євроінтеграції, зокрема обґрунтувати необхідність проведення її радикального реформування, особливо у напрямі структурних перетворень в економіці загалом та експорту зокрема, модернізувати регулювання міжнародної торгівлі країни з використанням методів захисту внутрішнього ринку, забезпечення економічної безпеки зовнішньоекономічної діяльності підприємств, недопущення перерозподілу ресурсів на користь сильних країн, регулювання міжнародної лізингової діяльності, диверсифікації експорту, зростання виробництва інноваційної продукції. Аналіз існуючої економічної політики євроінтеграції показав, що за весь період незалежності України не було обрано чітких пріоритетів для зовнішньої політики, відсутня концептуальна та законодавча основа для формування еkleктичної зовнішньоекономічної політики та роботи дипломатичного корпусу, не визначено цінностей країни для самоідентифікації на світовому ринку.

Для визначення основних факторів гальмування розвитку зовнішньої торгівлі товарами України проаналізовано її динаміку упродовж 2014-2018 років, яка характеризується різким зменшення обсягів експорту. У дисертації комплексно проаналізовано товарну структуру українського експорту у 2014-2018 роках, на основі чого встановлено її переважно сировинний характер (понад 60% у структурі експорту), зменшення питомої частки машин та устаткування, незначну частку високотехнологічної продукції - 5%.

Доведено наявність залежності національної системи технічного регулювання від стану соціально-економічного розвитку України. Комплексно проаналізовано сильні та слабкі позиції України в окремих міжнародних рейтингах з метою виявлення причин відставання економічного розвитку

України та низького рівня конкурентоспроможності економіки загалом, до яких віднесено несформованість конкурентних, інноваційних рушіїв національної економіки та zdeформованість її структури. Акцентовано, що євроінтеграція, як пріоритет зовнішньоекономічної політики, здатна суттєво вплинути на оздоровлення економічної ситуації в Україні.

Особлива увага у дисертації приділена аналізу виконання зобов'язань України у сфері технічного регулювання в рамках виконання Угоди про асоціацію з ЄС. Встановлено, що Україною приділено достатньо уваги у сфері гармонізації законодавства, однак залишаються неохопленими питання формування так званої «інфраструктури якості» - інституцій, покликаних реалізувати прийняті закони і норми та допомагати українським товаровиробникам і провайдерам послуг адаптуватися до законодавства ЄС.

Виявлено внутрішні та зовнішні чинники гальмування впровадження європейської системи технічного регулювання в Україні, до яких віднесено: недосконалість норм, недостатність спеціальних знань і досвіду експортної діяльності у працівників більшості українських підприємств, недостатність навиків роботи та координації діяльності на зарубіжних ринках; збереження елементів дискримінації українських експортерів за кордоном. Відзначено, що негативними наслідками у формуванні існуючої системи технічного регулювання України є: поширення на один вид продукції різних видів регуляторних режимів; використання затратних видів попереджувального контролю; дублювання функцій контрольно-наглядовими органами; застосування інспекційних форм на стадії виробництва замість фокусу на цільових перевірках товарів на ринку; відставання від узгоджених з ЄС графіків впровадження європейських стандартів; конфлікт інтересів функціональних органів технічного регулювання; недостатнє залучення приватного сектору економіки у процесі стандартизації.

Констатовано, що державна політика у сфері формування системи технічного регулювання України є нечіткою, незбалансованою та невсеохоплюючою.

Проведений аналіз практики і недоліків технічного регулювання в Україні і за кордоном дозволив сформулювати дорожню карту вдосконалення національної системи технічного регулювання, яка включає створення комітетів з питань технічного регулювання при Українській спілці промисловців та підприємців та торговельно-промислових палатах; проведення просвітницьких кампаній на регіональному рівні щодо технічного регулювання та застосування механізмів подолання технічних бар'єрів; розширення переліку пріоритетних експортних товарів, проведення дослідження обсягів та структури зовнішньої торгівлі України.

Сформульовано основні положення моделі нової концепції економічної політики євроінтеграції України як інструменту реалізації моделі економічного зростання, що передбачає логічне поєднання бачення перспективи розвитку країни в системі інтеграційного угруповання, впровадження цивілізаційної системи цінностей у соціально-економічне життя суспільства, формування системи засад, пріоритетів, стратегічних цілей і завдань для задоволення потреб та інтересів усіх ринкових суб'єктів, споріднених до аналогічних, прийнятих у ЄС, що представлено чотирма структурними компонентами: «зростання економіки», «сприятливе ділове середовище», «система технічного регулювання», «співпраця ринкових суб'єктів України та ЄС», які дозволяють сформулювати контекст для бренду України на світових ринках та обрати пріоритети для її економічної політики.

У дисертації сформовано бачення розвитку України на період 2018-2030 років із набором показників її соціально-економічного розвитку для вибору альтернативної стратегії: поточний стан розвитку, сталий розвиток та проривний розвиток. На основі створеної автором динамічної моделі, яка дозволяє спрогнозувати рівень номінального ВВП України та питомого середньомісячного доходу українців, обґрунтовано необхідність проривного економічного розвитку. Автором сформульовано основні напрями реалізації ефективної економічної політики євроінтеграції України та показано кроки у вдосконаленні системи технічного регулювання: забезпечення визнання

виданих Національним агентством з акредитації атестатів про акредитацію на міжнародному рівні, підвищення рівня обізнаності суб'єктів господарювання та інших зацікавлених сторін щодо нової системи технічного регулювання, усунення дублювання функцій державного нагляду за відповідністю продукції встановленим вимогам тощо.

Проведено авторське дослідження рівня готовності українських експортерів виходити на зарубіжні ринки та здійснено висновки на основі опрацювання даних анкетування 50 підприємств-респондентів Тернопільської області. Виявлено низьку готовність українських виробників працювати на ринках ЄС через невеликі масштаби їхньої роботи (малу потужність), слабкість брендів, відсутність позитивного досвіду зовнішньоекономічної діяльності, нестачу людських та фінансових ресурсів, відсутність державного сприяння та підтримки експорту. На основі проведених досліджень визначено, що українським товаровиробникам бракує сучасних управлінських підходів та технологій, інформації щодо можливостей та умов роботи на закордонних ринках, вмінь знаходити свої цільові ніші на ринках певних країн. На основі проведеного дослідження виявлено наявність запитів експортерів щодо допомоги при формуванні стратегій поведінки на закордонних ринках, покращення інформованості стосовно умов роботи на них, підвищення якості продукції, проходження процедур сертифікації та стандартизації. Визначено потребу з боку експортерів щодо надання їм юридичної та маркетингової підтримки, консультації та сприяння державних структур та органів місцевого самоврядування для посилення їхніх позицій за кордоном.

У дисертаційній роботі розроблено проект створення центру комплексного сприяння експортерам та інвесторам у Тернопільській області. Сформульовано напрями надання комплексної допомоги експортерам Тернопільської області, які включають здійснення експортного консалтингу, реалізацію освітніх програм для експортерів, інформаційну та аналітичну роботу для вивчення потенційних експортних ринків та їх нетарифних обмежень.

Практичне значення одержаних результатів полягає у розробці рекомендацій щодо вдосконалення процесу гармонізації системи технічного регулювання країни в процесі економічної політики євроінтеграції. Основні наукові положення дисертаційної роботи можуть бути використані у практичній діяльності органів місцевого самоврядування, Міністерства економічного розвитку та торгівлі України, профільних комітетів Верховної Ради України, міжвідомчих комісій з підтримки національних експортерів, міжнародних торгово-промислових палат та спілок, об'єднань національних експортерів.

Окремі висновки і пропозиції, сформульовані у дисертації, використано у діяльності Тернопільської торгово-промислової палати, ТЗОВ «ОСП Корпорація ВАТРА», Управління стратегічного розвитку міста Тернопільської міської ради, Управління міжнародного співробітництва та фандрайзингу Тернопільської обласної державної адміністрації, Державного підприємства «Львівський науково-виробничий центр стандартизації, метрології та сертифікації».

Результати дослідження використовуються у навчальному процесі Тернопільського національного економічного університету при викладанні дисциплін «Міжнародна економіка», «Міжнародна економічна діяльність України», «Нетарифні інструменти регулювання зовнішньоекономічної діяльності».

Ключові слова: гармонізація, система технічного регулювання, економічна політика, євроінтеграція, економічна політика євроінтеграції.

SUMMARY

Ryzhyk O.A. Harmonization of the system of technical regulation of Ukraine in the process of implementing the economic policy of Eurointegration. - Manuscript.

Thesis for a Candidate Degree in Economics, specialty 08.00.02 - World Economy and International Economic Relations. - Ternopil National Economic University. - Ternopil, 2019.

The dissertation is based on scientific and theoretical substantiation, evaluation was carried out and directions of harmonization of the system of technical regulation of Ukraine in the process of realization of the economic policy of European integration were proposed. The approaches to the interpretation of the definition of "system of technical regulation" and "economic policy of Eurointegration of the country" are generalized and refined. The essence, significance and structure of the technical regulation system are revealed, the harmonization of the system of technical regulation as an integral part of the economic policy of Eurointegration of the country is highlighted and the principles of harmonization of technical regulation in the context of the EU economic policy are systematized.

Analysis of the views and interpretation of the term "technical regulation" from the standpoint of regulatory and technical and organizational approaches has allowed to justify the need to consider it taking into account the economic component of this process in the inextricable unity of interests of market actors.

The author proposes the definition of "technical regulation" as a complex of relations between the state and market actors, which includes the conceptual basis, infrastructure provision, legal and institutional arrangement in the design, production and marketing of products on the domestic and foreign markets.

The consequences of the use of technical barriers as a result of the imperfection of the technical regulation system, which manifests itself in their non-compliance with the requirements of the single EU market, are singled out. It stressed the need to distinguish between the phases of technical regulation: harmonization, unification, and adaptation of the legislative and legal framework of the country, which allowed the author to distinguish the tendency of the impact of technical harmonization on the country's economy, which is that technical harmonization contributes to increase the level of profitability of production and quality improvement products, which, in turn,

stimulates economic growth in the country, the intensification of foreign trade and raising the standard of living of the population.

The essential difference between the term "harmonization" from the related terms "unification", "adaptation" of the legislative and legal framework of the country is observed, since harmonization is more adequate and capacious in other terms, reflecting the essence of the process of creating a homogeneous legal environment within the framework of European integration associations in accordance with the models proposed institutes of the EU. The terminological logic of the term "harmonization of the system of technical regulation", the essence of which is the causal sequence: the differentiation of socio-economic development of countries, the creation of a system of technical regulation, the emergence of technical barriers in international trade between countries, the emergence of a need for harmonization of the system of technical regulation countries, implementation of the process of harmonization of the system of technical regulation of countries to the adopted in the integration of the standard, increasing the efficiency of the the country's sports policy in international trade.

The framework and decentralized nature of the regulatory system are singled out. When describing the New and Global Approaches to Technical Regulation in the EU, it was stated that they set essential requirements for products. They are conventionally divided into horizontal, which contain the basic requirements for specific risks and extend to broad product groups, and vertical, which define requirements related to risks by product groups.

The conceptual principles, stages and peculiarities of the process of formation and development of the economic policy of Eurointegration of Ukraine are analyzed, the system of technical regulation of Ukraine in the process of European integration has been evaluated.

A comprehensive analysis of the economic policy of Ukraine's European integration enabled us to identify a number of shortcomings in its formation and in the directions and methods of its implementation, which greatly complicates the conduct of international trade by both domestic and foreign market operators. This

allowed the author to identify and identify the need for a thorough rethinking of the country's foreign economic policy in deepening the process of European integration, in particular, to justify the need for its radical reform, especially in the direction of structural transformations in the economy as a whole and in particular, to modernize the regulation of international trade of the country using the methods of protecting the domestic market, ensuring economic security of foreign economic activity of enterprises, preventing redevelopment division of resources in favor of strong regulation of international leasing activities, export diversification, increased production of innovative products. The analysis of the existing economic policy of European integration showed that for the entire period of Ukraine's independence there were no clear priorities for foreign policy, no conceptual and legislative basis for the formation of eclectic foreign economic policy and the work of the diplomatic corps, nor the country's values for self-identification in the world market.

To determine the main factors inhibiting the development of foreign trade in goods of Ukraine analyzed its dynamics during 2014-2018, which is characterized by a sharp decrease in exports. The thesis analyzes the commodity structure of Ukrainian exports in 2014-2018, based on which it is mainly based on raw materials (more than 60% in the structure of exports), a decrease in the share of machinery and equipment, and a small share of high-tech products - 5%.

The existence of the dependence of the national system of technical regulation on the state of socio-economic development of Ukraine has been proved. The strengths and weaknesses of Ukraine in some international ratings are analyzed in order to identify the reasons behind the economic development lag of Ukraine and the low level of competitiveness of the economy as a whole, which include the lack of formation of competitive, innovative drivers of the national economy and the deformation of its structure. It is emphasized that European integration, as a priority of foreign economic policy, can significantly affect the improvement of the economic situation in Ukraine.

Special attention is paid to the analysis of the fulfillment of Ukraine's obligations in the field of technical regulation within the framework of the

implementation of the Association Agreement with the EU. It has been established that Ukraine has paid enough attention in the sphere of harmonization of legislation, but the issue of the so-called "quality infrastructure" - institutions aimed at implementing the laws and norms adopted and helping Ukrainian commodity producers and service providers to adapt to EU legislation remain unresolved.

The internal and external factors of the inhibition of the introduction of the European system of technical regulation in Ukraine are identified: imperfection of norms, lack of special knowledge and experience of export activity among employees of the majority of Ukrainian enterprises, lack of work skills and coordination of activities in foreign markets; preservation of elements of discrimination of Ukrainian exporters abroad. It is noted that the negative consequences in shaping the existing system of technical regulation of Ukraine are: distribution of different types of regulatory regimes to one type of product; the use of costly types of precautionary control; duplication of functions by control and supervisory bodies; application of inspection forms at the stage of production instead of focus on target inspections of goods on the market; lagging behind the EU-approved timetables for implementation of European standards; conflict of interests of functional bodies of technical regulation; insufficient involvement of the private sector in the standardization process.

It was stated that the state policy in the sphere of forming the system of technical regulation of Ukraine is fuzzy, unbalanced and non-all-encompassing.

The analysis of the practice and disadvantages of technical regulation in Ukraine and abroad allowed to formulate a roadmap for the improvement of the national technical regulation system, which includes the creation of technical regulatory committees under the Ukrainian Union of Industrialists and Entrepreneurs and Chambers of Commerce and Industry; conducting educational campaigns at the regional level on technical regulation and application of mechanisms for overcoming technical barriers; expanding the list of priority export goods, conducting research on the volumes and structure of Ukraine's foreign trade.

The main provisions of the model of the new conception of the economic policy of European integration of Ukraine as a tool for realization of the model of economic growth are formulated, which provides a logical combination of the vision of the country's development perspective in the system of integration grouping, the introduction of a civilizational system of values in the socio-economic life of society, the formation of a system of principles, priorities, strategic goals and tasks to meet the needs and interests of all market actors related to similar, accepted EU. The four structural components are: "economic growth", "favorable business environment", "system of technical regulation", "cooperation between market actors of Ukraine and the EU", which allow forming the context for Ukraine's brand on world markets and prioritizing its economic policy.

The thesis contains the vision of Ukraine's development for the period 2018-2030 with a set of indicators of its socio-economic development for the choice of an alternative strategy: the current state of development, sustainable development and breakthrough development. Based on the author's dynamic model, which allows to predict the level of nominal GDP of Ukraine and the specific average monthly income of Ukrainians, the necessity of breakthrough economic development is substantiated. The author formulates the main directions of implementation of the effective economic policy of Eurointegration of Ukraine and shows the steps to improve the technical regulation system: to ensure recognition of the accreditation certificates issued by the National Accreditation Agency on the international level, raising the level of awareness of economic entities and other stakeholders on the new system of technical regulation, elimination of duplication of functions of state supervision over compliance of products with established requirements, etc.

The authors' research on the level of readiness of Ukrainian exporters to enter the foreign markets was carried out and conclusions were drawn on the basis of processing of questionnaires of 50 enterprises-respondents from Ternopil region. The low readiness of Ukrainian producers to work in the EU markets due to small scale of their work (low capacity), weakness of brands, lack of positive experience of foreign economic activity, lack of human and financial resources, lack of state assistance and

export support are revealed. Based on the research conducted, it was determined that Ukrainian commodity producers lack modern managerial approaches and technologies, information on opportunities and conditions of work in foreign markets, and the ability to find their target niche in the markets of certain countries. On the basis of the research, exporters' requests for assistance in shaping behavior strategies in foreign markets, improving awareness of their working conditions, improving product quality, certification procedures and standardization were identified. The need for exporters to provide legal and marketing support, advice and assistance to state bodies and local governments to strengthen their positions abroad is determined.

In the dissertation work the project of creation of a center of complex assistance to exporters and investors in the Ternopil region was developed. The directions of providing comprehensive assistance to exporters of the Ternopil region are formulated, which include the implementation of export consulting, the implementation of educational programs for exporters, information and analytical work for the study of potential export markets and their non-tariff barriers.

The practical value of the results is to develop recommendations for improving the process of harmonizing the system of technical regulation of the country in the process of economic policy of European integration. The main scientific positions of the dissertation work can be used in practical activities of local self-government bodies, the Ministry of Economic Development and Trade of Ukraine, specialized committees of the Verkhovna Rada of Ukraine, interagency commissions to support national exporters, international chambers of commerce and industry, associations of national exporters.

Some conclusions and suggestions formulated in the dissertation were used in the activities of the Ternopil Chamber of Commerce and Industry, LLC "OSB Corporation of WATRA", the Office of Strategic Development of the city of Ternopil City Council, the Office of International Cooperation and Fundraising of the Ternopil Regional State Administration, the State Enterprise "Lviv Scientific and Production Center for Standardization, Metrology and Certification".

The results of the research are used in the educational process of the Ternopil National Economic University in the teaching of disciplines "International Economics", "International Economic Activity of Ukraine", "Non-Tariff Instruments for the Regulation of Foreign Economic Activity".

Key words: harmonization, system of technical regulation, economic policy, eurointegration, economic policy of eurointegration.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації:

1. Пижик О. А. Необхідність реалізації країною політики технічної гармонізації. *Економічний аналіз*. 2015. Т. 21. № 1. С. 120-128. (0.70 д.а.).

2. Пижик О. А. Асоціація «Україна – ЄС» як нова парадигма міжнародних відносин у сфері технічного регулювання. *Галицький економічний вісник*. 2015. № 2 (49). С. 76-82. (0.60 д.а.).

3. Пижик О. А. Імплементация європейської системи технічного регулювання в Україні як вирішальний крок для виходу на зовнішні ринки. *Галицький економічний вісник*. 2016. № 1 (50). С. 120-129. (0.98 д.а.).

4. Пижик О. А. Стратегічні вектори розвитку системи технічного регулювання в Україні у контексті євроінтеграційних пріоритетів. *Інноваційна економіка*. 2017. № 7-8 (70). С. 65-71. (0.61 д.а.).

5. Пижик О. А. Гармонізація європейської системи технічного регулювання як чинник забезпечення конкурентоспроможності України на зовнішніх ринках. *Сталий розвиток економіки*. 2017. № 3 (36). С. 60-67. (0.75 д.а.).

6. Пижик О. А. Дослідження рівня готовності Українських експортерів працювати на ринках ЄС в процесі реформування національної системи технічного регулювання. *Sciences of Europe*. 2018. VOL 2, No 31. С. 25-31. (0.70 д.а.).

7. Пижик О. А. Україна-Євросоюз: імплементація європейської системи технічного регулювання, труднощі розвитку та нові виклики. *Тенденції розвитку маркетингу в умовах економічних трансформацій*: Монографія. за ред. проф. Р. В. Федоровича. Тернопіль: ФО-П Шпак В. Б., 2017. С. 165-172.(0.71 д.а.).

Опубліковані праці апробаційного характеру:

8. Пижик О. А. Технічне регулювання як фактор інтеграції та засіб виходу українського продукту на європейський ринок. *Україна в процесі імплементації угоди про асоціацію з ЄС*: збірник тез доповідей Міжнародної Інтернет-конференції студентів та молодих вчених. (м. Тернопіль, 23-24 квіт. 2015 р.) ТНЕУ, 2015. С. 32-33.(0.12 д.а.).

9. Пижик О. А. Забезпечення життєздатності системи технічного регулювання України через адаптування європейських «підходів». *Інноваційний розвиток: стратегічний погляд у майбутнє*: матеріали шостої всеукраїнської науково-практичної конференції пам'яті почесного професора ТНТУ імені Івана Пулюя, академіка НАН України М. Г. Чумаченка. (м. Тернопіль, 06 квіт. 2017 р.). Тернопіль: ТНТУ, 2017. С. 43–44.(0.14 д.а.).

10. Пижик О. А. Використання маркетингу як додаткового важеля для просування продукції на зовнішні ринки. *Маркетингові технології підприємств в сучасному науково-технічному середовищі*: Матеріали VII Регіональної науково-практичної Інтернет-конференції молодих вчених та студентів. Тернопіль: ТНТУ, 2017. С. 38-89.(0.20 д.а.).

11. Пижик О. А. Гармонізація системи технічного регулювання України як основа внутрішньої економічної політики, та основа реалізації зовнішньої економічної політики. *Інновації: соціально-економічні та безпекові стратегії розвитку*: матеріали VII Всеукраїнської науково-практичної конференції пам'яті почесного професора ТНТУ імені Івана Пулюя, академіка НАН України МГ Чумаченка. (м. Тернопіль. 23 берез. 2018 р). Тернопіль: ТНТУ, 2018. С. 59-60. (0.10 д.а.).

12. Пижик О. А. Інкorporація європейської системи технічного регулювання як інструмент експортної експансії. *Економічна модель сучасності: завдання, виклики, перспективи*: Міжнародна науково-практична конференція. (м. Ніжин. 6-7 квіт. 2017 р.). Ніжин: ВП НУБіП, 2017. С. 287-289.(0.2 д.а.).

13. Пижик О. А. Формування державної політики щодо гармонізації системи технічного регулювання. *Економіка і менеджмент 2017: Перспективи інтеграції та інноваційного розвитку*: збірник наукових праць Міжнародної науково-практичної конференції. (м. Дніпро, 23–24 берез. 2017 р.). Дніпро. 2017. С 72-74.(0.12 д.а.).

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ГАРМОНІЗАЦІЇ СИСТЕМ ТЕХНІЧНОГО РЕГУЛЮВАННЯ В ПРОЦЕСІ РЕАЛІЗАЦІЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ПОЛІТИКИ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ	11
1.1. Система технічного регулювання: сутність, значення та структура	11
1.2. Гармонізація системи технічного регулювання як складова економічної політики євроінтеграції країни	26
1.3. Засади гармонізації технічного регулювання в системі економічної політики ЄС	45
Висновки до розділу 1	63
РОЗДІЛ 2. ОЦІНКА ПРОЦЕСУ ГАРМОНІЗАЦІЇ СИСТЕМИ ТЕХНІЧНОГО РЕГУЛЮВАННЯ УКРАЇНИ В УМОВАХ РЕАЛІЗАЦІЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ПОЛІТИКИ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ	65
2.1. Аналіз концептуальних засад економічної політики євроінтеграції України	65
2.2. Становлення і розвиток економічної політики євроінтеграції України	87
2.3. Оцінка системи технічного регулювання України в процесі євроінтеграції	108
Висновки до розділу 2	128
РОЗДІЛ 3. ПЕРСПЕКТИВНІ НАПРЯМИ ГАРМОНІЗАЦІЇ СИСТЕМИ ТЕХНІЧНОГО РЕГУЛЮВАННЯ УКРАЇНИ В ПРОЦЕСІ РЕАЛІЗАЦІЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ПОЛІТИКИ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ	131
3.1. Нова концепція економічної політики євроінтеграції України	131
3.2. Поліваріантна стратегія гармонізації системи технічного регулювання України	146
3.3. Створення пілотного центру комплексної підтримки експортерів для вдосконалення системи технічного регулювання	168
Висновки до розділу 3	192
ВИСНОВКИ	195
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	199
ДОДАТКИ	236

ВСТУП

Актуальність теми. Визначальним трендом упродовж останніх десятиліть, який визначає розвиток світової економіки, є лібералізація торгівлі. Однак зниження рівня тарифного захисту національних економік відповідно до вимог СОТ та інших міжнародних організацій суттєво підвищило рівень використання нетарифних обмежень, у тому числі технічних регламентів.

Система технічного регулювання, з одного боку, впливає на конкурентоспроможність підприємств і галузей у частині приведення їхньої діяльності у відповідність до вимог внутрішнього і зарубіжного ринків щодо якості, безпеки продукції та послуг. Технічна гармонізація сприяє виникненню нових форматів міжнародних відносин, зокрема секторальної інтеграції, крос-секторальної взаємодії. Це зумовлює зміни відносин між ринковими суб'єктами різних країн, дає змогу здійснювати обмін знаннями, досвідом, інтелектуальними ресурсами тощо, в результаті чого підвищується ефективність експортної політики країни.

Для суттєвого нарощення українського експорту в країни ЄС необхідно здійснити гармонізацію національної системи технічного регулювання відповідно до їхніх вимог. Цей процес значно активізувався упродовж 2014–2018 рр., однак відбувається він занадто повільно через відсутність кваліфікованих кадрів у системі органів технічного регулювання, нестачу необхідних фінансових ресурсів для реформування системи загалом. Крім того, в Україні значна увага приділена, насамперед, технічним і юридичним аспектам гармонізації, передусім адаптації правової бази, вдосконаленню функціонування інституцій. Така спрямованість не дає змоги у належно реалізувати головне завдання системи технічного регулювання – забезпечення конкурентоспроможності ринкових суб'єктів.

Теоретичні аспекти сутності та значення системи технічного регулювання розглядали у своїх працях Л. Баль-Прилипко, О. Білоус, П. Бичківський, О. Боровіков, Т. Бубела, Л. Віткін, Н. Волкова, М. Дивнич, П. Гамула,

О. Жирнов, А. Зенкін, О. Іванов, С. Іоакеїмідіс, П. Калита, О. Калмикова, М. Когут, В. Колчков, І. Кравець, П. Крючкова, М. Латишев, Н. Лебідь, С. Мельничук, Н. Московська, А. Муллін, О. Нагорна, М. Нечипорук, П. Рабінович, Ю. Ружевикус, Т. Сахно, О. Сафонова, В. Селютін, Г. Селютіна, А. Семенов, О. Сергеев, Р. Столярчук, В. Терегеря, О. Усенко, Г. Хімічева, О. Шніпко, Н. Штефан та інші науковці. Разом із тим, система технічного регулювання подається дещо спрощено, а саме як стандартизація, метрологія та ринковий нагляд, а не як набір складових із єдиною метою реалізації спільних інтересів держави та ринкових суб'єктів. Не повною мірою також її відображена в експортній політиці держави.

Проблеми гармонізації національного законодавства відповідно до вимог ЄС досліджували І. Бураковський, В. Буткевич, А. Гавердовський, Ю. Гаряча, В. Гомонай, Г. Дугінець, А. Докукіна, Л. Донскова, С. Дудар, О. Євглевська, Ю. Єнін, В. Забігайло, О. Задорожний, О. Зайчук, О. Зеркаль, О. Зуєва, Є. Іванова, П. Калініченко, Т. Качка, С. Кашкін, В. Козюк, М. Леммел, В. Лір, Д. Луценко, З. Луцишин, В. Луць, А. Міщенко, В. Мицик, Ю. Пероганич, К. Рудий, Є. Савельєв, Є. Смольянова, В. Третьяков, М. Трубіна, А. Черданцев, А. Четверіков, С. Якобсен, К. Ященко та інші вчені.

З огляду на фундаментальний науковий доробок чимало аспектів цієї багатогранної проблеми досі залишаються недостатньо розкритими та обґрунтованими. Це стосується насамперед економічних аспектів технічної гармонізації у національному і глобальному вимірах, обґрунтування стратегії гармонізації системи технічного регулювання України з країнами ЄС, визначення нової парадигми економічної політики євроінтеграції України.

Таким чином, комплексне дослідження процесу гармонізації системи технічного регулювання України в ході реалізації економічної політики євроінтеграції є важливим як у теоретичному, так і у практичному зрізах, що визначило вибір теми дисертації, її мету та завдання.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.
Дисертаційна робота виконана відповідно до планів науково-дослідних робіт

Тернопільського національного економічного університету у межах науково-дослідних тем: «Бенчмаркінг процесів регіонального розвитку Польщі, Словаччини, Болгарії та України» (державний реєстраційний номер 0115U002336), де автором висвітлено зменшення торговельних видатків країнами Східної Європи після гармонізації своєї системи технічного регулювання «Розвиток міжнародних відносин України в системі світової та європейської економічної інтеграції» (державний реєстраційний номер 0114U001085), де автором окреслено нову парадигму економічної політики євроінтеграції України на період 2020 та 2030 рік; «Цивілізаційні виміри глобальних трансформацій і гео економічні пріоритети України» (державний реєстраційний номер 0114U001079), в якій автором запропоновано поліваріантну стратегію вдосконалення системи технічного регулювання України.

Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційної роботи є теоретико-методологічне обґрунтування політики гармонізації систем технічного регулювання України та Європейського Союзу і розробка прикладних рекомендацій щодо стимулювання експорту продукції України в контексті економічної політики євроінтеграції.

Реалізація визначеної мети зумовила необхідність вирішення таких завдань:

- ідентифікувати та розкрити економічну сутність, значення і структуру системи технічного регулювання для удосконалення понятійно-категорійного апарату;
- узагальнити концептуальний базис економічної політики держави для визначення місця технічного регулювання у ній;
- з'ясувати сутність та засадничі риси технічного регулювання в ЄС для визначення напрямів його удосконалення й адаптації українського законодавства до вимог ЄС;
- відстежити еволюцію економічної політики євроінтеграції України для виявлення логіки формування змін трансформаційно-модифікаційного характеру та розробки рекомендацій щодо вдосконалення економічної політики євроінтеграції;

- проаналізувати систему технічного регулювання України в процесі євроінтеграції для виявлення її недоліків у сучасних умовах;
- сформулювати основні засади нової концепції економічної політики євроінтеграції України з виокремленням основних структурних складових забезпечення зростання експорту;
- визначити стратегію гармонізації системи технічного регулювання України з ЄС;
- запропонувати дієві організаційно-економічні методи стимулювання експорту шляхом створення інфраструктури комплексної підтримки експортерів.

Об’єктом дослідження є система технічного регулювання країни.

Предметом дослідження є теоретико-методичні та практичні аспекти гармонізації системи технічного регулювання як складової економічної політики євроінтеграції та експортної орієнтації України.

Методи дослідження. Теоретичною і методологічною основою дисертаційної роботи є фундаментальні положення економічної теорії, теорії міжнародної торгівлі та міжнародного права. Для досягнення окресленої мети використано такі методи дослідження: діалектичний метод пізнання – при дослідженні сутності системи технічного регулювання; теоретичного узагальнення і порівняння – для формування категорійного апарату, ідентифікації тенденцій гармонізації системи технічного регулювання країн єдиного ринку; системний підхід – при обґрунтуванні стратегії вдосконалення системи технічного регулювання країни залежно від темпів її економічного зростання в країні та стану розвитку подій в інтеграційному об’єднанні; абстрактно-логічний – для теоретичних узагальнень і формулювання висновків дослідження; контент-аналізу – для виявлення цінностей і пріоритетів національної економічної політики євроінтеграції, SWOT-аналізу – для виявлення сильних і слабких позицій України у міжнародних економічних рейтингах, фактів впливу на стан розвитку національної системи технічного регулювання та економіки країни в цілому; соціологічного інтерв’ю – при визначенні проблем виходу національних експортерів на зарубіжні ринки.

Інформаційно-фактологічною базою дисертаційної роботи є монографічні дослідження та періодичні публікації вітчизняних і зарубіжних учених-економістів з проблематики технічного регулювання та зовнішньоекономічної політики, матеріали й аналітичні звіти міжнародних організацій і дослідницьких агенцій (ООН, ЮНКТАД, групи Світового банку, Міжнародного валютного фонду, ОЕСР, Всесвітнього економічного форуму, Інституту менеджменту та розвитку (м. Лозанна) та ін.); статистичні дані та ресурси мережі Інтернет; нормативно-правові акти та офіційна статистика Європейського Союзу та України з питань технічного регулювання.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у поглибленні теоретичних і розробці прикладних підходів щодо вдосконалення системи технічного регулювання України в контексті реалізації нею економічної політики євроінтеграції.

У результаті дослідження отримано такі найвагоміші результати:

вперше:

– сформульовано нові концептуальні положення формування економічної політики євроінтеграції України із виокремленням її структурних компонентів: а) зростання і процвітання економіки (досягнення проривного зростання, енергетичної незалежності; формування інноваційної економіки V–IV типу економічного укладу); б) покращення ділового середовища внутрішнього ринку (подальша дерегуляція бізнесу; спрощення податкової системи; створення інфраструктури підтримки бізнесу; впровадження засад державно-приватного партнерства; надання інформаційної, консультаційної підтримки підприємцям, експортерам); в) гармонізація системи технічного регулювання (адаптація до європейських правових норм технічного регулювання; розвиток інфраструктури технічного регулювання; надання супроводу та допомоги експортерам при сертифікації, ліцензуванні при виході на закордонні ринки); г) стимулювання координації, партнерства, взаємодії на ринках ЄС (сприяння у пошуках партнерів, посередників для налагодження кооперації, партнерства та взаємодії; міжнародна інтеграція науки, виробництва та освіти; отримання технічної допомоги від ЄС,

міжнародних фінансових інститутів; обмін досвідом, участь у спільних подіях та заходах) з метою конкретизації пріоритетів України на світових ринках;

удосконалено:

– науково-теоретичні підходи до формування стратегії гармонізації системи технічного регулювання України відповідно до вимог ЄС, яка, на відміну від наявних, доповнена заходами з підтримки експорту видів високовольтної, деревообробної, текстильної, хімічної продукції з урахуванням темпів соціально-економічного зростання і формату взаємин між Україною та окремими країнами ЄС;

– науково-аналітичні підходи до формування дорожньої карти гармонізації національної системи технічного регулювання до вимог ЄС, які, на відміну від наявних, визначають кроки для її реалізації, що охоплюють економічні, юридичні та комунікативні аспекти, ключовими з яких є: прийняття Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність» у новій редакції; створення «карти світових товарних пріоритетів» із визначенням національних та інших особливостей торгівлі у тих чи інших регіонах і країнах; розробка основних принципів державного маркетингу і менеджменту та інші;

– науково-теоретичні засади формування організаційної моделі інфраструктури підтримки національних експортерів та інвесторів, які на відміну від існуючих, обґрунтовують доцільності створення регіональних центрів комплексного сприяння експортерам та інвесторам та механізми надання комплексної допомоги підприємствам;

– концептуальні засади аналізу економічної політики країни в контексті євроінтеграції, які, на відміну від наявних, базуються на дослідженні законодавчого підґрунтя, виявленні пріоритетів розвитку економіки країни, врахуванні умов формування зовнішньоекономічної політики, аналізу динаміки та структури експорту товарів і послуг, контент-аналізі позицій країни у низці міжнародних економічних рейтингів;

отримали подальший розвиток:

– трактування системи технічного регулювання країни, під якою запропоновано розуміти набір ключових блоків – концептуального,

законодавчого, інфраструктурного та інституційного, що демонструє участь усіх ринкових суб'єктів у підвищенні конкурентоспроможності країни, покращенні середовища ведення бізнесу та дає можливість забезпечити якість життя, здоров'я населення, безпеку продуктів харчування, збереженість довкілля і, як наслідок, рівень інновацій, технологічний прогрес і рівень конкурентоспроможності економіки країни;

– науково-методичні підходи до обґрунтування стратегії крос-секторальної взаємодії між системою технічного регулювання, створенням сприятливого бізнес-середовища для експортерів та формуванням ефективної експортної політики країни, що дасть можливість підвищити конкурентоспроможність вітчизняного експорту.

Практичне значення одержаних результатів полягає у розробці рекомендацій щодо вдосконалення процесу гармонізації системи технічного регулювання країни в процесі економічної політики євроінтеграції. Основні наукові положення дисертаційної роботи можуть бути використані у практичній діяльності органів місцевого самоврядування, Міністерства економічного розвитку та торгівлі України, профільних комітетів Верховної Ради України, міжвідомчих комісій з підтримки національних експортерів, міжнародних торгово-промислових палат та спілок, об'єднань національних експортерів.

Окремі висновки і пропозиції, сформульовані у дисертації, використано у діяльності Тернопільської торгово-промислової палати (довідка № 277/01-11 від 05.10.2018 р.), ТзОВ «ОСП Корпорація ВАТРА» (довідка № 175 від 02.10.2018 р.), Управління стратегічного розвитку міста Тернопільської міської ради (довідка № 482/2 від 03.10.2018 р.), Управління міжнародного співробітництва та фандрайзингу Тернопільської обласної державної адміністрації (довідка № 256-9/01-09 від 03.10.2018 р.), Державного підприємства «Львівський науково-виробничий центр стандартизації, метрології та сертифікації» (довідка № 11-09/1092 від 18.10.2018 р.).

Результати дослідження використовуються у навчальному процесі Тернопільського національного економічного університету при викладанні дисциплін «Міжнародна економіка», «Міжнародна економічна діяльність України», «Нетарифні інструменти регулювання зовнішньоекономічної діяльності» (довідка № 126-34/2191 від 23.11.2018 р.).

Особистий внесок здобувача. Усі наукові результати, викладені у дисертаційній роботі, отримано автором особисто. Особистий внесок автора відображений у списку опублікованих праць за темою дисертації.

Апробація результатів дисертації. Основні результати дисертації обговорювалися і отримали схвалення на міжнародних і всеукраїнських наукових та науково-практичних конференціях і семінарах: «Україна в процесі імплементації угоди про асоціацію з ЄС» (м. Тернопіль, 23–24 квітня 2015 рік); «Маркетингові технології підприємств в сучасному науково-технічному середовищі» (м. Тернопіль, 28 квітня 2017 рік); «Інноваційний розвиток: стратегічний погляд у майбутнє» (м. Тернопіль, 6 квітня 2018 рік); «Інновації: соціально-економічні та безпекові стратегії розвитку» (м. Тернопіль, 23 березня 2018 рік); «Економічна модель сучасності: завдання, виклики, перспективи» (м. Ніжин, 6–7 квітня 2017 рік); «Перспективи інтеграційного та інноваційного розвитку» (м. Дніпро, 23–24 березня 2017 рік).

Публікації. Основні положення і наукові результати дослідження опубліковано у 13 наукових працях загальним обсягом 5,71 д. а., у тому числі: 5 статей – у наукових фахових виданнях України (з яких 3 статті – у виданнях внесених до реєстру міжнародних науко метричних баз), 1 стаття – у науковому періодичному виданні іншої держави (Чехія), 1 публікація – у колективній монографії, 6 публікацій апробаційного характеру.

Структура та обсяг дисертації. Дисертаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел із 306 найменувань на 37 сторінках та 15 додатків, які розміщено на 57 сторінках. Основний текст дисертації охоплює 198 сторінок. Дисертація містить 30 таблиць та 41 рисунок. Загальний обсяг дисертації становить 292 сторінки.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ГАРМОНІЗАЦІЇ СИСТЕМ ТЕХНІЧНОГО РЕГУЛЮВАННЯ В ПРОЦЕСІ РЕАЛІЗАЦІЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ПОЛІТИКИ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

1.1. Система технічного регулювання: сутність, значення та структура

Розвиток системи технічного регулювання є базовою вимогою інтеграції країни у світовий економічний простір та підвищення конкурентоспроможності її економіки. Ефективне функціонування системи технічного регулювання впливає на динаміку інноваційного розвитку економіки країни. При цьому важливо досягти балансу у розвитку усіх секторів, оскільки відставання будь-якого з них може стати нездоланим бар'єром при виході на світові ринки, особливо, у зонах високих технологій. Для країн, які намагаються увійти в інтеграційні угруповання, приведення до відповідного рівня системи технічного регулювання є базовою умовою.

Система технічного регулювання є дійовим важелем керування економікою та є умовою забезпечення конкурентоспроможності продукції, захисту довкілля та ощадливого використання ресурсів – основах сталого розвитку будь-якої країни. Її значення впливає з процесів у економіці та громадському житті, характерних для кінця ХХ – початку ХХІ століть [216].

Перший серед них – глобалізація торговельних відносин та світового ринку, якій притаманне усунення кордонів на шляху вільного руху капіталу, товарів, людей, ідей та інформації. Не менш важливим є другий – прискорення науково-технічного прогресу, стрімкий розвиток прогресивних галузей і сфер діяльності, в першу чергу, інформаційних і комунікаційних технологій та біотехнологій. З цим тісно пов'язане використання високих технологій для скорочення циклу проектування і виготовлення продукції, забезпечення оптимального співвідношення між якістю, вартістю і часом виготовлення

продукції. Нарешті, третій процес – посилення охорони довкілля та раціонального використання ресурсів. Ця проблема пов’язана з комплексом завдань щодо забезпечення прийнятної якості життя.

У ринковій економіці технічне регулювання покликано зруйнувати бар’єри для інновацій, надати можливості національним виробникам продукції та провайдерам послуг працювати на міжнародних ринках без перешкод, на рівних із світовими та місцевими операторами.

Провідні країни світу активно розбудовують свої економіки, роблячи акцент на розвиток науки, зокрема сучасних інноваційних технологій на основі прогресивних управлінських підходів. Переваги отримують країни, які виробляють не кращу продукцію чи послуги, а генерують нові ідеї і знання, адже на їх основі будуть розроблені нові технологія, продукція тощо. Так, уряд Німеччини в якості стратегічного інструменту просування своїх технологій на світові ринки вважає стратегію стандартизації [254, с. 4].

Термін «технічне регулювання» використовується переважно у законодавчих та нормативних документах, а також спеціальній літературі [21, с. 12; 73, с. 13; 247, с. 22]. Цей термін широко вживається в документах міжнародних організацій зі стандартизації (ISO, IEC, ETSI), Світової організації торгівлі, регіональних організацій зі стандартизації (CEN, CENELEC, МДР). В технічне регулювання визначають як

У таблиці 1.1 подано аналіз визначень терміну «технічне регулювання».

Таблиця 1.1

Аналіз поглядів авторів щодо розуміння сутності технічного регулювання

№ з/п	Автор / джерело	Визначення	Основний акцент
1	2	3	4
1	АПЕК	Документи, що прийняті державою та встановлюють технічні вимоги до продукції або безпосередньо, або шляхом посилання на стандарт, технічну специфікацію чи кодекс діяльності	Система документів
2	ОЕСР	Встановлення стандартів та контроль за їхнім дотриманням з метою забезпечення технічної сумісності продукції та безпеки громадян й охорони довкілля	Стандарти

Продовження табл. 1.1

1	2	3	4
3	«Угода про проведення узгодженої політики в галузі технічного регулювання, санітарних і фіто санітарних заходів» країн-учасниць СНД	Правове і нормативне регулювання в галузі розробки і застосування технічних регламентів, стандартів, оцінки (підтвердження) відповідності, державного контролю (нагляду), що здійснюється відповідно до законодавства держави Сторони міжнародних договорів	Правове і нормативне регулювання
4	Закон України «Про стандарти, технічні регламенти та процедури оцінки відповідності»	Правове регулювання відносин у сфері встановлення, застосування та виконання обов'язкових вимог до продукції або пов'язаних з нею процесів, систем і послуг, персоналу та органів, а також перевірка їх дотримання шляхом оцінки відповідності та/або ринкового нагляду»	Правове регулювання відносин
5	Брідаль М., Холеран І.	Національні чи міжнародні нормативно-правові норми розроблені для безпеки харчових продуктів, системи охорони здоров'я та довкілля	Правові норми

Джерело: складено автором на основі [266; 292; 21; 195].

Здійснивши огляд певної кількості літературних джерел, ми дійшли висновку, що термін «технічне регулювання» використовується практично в одному варіанті з невеликими розбіжностями переважно як задокументований набір вимог до формування відносин у торгівлі між країнами або як різновид правових відносин. А в низці джерел [279; 285; 302; 257] сутність цього терміну взагалі не розкривається, а передається тільки як низка взаємопов'язаних інструментів – метрології, стандартизації, оцінки відповідності тощо.

На нашу думку, це визначення є доволі узагальненим і концентрується переважно на нормативно-правовому регулюванні відносин, при чому не уточнюючи, яких конкретно і між якими суб'єктами. Також таке визначення не висвітлює призначення цього терміну, інтересів учасників процесу відносин. Також при поданні цього визначення йдеться переважно про правові відносини, тоді як процеси проектування, виробництва, монтажу тощо продукції, охоплюють і виробничі, економічні, організаційні види відносин.

Низка авторів – М. Згуровський, Ю. М. Пахомов та А. С. Філіпенко у своїй монографії [33] подають термін «науково-технічне регулювання», який на

їхню думку «набуває форми різнопланового податково-фінансового, організаційно-інституційного сприяння, регіональної, інтеграційної політики», Під цим терміном вони розуміють комплекс заходів та інструментів державної політики, яка має на меті прискорення науково-технічного розвитку на рівні країн, регіонів, угруповань держав. Таким чином, видно, що ці автори дозволили собі відступити від однобокого тлумачення терміну «технічне регулювання» і дещо його розширили. Це дозволяє їм охопити не тільки правові відносини між ринковими суб'єктами, а й вести мову про комплекс заходів та інструментів державної політики.

Здебільшого термін «технічне регулювання» ототожнюється із терміном «правове регулювання», що відображено у відповідному Законі України [195].

Під правовим регулюванням П. Рабінович [198] розуміє здійснюваний державою за допомогою всіх юридичних засобів владний вплив на суспільні відносини з метою їх упорядкування, закріплення охорони і розвитку.

А. Черданцев [250] зазначає, що правове регулювання – це впорядкування суспільних відносин за допомогою норм права та інших правових засобів (актів застосування, договорів тощо).

Таким чином, аналіз понять технічного регулювання, яке припускає використання правових методів і юридичних інструментів, що законодавчо закріплено в багатьох країнах, дозволив виявити їх подібність, але не тотожність. Це і обумовлює різні підходи до формування систем і її основних складових.

Передусім важливо зрозуміти сам термін «регулювання», який походить від латинського слова «regulo» – «правило» та розуміє впорядкування чого-небудь, приведення чогось у відповідність з чимось, керування чимось, підкоряючи його відповідним правилам, певній системі [65; 213].

Осовська Г. В. та Осовський О. А. під регулюванням розуміють діяльність із підтримки в динамічній системі управління виробництвом заданих параметрів [67]. Функція регулювання забезпечує виконання поточних заходів, пов'язаних з усуненням відхилень від заданого режиму функціонування організаційної системи виробництва.

Таким чином, під регулюванням варто розуміти забезпечення діяльності учасників суспільних відносин в межах встановлених стандартів, правил гри.

З цих визначень випливає, що має бути принаймні один суб'єкт, який встановлює правила, а також інші суб'єкти, які мають дотримуватись цих правил. Очевидно, що правила поведінки у суспільстві встановлює держава на основі певної низки своїх інтересів. Тоді можна зробити припущення, що іншими суб'єктами цих же відносин в контексті досліджуваної нами теми дисертаційної роботи виступають підприємства, підприємці, які працюють в межах конкретної країни і / або здійснюють свою діяльність за кордоном, а також інституції, установи, які стежать за дотриманням встановлених правил та норм поведінки. Також важливо до кола ринкових суб'єктів віднести споживачів й користувачів продукції, навколишнє середовище, адже саме в їхніх інтересах держава намагається встановити правила поведінки інших суб'єктів із тим, щоб представити безпечну, якісну продукцію та послуги, які б зберігали здоров'я людей і не спричиняли негативного впливу на природу.

У таблиці 1.2 наведено перелік ринкових суб'єктів, учасників процесу технічного регулювання із визначенням їх інтересів.

Таблиця 1.2

Основні інтереси (пріоритети) суб'єктів процесу технічного регулювання

№ з/п	Суб'єкт(и)	Коло інтересів
1	2	3
1	Держава	Підвищення конкурентоспроможності країни в цілому Усунення технічних барерів у зовнішній торгівлі Захист внутрішнього ринку від неякісної продукції Забезпечення високої якості життя громадян Реалізація інноваційної політики на основі провідних технологій Технологічне оновлення промисловості і використання перспективних технологій
2	Споживачі, користувачі продукції та послуг	Захист від несумлінної практики, неякісних, шкідливих продуктів Збереження здоров'я через гарантування безпеки продукції та послуг
3	Виробники, провайдери послуг	Вільний доступ товарів на міжнародні ринки на рівних умовах із місцевими операторами

Продовження табл. 1.2

1	2	3
4	Інституції, що здійснюють ринкових нагляд та контроль	Встановлення взаємим із ринковими суб'єктами, надання інформаційної та організаційної допомоги для проведення сертифікації продукції і послуг Оцінка відповідності виробництва, проектування, монтажу, реалізації продукції технічним стандартам, дерективам, міжнародним стандартам тощо
5	Інфраструктура якості	Сворення нової інфраструктури якості (стандартизація, оцінка відповідності, акредитація, метрологія, ринковий нагляд, захист прав споживачів, управління якістю)

Джерело: сформовано автором на основі [22; 48; 254].

Отже, з табл 1.2 видно, що технічне регулювання стосується значної кількості суб'єктів і покликано впорядкувати їх інтереси, привести до логічного компромісу з орієнтуванням на систему цінностей, прийняту у державі. Інтереси органів державної влади і управління можна розділити на дві основні групи. По-перше, це інтереси органів державної влади і управління (в широкому сенсі слова), використовують технічне регулювання як один з інструментів управління економікою для досягнення базових державних цілей: економічного зростання, стимулювання інновацій, підвищення рівня і якості життя населення, розвитку міжнародних відносин тощо. По-друге, це інтереси державних контролюючих органів, які не що володіють безпосередньо будь-якими власними вигодами.

На нашу думку, визначення кола суб'єктів повинно бути відображено у визначенні терміну «технічне регулювання» із тим, щоб прояснити його спрямованість. Інтреси споживачів і підприємців в області технічного регулювання різноманітні і є похідними від їх базових потреб.

Таким чином, враховуюче усе наведене, пропонується наступне визначення: технічне регулювання – це комплекс відносин між державою та ринковими суб'єктами, що охоплює створення концептуальної основи, інфраструктурного забезпечення, здійснення правового, інституційного упорядкування, при проектуванні, виробництві та реалізації продуктів на внутрішньому та зовнішньому ринках.

Значення технічного регулювання розкривається у тому, що воно є реакцією на класичні провали ринку, пов'язані з інформаційною асиметрією і наявністю зовнішніх ефектів. В економічній літературі давно ведуться активні дискусії про те, чи є законодавче забезпечення безпеки продукції (регулювання безпеки) ефективним способом запобігання випадкам нанесення шкоди. В якості альтернативи може розглядатися механізм відповідальності за ненавмисне заподіяння шкоди (правопорушення). І технічне регулювання, і відповідальність за ненавмисне завдання шкоди слугують одній меті – зниженню шкоди [4].

Вплив технічного регулювання на добробут країни, на якість життя його населення варто розглянути у розрізі тих викликів, з якими зустрічається країна при формуванні міжнародних відносин, при захисті внутрішнього ринку від зовнішньої конкуренції. На нашу думку, варто розкрити значення технічного регулювання у розрізі низки викликів: політичних, економічних, екологічних соціальних та технологічних (рис. 1.1). Саме ці виклики повинна враховувати держава, здійснюючи зовнішню політику та пристосовуючись до її умов, що постійно змінюються.

Таким чином, з рис. 1.1 видно, що реалізація технічного регулювання має велике значення, як для країни в цілому, окремих суб'єктів господарювання, так і населення в цілому.

У цьому зв'язку виділено наступні завданнями технічного регулювання:

- приведення у відповідність процесів, підходів проектування, виробництва, будівництва, монтажу, налагодження, експлуатації, зберігання, перевезення, реалізації, утилізації продукції;
- створення рівних можливостей для учасників ринку;
- введення єдиних правил виведення продуктів на ринок
- забезпечення безпечності продукції та захист ринку від небезпечної, шкідливої продукції;
- захист життя, здоров'я фізичних осіб, навколишнього середовища від несприятливого впливу;
- підвищення конкурентоспроможності продукції в межах ринку.

Рис. 1. 1. Сучасні пріоритети розвитку країни в напрямі формування системи технічного регулювання

Джерело: сформовано автором з використанням [81; 208].

Отже, технічне регулювання є такою складовою економічної політики, що спрямовано передусім на усунення вад ринку, пов'язаних із нерівномірним розподілом інформації між його учасниками. Також можна стверджувати, що технічне регулювання є важливим інструментом захисту інтересів суспільства, водночас воно може заважати досягненню економічного і суспільного розвитку, створюючи бар'єри в торгівлі та перешкоди на шляху інвестицій та інновацій.

Разом із тим, для наукового використання, більше значення має термін «система технічного регулювання». Аналіз законодавчих документів, низки літературних джерел довів, що в українському законодавстві так і не з'явилося визначення терміну «система технічного регулювання». Так, розглядаючи основи державної політики в області технічного регулювання українські автори не дають визначення системи технічного регулювання [9; 43; 113; 124; 210; 248].

Визначення категорії «технічне регулювання» надано у ст. 1 Закону України «Про технічні регламенти та оцінку відповідності»: «...технічне регулювання - правове регулювання відносин у сфері визначення та виконання обов'язкових вимог до характеристик продукції або пов'язаних з ними процесів та методів виробництва, а також перевірки їх додержання шляхом оцінки відповідності та/або державного ринкового нагляду і контролю нехарчової продукції чи інших видів державного нагляду (контролю)» [195].

Зауважимо, що поняттю системи технічного регулювання так і не приділено достатньої уваги, беручи до уваги той значний законотворчий процес, який здійснює Україна з 16 травня 2008 року ставши 152-м членом СОТ, успішно завершивши багаторічний переговорний процес, прийнявши понад 50 необхідних для адаптації українського законодавства до вимог СОТ законів. Таким чином, держава взяла на себе зобов'язання будувати свою систему технічного регулювання відповідно до положень підписаних угод, дотримуючись правил СОТ.

Технічне регулювання є основною складовою національної політики у сфері якості. Оскільки метою прийняття технічних регламентів є захист життя та здоров'я людей, тварин і рослин, охорона довкілля та природних ресурсів, забезпечення енергоефективності, захист майна, забезпечення національної безпеки та запобігання підприємницькій практиці, що вводить споживача (користувача) в оману [195], тобто досягнення належної якості різних об'єктів, то його функціонування повинно забезпечуватись «інфраструктурою якості». Складові інфраструктури якості формуються не довільно, а відповідно тим

викликам, які виникають при роботі суб'єктів господарювання на різних зарубіжних ринках. Із тим, держава повинна відстежувати усі ризики, перешкоди та небезпеки, з якими зустрічаються національні оператори на зарубіжних ринках, щоб кращим чином адаптувати їхню діяльність до вимог як внутрішнього, так і зарубіжних ринків.

Технічне регулювання повинно відбуватись в інтересах усіх суб'єктів ринку в межах відповідної економічної політики чи стратегії держави. Я. Жаліло вважає, що головною функцією державної стратегії є впровадження схеми суспільної поведінки, яка сприятиме пошуку компромісу між інтересами економічних суб'єктів і пріоритетами економічної стратегії держави [58]. Потрібно докладніше висвітлити інтереси (пріоритети) держави у напрямі технічного регулювання, адже вона відображає прагнення усіх членів суспільства та ринкових суб'єктів, є гарантом якості та безпеки життя в країні. Крім того, саме в особі держави, її законодавчих, виконавчих і контролюючих органів, країна здатна пристосуватись до умов міжнародного середовища і до тих викликів, які сьогодні визначають коло зовнішніх інтересів конкретної країни.

На нашу думку, правове регулювання є доволі вузьким прикладним аспектом, адже концентрується тільки на формуванні правової і нормативної бази, і не відображає ширшого кола взаємин між державою і іншими ринковим суб'єктами.

Крім нормативно-правової бази держава з метою введення єдиних правил для суб'єктів з метою проектування, виробництва, монтажу, реалізації тощо на внутрішньому і зовнішньому ринках окреслює наміри, визначає пріоритети та цілі, розробляє програми, стратегії, плани, під які у подальшому підводиться юридична база. Держава створює концепцію, згідно якої спрямовує діяльність інших ринкових суб'єктів у потрібне русло, для реалізації спільних інтересів. Згідно цієї концепції у подальшому і формуються та розвиваються інституції та інфраструктура, які забезпечують реалізацію усього запланованого. Іншими словами, держава передусім здійснює комплекс стратегічно-планувальних

заходів із тим, щоб врахувати інтереси усіх учасників ринкових процесів – споживачів, а потім під неї підводить законодавчу і нормативно правову базу. Таким чином, визначення терміну «технічне регулювання» повинно містити і цей аспект, оскільки він є визначальним. Саме концепція реалізації зовнішньої політики країни, зокрема у частині пристосування до вимог виробництва і реалізації на зовнішніх ринках, визначає вектор для встановлення правових відносин між усіма ринковими суб'єктами.

Концепція реалізації зовнішньої політики може бути закріпленою і відображеною у відповідних документах, введених у ранг закону. Так, засади зовнішньої політики України відображені у Декларації про державний суверенітет України [38], а також в Конституції, Основному Законі України [98], у розділі. 1, ст. 18 сказано: «Зовнішньополітична діяльність України спрямована на забезпечення мирного і взаємовигідного співробітництва з членами міжнародного співтовариства та загально визнаними принципами і нормами міжнародного права».

Україна здійснює активну, гнучку і збалансовану зовнішню політику на таких головних напрямках:

1. Розвиток двосторонніх міждержавних відносин.
2. Розширення участі в європейському регіональному співробітництві.
3. Співробітництво в рамках Співдружності незалежних держав.
4. Членство в ООН та інших універсальних міжнародних організаціях.

Головною метою зовнішньої політики України є забезпечення її національних інтересів, захист прав та інтересів її громадян за кордоном, створення сприятливих умов для соціально-економічного розвитку нашої держави [103]. Таким чином, технічне регулювання є одним із інструментів забезпечення реалізації зовнішньої політики держави.

Важливим моментом і те, що держава, здійснюючи системну і послідовну політику, окрім формування своєї зовнішньої політики, повинна сформувати відповідну інституційну систему як «життєзабезпечуючий складник її розвитку» [255], оскільки здатна реалізовувати конкретний вектор цієї політики через відповідні компетентні інституції. Останні дозволяють сформувати механізми

контролю за дотримання за законодавством, зокрема у галузі технічного регулювання. Ці інститути покликані формувати відповідну культуру, напрацювавши відповідні знання, досвід через самостійну роботу та взаємодію із аналогічними органами за кордоном. Також їм належить сформувати компетентний персонал та створити для його роботи належні умови. Таким чином, інституційне регулювання проявляється у фінансових, інфраструктурних, інвестиційних параметрах [122] підтримки державою процесу технічного регулювання.

Крім законодавчої платформи та відповідних інституцій до складу системи технічного регулювання повинна увійти інфраструктура забезпечення якості життя, безпеки продовольчих товарів, охорони здоров'я та довкілля. Зауважимо, що різні автори виділяють різний набір складових інфраструктури якості. Так, О. Сафонова, Г. Селютін, М. Нечипорук, В. Селютін [208], Ч. Іванов, Т. Артюх [80] відносять до системи технічного регулювання стандартизацію, метрологію і сертифікацію. Н. В. Штефан [257] в контексті системи технічного регулювання згадує тільки одну складову – ринковий нагляд. У неперсоніфікованому електронному джерелі [118] під системою технічного регулювання розуміють комплекс взаємопов'язаних складових, таких як: стандартизація, метрологія, оцінювання відповідності, акредитація, ринковий нагляд, захист прав споживачів, оцінювання якості.

На рис. 1.2 наведено компоненти системи технічного регулювання.

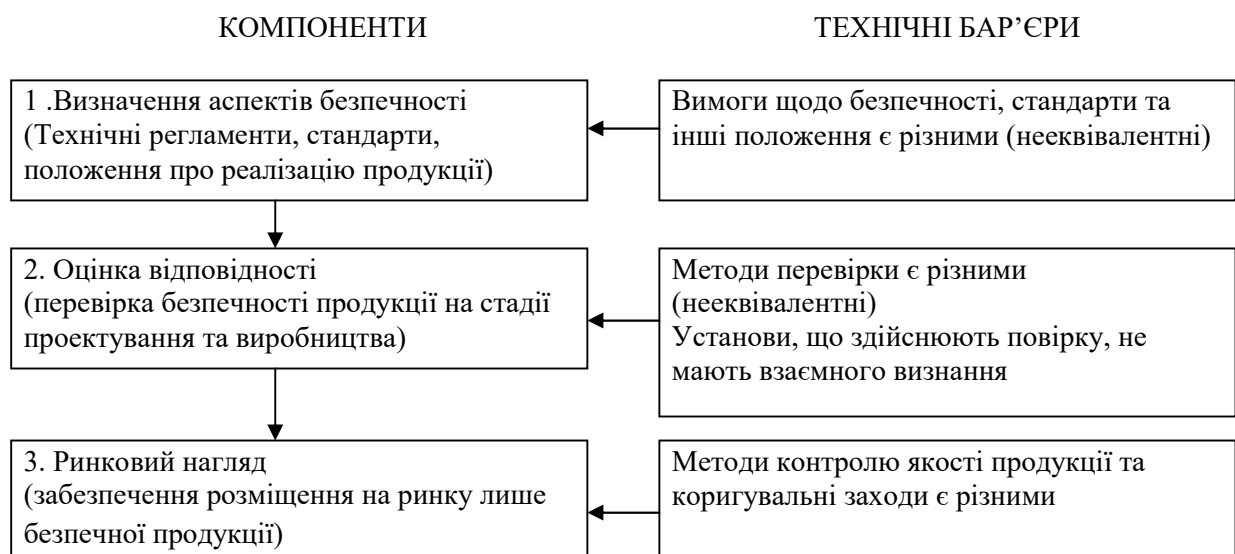

Рис. 1. 2. Компоненти системи технічного регулювання

Джерело: сформовано автором.

Отже, з рис. 1.2. видно, що компоненти системи технічного регулювання покликані усувати відповідні технічні бар'єри, що виникають у міжнародній торгівлі. Завданнями складових системи технічного регулювання є подолання можливих перешкод при проникненні продукції національних виробників на зарубіжні ринки.

На основі огляду робіт низки авторів нами сформовано загальний перелік складових системи технічного регулювання. Характеристика цих складових інфраструктури якості відображена у табл. табл. 1. 3.

Таблиця 1. 3

Характеристика основних складових інфраструктури якості

№ з/п	Складова	Характеристика	Призначення
1	2	3	4
1	Стандартизація	Діяльність, що полягає у встановленні положень для загального і багаторазового застосування щодо наявних чи можливих завдань з метою досягнення оптимального ступеня впорядкування у певній сфері, результатом якої є підвищення ступеня відповідності продукції, процесів та послуг їх функціональному призначенню, усуненню бар'єрів у торгівлі і сприянню науково-технічному співробітництву.	Забезпечує сумісність і взаємозамінність продукції та її комплектуючих, однаковість виробничих процесів, безпеку та якість продукції
2	Метрологія	Діяльність з вимірювання, тобто відображення фізичних величин, їх значень за допомогою експерименту та обчислень із застосуванням спеціальних технічних засобів	Забезпечує достовірність, єдність та точність вимірювань на всій території країни.
3	Оцінка відповідності	Діяльність (процедури) з доведення відповідності того, що встановлені вимоги до продукції, процесу, системи, особи або органу виконано шляхом випробування, здійснення контролю або сертифікації. Може здійснюватись або обов'язково, або добровільно	Добровільна сертифікація покликана покращити репутацію виробника та здійснити незалежну перевірку якості його продукції, а також допомогти споживачам зробити поінформований вибір
4	Сертифікація	Процедура, за допомогою якої визнаний в установленому порядку орган документально засвідчує відповідність продукції, систем якості, систем управління якістю, систем управління довкіллям, персоналу встановленим законодавством вимогам.)	Дозволяє виробникам продемонструвати споживачам безпечність, якість і надійність своєї продукції, послуг, процесів.

Продовження табл. 1.3

1	2	3	4
5	Акредитація органів з оцінки відповідності	Процедура, в процесі якої національний орган з акредитації документально засвідчує компетентність юридичної особи чи відповідного органу з оцінки відповідності виконувати певні види робіт (випробування, калібрування, сертифікацію, контроль).	Зменшує у цілому кількість технічних бар'єрів у торгівлі.
6	Захист прав споживачів	Надання державою можливостей населенню та ринковим суб'єктам здійснювати вільний вибір продукції, здобуття знань і кваліфікації, необхідних для прийняття самостійних рішень під час придбання та використання продукції відповідно до власних потреб.	Забезпечує рівень споживання, достатній для підтримання здоров'я і життєдіяльності.
7	Державний (ринковий) нагляд	Діяльність спеціально уповноважених органів виконавчої влади по контролю за додержанням підприємцями стандартів, норм і правил при виробництві та випуску продукції (виконанні робіт, наданні послуг)	Захищає інтереси суспільства і споживачів в належній якості продукції (послуг), безпечної для життя, здоров'я й майна людей і навколишнього середовища.

Джерело: сформовано автором на основі [45; 133; 144; 265].

Таким чином, з табл. 1.3 видно, що до інфраструктури якості входить значний перелік складових, зокрема стандартизація, метрологія, оцінка відповідності, сертифікація, акредитація органів оцінки відповідності, захист прав споживачів, державний нагляд.

Отже, можна стверджувати, що в межах системи технічного регулювання можуть формуватися такі її компоненти, що дозволятимуть зменшити негативний вплив окремих технічних бар'єрів, що мають місце в міжнародній торгівлі. Жодна цивілізована країна світу не може існувати без розвинутої системи технічного регулювання, яка б забезпечувала конкурентоспроможність продукції в умовах глобалізації економіки, жорсткої міжнародної конкуренції та розподілу праці

Із тим, надзвичайно важливо усвідомити, якою є система технічного регулювання із урахуванням усіх можливих напрямків, до яких воно має причетність. Вважаємо за необхідне представити систему технічного

регулювання у вигляді чотирьох ключових блоків – концептуального, інфраструктурного, інституційного та законодавчо-правового (рис. 1.3).

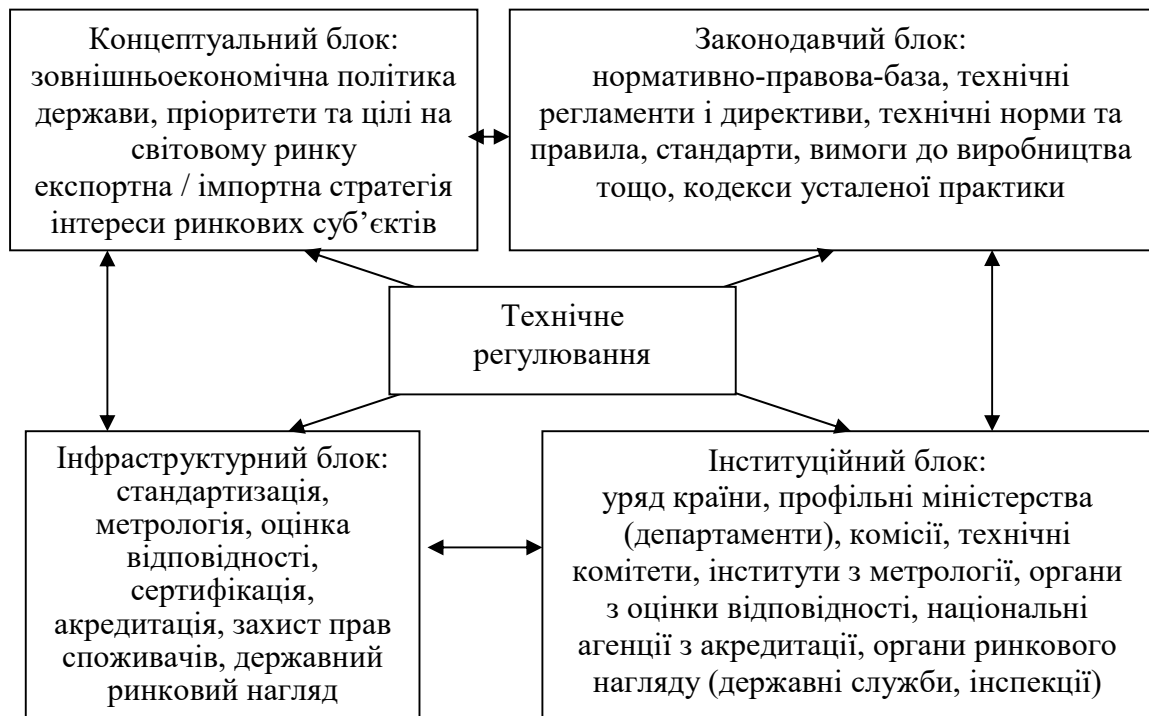

Рис. 1.3. Система технічного регулювання країни

Джерело: сформовано автором.

Таким чином, з рис. 1.3 видно, що усі блоки є логічно взаємопов'язані між собою. Варто розуміти, що визначальним виступає концептуальний блок, - загальна політика держави на зовнішніх ринках, під бачення якої формується законодавча, нормативно-правова база, створюються відповідні інфраструктура якості та пов'язані із нею інституції. Ця модель добре демонструє участь усіх ринкових суб'єктів у справі підвищення конкурентоспроможності країни, покращення середовища ведення бізнесу.

На основі наведеної моделі подамо визначення системі технічного регулювання, під якою варто розуміти набір ключових блоків – концептуального, законодавчого, інфраструктурного та інституційного, що разом забезпечують якість життя, здоров'я населення, безпеку продуктів харчування, збереженість довкілля і, як наслідок, рівень інновацій, технологічний прогрес і рівень конкурентоспроможності економіки країни.

Наведена нами модель системи технічного регулювання є комбінацією засобів для створення вимог у технічних регламентах, національних стандартах, процедур оцінки відповідності тощо із тим, щоб досягти балансу інтересів усіх ринкових суб'єктів на внутрішньому та зарубіжному ринках.

На нашу думку, систему технічного регулювання країни потрібно розуміти саме, виходячи з низки взаємопов'язаних блоків, адже тому можна дослідити логічно-наслідкові зв'язки у цілій системі, зрозуміти, які з її блоків є в наявності і які варто розвивати. Також наявність окремих блоків дозволяє оцінити належне функціонування системи технічного регулювання в цілому та порівняти між собою системи різних країн із тим, щоб мати можливість вирішити про змістовне чи кількісне наповнення кожного з представлених блоків.

1.2. Гармонізація системи технічного регулювання як складова економічної політики євроінтеграції країни

В процесі європейської інтеграції для кожної країни настає момент, коли зовнішньополітичні питання перетворюються на низку конкретних і досить складних завдань внутрішньої політики. Спрямування на інтеграцію з Європейським союзом актуалізує нові підходи до формування та реалізації економічної політики держави із тим, щоб надати нових імпульсів для перетворень та реформ, зміни якості життя в суспільстві, впровадити єдині базові цінності для всіх членів інтеграційного угруповання, гармонізувати їх рівень соціально-економічного розвитку. У зв'язку із цим змінюється роль держави – вона посилюється у реалізації соціально-економічних цілей економічної політики та адаптується до наднаціональних базових вимог, що змінює законодавчу базу країни, систему її державних органів управління, взаємодію між державою та іншими ринковими суб'єктами. Також країна у процесі євроінтеграції змінює систему цінностей та пріоритетів, єдиних для всіх членів об'єднання.

Передусім потрібно дослідити категорійний апарат економічної політики та проаналізувати зміст й акценти низки визначень, які подані у національній та зарубіжній літературі.

В основі політики лежить передусім економіка, економічні явища та процеси, економічні потреби, інтереси та цілі. Розрізняють політику внутрішню, зорієнтовану на розв'язання проблем усередині країни. І зовнішню, зорієнтовану на взаємовідносини з іншими країнами та міжнародними організаціями.

Феномен «державна політика» є лише окремою ланкою складного діалектичного взаємозв'язку між державою та суспільством, де можна виділити і політику суспільства або його політичних складових щодо держави, а також політику держави щодо суспільства, враховуючи цілу низку функціональних завдань держави щодо останнього. Названа діалектика охоплює також специфічний різновид політико-правових відносин, що спрямовані від держави на саму державу, зокрема, щодо структури її апарату, принципів та порядку функціонування, основних державно-правових цінностей в її діяльності, проблематики ресурсного забезпечення її діяльності тощо. У науковій літературі зустрічаються різні поняття «економічна політика держави», аналіз яких наводиться у таблиці 1.4.

Таблиця 1.4

Аналіз понять «економічна політика»

№ з/п	Автор (и) / Джерело	Визначення	Головний акцент
1	2	3	4
1.	М. Гаман	Заходи, які вживаються і спрямовуються на вирішення економічних проблем	Заходи
2.	Х. Гірш	Сукупність заходів, спрямованих на упорядкування їх економічних процесів, впливати на них, або передбачати і контролювати їх протікання	Сукупність заходів

Продовження таблиці 1.4

1	2	3	4
3.	Д. Задохай-ло	Форма реалізації державою власної суверенної економічної влади та відповідних функцій, що організаційно інституціалізована як особливий тип та процес діяльності, який за своїм механізмом складається з формування та здійснення офіційно затвердженого алгоритму застосування правових засобів державного впливу на зміст, структуру та динаміку внутрішніх та зовнішньоекономічних відносин, на макроекономічні властивості ринкової рівноваги, шляхом корекції змісту правового господарського порядку, з метою досягнення програмно визначених кількісних та якісних властивостей функціонування національної економічної системи, забезпечення економічного народовладдя та суверенітету країни	Форма реалізації державної влади
4.	Політологія: курс лекцій	Це діяльність політичних суб'єктів (держави, політичних партій, рухів тощо) щодо вироблення і реалізації системи практичних заходів з метою впливу на економічний стан суспільства .	Діяльність політичних суб'єктів
5.	С. Мочерний	Це сукупність цілей, принципів, заходів, методів та інструментів управління економікою країни, її соціально-економічною системою.	Сукупність цілей, принципів, заходів, методів та інструментів управління економікою країни
6.	Л.Нестеренко, В. Рокоча	Це державна діяльність органів законодавчої влади й управління, які визначають мету, завдання, пріоритети та методи і засоби їх досягнення в економіці, тобто економічна політика є системою заходів і організаційно оформлених дій держави	Діяльність органів законодавчої влади
7.	М. Юрій	Є процесом реалізації її економічних функцій шляхом різноманітних державних заходів впливу на економічні процеси для досягнення певних цілей.	Процес реалізації економічних функцій

Джерело: сформовано автором з використанням [29; 64; 76; 121; 259].

Отже, із табл. 1.4 видно, що економічна політика розуміється здебільшого спрощено, передусім як набір цілей, засад, завдань, заходів та інструментів державних органів для з метою впливу на соціально-економічний стан суспільства. Разом із тим, не взято до уваги бачення (візія) розвитку країни на велику перспективу (понад 20–30 років), кола інтересів країни на внутрішньому та зовнішньому ринках, систему базових державних цінностей, реалізація яких дозволяє досягти відповідного рівня життя людей у країні, генеральної концепції або геополітичних пріоритетів розвитку, що визначатиме характер поведінки країни та господарських зв'язків на світовому співтоваристві.

Таким чином, автором пропонується наступне визначення економічної політики євроінтеграції країни: «економічна політика євроінтеграції – це інструмент реалізації моделі економічного зростання, що передбачає логічне поєднання бачення перспективи розвитку країни в системі інтеграційного угруповання, впровадження цивілізаційної системи цінностей в соціально-економічне життя суспільства, формування системи засад, пріоритетів, стратегічних цілей та завдань для задоволення потреб та інтересів усіх ринкових суб'єктів споріднених до аналогічних, прийнятих у ЄС».

До найбільш загальних економічних стратегічних цілей держави можна віднести наступні: забезпечити економічний ріст; створити умови економічної свободи (право господарюючих суб'єктів самим вибирати вид, форму і сферу економічної діяльності, методи її здійснення і використання доходу від неї); забезпечувати економічну безпеку й економічну ефективність (здатність всієї економіки одержати максимальний результат з наявних обмежених ресурсів); піклуватися про забезпечення повної зайнятості (кожний, хто може і хоче працювати, повинен мати роботу); здійснювати допомогу тим, хто не може себе цілком забезпечити тощо.

Призначення економічної політики держави – сприяти природному еволюційному економічному розвитку, запобігати зловживанням економічною владою з боку окремих осіб, груп, підприємств, а також кризовим явищам в економіці.

Структура економічної політики держави наведена на рис. 1.4.

З рис. 1.4 видно, що в структурі економічної політики можуть виділятися численні функціональні напрямки або окремі види політик, зокрема структурна (виходячи із пріоритетних напрямів економіки – аграрна, промислова, енергетична тощо), фінансова, бюджетна, фіскальна, інвестиційна, соціальна, торговельна, науково-технічна, інноваційна, бюджетна, цінова, гуманітарна, економ логічна, зовнішньоекономічна.

В свою чергу, кожна з наведених політик може мати свої функціональні напрями.

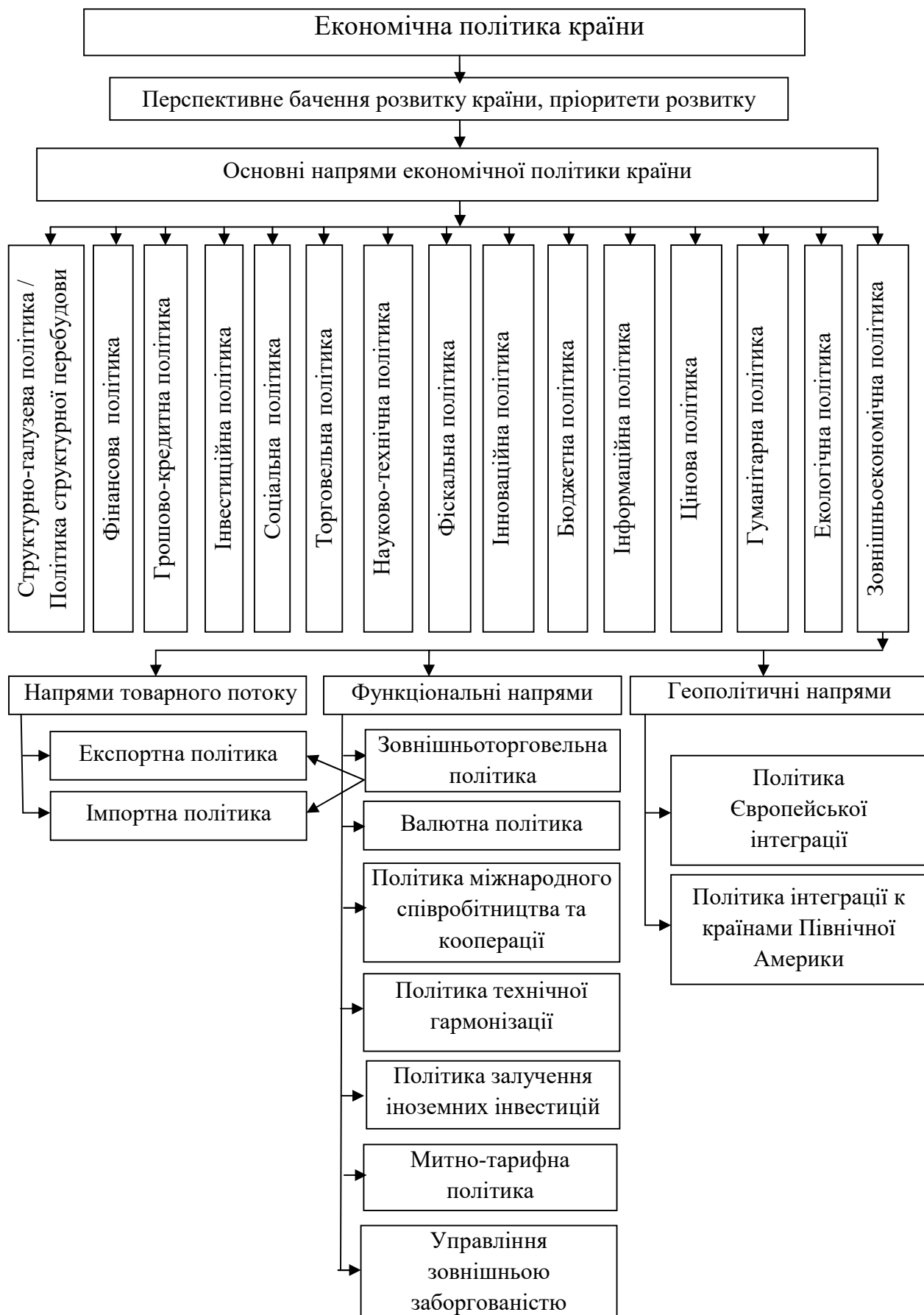

Рис. 1.4. Структура економічної політики держави

Джерело: сформовано автором з використанням [29; 64; 76; 121].

Наприклад, зовнішньоекономічна політика може крім функціональних напрямів формувати окрему геополітику, спрямовану на специфіку співпраці із різними групами країн. Коло функцій держави може розширюватись внаслідок зміни інтересів загальнонаціонального характеру. Країні доведеться враховувати й наднаціональні інтереси, якщо вона візьме курс на інтеграцію з іншими державами. Тоді постане питання узгодження національних і наднаціональних інтересів.

В межах обраної тематики доцільно більше сконцентруватись на зовнішньоекономічній політиці країни та відобразити у її структурі політику євроінтеграції.

Зовнішньоекономічна політика, як складова економічної політики, є стратегічним підходом держави до відносин з іноземними державами, співпраці з міжнародними організаціями, просування своїх національних інтересів та захисту прав своїх громадян та діаспори за кордоном.

Зовнішньоекономічна політика – це сукупність цільових державних заходів щодо реалізації економічного потенціалу країни на зовнішньому ринку та задоволення власних потреб за рахунок товарів та послуг іноземного виробника [221].

Окремо приділимо увагу зовнішньоторговельній політиці, яка впливає на зовнішню торгівлю через податки, субсидії, прями обмеження експортних та імпорتنих операцій. Об'єктом регулювання зовнішньоекономічної політики є товарообіг між країнами. Залежно від вектору спрямування товарних потоків, зовнішню політику можна поділити на дві частини – імпорту та експорту.

Зовнішньоекономічна політика держави спрямована на реалізацію на зовнішніх ринках товарів, щодо яких країна має порівняльні переваги, стимулювання конкурентоспроможності вітчизняних підприємств, підвищення масштабів вітчизняного виробництва, посилення конкурентоспроможної продукції з метою розширення їх вивезення на зовнішні ринки. Зовнішньоекономічна політика спрямована на реалізацію економічної потенціалу країни на зовнішніх ринках. При цьому під таким потенціалом

розуміють певний обсяг товарів та послуг, які національна економіка в стані виробляти та реалізувати за межами своїх кордонів без шкоди для себе та з максимальним доходом.

Вибираючи модель економічного розвитку, країна використовує зовнішні світові ринки як додатковий фактор економічного зростання. Формування ефективної зовнішньоекономічної політики повинно бути в центрі уваги держави і розглядатися в комплексі з життєво важливими структурними реформами [258]. До цілей зовнішньоекономічної політики належать такі, що наведені на рис. 1.5.

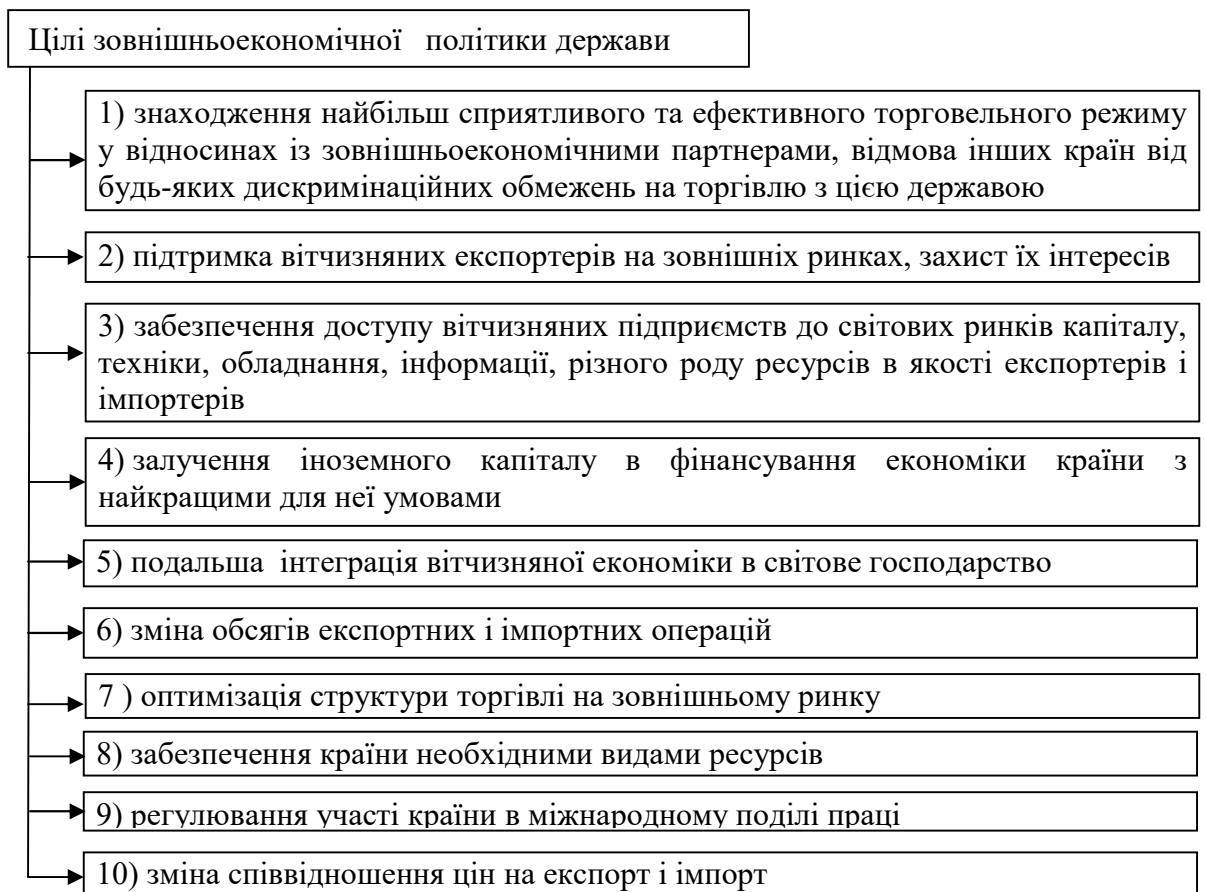

Рис. 1.5. Основні цілі зовнішньоекономічної політики країни

Джерело: сформовано автором на основі [23; 53].

Вважаємо, що реалізація усіх цілей, відображених на рис. 1.5, ідеальна для економіки будь-якої держави.

Реалізація ефективної зовнішньоекономічної політики держави може бути ускладнена відсутністю сформованої системи технічного регулювання. Відсутність єдиної глобальної політики технічного регулювання у низці галузей ускладнює розвиток міжнародних економічних зв'язків і призводить до подорожчання продукції. Також це викликає використання проти країни чи її виробників значної кількості обмежувальних заходів.

Технічне регулювання впливає і на конкуренцію не тільки негативно, але і позитивно. Жорсткість технічних вимог може бути стимулом до вдосконалення продукції та використовуваних технологій.

На рис. 1.6 наведено зв'язок між зовнішньоекономічною політикою країни та системою технічного регулювання.

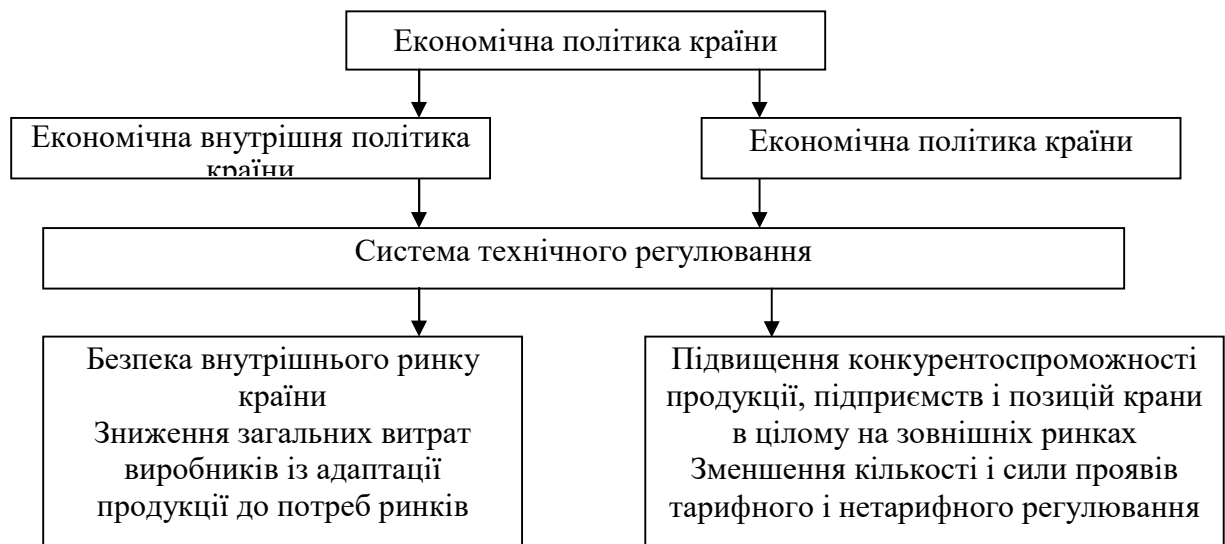

Рис. 1.6. Зв'язок зовнішньоекономічної політики країни та системи технічного регулювання

Джерело: сформовано автором.

Отже, з рис. 1.6 видно, що система технічного регулювання виступає інструментом досягнення цілей економічної політики країни в цілому. За інтегрування цієї країни у зовнішньоекономічні блоки та угруповання вона може переслідувати інші цілі своєї внутрішньої і зовнішньої політики в національних і наднаціональних інтересах.

Вирішуючи завдання забезпечення безпеки, технічне регулювання спричиняє суттєвий вплив на структуру ринку, порівняльну конкурентоспроможність окремих підприємств і галузей, міжнародну торгівлю.

Система технічного регулювання сприяє зменшенню кількості та сили проявів технічних бар'єрів у зовнішній торгівлі. Крім цього, технічне регулювання може свідомо використовуватися для створення технічних бар'єрів в торгівлі, тобто як інструмент, що обмежує доступ на ринок і, отже, конкуренцію [100].

Зазначимо, що майже 2/3 міжнародної торгівлі регулюється тим чи іншим видом технічних бар'єрів. Контроль за цінами та кількісні обмеження охоплюють до 20% світової торгівлі.

Причиною виникнення технічних бар'єрів у торгівельних процесах країн слугує існування різниці між національними стандартами якості, системами виміру, вимогами технічної безпеки, санітарно-ветеринарними нормами, правилами маркування та пакування товарів.

Технічні бар'єри далеко не завжди використовуються з міркувань протекціонізму внутрішнього ринку. Країни можуть ввести технічні правила для захисту публічних інтересів. Заслуговують уваги ініціативи держав за допомогою технічних регламентів гарантувати безпеку споживачів, якісну навколишнє середовище або сталий розвиток. В більшості випадків їх введення продиктоване турботою про населення. Наприклад, в країнах ЄС з 1993 року діє директива про захист споживачів, яка зобов'язує виробників споживчих товарів випускати на ринок тільки ті товари, які не загрожують для життя і здоров'я людей. Виробник зобов'язаний повідомляти споживачів про всі можливі ризики використання товарів в інструкції, при маркіруванні та етикетці [91, с. 243].

На нашу думку, захист внутрішніх та зовнішніх інтересів країни досягатиметься за умови створення ефективною системи технічного регулювання, гармонізованою до рівня країн ЄС. Саме за рахунок останнього країна, що активно працює на закордонних ринках і прагне інтеграції з

частиною світової спільноти, може подолати розбіжності у стандартах, підходах, методах виробництва різних країн, досягти взаємного визнання в сфері технічного регулювання торгівлі та санітарних й фіто-санітарних заходів [14].

Механізми ліквідації технічних бар'єрів у міжнародній торгівлі базуються на взаємному визнанні результатів оцінки відповідності, що може бути забезпечено тільки в результаті гармонізації систем технічного регулювання країн, що вступають у міжнародні відносини. Загалом, під гармонізацією розуміють встановлення рівноваги, узгодження та взаємної відповідності між завданнями східного рівня пріоритетності, одно вимагають виконання в заданий період, що здійснюється за допомогою свідомо керованих заходів і дій [214].

Так, на думку Ю. І. Єніна [56], відсутність координації у розробці базових угод з гармонізації технічних регламентів держав-учасниць об'єднань і різна ступінь застосування міжнародних і європейських підходів в системах технічного регулювання є фактором стримування розвитку відносин в регіональних економічних об'єднаннях.

Саме гармонізація регулювання зовнішньоторговельної діяльності відносно третіх країн і усунення торговельних бар'єрів у взаємні торгівлі і, в першу чергу, у галузі технічного регулювання, є першочерговим завданням країн у інтеграційних об'єднаннях [223].

В наш час необхідність гармонізації (уніфікації) законодавств визнана у всіх інтеграційних правопорядках. Положення про гармонізацію (уніфікацію) законодавств у вигляді норм-завдань зафіксовані в установчих документах інтеграційних організацій у різних регіонах світу (табл. 1.5).

З табл. 1.5 видно, що переважно гармонізація торгається правових аспектів. На нашу думку, ця позиція є невиправданою, оскільки вона дуже звужує сферу прикладання уваги країн. Інші питання, такі як розвиток органів (інституцій), залучених до процесів гармонізації, надання підтримки у галузі набуття цінного досвіду, компетенцій, залишаються не висвітленими.

Таблиця 1.5

Огляд визначень терміну « гармонізація» в установчих документах
інтеграційних організацій

№ з/п	Інтеграційна організація	Фіксація гармонізації
1	Установчий договір Карибського співтовариства (КАРИКОМ)	Прийняття «гармонізованих і адміністративних вимог до діяльності партнерств, компаній або інших утворень»
2	Конвенція про заснування Центральноафриканського економічного союзу	Розробка загального податкового законодавства, попередня гармонізація упродовж трьох років правил відносно імміграції у кожній державі-члені, доречних положень національних трудових кодексів, що підлягають застосуванню до режимів і стандартів еквівалентності дипломів, отриманих у третіх країнах
3	Економічна угода між членами Ради співробітництва арабських країн Персидської затоки	Уніфікація всіх їх (держав-членів) законів і правил, що відносять до інвестування, гармонізація банківського законодавства, уніфікація їх законодавства і регламентів про промисловість
4	Держави-членів Єдиного економічного простору Росії, Білорусі, Казахстану	Гармонізація вимог до обліку і контролю валютних операцій, гармонізація норм про відповідальність за порушення законодавства у сфері валютного регулювання і валютного контролю
5	Договір про Митний союз і Єдиний економічний простір між Росією, Білоруссю, Казахстаном, Киргизією, Таджикистаном	Заходи із зближення і уніфікації законодавчих та інших правових актів Сторін (які у подальшому іменуються заходами із гармонізації законодавства)

Джерело: [90].

На думку Ш. М. Менглієва, для ефективної гармонізації права [11]:

- необхідно утримуватись від простого запозичення норм права інших країн в національне право;
- варто враховувати психологічний характер, що відображає, наскільки суб'єктами усвідомлена необхідність прийняття того чи іншого правового акту;
- вимагається внутрішня узгодженість адаптованої норми із нормами національного права.

Найбільш значних масштабів гармонізація (уніфікація) набуває тоді, коли вона проводиться в межах наднаціональних інтеграційних організацій, наділених повноваженнями видавати юридично обов'язкові акти для держав-членів або безпосередньо для їх громадян і юридичних осіб. Так, в межах

Європейського союзу гармонізація здійснюється за допомогою регламентів – наднаціональних законів прямої дії, і директив – основ законодавства, відповідно до яких держави-члени зобов’язані приводити свої внутрішні закони і підзаконні акти у встановлений термін. Докладніше особливості системи технічного регулювання ЄС розглянуто у параграфі 1.3.

Варто відзначити, що термін уніфікація в джерелах інтеграційного права використовується відносно нечасто. У зв’язку із цим фактично здійснювана уніфікація правових систем може розглядатись як різновид гармонізації права як гармонізація, доведена до своєї найвищої ступені [90].

Термін «гармонізація» в національній економічній науці використовується ще нечасто, проте, в зарубіжній літературі цей термін широко поширений. Гармонізація національних політик часто розглядається як важлива мета європейської інтеграції.

Незважаючи на поширеність і коректність використання терміну «гармонізація» у літературі і законодавстві, науковці досить часто синонімізують його з суміжними правовими поняттями: імплементація, трансформація, адаптація, апроксимація, уніфікація тощо, або взагалі наголошують на використанні саме цих термінів, а не терміну «гармонізація». В зв’язку з викладеним вище, необхідно чітко сформулювати поняття гармонізації та провести його співвідношення із суміжними термінами (табл. 1.6).

Таблиця 1.6

Трактування понять споріднених до терміну «гармонізація»

№ з/п	Термін	Визначення
1	2	3
1	Адаптація	Процес приведення законів країни та інших нормативно-правових актів у відповідність з <i>acquis communautaire</i> . Має кілька форма: апроксимація, імплементація
2	Апроксимація (наближення)	Процес прийняття, внесення змін чи скасування правових норм з метою наближення положень національного законодавства до положень актів законодавства Європейського Союзу для створення належних умов імплементації правового порядку ЄС

Продовження табл. 1.6

1	2	3
3	Імплементация (норм державного права)	Цілеспрямована організаційно-правова діяльність держав, яка здійснюється індивідуально, колективно або в рамках міжнародних організацій з метою своєчасної, всебічної і повної реалізації прийнятих ними, відповідно до міжнародного права, зобов'язань». Полягає у створенні державою організаційно-правового механізму реалізації норм міжнародних договорів
4	Трансформація	Процес приведення державою внутрішньодержавного права у відповідність до норм міжнародного права з метою виконання розпоряджень, дозволів і заборон, встановлених міжнародним правом. Трансформація не передбачає зміни міжнародних норм, вони діють у площині міжнародного права, а держава задля їх виконання приймає відповідні внутрішньодержавні акти
5	Уніфікація права (законодавства)	Процес упровадження в національні правові системи єдиних юридичних норм з метою зближення цих правових систем або створення на їх основі спільної міжнародної правової системи. Загальним засобом проведення уніфікації права (законодавства) є міжнародно-правові конвенції, у яких формуються нормативні приписи, що підлягають упровадженню в національні правові системи в незмінному вигляді

Джерело: сформовано автором за [15, с.46; 27, с.86; 34, с. 209; 63 с.11].

На сьогодні активна дискусія ведеться щодо змісту терміну «гармонізація». Одні автори розглядають його як синонім адаптації, інші вважають його складовою частиною адаптації або навпаки. Так К. Яценко розглядає гармонізацію законодавства України до законодавства ЄС як складову частину адаптації. Термін «адаптація» вживається у ширшому значенні, ніж «наближення» законодавства, і охоплює не тільки проведення гармонізації та уніфікації законодавства України із законодавством ЄС, але й здійснення всього комплексу заходів, необхідних для приведення законодавства України у відповідність до вимог нормативно-правових актів ЄС [263, с.57]. Проте К. М. Рудой вважає, що гармонізація складається з трьох частин: імплементации, апроксимации та адаптації [203]. На думку С. К. Дударя під гармонізацією слід розуміти процес узгодженості, взаємовідповідності, збалансованості правових систем у межах відповідного правового простору. Різновидом гармонізації є нормативно-правова, особливе місце в якій займає гармонізація законодавства [52, с.16]. При цьому варто погодитись з думкою

А. В. Міщенко [116, с.69], що насправді здійснити гармонізацію правових систем неможливо.

Гармонізувати можна не правову систему, а лише законодавство. В. В. Гомонай визначає гармонізацію права (законодавства), як процес узгодженого розвитку національних законодавств, усунення між ними суперечностей та формування мінімальних правових стандартів шляхом утвердження спільних правових принципів або прийняття окремих правових рішень з метою зближення правових систем [34, с.209]. В. Луць робить висновок, що гармонізація передбачає: 1) узгодження загальних підходів, концепцій розвитку національних законодавств; 2) створення загальних правових принципів і окремих рішень; 3) один з основних напрямів і форм проведення узгодження правового розвитку держави; 4) як процес координації або зближення окремих правових положень різних правових систем, що досягається шляхом усунення основних суперечностей і відмінностей принаймні мінімальних загальних вимог і стандартів [110, с. 81].

Таким чином гармонізація законодавства передбачає процес узгодження та прийняття спільними зусиллями всіма учасниками єдиних принципів, положень, актів тощо. У зазначеному контексті не можна не погодитись із О. Л. Євглевською: «уніфікація» і «гармонізація» характеризують процеси, які відбуваються в рамках міждержавних об'єднань, зокрема в Європейському Союзі, за участю усіх держав членів стосовно створення права ЄС (наприклад, статті 113, 149, 165–168, 171 договору про функціонування ЄС), тоді як країни кандидати в члени ЄС здійснюють діяльність з адаптації вітчизняного законодавства до законодавства ЄС [55, с. 124]. Під адаптацією законодавства слід розуміти процес приведення законів України та інших нормативно-правових актів у відповідність з *acquis communautaire*.

В практиці реалізації права ЄС, терміни «зближення» і «гармонізація» вживаються як синоніми. Однак більш поширеним є застосування поняття «гармонізація», яке, адекватніше за інші терміни відображає суть процесу створення гомогенного правового середовища в рамках європейських

інтеграційних об'єднань відповідно до моделей, запропонованих інститутами ЄС. Терміни «мінімальні правила і стандарти» мають обмежене використання, їх застосування пов'язане з регулюванням відносин в межах внутрішнього ринку ЄС.

Гармонізація законодавства ЄС не вимагає від держав-членів прийняття однакових правових актів. Йдеться передусім про те, щоб держави-члени застосували схожі закони або інші правові акти. У зв'язку використовується підхід до моделювання актів щодо гармонізації: створюються нові положення, які не матимуть аналогів в національному законодавстві країни-членів. Тому не випадково, що основними правовими актами, за допомогою яких здійснюється гармонізація в Євросоюзі, є директиви [154].

М. В. Трубіна зазначає: процес гармонізації законодавства мав місце між державами-засновниками ЄС. У подальшому кандидати у члени Співтовариства спочатку здійснювали адаптацію національного законодавства до стандартів ЄС, після чого, набувши повноправного членства, вони отримували право спільно здійснювати подальший розвиток правопорядку Євросоюзу [231, с. 39].

Гармонізація стала відповіддю на настільки значні розбіжності між системами технічного регулювання країн, що виникли численні проблеми, які можна було вирішити виключно на багатосторонній основі. Так, у свій час назріла необхідність створення наднаціонального органу, Світової організації з торгівлі (СОТ), здатного врегулювати відносини між більше як 200 країнами. Цілі цієї організації – встановлення правил міжнародної торгівлі, боротьба з дискримінацією, забезпечення максимальної свободи і здорової конкуренції в міжнародній торгівлі. Відповіддю на протиріччя між країнами у міжнародній торгівлі стала Угода з технічних бар'єрів у торгівлі, що передбачає розробку, прийняття і застосування технічних регламентів, стандартів, процедур відповідності [306]. Гармонізація виявилась одним з принципів роботи цієї угоди, які відображені у табл. 1.7.

Таблиця 1.7

Основні принципи роботи Угоди з технічних бар'єрів в торгівлі

№ з/п	Принцип	Реалізація
1	2	3
1	Недискримінація	Члени ВТО забезпечують її до технічних стандартів, щоб товарам, що імпортуються з території іншого члена, надавався режим не менш сприятливий, ніж той, який надається подібним товарам національного походження і подібним товарам, що походять з будь-якої іншої країни
2	Транспарентність	Спрямування нотифікацій, надання достатнього періоду часу для спрямування зацікавленими особами коментарів, розміщення інформації у засобах масової інформації про заплановані для прийняття і поточні дії, надання достатнього перехідного періоду з моменту прийняття заходу і до її вступу у силу
3	Усунення (не введення) надмірних перешкод у торгівлі	Члени ВТО забезпечують виконання цієї вимоги, щоб технічні регламенти, стандарти, процедури оцінки відповідності не розроблялись, не приймалися або не приймалися таким чином, щоб створювати надмірні перешкоди або призводили до їх виникнення у міжнародній торгівлі. У цьому контексті технічні регламенти не спричиняють на торгівлю більш обмежувальних вплив, ніж це необхідно для досягнення законних цілей з урахуванням ризиків, які виникали б, коли такі цілі не досягаються.
4	Гармонізація	В тих випадках, коли виникає потреба в технічних регламентах і існують відповідні міжнародні стандарти, або завершується їх розробка, члени використовують їх або їхні відповідні розділи як основу для своїх технічних регламентів, за виключенням випадків, коли подібні міжнародні стандарти або їх відповідні розділи є неефективними або засобами, які не підходять, для досягнення поставлених законних цілей
5	Взаємне визнання результатів оцінки відповідності	Члени ВТО по можливості дотримуються цієї засади, щоб результати процедур оцінки визначались іншими членами, навіть коли подібні процедури відрізняються від їх власних, при умові, що вони засвідчуються, що ці процедури забезпечують таку ж впевненість відповідно до застосовуваних технічних регламентів чи стандартів, як і їхні власні процедури

Джерело: сформовано автором на основі [77, с. 19; 157].

Необхідність орієнтації на міжнародні стандарти ІСО і гармонізація національної системи технічного регулювання спрямована на підвищення конкурентоздатності національної продукції на внутрішньому і міжнародних ринках, оскільки продукція, стандартизована за міжнародними стандартами, відповідає необхідним рівням якості, надійності та безпеки.

Процес гармонізації нормативно-законодавчої бази має особливий характер в області технічного регулювання, тобто при встановленні

одноманітних вимог до продукції, що випускаються на ринок держав, які інтегруються.

Головною складністю технічного регулювання як для держав, так і для інтеграційних організацій є виключно широкий спектр товарів, які виробляються у сучасному суспільстві для задоволення багато чисельних потреб споживачів. Щороку цей спектр продовжує розширюватись за рахунок появи дедалі більшої кількості нових продуктів, в тому числі створюваних за використання провідних технологій та інших досягнень науково-технічного прогресу.

Гармонізація системи технічного регулювання – це сумісність технічних вимог та процедур різних країн (гармонізація технічних вимог до виробництва, реєстрації, маркірування промислової продукції [13, с. 50]). Гармонізація системи технічного регулювання досягається наявністю в країні сучасної системи технічного регулювання, яка відповідає загальновизнаним міжнародним нормам і правилам, насамперед Світової організації торгівлі (СОТ) та Міжнародних організацій зі стандартизації.

Існує потреба в розвитку процесу всесвітньої гармонізації систем технічного регулювання країн, здатної забезпечити, серед іншого, можливість з'єднання і взаємодії між ринковими суб'єктами на глобальному рівні. На нашу думку, всесвітня така гармонізація сприяє процвітанню країн у цілому, що відображено на рис. 1. 7.

Ще у 1988 році Європейська Комісія провела дослідження єдиного ринку ЄС і визначила, що гармонізація систем технічного регулювання, зокрема європейських режимів стандартизації та сертифікації, дозволить зменшити торговельні видатки майже на 2% загального обсягу торгівлі. Подальші дослідження, проведені після вступу до ЄС країн Центральної та Східної Європи, дали підстави переглянути обсяги економії – зараз, за розрахунками, вони становлять від 5% до 20% [241].

Рис. 1. 7. Вплив гармонізації систем технічного регулювання на економіку і суспільство країн світу

Джерело: сформовано автором.

Така гармонізація досягається наявністю в країні сучасної системи технічного регулювання, яка б відповідала загальновизнаним міжнародним нормам та правилам, насамперед, Світової організації торгівлі та міжнародних організацій з стандартизації – ISO, IEC, ITU.

Таким чином, можна стверджувати, що гармонізація системи технічного регулювання є відповіддю на потреби конкретної країни у вдосконаленні системи технічного регулювання, її наближенню до подібних систем тих країн, з якими формується взаємна торгівля. У цьому зв'язку варто відобразити логіку терміну «гармонізація у системи технічного регулювання», що відображено на рис. 1. 8.

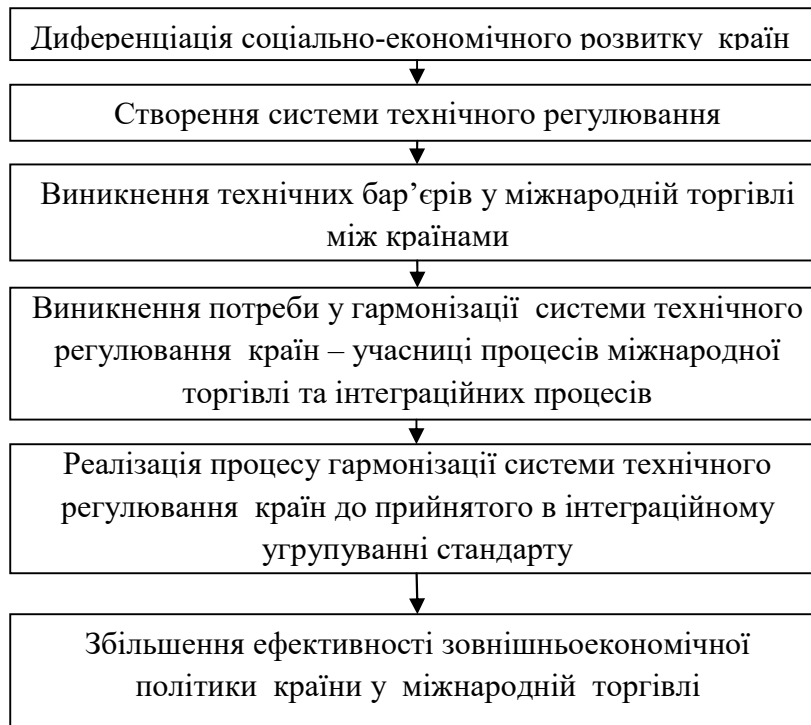

Рис. 1. 8. Сутнісно термінологічна логіка терміну «гармонізація системи технічного регулювання»

Джерело: сформовано автором.

Гармонізація права країн, що інтегруються, нерозривно пов'язана із процесами гармонізації їх політики: акти, які гармонізуються у певній сфері суспільного життя, зазвичай видаються у контексті гармонізації політики держав у цій сфері [90]. У цьому зв'язку варто здійснити припущення, що країна, яка гармонізує своє законодавство у галузі технічного регулювання, у перспективі здатна гармонізувати і систему технічного регулювання в цілому. Тому можна очікувати, що нова країна-член певного інтеграційного угруповання у перспективі зможе отримати і гармонізовану інфраструктуру, відповідні інституції у цій сфері.

Отже, ефективна економічна політика євроінтеграції держави повинна балансувати між захистом внутрішнього ринку від несумлінної конкуренції та використанням можливостей, що відкриваються на зовнішніх ринках ЄС. А гармонізація системи технічного регулювання у цьому контексті дозволяє адаптувати цю частину зовнішньоекономічної політики країни до вимог, встановлених наднаціональними утвореннями. Дотримуючись цих вимог країна в особі своїх ринкових суб'єктів дістає змогу легше проникати на міжнародні

ринки, здійснювати торгівлю із інтеграційними об'єднаннями із усталеними відносинами для своїх учасників. Гармонізація здатна також розвинути не тільки експортний потенціал країни, а й зміцнити позиції національних виробників і на внутрішньому ринку.

1.3. Засади гармонізації технічного регулювання в системі економічної політики ЄС

Європейська інтеграція є одним з найуспішніших інтеграційних проєктів, результатом якого є створення Європейського Союзу, понад 500-мільйонного спільного ринку, впливової сили на світовій арені..

Економічна політика Європейського Союзу закріплена у відповідному документі «Європа 2020» від 2010 року, у якому визначені основні пріоритети та очікувані зміцнення економіки (рис. 1.9).

Необхідно відзначити, що за реалізації зазначеної економічної політики Європейський Союз збирається досягти відповідних результатів до 2020 року. У зв'язку з цим ЄС ставить перед собою наступні головні цілі:

Для того, щоб держави-члени змогли адаптувати стратегію «Європа 2020» до своєї конкретної ситуації, Європейська Комісія пропонує державам трансформувати цілі ЄС в свої національні стратегії.

Цілі відображають основну суть розумного, стійкого і всеосяжного зростання, але вони не є вичерпними, ЄС ставить перед собою велику кількість завдань в ході виконання стратегії «Європа 2020». Для якнайшвидшого розвитку і досягнення поставлених цілей ЄС вважає пріоритетними 7 напрямків діяльності [274]: інноваційний союз, рух молоді; план розвитку цифрових технологій в Європі, доцільне використання ресурсів в Європі, індустріальна політика, спрямована на глобалізацію, план з розвитку нових здібностей і збільшення кількості робочих місць, європейська політика проти бідності, які детально відображені у Додатку А.

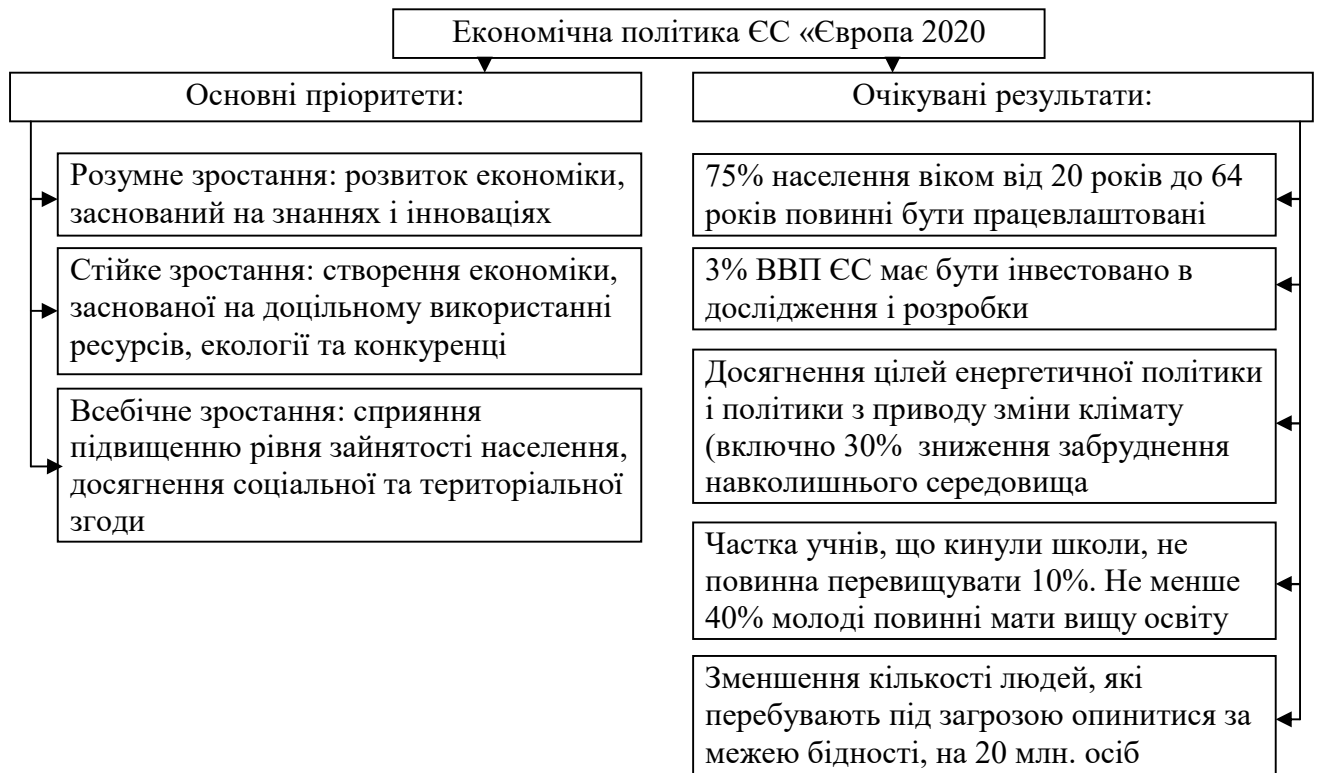

Рис. 1.9. Пріоритети та очікувані результати економічної політики ЄС

Джерело: складено автором на основі [12].

Ці напрями є пріоритетними як для ЄС в цілому, так і для держав-членів. Політичні, економічні та соціальні інструменти ЄС, особливо Внутрішній ринок, фінансові важелі, інструменти зовнішньої політики, будуть задіяні в усуненні перешкод і досягнення цілей «Європи 2020».

Аналіз матеріалу додатку А дозволяє зробити висновок, що основними цінностями економічної політики ЄС виступають підвищення якості життя людей та розвиток людського капіталу в межах всього інтеграційного угруповання.

Вище зазначена стратегія стала логічним продовженням Лісабонської стратегії (Lisbon Strategy), прийнятої країнами ЄС у 2000 році. Метою цієї стратегії було досягнення рівня «найдинамічнішої і конкурентноспроможної наукомісткої економіки, здатної до сталого росту з більш якісними новими робочими місцями» [283]. Одним із пріоритетних завдань цієї стратегії була необхідність у розширенні участі економічно активного населення середнього віку на ринку праці та сприяння їх зайнятості.

В контексті обраної тематики дисертаційного дослідження вважаємо за необхідне більше сконцентруватись на пріоритетному напрямі індустріальної економіки, спрямованої на глобалізацію та визначити у її структурі систему технічного регулювання, що забезпечує єдині відповідні умови для всіх ринкових суб'єктів.

На рівні ЄС робота Європейської Комісії в напрямі формування економічної політики стосується низки напрямів, що відображено на рис. 1.10.

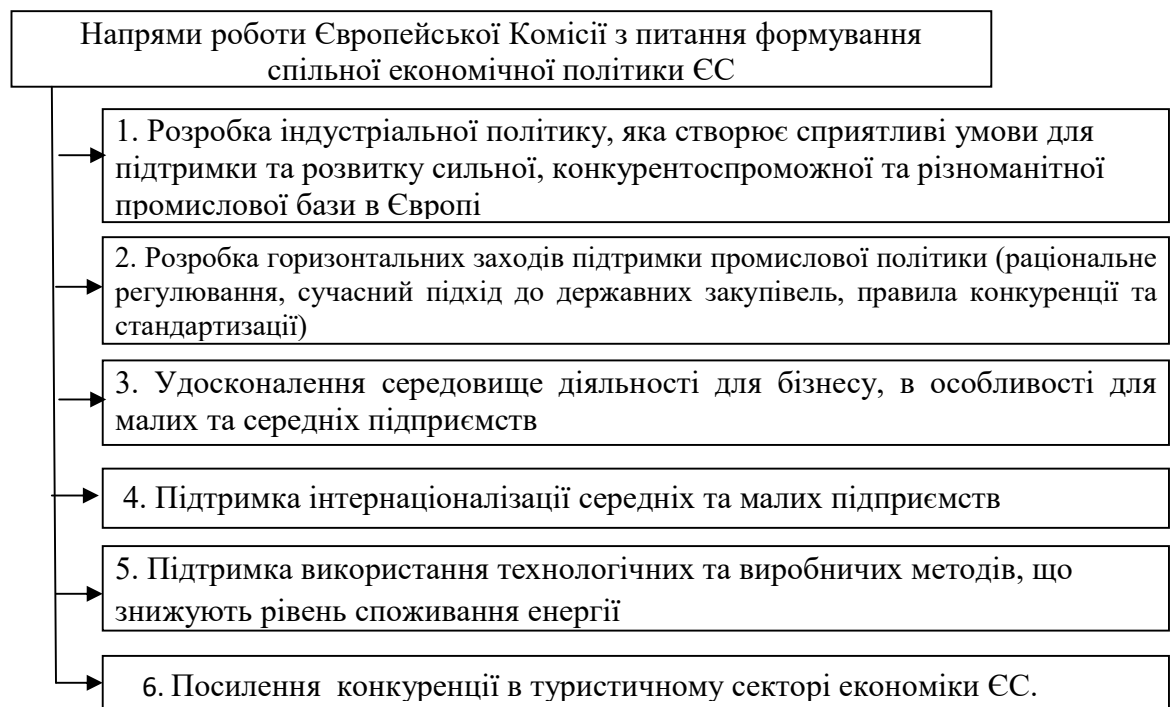

Рис. 1.10. Напрями роботи Європейської Комісії з питання формування спільної економічної політики ЄС

Джерело: сформовано автором на основі [273].

Виходячи з наведених на рис. 1.10 напрямів роботи Європейської Комісії, на національному рівні держави-члени ЄС працюють в наступних напрямках:

- покращують середовище діяльності для бізнесу;
- ослаблюють адміністративний тиск на компанії, покращують законодавство для компаній;
- працюють спільно з зацікавленими особами в різних секторах (бізнес, профспілки, наукові організації, організації захисту прав споживачів).

Докладніше дослідимо сучасну європейську політику технічного регулювання, що представляє собою ліберальну модель міждержавної торгівлі, спрямовану на подолання торговельних бар'єрів.

Гармонізація систем технічного регулювання країн дозволила створити внутрішній ринок з вільним обігом товарів у Євросоюзі, з обов'язковим забезпеченням усіх необхідних умов для безпеки людини й навколишнього середовища. Цей процес покликаний усунути в умовах інтеграції економіки і формування єдиного внутрішнього національні бар'єрів шляхом розвитку єдиної системи стандартизації. Формування гармонізованих, узгоджених і сумісних стандартів, адаптованих норм, експертної оцінки якості та відповідності усуває технічні бар'єри між учасниками згаданого процесу, суттєво стимулює розвиток торгівлі та сприяє зміцненню й розширенню як внутрішнього єдиного ринку ЄС, так і зовнішнього, створеного спільно ЄС і третіми країнами [230].

У сфері регулювання сьогодні існує особливо нагальна потреба розробки та запровадження глобально сумісних правил та стандартів для якісно нових товарів, послуг та технологій, які стають предметом міжнародного обміну [14].

Метою Європейської політики сусідства (ЄПС) є створення зони процвітання та сприятливого середовища, так званого «кола друзів», з якими Євросоюз матиме тісні, мирні та плідні відносини. В обмін на досягнення, що свідчатимуть на користь спільних цінностей та ефективного втілення політичних, економічних та інституційних реформ, у тому числі у сфері адаптації національного законодавства до *acquis communautaire*, держави, що межують з Європейським Союзом, можуть скористатись перспективами глибшої економічної інтеграції до ЄС. В рамках такого співробітництва сусідам ЄС може бути запропоновано отримати частку внутрішнього ринку ЄС і подальшу інтеграцію та лібералізацію, спрямовану на забезпечення вільного руху осіб, товарів, послуг та капіталу [31].

В офіційних документах інститутів ЄС поняття «*acquis communautaire*» дуже часто вживається в значенні синонімічному з поняттям «законодавство

ЄС» [299]. Подібний підхід застосовувався і в проекті Конституційного договору ЄС, де поняття «*acquis communautaire*» вживалося взаємозамінно з поняттям «правова система ЄС» (англ. «EU legal order») [232].

Реалізація політики та ініціатив у галузі технічної гармонізації потребує виконання низки умов, якщо конкретна країна має на меті приєднатись до торгівлі з країнами ЄС. Передусім, доцільно вести мову про гармонізацію законодавчої та нормативної бази у відповідній галузі із тим, щоб забезпечити саму можливість підтримання торговельних відносин на європейських ринках.

У таблиці 1.8 наведено структуру основних установчих договорів, в межах яких функціонує на сьогоднішній день Європейський Союз.

Таблиця 1.8

Структура установчих договорів ЄС

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СОЮЗ				
Спільні положення (статті 1-7 Договору про Європейський Союз)				
Перша опора Європейське співтовариство			Друга опора Спільна зовнішня та безпекова політика	Третя опора Судова та поліційна співпраця у кримінальних справах
Договір про заснування Європейського Співтовариства з вугілля та сталі (втратив чинність у 2002 р.)	Договір про заснування Європейсь кого Співтовари ства	Договір про Євро- атом	Статті 11-28 Договору про Європейський Союз	Статті 29-42 Договору про Європейський Союз + Шенгенське <i>acquis</i> (протокол про інтегрування Шенгенських <i>acquis</i> до структури ЄС)
Acquis communautaire			Міжнародна співпраця	Міжнародна співпраця, з елементами <i>acquis</i> communautaire
Разом – <i>acquis</i> ЄС				

Джерело: [74].

Таким чином, *acquis* ЄС містить не тільки законодавство ЄС в прямому сенсі, але і всі акти, ухвалені в рамках другої і третьої опори ЄС і загальних цілей установчих договорів.

Країни-кандидати повинні імплементувати *acquis* ЄС перед вступом в ЄС. Винятки з *acquis* надаються тільки у виняткових випадках і в обмеженому обсязі. З метою успішної інтеграції в ЄС країни-кандидати повинні перенести *acquis* у національне законодавство та імплементувати його з моменту набуття повного членства в ЄС.

В контексті досліджуваної тематики варто сконцентруватись на безпосередньому об'єкті – технічному регулюванні, а тому більш докладно вивчити «acquis communautaire» у сфері технічного регулювання.

Основними правовими документами ЄС, що встановлюють обов'язкові для застосування і виконання вимоги до продукції, є директиви. Вони визначають цілі, які повинні бути досягнуті країною - членом ЄС, залишаючи при цьому кожній з цих країн можливість розробляти власне законодавство для виконання вимог цієї директиви.

У Європейському Союзі загальні положення про технічні правила і стандарти та процедури оцінки відповідності регулюються низкою документів (рис. 1.11).

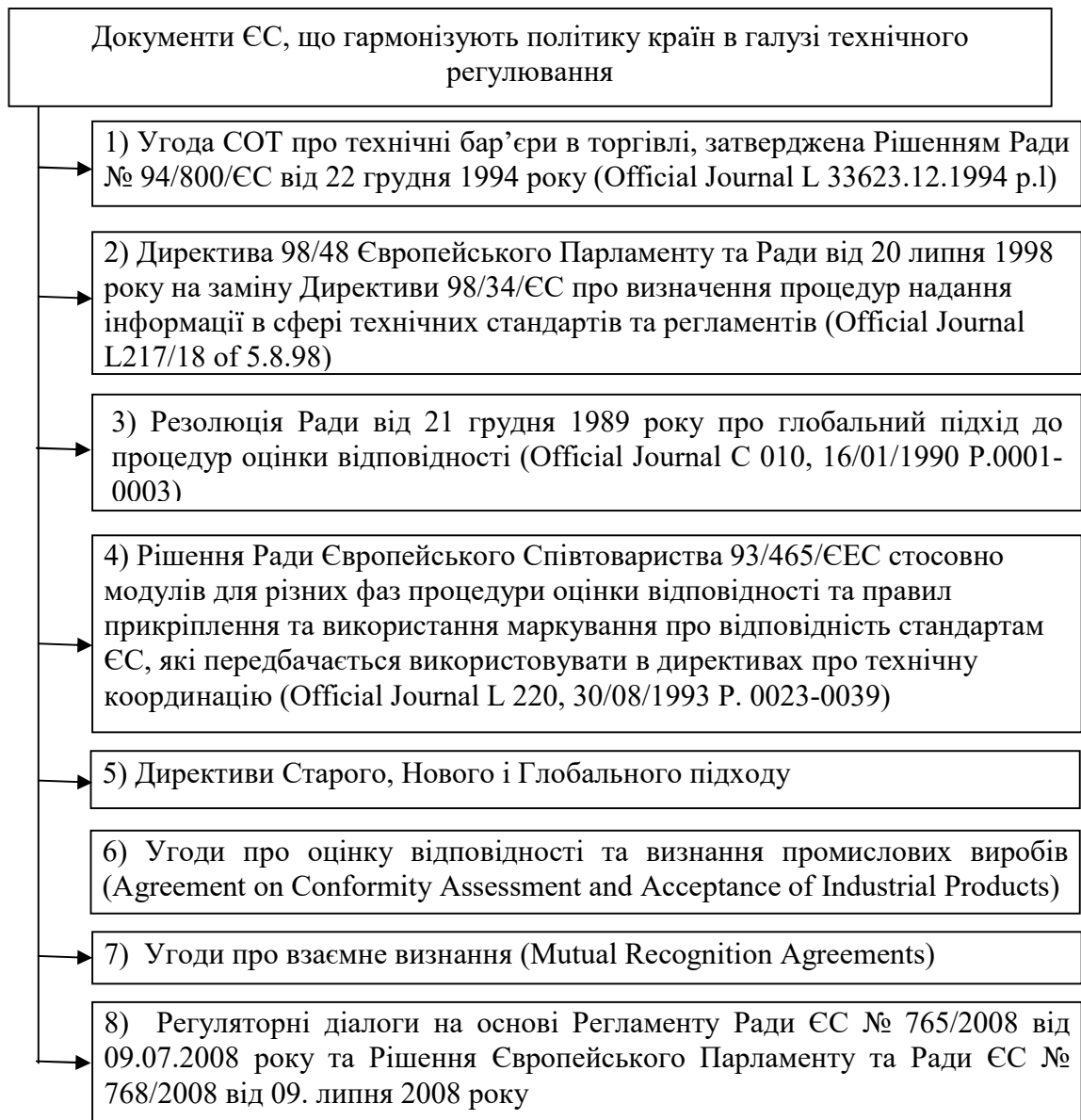

Рис. 1.11. Законодавча база гармонізації систем технічного регулювання ЄС

Джерело: сформовано автором за [270; 289; 10; 14; 45 ; 46; 186; 200; 235; 236].

Загалом досить очевидно, що зусилля ЄС, спрямовані на вирішення проблем, пов'язаних з технічним регулюванням, здійснювалися згодом після прийняття відповідних міжнародних угод, зокрема Угоди про технічні бар'єри в торгівлі. Так, після схвалення цієї угоди у 1979 році, Європейська Рада видала Резолюцію від 7 травня 1985 року про новий підхід до гармонізації систем технічного регулювання та стандартів [134].

Система технічного регулювання в ЄС вважається найбільш ефективним та успішним прикладом усунення технічних бар'єрів у торгівлі [118]. Ефективність європейського підходу до технічного регулювання підтверджується наявністю угод про взаємне визнання результатів оцінки відповідності з такими країнами, як Японія, США, Канада, Австралія, Нова Зеландія, Швейцарія, Ізраїль.

Згідно Римського договору 1957 року [47], найважливішими цілями формування європейського співтовариства є: усунення бар'єрів у торгівлі на єдиному європейському ринку, сприяння конкуренції, розробка і реалізація єдиної торговельної політики. Ці ж цілі були підтверджені Амстердамським договором 1998 року. У таблиці 1. 9 наведено цілі та завдання Європейської системи технічного регулювання.

Таблиця 1. 9

Цілі та завдання Європейської системи технічного регулювання

Цілі і завдання		
Аспекти безпечності	Забезпечення впровадження економічної політики	
Забезпечення розміщення на ринку продукції, безпечної для споживачів, користувачів та навколишнього середовища	На національному рівні: - стимулювання інновацій; - підвищення конкуренції, диференціація продукції; - скорочення виробничих витрат	На міжнародному рівні: Сприяння розвитку торгівлі шляхом усунення технічних бар'єрів у торгівлі Забезпечення високого рівня якості продукції Усунення технічних бар'єрів на закордонних ринках та попередження виникнення нових Сприяння торговельним партнерам у прийнятті стандартів та регламентів, що ґрунтуються на міжнародній та європейській практиці. Досягнення цих завдань будуть стимулювати як торгівлю в цілому, так і доступ до ринку.

Джерело: [85; 97].

Відповідно до цілей, наведених у табл. 1.9, основні вимоги до безпечності та якості продукції містяться у технічних регламентах ЄС та є обов'язковими для виконання, в той час як гармонізовані стандарти ЄС є добровільними. При цьому, відповідність продукції одному із гармонізованих стандартів ЄС (розроблюються у рамках технічних регламентів) розглядається як загальне задоволення базових вимог, передбачених тим чи іншим технічним регламентом. Контроль за дотриманням вимог, передбачених технічними регламентами здійснюється шляхом ринкового нагляду, а не контролю виробничого процесу.

Цілі вільної торгівлі досягаються шляхом чотирьох ступеневої стратегії ЄС, яка охоплює:

- впевненість в СОТ, зокрема в дії основоположних принципів Угод з санітарних та фіто санітарних заходів та технічних бар'єрів у торгівлі;
- укладання двосторонніх угод про зниження технічних бар'єрів та витрат у торгівлі, які в свою чергу включають Угоду про взаємне визнання, загальновизнані сертифікати та маркування для зниження витрат на випробування та сертифікацію на інших ринках;
- технічну підтримку з метою забезпечення в інших країн більш сприятливих регуляторних умов та відповідної інфраструктури в сфері випробування та сертифікації;
- регулятивне співробітництво направлене на гармонізацію законодавства торгових партнерів, досягнення спільного розуміння «кращої регуляторної політики» та сприяння їй, включаючи прозорість в регулюванні, міжнародну стандартизацію, гармонізацію законодавства торгових партнерів.

Таким чином, система нетарифного регулювання Європейського Союзу відображає прагнення європейських країн забезпечити конкурентоспроможність і подальше зміцнення позицій своїх компаній на світовій арені, економічну і продовольчу безпеку угруповання, а також захистити європейські компанії у так званих «чутливих» секторах економіки, які мають важливе значення, і, незважаючи на свою економічну неефективність, знаходяться під пильним контролем держав [112, с. 18].

У табл. 1. 10 наведена загальна структура охоплення об'єктів технічного регулювання законодавством різних рівнів: загальноєвропейським і національним. Ця структура регламентується постановою Європейської ради 85/374 / ЄЕС «Про зближення законів, інструкцій і положень держав-членів щодо відповідальності за недоброякісну продукцію» [155] та Директивою Європейського парламенту та Європейської ради 2001/95 / ЄС «Про загальну безпеку продукції» [167].

Таблиця 1. 10

Структура європейського законодавства відносно об'єктів технічного регулювання

Законодавство, гармонізоване в межах ЄС			Законодавство, не гармонізоване в межах ЄС	
Директиви ЄС			Сфера, що законодавчо не регулюється	Національне законодавство: – що стосується прав споживачів; – що не стосується прав споживачів
Технічні		Інші		
«Старий підхід»	Новий і Глобальний підходи			

Джерело: [223].

Як вже зазначалося вище, основними правовими документами ЄС, обов'язковими для застосування і виконання вимог до продукції, є директиви, що визначають цілі країни – члена ЄС, залишаючи при цьому для кожної з цих країн можливість розробляти власне законодавство для виконання вимог цієї директиви. На рис. 1. 12 подано класифікацію директив ЄС.

Протягом майже двадцяти років після прийняття першої резолюції Європейська Комісія прийняла низку Директив, що містять суттєві вимоги безпеки для різноманітних товарів, що вводяться в обіг на ринку (перелік таких товарів подається нижче, в іншій частині цього дослідження). Ці Директиви стали відомі під назвою Директиви «Нового підходу», що встановлюють істотні вимоги до конкретних видів продукції, надали виробникам значну свободу в розміщенні їхньої продукції на ринках Європейського економічного простору (ЕЕА), до якого входять країни ЄС, Норвегія, Ліхтенштейн та Ісландія [78, с. 68].

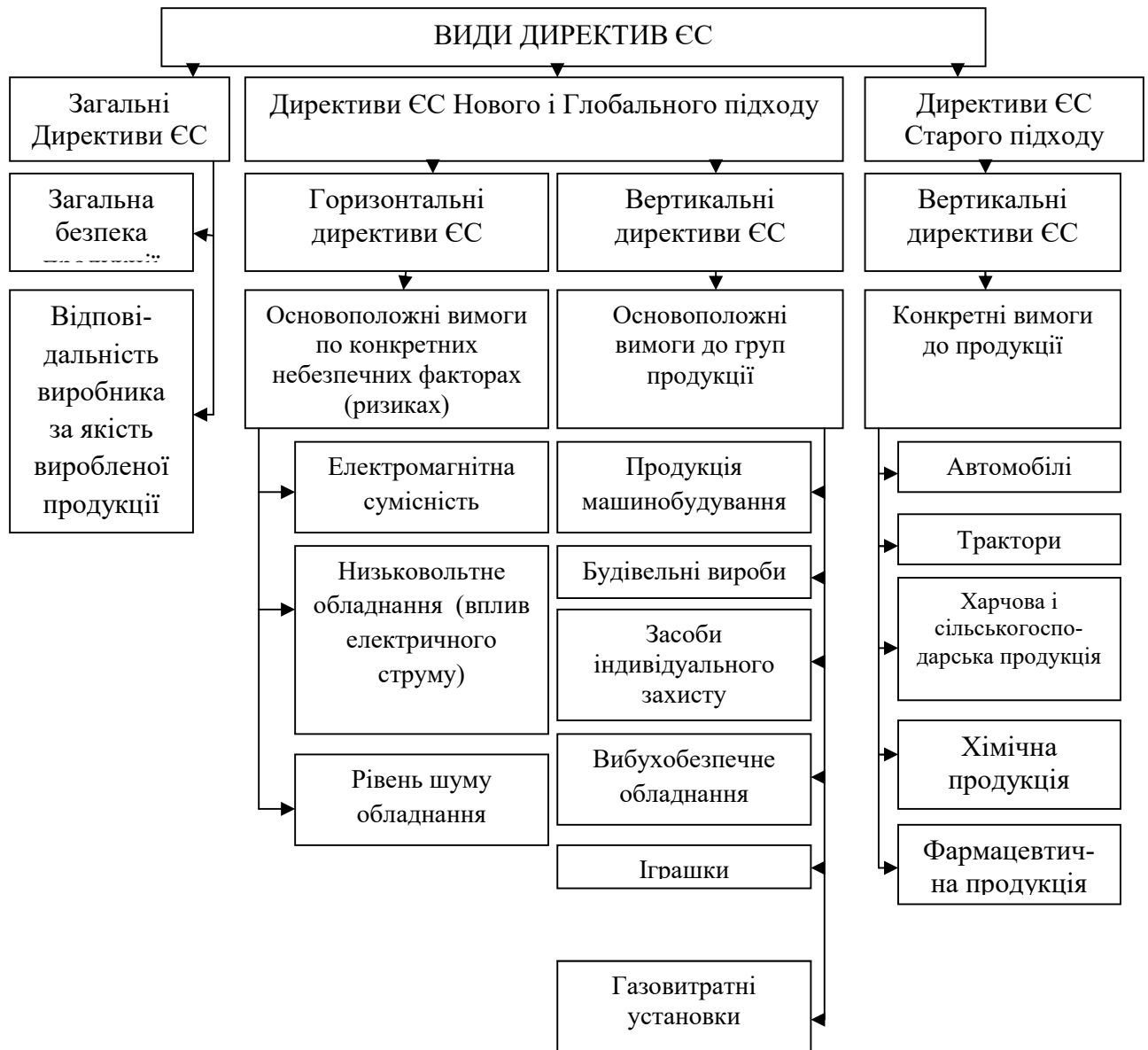

Рис. 1.12. Класифікація Директив ЄС системи технічного регулювання
Джерело: [167].

Загальні директиви поширюються на всю продукцію або, як Директива 2001/95/ЄС [167], на широку групу продукції (споживчі товари, як нові, так і вживані). Вони застосовуються у випадках, якщо для конкретної продукції директиви ЄС або відсутні, або охоплюють не всі категорії пов'язаних з цією продукцією ризиків.

Директиви «Старого підходу» містять конкретні вимоги до продукції. Такі директиви поширюються, наприклад, на автомобілі, харчову,

сільськогосподарську, парфюмерно-косметичну, хімічну та фармацевтичну продукцію.

Директиви Нового та Глобального підходів встановлюють базові (або істотні) вимоги до продукції. Ці директиви умовно можна розділити на горизонтальні і вертикальні. Горизонтальні директиви містять основоположні вимоги до конкретних ризиків і поширюються на широкі групи продукції. Перелік директив Нового та Глобального підходів поданий у додатку Б. Вертикальні директиви визначають вимоги, пов'язані з ризиками по групах продукції.

У 1990 році Європейська Рада прийняла рішення про запровадження так званого модульного підходу до процедур оцінки відповідності. Це рішення було пізніше замінено Рішенням 93/465/ЕЕС [202], яким було конкретизовано та узагальнено модулі оцінки відповідності та їхні комбінації, що використовуються у Директивах «Нового підходу». Модулями передбачено активне використання стандартів серії ISO 9000, чийми європейськими відповідниками є стандарти серії EN 29000, використання яких встановлювалося як один із основоположних принципів у згаданій вище резолюції Європейської Ради про глобальний підхід до оцінки відповідності.

У той же час було докладено зусиль, спрямованих на гармонізацію процедур розробки стандартів. Наслідком цього стало прийняття Директив 83/189/ЕЕС [163] і 98/34/ЕС [187], якими було встановлено вимоги до процесу розробки стандартів, що мало сприяти усуненню технічних бар'єрів в торгівлі на території Європейського Союзу. Процедури, що вимагаються цими Директивами, передбачають прозору та узгоджену розробку національних стандартів, що досягається за допомогою спеціального резервного періоду, протягом якого усі зацікавлені сторони на території Європейського Союзу можуть подати свої коментарі та пропозиції щодо проекту національного стандарту.

Відповідно до вимоги до державних органів у повній мірі зберігати свою відповідальність за захист безпеки (або інших встановлених вимог) на їхніх

територіях, Європейська Комісія прийняла Директиву 92/59/ЕЕС [165], яку пізніше замінила Директива 2001/95/ЕЕС [167] про загальну безпеку продукції. Ця Директива визначила повноваження компетентних органів, що здійснюють ринковий нагляд з метою перевірки безпеки продукції, а також встановила критерії такої перевірки. Директивою також було передбачено систему швидкого обміну інформацією про небезпечну продукцію (система RAPEX) [293].

Адміністративні повноваження компетентних органів щодо ринкового нагляду для виявлення небезпечної продукції були доповнені механізмом цивільної відповідальності виробника за введення в обіг дефектної продукції. Відповідні положення були викладені у Директиві 85/374/ЕЕС [179] про наближення законів, нормативних актів і адміністративних положень держав-членів ЄС щодо відповідальності за дефектну продукцію. У цій Директиві подаються визначення дефектної продукції та виробника, а також визначаються перелік видів продукції, на яку поширюється Директива, механізм відповідальності виробника за введення в обіг дефектної продукції та випадки звільнення виробника від такої відповідальності. Однак Директивою не було передбачено механізму відповідальності постачальника, і це питання і надалі значною мірою регулюється національним законодавством без будь-яких спроб уніфікації на рівні Європейського Союзу.

Було також докладено зусиль до створення регіональної організації з акредитації, яка б забезпечила достатній рівень компетентності органів з оцінки відповідності та посприяла укладенню угод про взаємне визнання. Спочатку існувало дві такі організації: Європейська організація з акредитації органів із сертифікації та Європейська організація з акредитації лабораторій. У другій половині 90-х років минулого століття ці дві організації були об'єднані в одну – організацію Європейської співпраці з акредитації. Основна мета цієї організації полягає у тому, щоб заохочувати взаємне визнання результатів оцінки відповідності між органами з оцінки відповідності різних країн, таким чином сприяючи усуненню технічних бар'єрів в торгівлі, особливо на європейському

рівні. Технічні бар'єри в торгівлі скорочуються при підписанні багатосторонніх і двосторонніх міжнародних угод. Країни ЄС і країни Європейської асоціації вільної торгівлі (ЄАВТ) цю проблему вирішують шляхом [204]:

- багатостороннього взаємного визнання продукції певної якості;
- превентивних заходів, що обмежують створення торгових обмежень (нові технічні регламенти і стандарти не повинні створювати бар'єрів у міжнародній торгівлі);
- технічного узгодження (правові акти технічного характеру забезпечують єдині вимоги до виробів);
- взаємного визнання відповідності якості (вважається, що при впровадженні гармонізованих стандартів ЄС виробники тим самим виконують відповідну директиву, яка регламентує певну групу виробів).

Процес гармонізації постійно розвивається завдяки тому, що Суд ЄС постійно розвиває прецедент не право. «Новий підхід» допоміг вийти із складних ситуацій, оскільки він розмежував технічний та політичний аспект. Технічні аспекти припинили включатись у європейське право.

З моменту заснування «нового підходу» директиви (норми права ЄС), які регулюють роботу єдиного ринку, практично не містять технічних деталей [60].

Виробіток загальноєвропейських технічних стандартів відповідно до Директиви 98/34/СЕ довірено трьом регіональним організаціям (рис. 1.13).

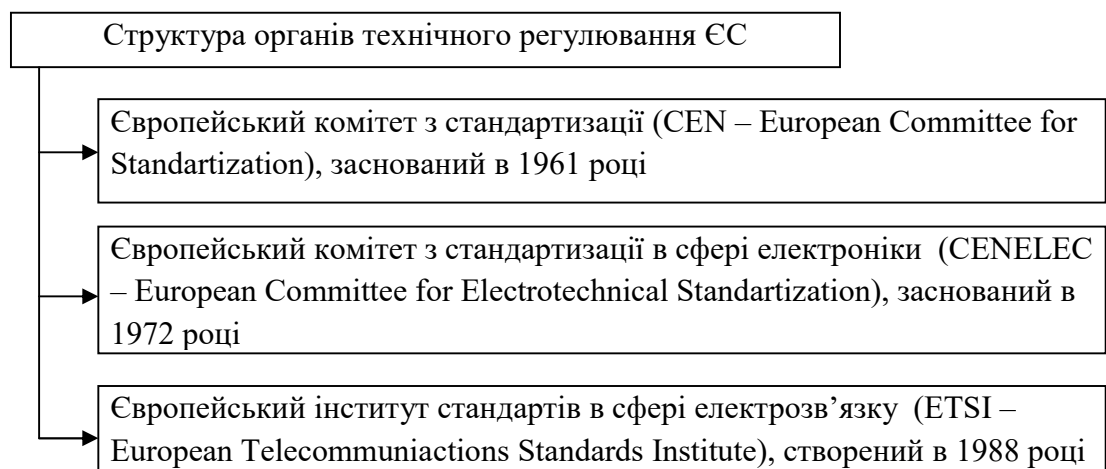

Рис. 1.13. Структура органів технічного регулювання ЄС

Джерело: сформовано автором на основі [225].

Цих три органи об'єднує відповідні національні організації 30 європейських держав – членів Єдиного економічного простору. До них входять афілійовані члени, що представляють служби стандартизації найближчих сусідів і асоційовані члени, що представляють широкі європейські інтереси.

Особливу увагу представляє сформована у ЄС система державного контролю у сфері технічного регулювання, яка відома як «інфраструктура якості». Інфраструктура якості означає організаційну структуру, яка підтримує запровадження системи технічного регулювання. Не існує універсального визначення інфраструктури якості, деякі з визначень дуже широкі та охоплюють фізичні можливості і взаємопов'язані системи організації, структур та осіб, які допомагають компаніям оцінювати якість та покращувати результати.

Зазначимо, що кожна з країн ЄС формує власну систему технічного регулювання, виходячи з особливостей національної економіки [209; 220; 225], але з урахуванням директив Нового підходу в галузі стандартизації та Глобального – у сфері оцінювання відповідності [102; 245].

Європейська система повідомлень щодо технічних регламентів (TRIS) функціонує відповідно до Директиви ЄС 98/34 про технічні стандарти і регламенти, яка зобов'язує держави-члени повідомляти Європейську комісію і один одного про всі проекти технічних регламентів, що стосуються всіх промислових і сільськогосподарських продуктів і послуг інформаційного суспільства до їх прийняття на національному рівні. Їх прийняття може створити бар'єри для торгівлі та зашкодити нормальному функціонуванню внутрішнього ринку. Ця система збільшує прозорість, оскільки національні проекти технічних регламентів заздалегідь були доведені до відома органів та зацікавлених сторін.

Робочим інструментом Стратегії доступу до ринку Європейського Союзу, яка спрямована на вирішення питань бар'єрів для торгівлі та інвестицій, є База даних доступу до ринку (Market Access Database). Вона безперервно підтримує тристоронній обмін інформацією між інститутами ЄС, державами-членами і

європейським бізнесом. За допомогою цієї Бази даних бізнес може отримувати інформацію про умови доступу на ринки третіх країн, а Європейська Комісія – систематично відстежувати скарги підприємств про бар'єри в торгівлі в країнах, що не входять до складу ЄС, а також отримувати інформацію про додержання торговельними партнерами ЄС міжнародних правил торгівлі [156].

Досвід Європейської Комісії у налагодженні вільної торгівлі з країнами-партнерами свідчить, що велике різноманіття заходів може бути використане для досягнення цих цілей. Для забезпечення вільної торгівлі може здійснюватись суміщення підходів, гармонізація регламентів та стандартів, прозорість правил, відповідні рівні та засоби регулювання, неупередженість при сертифікації, сумісність заходів щодо ринкового нагляду та здійснення контролю, та відповідний рівень технічної та адміністративної інфраструктури.

У Європейського Союзу є в розпорядженні різноманітні заходи, такі заходи як регуляторне співробітництво (досягти еквівалентності регуляторної системи та системи нагляду на ринку), гармонізація (створити прості технічні правила); угода про взаємне визнання (уникнути витрат, які виникають у зв'язку з дублюванням вимог щодо сертифікації); підтримка розробки міжнародних стандартів); розробка кодексу поведінки та технічного сприяння (забезпечення підтримки при створенні належної інфраструктури в третіх країнах) є тими діями, які дійсно можуть стимулювати торгівлю. Співтовариство повинне працювати в напрямку досягнення оптимального поєднання таких заходів.

У вузьких рамках Нового підходу, концепція інфраструктури якості традиційно охоплює функції та пов'язані структури, які забезпечують на технічному рівні функціонування системи технічного регулювання та наявність на ринку товарів, які відповідають юридично обов'язковим вимогам, наприклад, щодо безпечності. Згідно з таким підходом, у таблиці 1.11 наведено головні компоненти інфраструктури якості.

Таблиця 1.11

Характеристика головних компонентів інфраструктури якості ЄС

№ з/п	Компонент інфраструктури якості	Характеристика
1	2	3
1.	Національний орган стандартизації	Забезпечує (зазвичай через мережу секторальних Комітетів стандартизації) розвиток та прийняття національних стандартів. Відповідальність органу стандартизації обмежується розробкою стандартів, які повинні бути доступними та базуватися на консенсусі всіх зацікавлених сторін (промисловість, споживачі). Орган стандартизації не може проголошувати стандарти обов'язковими для застосування.
2.	Система оцінки відповідності	Охоплює органи сертифікації та інспекції, що спеціалізуються на певних продуктах, системі сертифікації персоналу та інспекцій будівельних майданчиків та установок; та випробувальні лабораторії для підтримки діяльності з оцінки відповідності продукції та/або послуг відповідним вимогам. Такі органи та лабораторії функціонують на ринку на засадах вільної конкуренції та отримують акредитацію від національного Агентства з акредитації або від органів з акредитації з-за кордону для виконання оцінки відповідності у сфері їх спеціалізації.
3.	Система метрології	Забезпечує можливість простежуваності вимірювань у межах країни та правильність транзакцій між державними та приватними організаціями, а також між приватними організаціями. Метрологія зазвичай розподіляється на законодавчу метрологію (система ринкового нагляду вимірювального обладнання, що застосовуються у щоденній торгівлі) та наукову метрологію (підтримка первинних національних стандартів вимірювання, еталонний час країни, розвиток наукових методів вимірювання тощо) забезпечує оцінку та визнання технічної компетенції органів випробування та сертифікації. Ця функція виконується Агентством з акредитації, унікальною організацією державного сектору, яка є джерелом національної та міжнародної легітимності більшості елементів інфраструктури якості.
4.	Орган акредитації	Такий орган повинен бути незалежним від органів оцінки відповідності, які він перевіряє, а також від комерційного тиску та забезпечувати відсутність конфлікту інтересів з органами оцінки відповідності, повинен мати міжнародне визнання та бути спроможним брати участь в експертних оцінках в межах багатосторонніх угод у сфері його інтересів. В Європейському Союзі Європейська Кооперація з Акредитації складає Європейську мережу національно визнаних органів з акредитації, розміщених на території Європи. Членство забезпечує взаємне визнання.
5.	Органи ринкового нагляду	Державні організації, які виконують функцію ринкового нагляду. Органи ринкового нагляду повинні перевіряти правильність SE маркування та принципів розміщення іншого маркування та знаків.

Джерело: сформовано автором на основі [97].

Цілями такої інфраструктури якості є, зокрема:

– забезпечити довіру користувача (виробника) та бенефіціара (споживача) до системи. Споживачу важливе переконання в тому, що продукція на ринку безпечна, а маркування відповідності чесне та справедливе. Також виробнику важливо працювати в середовища, яке не обмежує конкуренцію та інновації і не розчаровує підприємців не виправданими важкими, зобов'язаннями, а ринок базується на справедливих та чесних правилах гри;

– визначення відповідності та підзвітності перед державними органами та громадськістю. Чітке розмежування обов'язків та відповідальності кожного економічного суб'єкту системи служить вирішальним фактором посилення підзвітності такого суєту перед органами влади та громадськістю.

На основі систематизації вище поданого матеріалу узагальнено досвід технічного регулювання у ЄС, що наведено на рис. 1.14.

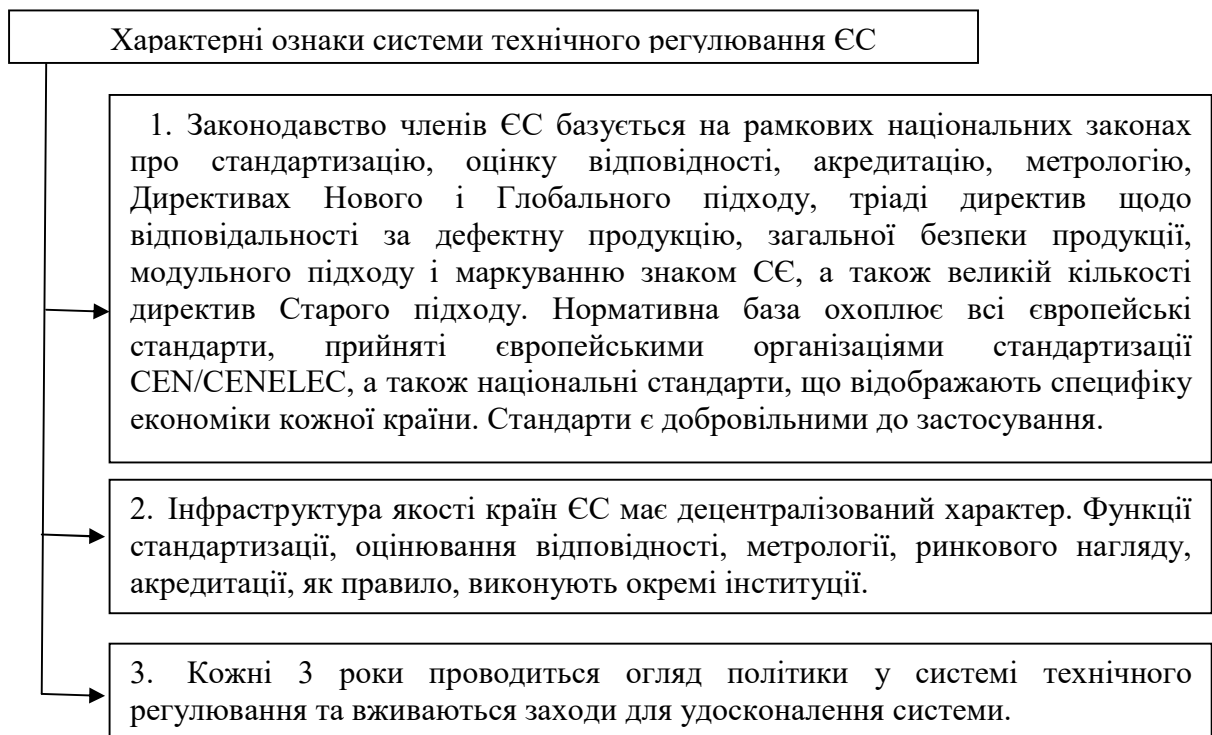

Рис. 1.14. Система підходів до технічного регулювання ЄС

Джерело: сформовано автором за [22, с. 4].

У країнах ЄС вільне переміщення товарів здійснюється згідно з «Новим підходом» до технічної гармонізації і стандартизації (прийнятий Радою Європи

7 травня 1985 року) та «Глобальним підходом» у сфері оцінювання відповідності (прийнятий Радою Європи 21 грудня 1989 року). Такі підходи реалізують через відповідні інструменти – директиви ЄС, які також затверджує Рада Європи [120].

Отже, Європейська модель технічного регулювання базується на методі непрямого посилення на стандарти. При цьому законодавець повністю звільнений від аналізу технічних подробиць, довіряючи цей аспект регулювання наділеному спеціальними повноваженнями органу зі стандартизації. Слід підкреслити, що затвердження переліку стандартів, гармонізованих з технічним регламентом, законодавець залишає за собою, що дає можливість контролювати діяльність органу з стандартизації.

Аналіз досвіду ЄС в галузі технічного регулювання, свідчить про те, що застосовувані моделі регулювання є найбільш ефективними. Перелічимо основні аргументи на користь цього.

1. Система технічного регулювання, прийнята в країнах ЄС, сьогодні представляється як ефективна модель для міжнародного співробітництва та забезпечення визнання результатів оцінки відповідності, оскільки спочатку створювалася для формування єдиного економічного простору. Цей факт відзначений у звіті Європейської економічної комісії ООН за 2003 рік «Підсилюючий вплив директив Нового підходу» і в рекомендаціях ЄЕК ООН «Міжнародна модель технічної гармонізації, заснованої на належній практиці регулюючих органів при розробці, адаптації та впровадженні технічних регламентів шляхом застосування міжнародних стандартів». Ефективність європейського підходу до сфери технічного регулювання підтверджується наявністю низки угод про взаємне визнання результатів оцінки відповідності (MRA) с такими країнами, як Японія, США, Канада, Австралія, Нова Зеландія, Швейцарія, Ізраїль.

2. Наявність в ЄС великої кількості директивних та інших документів, що відображають методологію і практику технічного регулювання, які можуть

використовуватися при формуванні української системи технічного регулювання.

3. Країни ЄС є найбільш великими партнерами України в товарообігу, а в даний час у зв'язку зі вступом нових членів до ЄС їх частка в торгівлі з нашою країною ще більше зростає, що необхідно враховувати при аналізі моделі регулювання.

На нашу думку, гармонізація підходів у сфері технічного регулювання створить сприятливі умови для вільного обігу товарів на відповідних ринках, для взаємного визнання результатів підтвердження відповідності, проведених в Україні і в країнах - членах ЄС. Це дозволить зняти наявні торговельні бар'єри, скоротить витрати на підтвердження відповідності поставлених товарів, буде сприяти експорту вітчизняних товарів.

У цілому проведений аналіз системи технічного регулювання ЄС дозволяє побачити її цілісність та наявність чотирьох блоків – концептуального, законодавчого, інституційного та інфраструктурного.

Зазначимо, що система технічного регулювання ЄС є дуже розвинутою і повноцінною, тобто містить усі складові, розглянуті нами у п. 1.1. цієї роботи – концептуальну, законодавчу, інституційну та інфраструктурну. Крім того, що повністю сформованим є технічний аспект, система технічного регулювання ЄС сформулювала і політичний аспект гармонізації – передусім йдеться про загальну політику у сфері технічного регулювання, яка дозволяє усім учасникам ринку ЄС максимально підвищити свою конкурентоздатність, посилити позиції у міжнародній торгівлі.

Висновки до розділу 1

Розглянуто походження та трактування терміну «технічне регулювання» від низки різних українських та зарубіжних авторів. Обґрунтовано необхідність включення у трактування терміну «технічне регулювання» інтересів ринкових суб'єктів. Запропоновано авторське визначення «технічного регулювання» як комплексу відносин між державою та ринковими суб'єктами,

що охоплює створення концептуальної основи, інфраструктурного забезпечення, здійснення правового, інституційного упорядкування, при проектуванні, виробництві та реалізації продуктів на внутрішньому та зовнішньому ринках. Визначено завдання та принципи технічного регулювання. Приділено увагу терміну «система технічного регулювання» у розрізі основних складових. Визначено основні блоки системи технічного регулювання: концептуальний, законодавчий, інфраструктурний та інституційний.

Визначено сучасні пріоритети економічної політики держави. Показано місце євроінтеграції у структурі економічної політики держави. Розглянуто сутність та складові поняття «зовнішньоекономічна політика». Висвітлено наслідки використання технічних бар'єрів як результату недосконалої системи технічного регулювання, що не приведена у відповідність до вимог міжнародних ринків. Висвітлено використання терміну «гармонізація» в контексті приведення відповідності системи технічного регулювання до вимог об'єднаних ринків країн. Простежено різницю між спорідненими термінами «гармонізація», «уніфікація», «адаптація» законодавчо-правової бази країни. Подано авторське розуміння впливу технічної гармонізації на економіку країни. Висвітлено логіку терміну «гармонізація системи технічного регулювання».

Висвітлено поняття «*acquis communautaire*» як доробку спільноти ЄС в галузі права, що дозволяє уніфіковано функціонувати правовим системами країн-учасниць. Визначено цілі та завдання Європейської системи технічного регулювання. Узагальнено охарактеризовано досвід технічного регулювання ЄС, виявлено його рамковий та децентралізований характер. Подано характеристику Новому та Глобальному підходам щодо технічного регулювання ЄС. Висвітлено види директив ЄС в галузі технічного регулювання. Розглянуто основні правові документи та як основи політики ЄС у галузі технічного регулювання. Відображено основні компоненти інфраструктури якості ЄС, основні інституції у галузі технічного регулювання.

Основні результати дослідження опубліковані у працях [140,141,142,143]

РОЗДІЛ 2

ОЦІНКА ПРОЦЕСУ ГАРМОНІЗАЦІЇ СИСТЕМИ ТЕХНІЧНОГО РЕГУЛЮВАННЯ УКРАЇНИ В УМОВАХ РЕАЛІЗАЦІЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ПОЛІТИКИ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

2.1. Аналіз концептуальних засад економічної політики євроінтеграції України

Україна за весь час своєї незалежності робить спроби глибокої інтеграції в світовий простір. Вихід на глобальні світові ринки відкриває значні можливості перед експортно-орієнтованою економікою України, дозволяє диверсифікувати товарну та географічну структуру збуту для національних виробників. Разом із цим, наша країна опиняється перед численними викликами і загрозами, які вимагають прояснити її зовнішньоекономічні інтереси, зменшити втрати у торгівельних відносинах.

Для національної зовнішньоекономічної політики періоду 1991-2013 років була характерною багатовекторність. При виборі зовнішньоекономічних пріоритетів економічної, зокрема зовнішньоекономічної, політики бралось до уваги унікальне місце розташування України на політичній карті. Тому виділялись щонайменше три вектори такої політики: східний (РФ, країни СНД), західний (Польща, Західна Європа, США) та південно-східний (Болгарія, Туреччина, країни Сходу).

Разом із тим, низка політичних подій у країні у період з листопада 2013 року обумовили вибір одного пріоритету – курс на євроінтеграцію. Обрання цього пріоритету було викликано не тільки тим, що Україна знаходиться в центрі європейського континенту, що робить цілком природною її інтеграцію в європейські структури, а стільки тим, що Україна хоче побудувати за прикладом Європи демократичну, правову державу, в якій би були гарантії прав людини, умови для бізнесу, стандарти рівня життя європейського зразку.

Вибір курсу на євроінтеграцію вимагає від нашої країни здійснення низки значних перетворень, і в числі інших, системи технічного регулювання.

Концептуальна основа економічної політики держави закладена у Законах України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики» [168] та «Основні напрями економічної політики України в умовах незалежності» [126]. У додатку В подано характеристику згаданих документів, а у табл. 2.1 проаналізовано їх ключові блоки.

Таблиця 2.1

Аналіз концептуальних засад економічної політики України

Концептуальні блоки	Закони України	
	Про засади внутрішньої і зовнішньої політики	Основні напрями економічної політики України в умовах незалежності
Візія / Бачення розвитку країни	-	-
Часовий горизонт	-	-
Пріоритети, стратегічні цілі		+
Принципи / засади	+	+
Завдання	-	+
Інструменти реалізації / Засоби досягнення	-	+
Очікувані результати	-	-
Контрольні показники	-	-

Джерело: сформовано автором на основі [66; 126; 168].

Аналіз тестів основних документів, що регулюють економічну, і зокрема, зовнішньоекономічну, політику України значно відрізняється від аналогів ЄС. Передусім помітна принципова різниця у філософії та форматі базових документів України та ЄС [274]. Зауважимо, що національні законодавчі акти представлені в суто описовому форматі, без конкретики, визначення планового горизонту, контрольних показників, очікуваних результатів тощо.

Порівнюючи законодавчу базу України та ЄС у напрямі формування економічної політики можна побачити, що національне законодавство у цій галузі потребує відповідної гармонізації. Серед причин цього виявлені наступні:

– відсутнє комплексне бачення (візія) розвитку країни, тобто не зрозуміло, якою країною повинна стати наша держава;

- відсутня єдність пріоритетів у різних фундаментальних документах, задекларовано доволі широкий їх набір від посилення конкурентоспроможності до підвищення інвестиційної привабливості;
- відсутня чіткість формулювань в основних засадах внутрішньої та зовнішньої політики країни;
- розроблено засади чи узагальнені напрями розвитку країни без надання конкретики.

Вивчення текстів вказаних документів дозволяє зробити висновок, що в полі цих основних Законів лежить формування та підтримання безпеки української держави. Зазначимо, що засади внутрішньої та зовнішньої політики прописано формально та абстрактно, без визначення стандартів чи стратегічних орієнтирів, показників. Також у тексті цих законів не прописані стратегічні пріоритети України, приміром такі, як створення високотехнологічної, енергонезалежної, екологічно стійкої економіки, що гарантує високий рівень добробуту населення, подолання соціальної та культурної нерівності тощо. Неодноразово згадуються інтереси держави та інших суб'єктів, проте вони конкретно не зазначаються. Примітно, що про національні пріоритети йдеться зовсім у іншому Законі України «Про основи національної безпеки України» [181].

З цих фундаментальних документів не можливо зрозуміти, як бачить уряд чи інші суб'єкти стан розвитку країни на перспективу 20-50 років, економіку з якими рисами намагається збудувати. Також не прописано параметрів економічного зростання та економічного добробуту.

Окремі автори пропонують своє бачення економічної політики, акцентуючись на модернізації економіки [227], тоді як стан розвитку самої економіки України потребує не стільки вдосконалення, скільки суттєвої трансформації.

У тексті вище наведених Законів України та в окремих літературних джерелах [73; 181] приділено достатню увагу таких аспектам, як формування безпеки країни. Разом із тим, зрозуміло, що високий рівень зовнішньої і

внутрішньої безпеки може дозволити собі країна із високо розвинутою, стійкою економікою. Разом із тим, у цих же документах не зроблено акцентів на підвищенні конкурентоспроможності економіки, посиленні інноваційного потенціалу

У роботах українських авторів можна виявити пріоритети розвитку економіки України, що відображено у таблиці 2.2.

Таблиця 2.2

Пріоритети розвитку економіки України

№ з/п	Автор / Джерело	Рік	Пріоритет(и)
1	В. Зеленюк	2006	Реформування податкової, адміністративно-правової, земельної системи
2	О. О. Ковальова, А. В. Шаповалова	2008	Реструктуризація економіки Системна ринкова трансформація Сприяння руху факторів виробництва Інтеграція підприємств до світових комунікаційних мереж Активізація участі в роботі міжнародних організацій та інтеграційних утворень
3	М. В. Кармінська-Белоброва	2016	Досягнення гідного місця в міжнародному поділі праці
4	В. Гройсман, С. Кубів, М. Нефьодов	2017	Макроекономічна стабільність, залучення інвестицій, розвиток малого та середнього бізнесу
5	Економічний дискусійний клуб	н/д	1. Економічний розвиток за рахунок власних ресурсів, цілей, механізмів 2. Реальне зростання валового внутрішнього продукту і максимальна зайнятість населення 3. Зростання внутрішніх та іноземних прямих інвестицій 4. Обмеження підтримки державою банківської системи 5. Стабільність податкової системи 6. Приватизація державних підприємств 7. Сприяння державою інвестицій у наукові дослідження та інноваційну діяльність

Джерело: сформовано автором на основі: [72; 89; 92; 247; 260].

На основі даних табл. 2.2 можна відзначити появу у 2017 році сучасних пріоритетів розвитку економіки України, проте ці завдання взяті до уваги національним міністерством економічного розвитку та торгівлі, а не

відображено у відповідних Законах України. Також зазначимо, що практично усі пріоритети зазначені у табл. 2.1 позбавлені конкретних показників, які б слугували орієнтирами для розбудови економічної політики країни. Можна зробити висновок, що ці пріоритети є абстрактними і не відображають реальних прагнень як держави в цілому, так і окремих суб'єктів ринкових відносин.

Для визначення перспективного бачення та стратегічних пріоритетів розвитку держави важливо зрозуміти її роль та місце на світовому ринку.

Окремої уваги заслуговує національна зовнішня політика. Так, Україна вибудовує свою внутрішню та зовнішню політику у складних умовах, зокрема у період зростання популярності популістських та право-радикальних сил в ЄС та США, ослаблення ЄС, гібридної війни з боку РФ та продовження конфлікту на Сході України. За 26 років незалежності Україна до цієї пори реалізує свою зовнішню політику за принципом ad-hoc дипломатії. Це свідчить про те, що дипломатичний корпус виконує свої функції навмання, неструктуровано, без акцентуації на конкретних зовнішньоекономічних та геополітичних напрямках.

В Україні відсутня сформована і задекларована зовнішньоекономічна політика, окремі стратегії за пріоритетними напрямками, якими можуть керуватись всі українські державні інститути та чиновники, як на рівні держави, так і на рівні місцевого самоврядування. На думку В. В. Карасьова, відсутність цілісної зовнішньої політики України викликано відсутністю послідовної внутрішньої політики [158].

Тому наявність як політики зовнішньої політики України в цілому, так і окремих її стратегій, а також скоординовані плани їх ефективної реалізація, є запорукою виживання держави. Особливо це важливо тоді, коли державі доводиться пристосовуватись до нового глобального порядку.

У таблиці 2.3 подано аналіз умов, в яких Україні доводиться формувати свою зовнішньоекономічну політику.

Таблиця 2.3

Умови формування зовнішньоекономічної політики України

Внутрішні проблеми	Зовнішні проблеми
Невиразна, слабка внутрішня політика Нестача ресурсів дипломатичного апарату Затягування реформ та корупція всередині країни Зростання популярності парарадикальних сил в Україні Нестача кваліфікованих кадрів Розбіжність інтересів керівництва держави, політичної еліти та громадянського суспільства Невміння враховувати розвиток світу та регіонів Незавершена ратифікація Угоди про асоціацію з ЄС та повільна імплементація Інституційна слабкість	Відсутність системності, сформованої та задекларованої зовнішньоекономічної політики зокрема, її візії, пріоритетів та векторів розвитку на віддалену перспективу Слабка координація між органами державної влади у напрямі реалізації зовнішньоекономічних завдань Гібридна (політична, військова, інформаційна) агресія Росії проти України Слабкий дипломатичний корпус Відсутність послів у ключових країнах Неоднозначність у відносинах із НАТО Негативний імідж України за кордоном Брак стратегічної ефективної комунікації та публічної дипломатії Недостатнє лобювання своїх інтересів Відсутність протидії російській пропаганді Відсутність ратифікації Римського статуту Міжнародного кримінального суду
Досягнення	Можливості
Солідарність Заходу в підтримці України та визнання анексії Криму Росією Підписання угоди про асоціацію з ЄС Декларація курсу на євроінтеграцію та здійснення дій в її напрямі Збереження санкцій проти РФ	Посилення відносин із зарубіжними українськими діаспорами в посиленні зв'язків між Україною та іншими країнами Розвиток дипломатичних та торговельних відносин із Канадою, Японією, Швецією

Джерело: сформовано автором на основі [6; 7].

Україна доволі повільно рухається у напрямі імплементації Угоди з ЄС. Окремі зобов'язання [234] так і не виконані, зокрема до 2019 року відкладено ратифікацію Римського статуту Міжнародного кримінального суду, який був підписаний 17 років тому [137].

Загалом зазначимо, що Україні доволі важко пристосовуватись до вимог ЄС та виконувати взяті на себе зобов'язання передусім в силу того, що існує значна різниця в цінностях і пріоритетах, стратегічних цілях.

Зміни, які відбуваються навколо України та всередині неї, вимагають формування нової зовнішньоекономічної політики. До 2017 року в Україні практично не існувало цілісної концепції зовнішньоекономічної політики, затвердженої в якості Закону.

24 червня 2017 року Інститутом соціально-економічних досліджень було представлено «Рекомендації з підготовки Стратегії зовнішньої політики України» [256]. Зауважимо, що у цих рекомендаціях експерти інституту знову наголошують на вже сформованих пріоритетах: «У зовнішній політиці України на першому місці має бути національна безпека, збереження суверенітету і територіальної цілісності».

На нашу думку, основним недоліком цього документу є те, що в ньому відсутнє бачення того, яку цінність собою представляє Україна, які основні вигоди пропонує для сусідів та існуючих й потенційних партнерів.

Економіка України є 50-ю за величиною експортно-орієнтованою економікою світу [295]. Проте, відсутність протягом 20 років істотних змін у структурі українського експорту з великою часткою сировинних товарів, як наслідок, призвела до відставання України не тільки від розвинених країн, а навіть від більшості країн-сусідів. У таблиці наведено динаміку частки експорту товарів і послуг у структурі ВВП у період 2005–2017 років.

Таблиця 2.4

Динаміка частки експорту товарів і послуг у структурі ВВП України
у період 2005–2017 років

Рік:	Частка експорту товарів і послуг у структурі ВВП
1	2
2005	51,48%
2006	46,62%
2007	44,84
2008	46,92%
2009	46,38%
2010	50,75%
2011	53,77%
2012	59,92
2013	46,87
2014	49,15%
1	2
2015	52,77
2016	49,29%,
2017	47,9%

Джерело: сформовано автором за [17; 249].

Отже, з табл. 2.4 видно, що частка експорту товарів і послуг у структурі ВВП України коливається в межах 50% – 60%. Це є свідченням високої відкритості економіки України та важливості виваженої економічної політики в високо конкурентних та швидкозмінних умовах світових ринків. Тому можна стверджувати, що наша держава серйозно залежить від вміння уряду випрацювати ефективну зовнішньоекономічну політику та здатності експортерів працювати на зарубіжних ринках. Найбільшої актуальності для українських товаровиробників та провайдерів послуг набувають ринки розвинутих країн світу, на яких можна і потрібно торгувати перспективною високотехнологічною, наукомісткою, інформаційно-місткою продукцією, послугами з високим вмістом доданої вартості.

Наразі в глобальній економічній системі Україна розташована здебільшого в сировинному сегменті з низьким рівнем виробництва доданої вартості, позиціонується як країна-донор дешевої робочої сили, сировини і як країна-реципієнт споживчих товарів.

В цілому у товарній структурі промислового виробництва країни питома вага аграрної, металургійної та хімічної галузі, нафтохімії, важкого машинобудування, традиційної енергетики складає 95% [25]. Відповідно, на частку високотехнологічної продукції припадає всього 5%. На рис. 2.1 наведено товарну структуру національного експорту станом на 2017 рік.

Станом на 2017 рік товари, що відносяться до високотехнологічних займають всього лише 13 позицію, а саме: турбореактивні двигуни, турбогвинтові та газові турбіни (671 млн. дол. США – менше 1,8% у загальному експорті), тоді як в 2016 році вони були на 10 місці, а у 2016 році входили в ТОП-10 українського експорту [244].

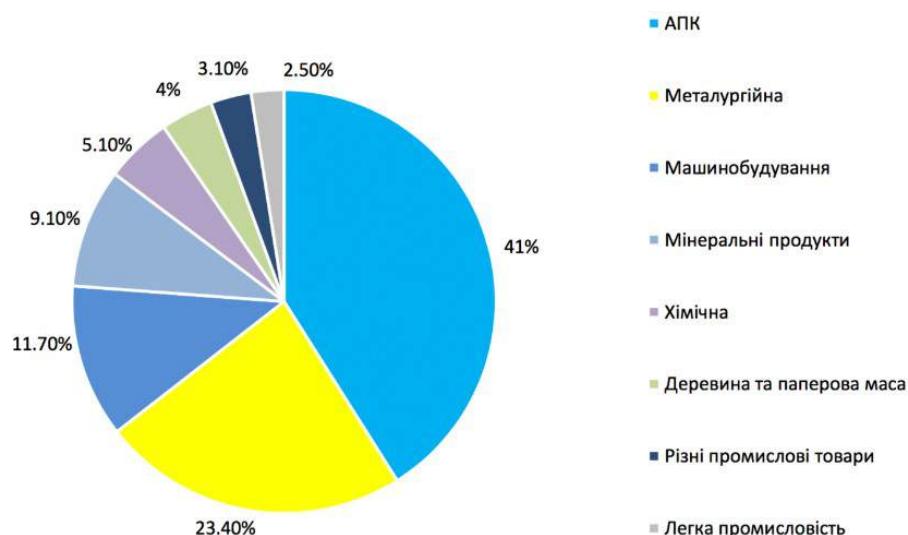

Рис. 2.1. Товарна структура експорту України в 2017 році

Джерело: [40].

Отже, з рис. 2.1 видно, що найбільшу питому вагу у структурі експорту посідає продукція первинних галузей економіки - агропромислової та обробної галузей. Так, у товарній структурі експорт продукція АПК складає – 42%, металургійна – 23,4%, мінеральні – 11,7%.

Лідерство в експорті сільськогосподарської сировини не може забезпечити нашій країні економічного процвітання: обсяги експорту та доходи від нього - це категорії, які не пов'язані прямо пропорційно. Збереження наявної товарної структури експорту України містить більше ризиків, аніж можливостей, оскільки для сировинних ринків притаманною є тенденція поступового падіння цін на сировину та енергоносії.

Сировинні види продукції Україна експортує на ринки країн, що розвиваються і ця українська продукція не потрібна на ринках розвинутих країн. Останні потребують продукцію з унікальними характеристиками, високим рівнем інновацій, екологічно чистою, органічну тощо.

У структурі українського високотехнологічного експорту вагому частку займає аерокосмічна техніка (36,2%), а саме найбільшу сукупну вартість мають такі товари: турбореактивні та турбогвинтові двигуни, літаки та інші пристрої з механічним рухом, космічні апарати та супутники. Неелектричні машини і обладнання та телекомунікації і електроніка займають 17,6% та 17,7%

відповідно. Основними експортними товарами цих груп є газові двигуни, радіоапаратура, передавальні пристрої та панелі управління [123].

В технологічно розвинутих країнах світу сьогодні домінує виробництво товарів п'ятого технологічний укладу, який передбачає розвиток таких галузей промисловості, як: робото-будування, оптико-волоконна промисловість, електронна промисловість, тощо і з'являються інноваційні підприємства, які впроваджують технології шостого. В Україні ж в основному домінує третій і четвертий технологічний уклад на які припадає 58% і 38% продукції відповідно, на п'ятий технологічний уклад припадає лише 4% продукції, виробництво товарів шостого технологічного укладу практично відсутнє (0,1%) [40].

Україні вкрай необхідно змінити ситуацію за рахунок галузей третього укладу, зокрема за рахунок експорту послуг. На рис. 2.2 наведено структуру експорту послуг України в 2017 році.

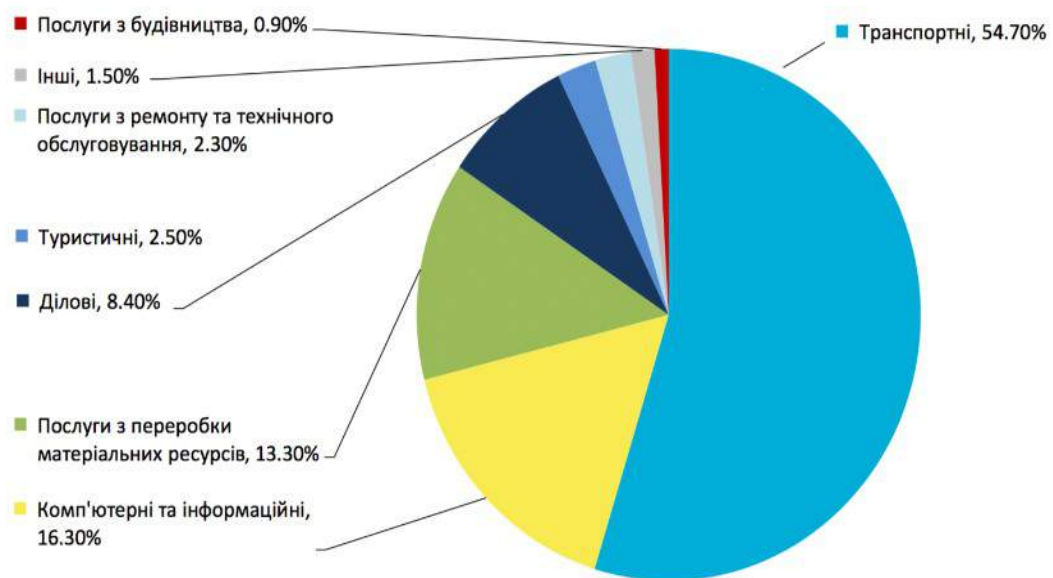

Рис. 2.2. Структура експорту послуг України в 2017 році

Джерело: [39].

Отже, з рис. 2.2 видно, що у структурі експорту послуг України найбільшу питому вагу посідають транспортні послуги (54,70%), а також комп'ютерні та інформаційні послуги (16,30%) та ділові (8,4%).

За оцінками Всесвітньої туристичної організації ООН [61] у нетоварному експорті найбільші перспективи має туризм, на частку якого в Україні припадає тільки 2,5%. Тому цей напрям експорту послуг може вважатись одним з найбільш перспективних. Але для того, щоб Україна змогла забезпечити економічний ріст за рахунок сектору послуг, їй потрібно створювати відповідні умови для розвитку відповідних галузей і передусім – туристичної, транспортно-логістичної, освітньої, сфери охорони здоров'я, IT-сектору, там де володіє значним людським, інтелектуальним, ресурсним потенціалом.

За поточного стану розвитку економіки України, коли розвиваються в переважній більшості ресурсномісткі і енерговитратні галузі промисловості, в країні практично відсутні можливості вести конкурентну боротьбу із технологічно розвиненими країнами за лідируючі позиції на міжнародному ринку.

Основною причиною такої незадовільної ситуації є в першу чергу недостатнє фінансове забезпечення інноваційної діяльності промислових підприємств, в тому числі практично відсутня фінансова підтримка інноваційних досліджень державою. Зокрема, відсоток державного фінансування інноваційної діяльності протягом останніх десяти років залишався досить незначним у загальній структурі і не перевищував 4% від ВВП [42].

Зростання ВВП за рахунок введення нових технологій в Україні оцінюється всього у 0,7-1%, у той час як у розвинених країнах цей показник досягає 60% і навіть 90% [50]. Це свідчить проте, що економіка України залишається на індустріальному етапі розвитку. Більше того, у поточному періоді намітились тенденції до деіндустріалізації економіки нашої країни. Характерними ознаками цього є руйнація науково-технічного потенціалу, старіння основного капіталу, перехід від високих до примітивних технологій тощо. Іншою ознакою є висока матеріало-, праце-, енерго- і капіталомісткість виробництва, низька його якість і конкурентна спроможність [41].

У дисертаційному дослідженні висувається гіпотеза щодо залежності

стану розвитку системи технічного регулювання від стратегічного бачення та пріоритетів економічної політики держави, основних засад функціонування держави на внутрішньому і зовнішньому ринках, від спроможності уряду захистити інтереси національних виробників товарів та провайдерів послуг. Крім того, стан та рівень розвитку цієї системи залежить і від того, наскільки захищеним є внутрішній ринок від зовнішньої конкуренції, які сектори національної економіки підпадають під протекціонізм держави.

Нинішні геополітичні обставини поставили перед українським бізнесом складну дилему: або він виходить на європейські ринки, або залишається приреченим на занепад. Російський ринок для українських підприємців за будь-якого розвитку подій в найближчому майбутньому буде вкрай нестабільним, а внутрішній національний ринок у зв'язку з різким зниженням доходів населення не зможе навіть частково адсорбувати продукцію зі східного напрямку.

Для України актуальним питанням є виконання зобов'язань в межах СОТ з метою використання можливостей лібералізації ринку завдяки зняттю бар'єрів для торгівлі та інвестицій і сприяння стабільності і передбачуваності ділового середовища, стимулювання економічної диверсифікації і модернізації. Це питання є цілком логічним, адже зовнішня торгівля та її лібералізація позитивно впливають на економічне зростання країни [111].

Світовий досвід доводить, що для стабільного розвитку національної економіки необхідно забезпечити оптимальне співвідношення між обсягами експорту/імпорту, підтримувати ті сегменти сфери послуг, які мають істотний вплив на процес формування конкурентоспроможної національної економіки. За даними міжнародної статистики у структурі платіжних балансів економічно розвинених країн частка послуг становить близько 20%, а сама сфера послуг стає найбільшим реципієнтом міжнародних інвестицій. Отже, для кожного учасника зовнішньоторговельних відносин важливо оцінювати рівень збалансованості торгівлі послугами як в цілому, так і на окремих сегментах ринку, і з позицій конкурентоспроможності останніх визначати пріоритетні

напрями своєї участі в міжнародній торгівлі [58].

Скористаємось методом контент-аналізу інформації з відкритих джерел для виявлення системних проблем національної економічної політики, щоб у подальшому оцінити, в яких умовах Україні доводиться формувати власну систему технічного регулювання.

Контент-аналіз є методом дослідження, який дозволяє вивчити широке коло доступної і достовірної інформації із тим, щоб на основі оброблених даних відобразити низку певних висновків у вузько окресленій темі. Предметом дослідження у цьому контент-аналізі виступають причини відповідних позицій у міжнародних рейтингах, присвячених для визначення експертної оцінки політичного, економічного, соціального тощо стану розвитку окремо взятої країні.

Україна, попри значні просторові розміри та чисельність населення, є країною із низькими доходами. У таблиці 2.5 відображено динаміку питомої ваги валового національного продукту на душу населення у 2011–2017 роках.

Таблиця 2.5

Динаміка окремих показників розвитку України у період 2011–2017 років

Показники	Роки:							Відхилення показника 2017 року до аналогічного 2016 року
	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	
Величина населення, млн. осіб	45,87	45,71	45,59	45,49	45,36	45,20	44,83	-0,37
ВВП, млрд. дол. США	136,42	163,16	175,78	181,33	131,81	90,62	93,27	+2,65
ВВП на 1 особу, дол. США	3570,8	3856,8	4030,3	3014,6	2115,4	2185,9	2640,3	+454,4

Джерело: сформовано автором на основі [17;298].

На основі даних таблиці 2.5 можна зробити висновок, що за досліджуваний період відбувалось поступове зменшення чисельності населення України на 0,37 млн. осіб в 2017 році порівняно із 2016 роком. Відзначимо

певну нерівномірність розвитку показнику валового внутрішнього продукту. Так, у , що у період 2011–2014 років відбувалось його зростання на 44,91 млрд. дол. США. У 2015–2016 роках відбулось різке його зменшення на 49,52 млрд. дол. США у 2015 році порівняно із 2014 роком і на 41,19 млрд. дол. США у 2016 році порівняно із 2015 роком. Сукупно за 2015–2016 роки обсяг ВВП зменшився вдвічі на 90,71 млрд. дол. США. Разом із тим, в 2017 році відбулось незначне зростання показнику ВВП на 2,65 млрд. дол. США.

За показником питомих доходів на душу населення спостерігались аналогічні зміни: у період 2011-2013 років цей показник зріз на 1459,5 дол. США або на 48,16% – з 2570,8 дол. США в 2011 році до 4030,3 дол. США у 2013 році. У період 2014–2015 відбулось значне зменшення показнику ВВП на 1 особу – 1015,7 дол. США у 2014 році порівняно з 2013 роком і на 899,2 дол. США у 2015 році порівняно з 2014 роком. Сукупно показник питомого ВВП за період 2014–2015 років порівняно із 2013 роком зменшився на 52,59%. Проте вже в 2016 порівняно з 2015 роком році відбулось незначне його підвищення на 70,5 дол. США і в 2017 році порівняно із 2016 роком ще на 454,4 дол. США.

Таким чином, для України характерний тренд зменшення чисельності населення із нестабільним ростом розміру ВВП та питомих витрат на душу населення.

Розподіл валового внутрішнього продукту в Україні є нерівномірним – відчутне розшарування населення з надвисокими і високими доходами та тих, що живе за межею бідності. За кількістю мільярдерів Україна в 2018 році перебувала на одному рівні з такими розвиненими країнами Європейського союзу, як Франція та Бельгія. Однак обсяги статків звичайного населення були близькими до багатств громадян Нігерії, Таїланду та Філіппін, Танзанії [44].

Ситуація у країні не є в цілому сприятливою, що засвідчують численні міжнародні рейтинги, у яких позиція України у період 2015–2016 років відображена доволі неоднозначно (табл. 2.6).

Таблиця 2.6

Аналіз позицій України у провідних економічних рейтингах
в 2017–2018 роках

№ з/п	Назва рейтингу	Позиція України в рейтингу		Зміна позиції у (2) порівняно з (1)	Примітка автора
		2016-2017 роки (1)	2017-2018 роки (2)		
1	2	3	4	5	6
1	Індекс глобалізації	42 з 207	45 з 207	-3	Середній рівень розвитку країни
2	Індекс легкості ведення бізнесу	80 із 189	76 з 189	-4*	Країна із несприятливим середовищем для ведення бізнесу
3	Індекс економічної свободи	162 із 177	166 з 178	-4	Категорія пригнічених економік, репресивна економіка
4	Індекс глобальної конкурентоспроможності	85 із 138	81 з 137	-4*	Країна із перехідним типом економіки
6	Індекс сприйняття корупції	144	142	+2	Клуб тотально корумпованих країн
7	Індекс транснаціоналізації	28,4	29,3	+0,9	Відсутність власних ТНК
8	Глобальний індекс інновацій	50 з 127	43 з 127	-7*	Категорія країн з ступенем розвитку економіки від низької до середньої
*** зменшення позиції у цьому рейтингу (в напрямі до 1) свідчить про підвищення позицій країни					

Джерело: сформовано автором із використанням [276; 280; 296; 297; 298; 305].

Дані табл. 2.6 відображають різну динаміку України у розрізі окремих міжнародних рейтингів. Розглянемо окремо позицію України в кожному з зазначених вище рейтингів.

Так, Індекс глобалізації (KOF Index of Globalization) дозволяє здійснити рейтинг країн за критеріями розвитку їхніх глобальних зв'язків, ступеня інтеграції та незалежності в економічній, соціальній, технологічній, культурній, політичній та екологічній сферах.

В останній редакції 2017–2018 років згаданого рейтингу Україна посіла 45 місце з 207 країн світу, піднявшись на 2 позиції порівняно із періодом 2016–2017 років. Загалом цю позицію України у зазначеному рейтингу можна інтерпретувати, як неоднозначну. З одного боку, країна є доволі значно

залученою у глобалізаційні процеси порівняно із низкою країн Європи.

Таким чином, це рейтингове оцінювання демонструє, що Україна поки що не змогла покращити свої позиції та утвердитись як глобальна та конкурентоспроможна держава.

В оцінці легкості ведення бізнесу *Doing Business* Україна за період 2017–2018 років порівняно із періодом 2016–2017 років покращила свою позицію в рейтингу легкості ведення бізнесу на 4 позиції, піднявшись з 80 на 76 сходинку. Позитивні зрушення відбулися в 4 з 10 основних компонентів дослідження. При чому суттєве покращення позицій можна відмітити лише у двох з них – «отримання дозволу на будівництво» за яким країна посіла 35 місце, проти 140 у рейтингу 2017 року та за показником «оподаткування» (43 місце, проти 84).

Окремої уваги потребують показники рейтингу, за якими Україна посіла найгірші місця, і судячи з даних дослідження особливих змін для досягнення кращих результатів за період 2017-2018 років здійснено не було.

Так, за показником підключення приміщення до систем енергозабезпечення Україна займає 128 місце. Вирішення цього питання потребує проходження 5 процедур. Не змінились і витрати часу – 281 день. Для прикладу, у Росії (10 місце за показником) для практичної реалізації підключення витрати часу скоротились з 161 дня у минулому році оцінки до 83 у цьому році, а Грузія з 4 до 3 скоротила кількість необхідних процедур.

За показником міжнародної торгівлі Україна отримала в рейтингу 119 місце, в той час коли Польща за ним посідає 1 місце рейтингу. За ним вимірюються часові та фінансові витрати при проходженні етапів, необхідних при експорті чи імпорті товарів: на дотримання встановлених вимог до оформлення документів та на дотримання вимог прикордонного та митного контролів.

Найгірший рейтинговий показник України – вирішення проблем неплатоспроможності (149 місце з-поміж 190 країн), яким досліджуються часові та фінансові витрати, а також кінцевий результат процесу вирішення питань неплатоспроможності підприємства.

Загалом можна зробити висновок, що внаслідок серйозних проблем, пов'язаних із сформованим середовищем для ведення бізнесу, міжнародна торгівля є значно ускладненою як для національних, так і зарубіжних операторів ринку.

Україна за індексом глобальної конкурентоспроможності у 2017–2018 роках посіла 81-е місце серед 137 країн світу, підвищившись на чотири позиції [153]. Згідно з даними дослідження, Україна погіршила свої позиції у 4 з 12 основних показників. Найбільше втрачено (–13 пунктів) за складовою «Ефективність ринку праці». Тенденція до погіршення цього показника спостерігалася і в дослідженнях 2016–2017 років, коли погіршилась позиція на 17 пунктів.

Також, Україна зазнала втрат за оцінкою інноваційної складової Індексу – (-9 пунктів), інфраструктурної (-3 пункти) та за складовою, що характеризує вищу освіту та професійну підготовку (-2 пункти).

Незважаючи на незначні покращення, в період 2017–2018 років спостерігались найгірші позиції за оцінкою міцності банків (130 місце), за регулюванням фондових бірж (134 місце), за якістю доріг (130 місце), за інфляційними змінами та за здатністю країни утримувати таланти (129 місце), за захистом права власності (128 місце).

Негативними факторами для ведення бізнесу у нашій країні визначено (в порядку зменшення): інфляцію, корупцію, політичну нестабільність, високі податкові ставки, складність податкового законодавства, нестабільність урядів, ускладнений доступ до фінансів, неефективну державну бюрократію, регулювання валютного ринку, недостатню освіченість працівників, погану етику робочої сили, недостатню здатність до інновацій, обмежувальне регулювання ринку праці, невідповідну якість інфраструктури, злочинність та крадіжки, низьку якість охорони здоров'я.

Відповідно до іншого Глобального інноваційного індексу, складеного виданням Bloomberg, у 2016 році Україна посіла 33 місце серед 50 найбільш

інноваційних економік світу, при цьому найкраща (п'ята) позиція була за показником «вища освіта».

Ці рейтинги вкотре підтверджують те, що Україна має чималий інноваційний потенціал, який недостатньо використовується.

За оцінками експертів, найбільш проблемними факторами для ведення бізнесу у нашій країні визначено (в порядку зменшення): корупцію, ускладнений доступ до фінансів, інфляцію, політичну нестабільність, високі податкові ставки, неефективну державну бюрократію, складність податкового законодавства, регулювання валютного ринку, часту зміну урядів, обмежувальне регулювання ринку праці, недостатню здатність до інновацій, невідповідну якість інфраструктури, злочинність та крадіжки, низьку якість охорони здоров'я, недостатню освіченість і погану етику робочої сили.

Аналіз індексу економічних свобод за 2017 рік засвідчив, що Україна має одні з найгірших умов для розвитку економіки серед країн Європи та більшості пострадянських країн. В Індексі економічної свободи-2016 за рік позиції нашої держави погіршилися на 7 пунктів з 162 місця до 178 місця. Згідно цього, Україна відноситься до категорії країн з репресивною економікою, яка у рейтингу стала сусідом Болівії (163) та Бірми (161). Майже за усіма критеріями ситуація у нас погіршилася, окрім свободи від корупції та фінансової свободи. За такими критеріями, як свобода права власності, інвестиційна свобода та свобода державних витрат, Україна є одним з найбільших аутсайдерів.

Упродовж досліджуваного періоду 2004–2012 років можна відзначити, що Україна поступово покращувала свої позиції у рейтингу транснаціоналізації країн [300]. Основним наслідком цього можна вважати поступове збільшення кількості транснаціональних компаній (ТНК), якій вийшли на український ринок, відкривши свої представництва та філії. Визначено, що на території України представлено порядку 60 ТНК, які переважним чином сконцентровані у харчовій, нафтогазовій та тютюновій галузях. На початку 2015 року в національну економіку зарубіжними інвесторами було вкладено 52179,4 млн.

дол. США у вигляді прямих іноземних інвестицій. Ці інвестиційні вклади були отримані з близько 130 країн. Проте варто вказати, що найбільший обсяг інвестицій припадає на десять країн (Кіпр, Німеччина, Нідерланди, РФ, Австрія, Велика Британія, Віргінські Острови, Франція, Швейцарія, Італія), інвестиції яких охоплюють близько 90% сукупного розміру інвестицій [196].

Вартує уваги покращення позицій України у глобальному індексі інновацій в 2018 році порівняно 2017 роком. Індекс України в 2018 становив 38,52 бала, що дозволило їй піднялась у рейтингу на 7 сходинок до 43 позиції та потрапити в топ-50 країн. Найкращі позицій України у цьому рейтингу досягла у категорії «людський капітал і дослідження» (освіта, дослідницькі й академічні ресурси) – 43 місце, «витонченість бізнесу» (патенти, інтелектуальна власність, працевлаштування жінок і нацменшин, умови праці тощо) – 46, «знання і технології» – 27, «креативність» – 45. Найнижчі показники Україна мала за параметрами «витонченість ринку» (кредити, інвестиції, конкуренція) – 89 місце, «інфраструктура» (доступ до урядових сервісів, вартість ресурсів, показники енергозбереження) – 89, «інституції» (регуляторна політика і умови ведення бізнесу) – 107 місце.

В цілому інноваційність української економіки продовжує зростати. У рейтингу за 2017 рік Україна займала 50 місце, у 2016 році – 56, у 2014 – 63. Упродовж останнього десятиліття українці зареєстрували більше 140 тис. патентів на винаходи й моделі. Це рівень Польщі, яка, на відміну від нашої країни, є частиною Євросоюзу, має вчетверо більшу економіку і державні програми з підтримки розвитку інновацій [138].

Отже, дослідивши інформацію у відкритих джерелах, можна зробити загальний висновок, що позиції України у міжнародних рейтингах за останні роки знаходяться майже на одному рівні. Враховуючи військову, інформаційну, економічну та політичну агресію проти України, це є яскравим показником її величезного потенціалу.

Вважаємо, що для реалізації цього потенціалу потребують докорінних змін структура економіки, система освіти, необхідно вводити нові правила і

норми у суспільстві, реформувати державу, створювати відповідні закони та нові інституції. Відсутність безпеки і універсальних дієвих недосконалі правила гри як на внутрішньому, завдають удару по суспільних відносинах, які потребують впровадження складної системи правил та налагодження взаємодії між всіма учасниками ринкових процесів – між владою, бізнесом та громадами.

В результаті вивчення даних, представлених у звітах міжнародних рейтингових компаній, нами сформований перелік сильних та слабких сторін розвитку економіки України (табл. 2.7).

Таблиця 2.7

SWOT-аналіз позицій України в окремих міжнародних рейтингах

Рейтинг	Сильні сторони	Слабкі сторони
1	2	3
Індекс глобалізації	Україна демонструє середній рівень залучення у глобалізаційні процеси, що свідчить про значну міру її втягнення у світові міжнародні відносини і проекти	Деформована структура економіки обумовлює зовнішньоекономічну діяльність, орієнтовану на сировинний та низько технологічний експорт.
Індекс економічної свободи	Відзначається деяке покращення особистих свобод	Революція гідності, війна на Сході та перерозподіл прав власності через ці події, негативно вплинули на рівень захисту прав власності
Індекс глобалізації (продовження)	Відображає зростання і інвестиційної привабливості країни для іноземних організацій та інвесторів Найбільших результатів Україна досягла у політичній сфері, що обумовлено суттєвим прогресом в питаннях інформаційних потоків і культурній сфері	Україна на зовнішніх ринках передусім захищає інтереси <i>своїх пріоритетних галузей</i> економіки, до яких належить видобувна та обробна види промисловості (агропромислове виробництво та машинобудування). Для захисту внутрішнього виробника від імпорту широко використовуються протекціоністські заходи
Індекс транснаціоналізації	Україна має значний досвід розміщення на своїй території представництв та філій світових транснаціональних компаній, що принесли новий досвід, прогресивні управлінські технології та підходи, стимулюють виробництво інноваційної, конкурентоспроможної продукції, підвищують культуру виробництва та продуктивність праці	Низька інвестиційна привабливість України перешкоджає притоку прямих іноземних інвестицій. За цим показником Україна значно відстає від країн ЄС та окремих країн колишнього «радянського табору». В Україні практично відсутні власні транснаціональні компанії, які б захищали інтереси національної економіки

Продовження табл. 2.7

1	2	3
Індекс глобальної конкурентоспроможності	<p>Добрі позиції Україна посідає в напрямках відкриття бізнесу, отримання кредитів, свободи міжнародної торгівлі, а також у фіскальному, монетарному та бізнес підіндексах економічної свободи, освіти та соціального капіталу. Через дерегуляцію Україна принципово покращила позиції в напрямку відкриття бізнесу.</p> <p>Україна має значний потенціал для розвитку через зрілість, силу громади та добру освіту</p> <p>Відносно високими є показники України, пов'язані з особливістю взаємодії всередині суспільства та культурними чинниками</p>	<p>Україна посідає особливо низьке місце в економічному процвітанні, управлінні, захисті прав власності, рівні корупції, державних видатках, інвестиційних та фінансових свободах. Низькими залишаються позиції в отриманні дозволу на будівництво та доступу до електроенергії, а також вирішенні проблеми банкрутства. Економічні реформи в Україні відбуваються занадто повільно.</p> <p>Низькою є якість інститутів (правил), створених суспільством.</p> <p>Найнижчими є показники безпеки, коли інституційні провали та низька якість державного управління стали однією із причин початку війни на власній території</p>
Індекс сприйняття корупції	<p>Ухвалення антикорупційного законодавства, відкриття державних реєстрів та бюджетних витрат, утворення спеціалізованих антикорупційних органів та криміналізація окремих корупційних злочинів</p>	<p>Україні не пододала межу «корупційної ганьби» та лишилася в клубі тотально корумпованих держав</p> <p>Україна знаходиться у категорії «захоплених держав», де лише невелика група пов'язаних осіб тримає владу, за допомогою якої отримує доступ до державних коштів на національних ресурсів.</p> <p>Зруйнована правоохоронна та судова системи, відсутність кардинальних кроків з їх реформування, породжують тотальну безкарність – найкращі умови для консервації великої політичної корупції.</p>
Індекс інноваційності економіки	<p>В Україні дуже широкі можливості для інновацій, законодавчо не обмежені</p> <p>Розвинутий людський капітал та мережа освітніх закладів</p>	<p>Процеси впровадження або комерціалізації винаходів залишається невідпрацьованим, інновації повільно проникають на ринок.</p> <p>Україна є більше постачальником інновацій, аніж їх користувачем</p>

Джерело: сформовано автором із використанням [37; 239].

Аналіз табл. 2.7 свідчить, що існує низка факторів, які перешкоджають розвитку економіки країни, зокрема її зовнішньоекономічної діяльності.

Таким чином, архаїчна, zdeформована структура економіки України є серйозною перешкодою ефективній інтеграції у світову спільноту. Іншою перешкодою виступає несформованість нових конкурентних, інноваційних

драйверів розвитку національної економіки. Акцентування на потенціалі розвитку агросектору та ІТ-сектору не вирішує проблеми зайнятості, ефективного використання наявних ресурсів, забезпечення конкурентоспроможності економіки в умовах переходу на нові технологічні засади розвитку світової економіки.

Переважаюча важка промисловість, галузей ВПК робить її енерго-, ресурсо-, і сировинно-поглинаючою, украй неефективною та непристосованою до взаємодії зі світо-господарськими глобальними процесами. Структурні зрушення гальмуються фактично нульовою інвестиційною активністю, зменшенням нагромаджень за рахунок національного доходу, обсяги якого в останні роки дедалі скорочуються. Тому очевидно, що система технічного регулювання України орієнтована передусім на захист тих галузей, які вважаються сьогодні провідними, перспективними.

Держава, з одного боку, повинна захищати економічні інтереси своїх суб'єктів підприємницької діяльності і підприємств в інших країнах. З іншого, вона зобов'язана стежити за тим, щоб ділове середовище в країні поліпшувалось, щоб країна змогла стати повноправним і спроможним гравцем на міжнародних ринках. Вона повинна захищати своїх виробників та споживачів товарів і послуг від несумлінних дій підприємців інших країн. При цьому відіграє роль фактор застосування принципу взаємності: введення обмежень щодо підприємців певної держави в нашій країні призведе до введення таких або подібних обмежень до підприємців нашої держави в іншій країні, а також автоматично призводить до відмови іноземних підприємців розвивати бізнес в нашій країні. В кінцевому рахунку, взаємні обмеження призводять до зменшення інвестицій та обмеження доступу до інновацій, сучасних методів і прийомів виробництва. Відіграючи таку важливу роль, держава може впливати на учасників міжнародної торгівлі як позитивно (надаючи переваги), так і негативно (вводячи обмеження).

Наразі зовнішня політика України не відповідає ані потребам країни, ані ситуації у світі. Як наслідок, держава має вкрай погані відносини з

найважливішими партнерами і неспроможна адекватно відстоювати свої інтереси на міжнародній арені

Україні передусім потрібно сформулювати перспективне бачення внутрішньої економічної та зовнішньоекономічної політики на перспективу 10-20 років, виявити актуальні для держави пріоритети та перспективні галузі розвитку із тим, щоб закріпити їх у відповідних Законах та концепціях. Можна стверджувати, що наявний стан економіки країни та невтішні наслідки її зовнішньоекономічної політики викликані морально застарілими засадами основних Законів, відсутністю актуальних концепцій розвитку держави в цілому. Україна погано усвідомлює власну цінність, поки що не взяла відповідальність за свій соціально-економічний розвиток виключно на себе при тому, що вона як велика держава володіє для цього відповідними ресурсами, доволі розвинутою економікою та інфраструктурою. З цього і випливає її постійне бажання за всю історію її незалежності знайти більшого за себе партнера і приєднатись до нього. З цього виступає значний ризик втрати власної само ідентифікації, якій за всю історію української держави приділялось недостатньо уваги.

Також важливо сформулювати цінності держави в цілому та її окремих суб'єктів для того, щоб адаптувати їх до найкращих світових аналогів і зробити інтеграцію у світове співтовариство значно легшим і ефективнішим процесом.

2.2. Становлення і розвиток економічної політики євроінтеграції України

Євроінтеграція є складним процесом налагодження тісного співробітництва європейських держав у сферах політики, права, економіки, а в деяких випадках соціального та культурного аспектів функціонування країн.

Для України євроінтеграція є цивілізаційним вибором, від якого залежать роль та місце країни у міжнародних відносинах. Європейський вибір України

обумовлено передусім тим, що у розвинутих країнах ЄС нагромаджено значний експортно-імпортний потенціал, сформовано спільноту країн з високим рівнем конкурентоспроможності економіки.

Серед усіх напрямів інтеграційної стратегії України основним напрямом на сьогодні виступає євроінтеграція, яка офіційно проголошена ключовим пріоритетом зовнішньої політики України.

Європейський вибір був зроблений Україною одразу з проголошенням державної незалежності. Національна самоідентифікація як європейської держави була задекларована ще 5 грудня 1991 року у «Зверненні до парламентів і народів світу» [68] у зв'язку з підтвердженням на референдумі Акту проголошення незалежності України [185]. Законодавче закріплення європейська мета отримала 2 липня 1993 року у схваленій Верховною Радою Постанові «Про основні напрями зовнішньої політики України» [182], в яких зазначалось, що укладання з Європейськими Співтовариствами Угоди про партнерство і співробітництво (УПС) стане першим етапом просування України до асоційованого, а згодом – до повного членства в цій організації.

Запровадження євроінтеграційної моделі є найоптимальнішим варіантом для формування і становлення сучасної економічної політики, нарощенням експортного потенціалу та структурних трансформацій економіки України в цілому. На рис. 2.3 наведено значення євроінтеграції для України.

Європейський союз і Україна пов'язані глибокими економічними відносинами. Специфічне геополітичне положення та історія тривалого співробітництва з європейськими країнами зумовлюють зацікавленість України в активній участі в інтеграційних процесах на європейському континенті.

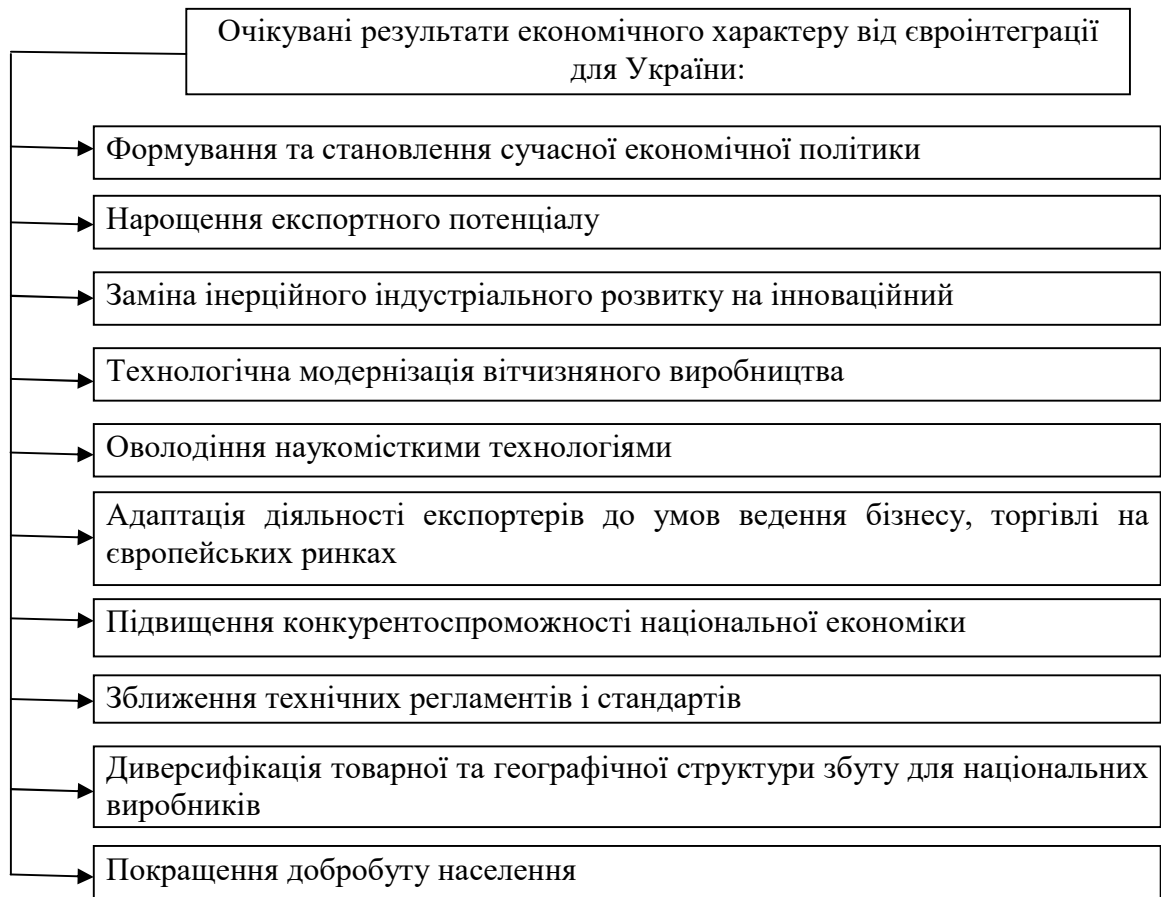

Рис. 2.3. Значення євроінтеграції для України в контексті формування та становлення економічної політики

Джерело: сформовано автором на основі [35].

Отже, з рис. 2.3 видно, що євроінтеграція, як пріоритет зовнішньоекономічної політики, здатна значно вплинути на оздоровлення економічної ситуації в країні. Існує взаємозалежність в енергетиці, обидві країни пов'язані спільними сусідами і загальними завданнями в глобальній економіці і глобальній безпеці. Це, безумовно, полегшить доступ до ринку і принесе додаткові стимули для економічних відносин України та ЄС.

Зближення технічних регламентів і стандартів сприяє інтеграції ринків і ринкової лібералізації, де виграють всі. Це пояснює, чому регулятивного зближенню приділяється особлива увага як в цілому в торговельних переговорах між Україною та ЄС, так і при інтеграції ЄС з конкурентами і більш відкритими ринками, такими як США, Японія, Канада та Південна Корея.

Вихід на глобальні світові ринки відкриває значні можливості перед експортно-орієнтованою економікою України, дозволяє диверсифікувати товарну та географічну структуру збуту для національних виробників.

Разом із тим, інтеграція у європейський простір вимагає від України врахування основних вимог щодо безпечності та якості продукції, дотримання процедур оцінки відповідності технічним вимогам.

Європейський Союз з 23 квітня 2014 року встановив автономний преференційний торговельний режим для українських товарів. Офіційний журнал Європейського Союзу 22 квітня 2014 року опублікував Регламент Європейського Парламенту та Ради ЄС № 374/2014 «Про скорочення або скасування митних зборів на товари, що походять з України» [291], яким з 23 квітня 2014 року введено у дію автономний преференційний торговельний режим (далі – АПТР) для українських товарів, що експортуються до ЄС.

За основу введення АПТР взято домовленості щодо лібералізації доступу до ринку ЄС у межах Угоди про асоціацію, зокрема, графік скасування ввізних мит ЄС та домовленості щодо обсягів тарифних квот. При цьому, не зважаючи на те, що дія АПТР тривала лише 6 місяців (до 1 листопада 2014 року) обсяги тарифних квот залишились на тому ж рівні, як визначено положеннями Угоди про асоціацію.

Дія цих заходів ЄС спрямована на допомогу українським експортерам. Вже майже два роки українські товари експортуються до Євросоюзу за нульовим митом, тоді як український ринок, як і раніше, захищений від європейського імпорту [2]. Так, скасовано мита для 94,7% обсягу промислових товарів, для 83,4% товарних позицій сільськогосподарських товарів. Майже 16% аграрної продукції підпадає під нульові тарифні квоти: яловичина, свинина, баранина, м'ясо птиці, яйця, молоко, молочні пасти, вершкове масло, йогурти, пшениця, ячмінь, кукурудза, овес, мед, цукор-сирець, крохмаль, гриби, томати, часник, сік. Всеосяжна зона вільної торгівлі між Україною та ЄС відкриває для нашої країни один із найбільших ринків у світі, що майже у сто разів перевищує український, до якого входить двадцять вісім країн та близько півмільярда споживачів [3].

У 2014 р. відбулося підписання Угоди про Асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони [233].

1 січня 2016 року є початком виконання Україною зобов'язань, які передбачені Додатками до Угоди про асоціацію. Наголосимо, що ця Угода передбачає чіткі терміни, в межах яких Україна зобов'язується запроваджувати необхідні законодавчі та інституційні зміни. Усі перетворення в Україні у цьому контексті, їх ефективність, підлягатимуть ретельному моніторингу з боку відповідних структур ЄС та міжнародних донорів.

Угода про асоціацію між Україною та ЄС є, без перебільшення, найбільш масштабним пакетом домовленостей в історії незалежної України. Економічна частина Угоди тією чи іншою мірою охоплює основні сфери та галузі економіки. Сам факт узгодження Сторонами такого різнопланового за змістом та кількістю взаємних домовленостей сукупності дій є свідченням того, що Україна та ЄС мають серйозний намір не тільки перевести співпрацю на якісно новий рівень, але й суттєво наблизити економічну систему України до економічної системи Євросоюзу на основі взаємної лібералізації, передусім руху товарів, капіталів та послуг, гармонізації підходів та принципів, на яких будуються галузеві політики та системи регулювання виробничо-комерційної діяльності.

У статті 56 даної Угоди «Зближення технічного регулювання, стандартів та оцінки відповідності» передбачається, що Україна вживатиме необхідних заходів з метою поступового досягнення відповідності з технічними регламентами ЄС та системами стандартизації, метрології, акредитації, робіт з оцінки відповідності та ринкового нагляду ЄС та зобов'язується дотримуватися принципів і практик, викладених у актуальних Рішеннях та Регламентах ЄС.

Для цього Україна повинна імплементувати в законодавство України відповідні положення *acquis* ЄС та здійснити необхідні адміністративні та інституційні реформи, запровадити ефективну та прозору адміністративну систему.

Відповідно, було визначено графік, який повинні дотримуватись сторони. Так, на рис. 2.9 наведено графік виконання зобов'язань Україною у напрямі гармонізації законодавства із нормами ЄС у сфері технічного регулювання.

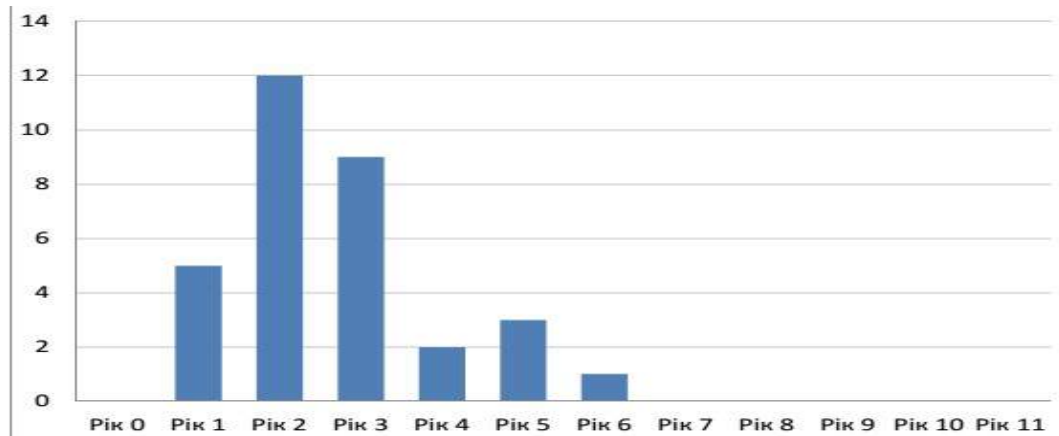

Рис. 2.4 Графік виконання зобов'язань щодо гармонізації українського законодавства з нормами ЄС у сфері технічного регулювання

Джерело: [54, с. 131].

З рис. 2.4 видно, що для адаптації продукції українських підприємств до європейських стандартів Угодою про асоціацію передбачено десятирічний період. Таким чином, Україна зобов'язалась поступово досягти відповідності з технічними регламентами ЄС та системами стандартизації, акредитації, робіт з оцінки відповідності та ринкового нагляду ЄС, а також дотримуватись принципів та практик, передбачених актуальними рішеннями та регламентами ЄС.

Відповідно до домовленостей, протягом першого року набуття чинності Угодою Україна мала гармонізувати законодавство з п'ятьма директивами, а саме про загальну безпеку продуктів, щодо загальних вимог для акредитації і ринкового нагляду, що стосується торгівлі продукцією, щодо загальної системи маркетингу продукції, про одиниці виміру та про відповідальність за дефектну продукцію.

Протягом перехідного періоду, що триватиме від двох до п'яти років, Україна зобов'язалась гармонізувати законодавство у 27 сферах з відповідним

законодавством ЄС. Перелік включає галузеве законодавство у таких сферах як (1) машини, (2) електромагнітна сумісність, (3) прості посудини високого тиску, (4) обладнання, що працює під тиском, (5) пересувне обладнання, що працює під тиском, (6) ліфти, (7) безпека іграшок, (8) електричне обладнання, розраховане на певні граничні значення напруги, (9) вимоги до коефіцієнта корисної дії нових водонагрівачів котлів, що працюють на рідкому чи газоподібному паливі, (10) прилади, що працюють на газоподібному паливі, (11) засоби індивідуального захисту, (12) технічні вимоги щодо енергоспоживання електричних побутових холодильників та морозильних камер, (13) неавтоматичні зважувальні прилади, (14) зважувальні прилади, (15) суднове обладнання, (16) медичні пристрої, (17) активні імплантовані медичні пристрої, (18) *in vitro* діагностичні медичні пристрої, (19) обладнання та систем захисту, призначених для застосування у вибухонебезпечній атмосфері, (20) радіо- і телекомунікаційне термінальне обладнання та взаємне визнання його відповідності, (21) канатні установки для перевезення людей, (22) прогулянкові судна, (23) будівельні вироби, включаючи заходи для їх впровадження, (24) пакування та відходи, (25) вибухові речовини цивільного призначення, (26) зазначення маркування та стандартної інформації щодо споживання енергії та інших ресурсів, пов'язаних з енергетичними продуктами, (27) високошвидкісні залізні дороги.

Україна зобов'язалась утримуватись від внесення змін до горизонтального і галузевого законодавства, зазначеного в Угоді, крім як для приведення його у відповідність з законодавством ЄС та дотримання такого приведення. Таким чином, Україна матиме систему технічного регулювання, загальні принципи якого і регулювання певних товарів/ секторів, будуть повністю узгоджені з європейським.

Також Україна зобов'язалась здійснити необхідні адміністративні та інституційні реформи для виконання зобов'язань по гармонізації, та щорічно інформувати ЄС про процес реформ.

Крім цього, Україна взяла зобов'язання поступово впроваджувати згідно Європейських стандартів як національних та одночасно скасовувати конфліктні національні стандарти.

Додатково Україна повноцінно братиме участь у роботі міжнародних та європейських організацій, що пов'язані з формуванням та реалізацією системи технічного регулювання, а також вживатиме заходів для виконання умов набуття повноправного членства згідно у Європейських організаціях зі стандартизації.

Угода про оцінку відповідності та прийнятність промислових товарів (АСАА – Agreements on Conformity Assessment and Acceptance of Industrial Products) для одного або кількох секторів буде додана в якості протоколу до Угоди про асоціацію після повного узгодження галузевого і горизонтального законодавства України, інституцій та стандартів з відповідними законодавством, інституціями та стандартами ЄС.

Угода АСАА означає, що в секторах, які охоплені АСАА, торгівля між Україною та ЄС буде відбуватись на тих самих умовах, що й рамках ЄС.

Передбачається, що в кінцевому рахунку на всі 27 секторів (сфер), щодо яких УА містить вертикальні зобов'язання, буде поширюватись дія АСАА. Після досягнення цієї мети Сторони можуть розглянути можливість поширення АСАА на інші промислові товари.

У табл. 2.8 відображено основні зобов'язання України у сфері технічного регулювання.

Таблиця 2.8

Зобов'язання України в основних сферах щодо технічного регулювання

Сфера	Зобов'язання України	Оцінка можливих наслідків	
		Переваги	Виклики
1	2	3	4
Бізнес	Узгодити національне законодавство у сфері ТБТ з європейським	Остаточний перехід на фактично міжнародні технічні регламенти, що визнаються в ЄС та багатьох інших країнах світу, що знизить нетарифні бар'єри в торгівлі з цими країнами, покращить доступ на ринки та стимулюватиме експорт	Вимагатиме витрат на пристосування

Продовження табл. 2.8

1	2	3	4
Домо-господарства	Впровадити нову систему технічного регулювання на основі європейських стандартів зумовлюватиме підвищення безпеки товарів та послуг, сприятиме кращому інституційному захисту прав споживачів у випадку дефектної продукції	Товари, що не відповідають вимогам безпеки, але є, ймовірно, дешевшими, будуть витіснені з ринку. У довгостроковій перспективі користування безпечнішими товарами сприятиме покращенню здоров'я населенню, зменшенню випадків травмування, що може компенсувати витрати на купівлю безпечніших товарів.	Може негативно вплинути на бідніших споживачів
Державний сектор	Завершити процес реформування системи технічного регулювання країни, яке було розпочато понад десятиріччя тому.	В результаті повної імплементації Угоди Україна створить систему технічного регулювання, що буде горизонтально гармонізована з відповідною системою ЄС і буде підтримуватись у такому стані.	-

Джерело: сформовано автором на основі [30].

Гармонізація системи технічного регулювання життєво важлива для України, оскільки ринок ЄС є привабливий для українських виробників товарів та провайдерів послуг через його величину та високу платоспроможність наявних чи потенційних покупців. Зі свого боку ЄС стимулює проникнення на цей ринок нових операторів, знявши для них в односторонньому порядку на митні перепони. Але для національних виробників переорієнтація виробництва товарів під специфіку європейських ринків ускладнена відсутністю досвіду роботи, необхідністю адаптувати свою діяльність під вимоги європейського ринку, потребами в інвестиціях на модернізацію підприємств тощо.

Незважаючи на відносну складність проникнення на ринки європейських країн, викликану необхідністю відповідати технічних стандартам, регламентам тощо, показники торгівлі України з ЄС у 2017 виявились одними з найкращих.

За весь період незалежності України варто відзначити найвищу інтенсивність налагодження національними виробниками партнерських зв'язків з іншими країнами. Станом на 2017 рік десятки українських підприємств вже отримали сертифікати ЄС [215], що є свідченням високої якості їхнього виробництва та повній відповідності європейській системі технічного регулювання. Проте українським виробникам потрібний час для того, щоб

завойовувати позиції на світовому ринку в умовах економічної кризи та високої конкуренції.

У 2017 році економічні відносини з країнами Європи продовжували поглиблюватися. Їх позиція як основних торговельних партнерів України зміцнилася значною мірою за рахунок експорту

За результатами 2017 року український експорт товарів в ЄС виріс на 30% та досяг позначки 17,5 млрд. дол. США, що є найвищим показником з 2012 року, коли частина України ще не була окупована.

Темпи приросту експорту в ЄС були більш ніж вдвічі вищими, аніж в інші країни світу, що дозволило ЄС вийти на перше місце серед усіх регіонів як експортного напрямку для українських виробників.

В 2017 році частка ЄС у географічній структурі експорту перевищила 40% загального товарного експорту України. До цього найвищим був показник 2003 року – 38% [117].

На рис. 2.5 наведено динаміку номінального експорту товарів з України до ЄС за період 1996–2017 років.

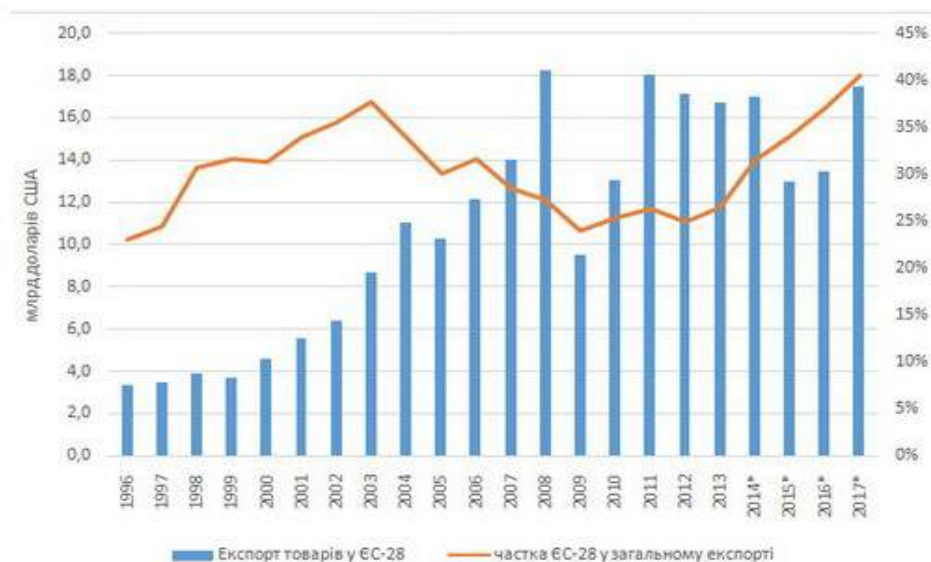

Рис. 2.5. Динаміка номінального експорту товарів з України в 28 країн ЄС у 1998–2017 роках

(без врахування тимчасово окупованої території АР Крим, м. Севастополя та частини зони проведення АТО)

Джерело: [39].

З рис. 2.5 видно, що важливість ринку ЄС зростає для українських

виробників та країни в цілому. Зазначимо, що високий приріст експорту до Європи у 2017 році був забезпечений як фізичними обсягами, так і сприятливими цінами [222].

У 2017 році торгівля з країнами Європи зростала найдинамічніше серед регіонів – найбільших за обсягами зовнішнього товарообороту з Україною. Збільшення обсягів торгівлі товарами з країнами Європи забезпечило майже половину зростання загального зовнішньоторговельного обороту України у 2017 році.

Основні індикатори розвитку зовнішньої торгівлі товарами України з країнами Європейського Союзу за 2011–2017 роки наведені у таблиці 2.9. Їх аналіз дає змогу зробити висновки щодо сучасного стану та тенденцій розвитку зовнішньої торгівлі України з країнами ЄС.

Таблиця 2.9

Динаміка розвитку зовнішньої торгівлі товарами України та країн
Європейського Союзу за 2011–2017 роки

Показник	Роки:						
	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
1	2	3	4	5	6	7	8
Обсяг експорту товарів, млрд. дол. США	17,97	17,08	16,76	17,00	13,02	13,50	17,53
Темп приросту,% до попереднього року	-	-0,89	- 0,32	+0,24	-3,98	+0,48	+4,03
Обсяг імпорту товарів, млрд. дол. США	25,76	26,16	27,05	21,07	15,33	17,14	20,80
Темп приросту,% до попереднього року	-	+0,4	+0,89	-5,98	-5,74	+1,81	+3,66
Баланс зовнішньої торгівлі товарами, млрд. дол. США	- 7,79	- 9,08	- 10,29	- 4,07	- 4,067	-3,64	-3,27
Коефіцієнт покриття експортом імпорту	0,70	0,65	0,62	0,81	0,85	0,79	0,84

Джерело: розраховано автором за даними [75].

Аналіз даних таблиці 2.9 показує, що протягом всіх років у досліджуваному періоді 2011–2017 років торгівля товарами Україна з країнами Європейського Союзу Україна мала від’ємне сальдо.

Незважаючи на суттєве збільшення обсягів експорту товарів у 2017 році

порівняно із 2016 роком на 4,03 млрд. дол. США, темпи збільшення обсягів імпорту у 2016–2017 роках виявилось суттєвим – на 3,66 млрд. дол. США. Це не призвело до покращення балансу зовнішньої торгівлі між Україною та ЄС.

У Додатку Д наведено динаміку зовнішньої торгівлі України із країнами Європейського Союзу у 2016–2017 роках, з якого видно, що найсуттєвіші експортні поставки серед країн ЄС здійснювались до Польщі – 15,5% від загального обсягу експорту (чорні метали, руди, шлак і зола, електричні машини), Італії – 14,5% (чорні метали, зернові культури, жири та олії тваринного або рослинного походження), Німеччини – 9,4% (електричні машини, одяг та додаткові речі до одягу, текстильні, механічні машини) та Угорщини – 8,9% (електричні машини, чорні метали, палива мінеральні, нафта і продукти її перегонки). Великими партнерами з експорту були Іспанія – 6,8% (зернові культури, жири та олії тваринного або рослинного походження, чорні метали, залишки і відходи харчової промисловості) та Нідерланди – 6,5% (зернові культури, жири та олії тваринного або рослинного походження, чорні метали, залишки і відходи харчової промисловості).

У 2017 році лідерами експортних поставок України до країн ЄС виявились Польща 6,3% та Італія – 5,3%.

У 2017 році лідерами імпортних поставок до України з країн Європейського Союзу стали Німеччина – 11,0%, Польща – 6,9% та Швейцарія – 2,5% [75].

Суттєвим досягненням 2017 року стало те, що основу експорту в ЄС становила перероблена продукція. У порівнянні з 2013 роком ситуація є суттєво іншою, коли сировина, напівфабрикати та перероблена продукція займали майже однакові частки в експорті в ЄС.

Зростання важливості переробленої продукції розпочалось одночасно з лібералізацією доступу до європейського ринку, і поки що ця тенденція є доволі сталою. У 2017 році частка переробленої продукції склала 7,6 млрд. дол. США, або 43% експорту в ЄС, а вартість зросла на 41% порівняно з 2013 роком.

Для порівняння, частка сировини склала у 2017 році 29% експорту в ЄС,

напівфабрикатів – 27% [117].

На рис. 2.6 наведено структуру експорту українських товарів до ЄС за широкими економічними категоріями за період 2013–2017 років.

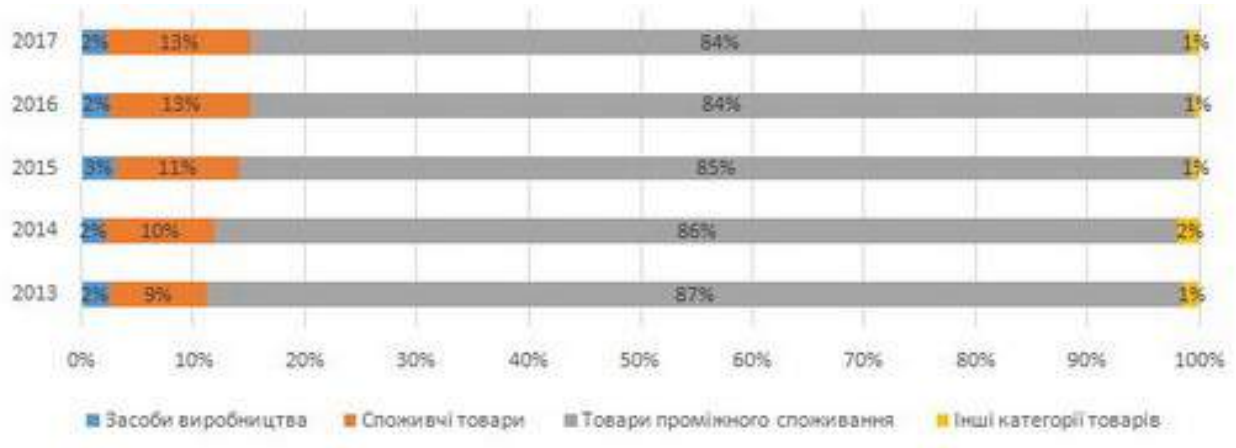

Рис. 2.6. Структура експорту українських товарів до ЄС за широкими економічними категоріями за період 2013–2017 років

Джерело: [117].

Отже, з рис. 2.6 видно, що приблизно дві третини переробленої продукції постачається промисловим споживачам в ЄС, що робить українських експортерів частиною європейських виробничих ланцюжків.

Одним з найвідоміших прикладів участі України у виробничих ланцюжках ЄС є, безумовно, виробництво електричного устаткування для автомобільної промисловості. У 2017 році комплекти проводів для транспортних засобів були третім за вартістю експорту в ЄС товаром: 1,2 млрд. дол. США, що на 28% більше, ніж у 2013 році.

З 2015 року на території країни відкрилось щонайменше дев'ять нових заводів цього профілю з загальною кількістю робочих місць – близько 15 тисяч осіб. Варто зазначити, за період 2012–2017 років збільшився майже вдсятеро експорт антен, на які припадає 0,2 млрд. дол. США.

Серед товарів харчової промисловості, які належать до категорій «перероблена продукція» та «товар проміжного споживання», найбільшим є експорт сирової соняшникової олії, що зберігає домінуючі позиції в українському

експорті до ЄС.

Хоча експорт товарів проміжного споживання залишається основною категорією експорту в ЄС, поступово зростає частка експорту споживчих товарів. Так, у 2016–2017 роках споживчі товари становили 13% експорту порівняно з 9% у 2013 році. Темпи приросту експорту споживчих товарів склали 55% за 2013–2017 роки, а вартість зросла з 1,5 млрд. дол. США у 2013 році до 2,3 млрд. дол. США у 2017 році.

Понад дві третини експорту споживчих товарів до ЄС складають промислові товари, зокрема товари з середньою тривалістю використання (одяг, взуття та іграшки), а також товари тривалого використання, як-то меблі та електронагрівальні прилади.

У 2017 році на ринок Євросоюзу вийшло близько сотні позицій товарів від українських виробників, що не постачались до ЄС протягом попередніх п'яти років. Загальна сума цих позицій у частці експорту з України до ЄС склала 2,8 млн. дол. США. Серед цих позицій зазначимо вершкове масло (20%), 15% – конвеєри для підземних робіт. Також до цього переліку потрапили руди та концентрати рідкісних металів, порошок магнію, транспортні засоби для пересування снігом, машини для текстильної промисловості та лікарські засоби, що містять антибіотики. З цих товарів приблизно половина позицій, зокрема руди металів, магній та лікарські засоби, на суму 1,3 млн. дол. США постачались Україною виключно на ринок ЄС.

Отже, можна зробити наступний висновок із дослідження стану торгівлі між Україною та ЄС: з початку дії автономні торговельні преференції поступово змінюють характер українського експорт, впливають на його динаміку, активізують готовність українських компаній поставляти свою продукцію в ЄС.

Зокрема, можна відзначити наслідки для українського експорту від дії автономних торговельних преференцій для України з боку ЄС (рис. 2.7).

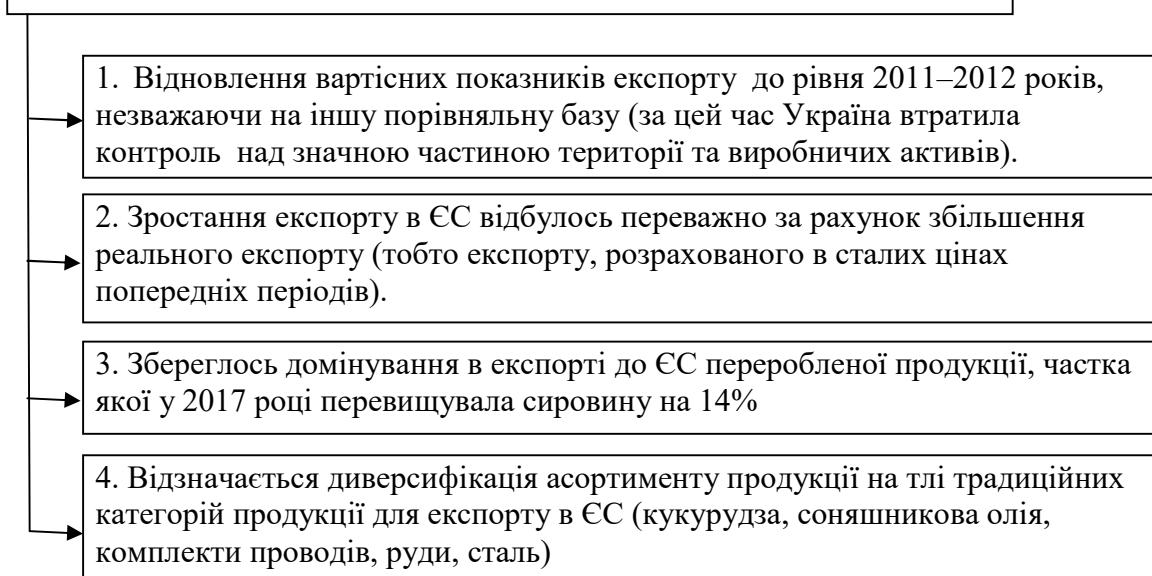

Рис. 2.7. Наслідки дії автономних торговельних преференції для України з боку ЄС

Джерело: сформовано автором.

З рис. 2.7 зробимо загальний висновок, що українські товаровиробники здатні конкурувати на ринках країн ЄС. Найперспективнішими і, водночас найбільш проблемними, залишаються українські молочна промисловість, виробництво свинини та яловичини. Національні державні стандарти є сильно відстають від європейських вимог до якості, що українським підприємствам доводиться витратити на отримання сертифікатів ЄС в середньому від двох до п'яти років [79].

Разом із тим, більшість національних виробників залишаються неготовими до роботи на європейських ринках. Про це свідчить той факт, що визначені урядом ЄС квоти для постачання українських товарів вичерпуються нерівномірно.

Унаслідок повільного пошуку українськими виробниками торговельних партнерів в європейських країнах та підтвердження відповідності власної продукції європейським стандартам не повністю використовуються можливості встановлених для України вільних тарифних квот на постачання продукції. Так, станом на 1 серпня 2017 року вони були повністю вичерпані лише за трьома позиціями (із 27), а саме щодо меду, ячмінної крупи та муки, а також

виноградного та яблучного соків (рис. 2.8).

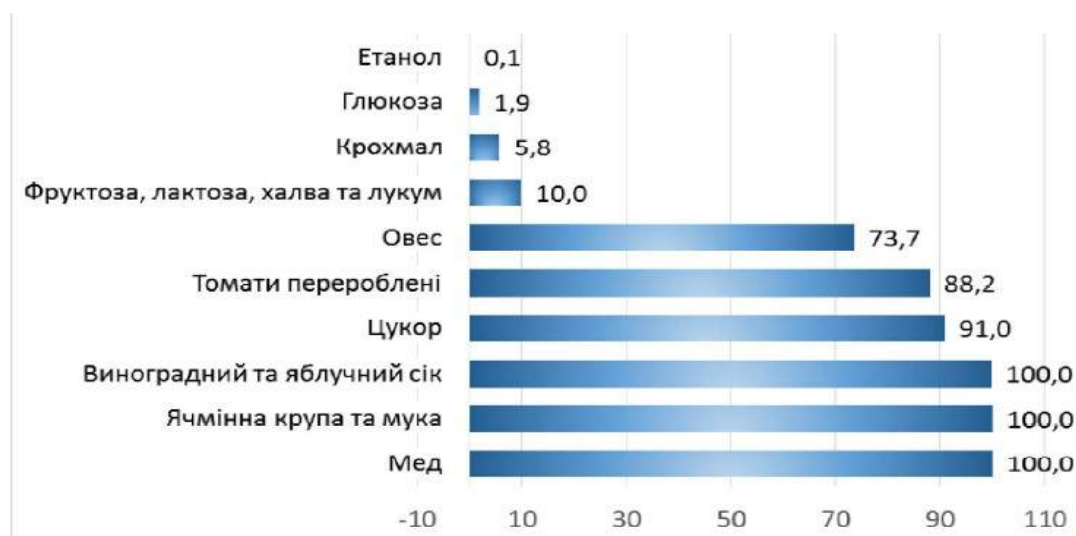

Рис. 2.8. Використання Україною вільних тарифних квот на імпорт в ЄС-28,%

Джерело: [36].

Через повільне реформування українських відомств, що видають сертифікати відповідності, склалася ситуація, що на цей час виробники не можуть отримати печатку на сертифікати відповідності. Як результат, на сьогодні Євросоюз заборонив завезення на свою територію кондитерських виробів, що містять горіхи.

Вирішення проблеми більш повного використання вже існуючих можливостей розширення поставок українських товарів на європейський ринок потребує більшої відповідальності та активності урядових структур щодо створення нормальних умов для експорту товарів, а також допомоги вітчизняним виробникам у їх виході на ринки європейських країн.

Проте у виграші залишаються ті українські підприємства, які не тільки розуміють перспективи торгівлі з ЄС, а й адаптуються до вимог європейського ринку. Не зважаючи на те, що їм доводиться і модернізувати виробництва, і проходити процедури сертифікації продукції й виконувати низку інших умов, витрачені зусилля себе повністю оправдовують. За даними Мінагропрому, вже зараз на ринку ЄС дуже добре продаються український мед, соки, томати, борошно та деякі зернові культури.

Для того, щоб Україна змогла повною мірою скористатись перевагами

асоціації, треба повністю змінити погляди на стандартизації та сертифікації продукції для потреб ринків ЄС. Крім того, держава, як законодавець, повинна гармоніювати українське законодавство та прийняти близько 350 законопроектів, що стосуються удосконалення та розробки технічних регламентів, санітарних та фітосанітарних норм, захисту прав інтелектуальної власності, захисту навколишнього середовища тощо [136]. Ця законодавча база дозволила б українським товаровиробникам повноправно і масштабно постачати продукцію в ЄС. Поки що більшість сталих та потенційних експортерів не володіють інформацією досконало і у повному обсязі стосовно правил та умов виходу на ринки європейських країн. Тому, на нашу думку, Уряд України повинен проводити тісну співпрацю та роз'яснювальну роботу, щоб відповідати вимогам ЄС та можливостям наших виробників.

Варто зауважити, що окремі державні структури намагаються лобіювати інтереси українських виробників на європейському ринку. Так, міністерство агропромислової продукції здійснює спроби у кількох раундах переговорів збільшити квоти для постачання української продукції у ЄС. Також державна ветеринарна служба сприяє у просуванні на європейський ринок молочної та м'ясної продукції. А представництво України в ЄС допомагає всім без винятку експортерам [79].

Зокрема, при ньому діє Центр підтримки експортерів, на його сторінці ukraine-eu.mfa.gov.ua можна отримати онлайн-консультацію з будь-якого питання експорту і навіть претендувати на допомогу в пошуку торгових партнерів у ЄС.

Своєю чергою, європейська Служба підтримки експорту на сайті Єврокомісії exporthelp.europa.eu допомагає зацікавленим у торгівлі з ЄС отримати всю необхідну для цього інформацію. На сайті викладено безкоштовну базу даних російською мовою про всі нормативи та вимоги до товарів, що продаються в Європі.

Основні переваги роботи на європейських ринках відображені на рис. 2.9.

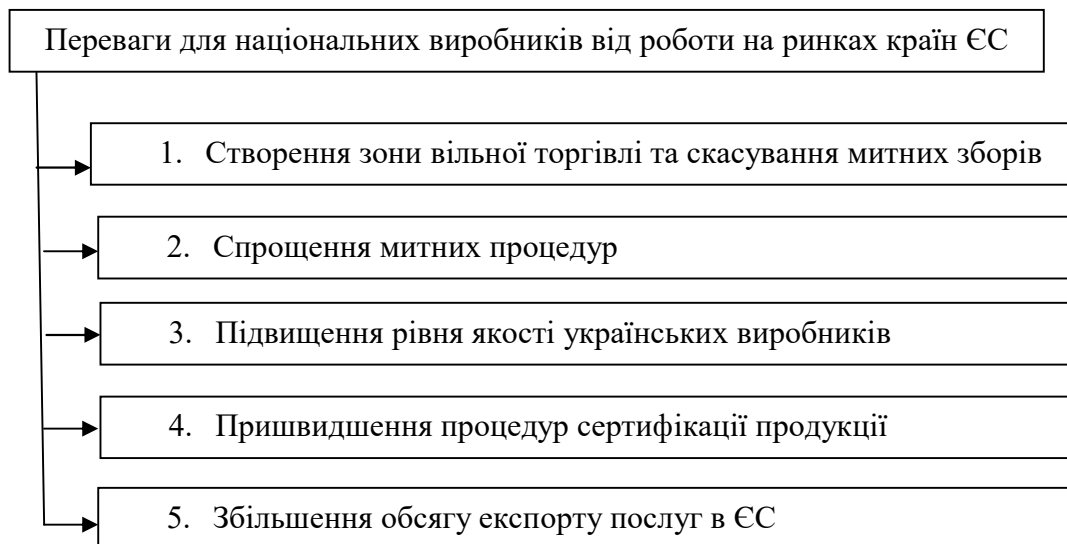

Рис. 2.9. Переваги для національних експортерів від виходу на ринки країн ЄС

Джерело: сформовано автором із використанням [287].

З рис. 2.9 можна зробити головний висновок, що вихід на ринки країн ЄС для національних товаровиробників та провайдерів послуг можливий тільки за умови забезпечення ними європейського рівня якості та безпеки продукції. Це обумовлює значні інвестиції як з боку держави, так і ринкових суб'єктів. Від держави очікуються інвестиції у розробку і втілення політики та формування інфраструктури якості, яка б змусила виробників різного масштабу діяльності вдосконалювати рівень якості своєї продукції. Виробникам, які мають значний потенціал щодо роботи на зарубіжних ринках, доведеться інвестувати у модернізацію виробництва, розвиток виробництва наукомісткої, високотехнологічної продукції, попит на яку спостерігається на ринках ЄС. Також важливо усвідомлювати, що український продукт, який може користуватись достатнім попитом і бути доволі конкурентоздатним на внутрішньому ринку, на європейських ринках повинен відповідати прийнятним стандартам якості, маркування, пакування, екологічним та іншим вимогам [106].

Більше половини (54,5%) із 314 промислових підприємств, опитаних Інститутом економічних досліджень та політичних консультацій у жовтні

2014 року, бачать Європейський Союз (ЄС) як пріоритетний напрямок економічної інтеграції України. Лише 11,2% виробників відносять Росію та країни Союзу Незалежних Держав (СНД) до пріоритетних напрямків економічної інтеграції. Порівняно з 2013 роком частка прихильників інтеграції з Європейським Союзом залишилася незмінною, а частка підприємств, які вважають Росію та країни СНД пріоритетом економічної інтеграції, зменшилася майже втричі (із 29,6% у 2013 році). Разом із тим, кожне четверте підприємство не може точно визначити напрямок інтеграції, а 16,3% опитаних вважають, що Україні не потрібно інтегруватися в жодному напрямку [228, с. 2]..

Зауважимо, що крім значних потенційних вигід, на європейському напрямі інтеграції Україну очікують і потенційні досить значні загрози. Головна з них полягає в тому, що українські підприємства апріорі не є конкурентоспроможними, а тому можуть не лише не досягнути успіхів на європейських ринках, а й втратити внутрішній.

Це справді є реальною загрозою, оскільки європейські підприємства вже перебувають на порядок вище в технічному та технологічному розвитку [119].

Також важливо відзначити, що за подальшого єднання із пріоритетним для себе партнером, Україна може як зазначити відчутних переваг, так і зустрітись із низкою загроз, які навряд чи зможе контролювати. Виклики економічній політиці євроінтеграції для України наведено у таблиці. 2.10.

Таблиця 2.10

Виклики економічній політиці євроінтеграції України

Вид переваг / загроз	Переваги	Загрози
1	2	3
Політичні	Встановлення стабільної політичної системи Залучення України до Спільної європейської політики безпеки та оборони Гарантія Україні державного суверенітету та територіальної недоторканості	Небезпека втягнення України в конфлікт цивілізацій між Заходом і мусульманським світом

Продовження таблиці 2.10

1	2	3
Економічні	Покращення і модернізація економіки Забезпечення розвитку малого та середнього бізнесу Впровадження стандартів ЄС у виробництві Підвищення конкурентоспроможності національних товаровиробників Макроекономічна стабільність Залучення інвестиції і новітніх технологій в економіку країни Надання субсидій сільському господарству Підвищення якості регулятивних інститутів у бюджетній, банківській, фінансових сферах Зростання обміну у галузях з підвищеним рівнем науки та техномісткості	Можливе переміщення до України шкідливих виробництв, використання України як сировинного придатку, подальша деіндустріалізація економіки країни Втрата внутрішнього ринку, масове закриття місцевих компаній через низьку конкурентоспроможність порівняно із європейськими компаніями
Соціальні	Захист прав людини в інституціях ЄС Відкриття кордонів для вільного пересування населення Забезпечення високого рівня життя населення Формування середнього класу Проведення реформування освіти, охорони здоров'я, соціального захисту	Поглиблення демографічного спаду, незаконна міграція, вплив кадрів

Джерело: сформовано автором на основі [8; 83; 93; 101; 184].

Отже, дані таблиці 2.10 свідчать, що Україна, знаходячись на поточному рівні розвитку економіки, державних інституцій, стані внутрішньої та зовнішньої політики, не зможе адекватно зреагувати на потенційні загрози. Кожна із них може катастрофічно вплинути на здатність держави не тільки проводити соціально-економічні реформи, а й ставить під загрозу функціонування економіки.

Показовим для України є досвід країн Центральної та Східної Європи (ЦСЄ). Вступ до ЄС країн ЦСЄ, очевидно, мав справити відчутний вплив на їхній економічний розвиток, як вони того й очікували. Проте цього не сталося і середньорічні темпи приросту ВВП у країнах ЦСЄ за період їх членства в ЄС (2005–2016 років) виявилися значно нижчими, ніж за такий самий період до вступу в ЄС (1997–2004 років). Особливо великі втрати динаміки відчули країни Балтії, Словенія та Угорщина. За вісім років до вступу в ЄС ці країни

мали середньорічні темпи приросту ВВП від 4 до 7%, а після вступу – від 0,4% до 4%, тобто удвічі-втричі нижчі [28].

Можна констатувати про низький рівень готовності органів влади на всіх рівнях України до організації процесу виконання Угоди про асоціацію. Тому дуже важливо, щоб уряд здійснював вчасно заплановані реформи, в тому числі і в напрямі технічного регулювання. Це дасть змогу Україні забезпечити спроможність до виконання Угоди про асоціацію на момент її підписання та уникнути негативних наслідків недотримання взятих на себе зобов'язань.

Незважаючи на те, що євроінтеграція має найвищий пріоритет для України, помічається певна асиметричність відношення ЄС до нашої держави. Так, п'ятий саміт Східного партнерства, що відбувся 24.11.2017 року довів, ЄС поки не має амбіцій для подальшого зближення зі східними партнерами (Азербайджаном, Білоруссю, Вірменією, Грузією, Молдовою та Україною) і не налаштований на асоційоване співробітництво зі східними партнерами [261]. ЄС підтримує територіальну цілісність України, Молдови, Грузії та Азербайджану, однак не готовий до конфронтації з Росією.

Україна не знаходиться у полі першочергових інтересів ЄС. Зазначимо, що в числі основних пріоритетів ЄС були і залишається забезпечення безпеки та оборони для дійсних членів спільноти. Другим – протидія тероризму і радикалізації, третім – протидія неконтрольованій міграції, четвертим – зниження напруги на Балканах. Україна знаходиться в межах п'ятого пріоритету ЄС – забезпечення глобального управління, тобто формування поваги до міжнародних норм і зменшення напруги біля кордонів ЄС.

Беручи до уваги усі можливості та переваги формування і розвитку відносин із ЄС, Україні не варто зосереджуватись виключно на європейському векторі. На нашу думку, Україна повинна скористатись усіма можливостями, що відкриває для неї євроінтеграція. Разом із тим, потрібно посилювати свою присутність і у інших інтеграційних угрупованнях, виважено і розсудливо здійснюючи власну геополітику.

2.3. Оцінка системи технічного регулювання України в процесі євроінтеграції

Закритість радянської технічної системи, галузевий принцип формування текстів стандартів, відсутність ефективної державної політики в галузі технічного нормотворчості як основи конкурентоздатності національних товарів і послуг, забезпечення сталого розвитку в умовах технічного переозброєння галузей промисловості, призвели до втрати русла технічного прогресу в цілому. Передусім, наша країна втрачає чисельні можливості співробітництва на світових ринках внаслідок встановлених проти неї чисельних бар'єрів.

Проаналізуємо хід виконання зобов'язань Україною у сфері технічного регулювання. Так, на рис. 2.10 відображено динаміку прийняття національних законів у 2010–2015 рр. З рисунку 2.10 видно, що законотворчий процес в Україні, в тому числі і у галузі технічного регулювання значно активізувався, починаючи з 2014 року.

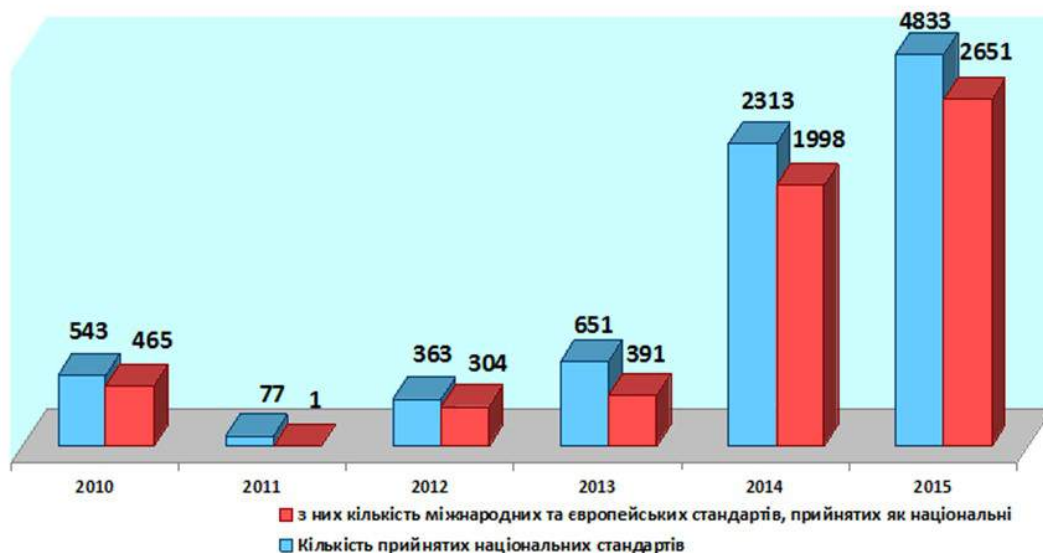

Рис. 2.10. Динаміка прийняття національних стандартів

Джерело: [212].

Проаналізуємо хід виконання зобов'язань України протягом листопада 2014 року по листопад 2017 року та у 2018 р.

Так, відповідно до с. 56 та Додатку III Угоди про асоціацію Україна мала наблизити своє національне законодавство до вимог наступних рамкових (або так званих «горизонтальних» нормативно-правових актів ЄС), які охоплюють наступні питання:

1. Директива № 80/181/ЄЕС про наближення законодавства держав-членів стосовно одиниць вимірювання та скасування Директиви № 71/354/ЄЕС. Виконання: Положення цієї технічної Директиви № 80/181/ЄЕС були перенесені до національного законодавства України ще у 2015 році після прийняття наказу МЕРТ від 04.08.2015 № 914 «Про затвердження визначень основних одиниць SI, назв та визначень похідних одиниць SI, десяткових кратних і частинних від одиниць SI, дозволених позасистемних одиниць, а також їх позначень та Правил застосування одиниць вимірювання і написання назв та позначень одиниць вимірювання і символів величин». Наразі, національне законодавство у цій сфері в цілому відповідає вимогам ЄС і адекватно застосовується на практиці;

2. Регламент № 765/2008/ЄС про встановлення вимог для акредитації ринкового нагляду, що стосується торгівлі продукцією. Виконання: наближення національного законодавства у сфері встановлення вимог до акредитації ринкового нагляду, які стосуються торгівлі продукцією, відбулося ще впродовж 2010–2011 років, коли було прийнято два важливих рамкових закони: Закон України «Про акредитацію органів з оцінки відповідності», зі змінами від 22.12.2001 та 15.01.2015, яким в національному законодавстві було закріплено вимоги ЄС щодо системи акредитації; Закон України «Про державний ринковий нагляд і контроль нехарчової продукції», яким було імplementовано вимоги ЄС щодо ринкового нагляду та контролю на кордоні промислової(нехарчової) продукції.;

3. Директива № 2001/95/ЄС про загальну безпечність продукції. Виконання: положення цієї Директиви загалом впроваджені до національного законодавства Законом України «Про державний ринковий нагляд і контроль нехарчової продукції», однак, останній потребує внесення змін щодо уточнення

переліку виключень зі сфери дії Закону та посилення відповідальності суб'єктів господарювання;

4. Директива № 85/374/ЄЕС про наближення законів, підзаконних актів та адміністративних положень держав-членів щодо відповідальності за дефектну продукцію. Виконання: норми законодавства України були гармонізовані із вимогами цієї Директиви ще у 2011 році, після прийняття Закону України «Про відповідальність за шкоду, завдану внаслідок дефекту в продукції». Станом на кінець жовтня 2018 року цей Закон в цілому відповідає положенням Директиви № 85/374/ЄЕС.

5. Рішення № 768/2008/ЄС про загальну структуру (систему) маркетингу продукції. Виконання: норми цього Рішення були перенесені до національного законодавства України після прийняття Закону України «Про технічні регламенти та оцінку відповідності» та прийнятої на основі цього Закону постанови КМУ від 13 січня 2016 р № 95 «Про затвердження модулів оцінки відповідності, які використовуються для розроблення процедур оцінки відповідності, та правил використання модулів оцінки відповідності», а також Закону України «Про державний нагляд і контроль нехарчової продукції», на підставі яких в Україні розробляються та затверджуються нові технічні регламенти (див. підрозділ «Вертикальне (галузеве) законодавство»).

Загалом на кінець 2018р. прийнято 62 технічні регламенти відповідно умовам ЄС (див. Додаток Ж). Протягом цього року було проведено ґрунтовну роботу у сфері адаптації технічного регулювання до європейських вимог. Так, Постановами Кабінету Міністрів затверджено технічні регламенти щодо безпечності іграшок (№ 151); рухомого обладнання, що працює під тиском (№ 536); приладів, що працюють на газоподібному паливі (№ 814); вибухових матеріалів промислового призначення (802); встановлення системи для визначення вимог з екодизайну енергоспоживчих продуктів (№ 804) [71].

З метою наближення українського законодавства до права ЄС у питаннях стандартизації у 2018 р. затверджено Переліки національних стандартів, що ідентичні гармонізованим європейським стандартам та відповідність яким надає:

презумпцію відповідності обладнання вимогам Технічного регламенту з електромагнітної сумісності обладнання (наказ Мінекономрозвитку № 1043); презумпцію відповідності обладнання вимогам Технічного регламенту низьковольтного електричного обладнання (наказ Мінекономрозвитку № 340); презумпцію відповідності машин вимогам Технічного регламенту безпеки машин (наказ Мінекономрозвитку № 1414); презумпцію відповідності іграшок вимогам Технічного регламенту безпечності іграшок (наказ Мінекономрозвитку № 1336); презумпцію відповідності засобів вимірювальної техніки суттєвим вимогам Технічного регламенту законодавчо регульованих засобів вимірювальної техніки (наказ Мінекономрозвитку № 622); презумпцію відповідності безпечності нехарчової продукції (наказ Мінекономрозвитку № 372) [71].

Вагомим досягненням стало приєднання України до Метричної Конвенції та набуття повного членства в Міжнародній організації законодавчої метрології (OIML). У травні 2018 року було прийнято закон «Про приєднання України до Метричної Конвенції», а в серпні 2018 року Україна набула повноправного членства.

У вересні 2018 р. набув чинності розділ VII Закону України «Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів», яким, фактично, завершено другий етап переходу підприємств на нову систему контролю за безпечністю харчових продуктів НАССР (Hazard Analysis and Critical Control Point), що розроблена Всесвітньою організацією охорони здоров'я. Так, на початок 2018 р. система НАССР вже була впроваджена 426 українськими підприємствами, а ще 143 знаходились на стадії розробки та впровадження.

Як вже зазначалося вище, основоположним стало прийняття Закону України «Про технічні регламенти та оцінку відповідності», яким встановлено:

- єдині правові та організаційні засади розроблення, прийняття та застосування технічних регламентів і процедур оцінки відповідності;
- здійснення оцінки відповідності відповідно до європейських вимог та положень Угоди про технічні бар'єри в торгівлі СОТ;

– відміну централізованої реєстрації сертифікатів відповідності в державній системі сертифікації [19].

Закон відкрив перед українськими виробниками можливість проходження в Україні випробувань та отримання сертифікатів, які будуть визнаватися ЄС. Це дозволило зменшити витрати бізнесу на отримання відповідної документації, проходження процедур сертифікації та оцінки відповідності.

Також Україна мала зобов'язання розробити і затвердити окремий програмний документ – Всеохоплюючу стратегію імплементації законодавства у сфері санітарних та асоціативних заходів. Стратегія розроблена і прийнята [192]. Серед основних напрямів реалізації Стратегії:

– прийняття технічних регламентів європейських стандартів як національних стандартів України з одночасним скасуванням дії стандартів ГОСТ;

– усунення дублювання функцій у сфері державного нагляду (контролю) за відповідністю продукції встановленим вимогам;

– забезпечення повної відповідності системи технічного регулювання України вимогам ЄС;

– забезпечення визнання виданих Національним агентством з акредитації атестатів про акредитацію на європейському та міжнародному рівні;

– забезпечення інтеграції систем обміну інформацією у сфері державного ринкового нагляду з відповідними системами ЄС;

– зміцнення інституціонального потенціалу органів державної влади, на які покладаються функції технічного регулювання;

– здійснення заходів з підготовки до підписання Угоди про оцінку відповідності з ЄС для окремих видів продукції з метою визнання результатів робіт з оцінки відповідності на європейському та міжнародному рівні, просування на світовому ринку української продукції [193].

Реалізація Стратегії дасть можливість забезпечити захист вітчизняного ринку від небезпечної та неякісної продукції, а також доступ на ринок ЄС для українських виробників на тих самих умовах, що і для виробників держав-членів ЄС.

Загалом, у додатку Ж викладено низку заходів, які Україна вже реалізувала у напрямі гармонізації системи технічного регулювання за вимогами ЄС. Це підтверджує той факт, що Україною приділено достатньо уваги у сфері законодавства. Разом із тим, залишаються неохопленими низка питання стосовно формування так званої «інфраструктури якості», тобто інституцій, покликаних реалізувати прийняті закони і норми та допомогти українським товаровиробникам та провайдерам послуг прийняти правила гри, що прийняті в межах ринків ЄС.

Важливо відмітити, що горизонтальні зобов'язання України щодо ТБТ стосуються усієї продукції, що підлягає регулюванню в рамках системи технічного регулювання, а секторальні зобов'язання стосуються переважно машинобудування. Виключеннями є зобов'язання щодо безпеки іграшок, будівельних виробів, вибухових речовин та декількох інших товарів.

Основні можливості та загрози для окремих галузей економіки України від гармонізації системи технічного регулювання із вимогами ЄС наведено у Додатку Е. Варто очікувати суттєвих покращень умов для ведення ділової активності в Україні в цілому. Зокрема, йдеться про:

1. оздоровлення конкурентної ситуації через розформування вертикально інтегрованих монополій передусім в енергетиці, хімічній та металургійній галузях;

2. появу нових гравців у практично всіх пріоритетних галузях української економіки: машинобудуванні, сільському господарстві, легкій та харчовій, хімічній галузях внаслідок зменшення середньозваженого рівня ввізного мита;

3. поступову зміну структури експорту за рахунок секторів економіки України, де буде відбуватись гармонізація технічного регулювання до вимог ЄС.

На даний час система технічного регулювання України складається з трьох основних блоків: стандартизація, метрологія, оцінка відповідності.

Стандартизація забезпечує сумісність і взаємозамінність продукції та її комплектуючих, однаковість виробничих процесів, безпеку продукції, а також, наскільки можливо, якість виробів [49].

Міністерство економічного розвитку і торгівлі України є центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері стандартизації.

Національним органом стандартизації є державне підприємство “Український науково-дослідний і навчальний центр проблем стандартизації, сертифікації та якості” (ДП “УкрНДНЦ”). Також у систему стандартизації включені Регіональні науково-виробничі центри стандартизації, метрології та сертифікації (24 ДЦСМС) та Технічні комітети стандартизації (157 ТК, 3500 експертів).

Сучасними тенденціями у сфері стандартизації є:

- перехід від обов’язкового характеру стандартів до їх добровільного застосування. Вимоги до продукції, процесів і послуг, які переважно стосуються безпеки, мають бути викладені в технічних регламентах;
- активне поширення міжнародних стандартів, розробка технічних регламентів на основі відповідних міжнародних стандартів;
- відкритість і прозорість розробки стандартів і технічних регламентів на основі Кодексу добросовісної практики підготовки, прийняття та застосування стандартів (*Додаток 3 до Угоди про технічні бар’єри в торгівлі*);
- заохочення обміну інформацією у сфері стандартизації;
- розширення процесів стандартизації – від встановлення технічних вимог до продукції до розробки стандартів для процесів і систем менеджменту.

Метрологія – фундамент усієї системи технічного регулювання, що має на меті забезпечити однаковість вимірювань, а також їхню точність і надійність.

До національної метрологічної служби належать:

- 1) центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері метрології та метрологічної діяльності;
- 2) центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері метрології та метрологічної діяльності;
- 3) центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері метрологічного нагляду;
- 4) наукові метрологічні центри;

5) державні підприємства, які належать до сфери управління центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері метрології та метрологічної діяльності, та провадять метрологічну діяльність в Автономній Республіці Крим, областях, містах Києві та Севастополі, містах обласного значення (далі – метрологічні центри);

6) Служба єдиного часу і еталонних частот, Служба стандартних зразків складу та властивостей речовин і матеріалів, Служба стандартних довідкових даних про фізичні сталі та властивості речовин і матеріалів;

7) метрологічні служби центральних органів виконавчої влади, інших державних органів, підприємств та організацій;

8) органи з оцінки відповідності засобів вимірювальної техніки та аمو серти лабораторії.

До досягнень за останній період у системі метрології можна віднести:

- прийняття Закону України “Про метрологію та метрологічну діяльність” від 05.06.2014 № 1314;

- спрощення процедури уповноваження (атестації) у державній метрологічній системі. (збільшено кількість експертних організацій, визначення для суб’єктів господарювання прозорих та однозначних вимог для проходження процедури);

- забезпечення функціонування державної еталонної бази.

Оцінка відповідності – діяльність, пов’язана з визначенням того, що продукція, системи менеджменту, персонал відповідають визначеним вимогам. Оцінка відповідності може здійснюватися обов’язково або добровільно. Обов’язкова оцінка відповідності зазвичай обмежується безпекою певних видів продукції. Добровільна сертифікація покликана покращити репутацію виробника та здійснити незалежну перевірку якості його продукції або системи менеджменту, допомогти споживачам зробити поінформований вибір.

Основними інституціями у сфері оцінки відповідності є Міністерство економічного розвитку і торгівлі України (управління оцінки відповідності та технічних регламентів), Національне агентство з акредитації України та Органи з оцінки відповідності.

Реалізація завдань у напрямі створення системи інституцій, покликаних створити гармонізовану із ЄС систему технічного регулювання просувається надзвичайно повільно. Серед причин цього передусім варто відзначити недостатню активність українських урядових структур. Іншою причиною виступає неготовність безпосередньо українських виробників використовувати у повному обсязі існуючі можливості від лібералізації торговельного режиму з боку ЄС, по-друге, наявність значних диспропорцій між структурними параметрами попиту європейських країн та українського експорту товарів.

Зазначимо, що існуючий стан системи технічного регулювання України значно послаблює загальний рівень конкурентоспроможності країни. Можна стверджувати, що загальна втрата конкурентоспроможності економіки України напряму пов'язана із несформованою у повному обсязі системою технічного регулювання і відсутністю окремих її блоків. Зокрема знаходиться у стадії формування система інститутів технічного регулювання та інфраструктура якості потребує значного вдосконалення.

Система технічного регулювання України зачіпає інтереси усіх ринкових суб'єктів – і державу в цілому, і виробників, і населення. Для виробників товарів і провайдерів послуг ця система забезпечує відповідне ділове середовище, котре сприяє підвищенню їхньої конкурентоспроможності, впровадження інновацій, посилення інвестиційної привабливості як ринкових суб'єктів, так і територій. Для населення система технічного гарантування забезпечує адекватну безпеку і якість споживаних продуктів і послуг.

Стан розвитку системи технічного регулювання кожної країни залежить від рівня її розвитку, що визначається низкою індикаторів, таких як рівень міжнародної конкурентоспроможності країни, її технологічного розвитку тощо. Зокрема важливими є тип економічного укладу країни в цілому. Так, має значення величина обсягу продукції високого ступеню обробки посідає у структурі ВВП країни, оскільки від цього залежить позиція цієї країни у рейтингу економічно розвинутих країн.

В глобальній економічній системі Україна розташована здебільшого в сировинному сегменті з низьким рівнем виробництва доданої вартості, позиціонується як країна-донор дешевої робочої сили, сировини і як країна-реципієнт споживчих товарів.

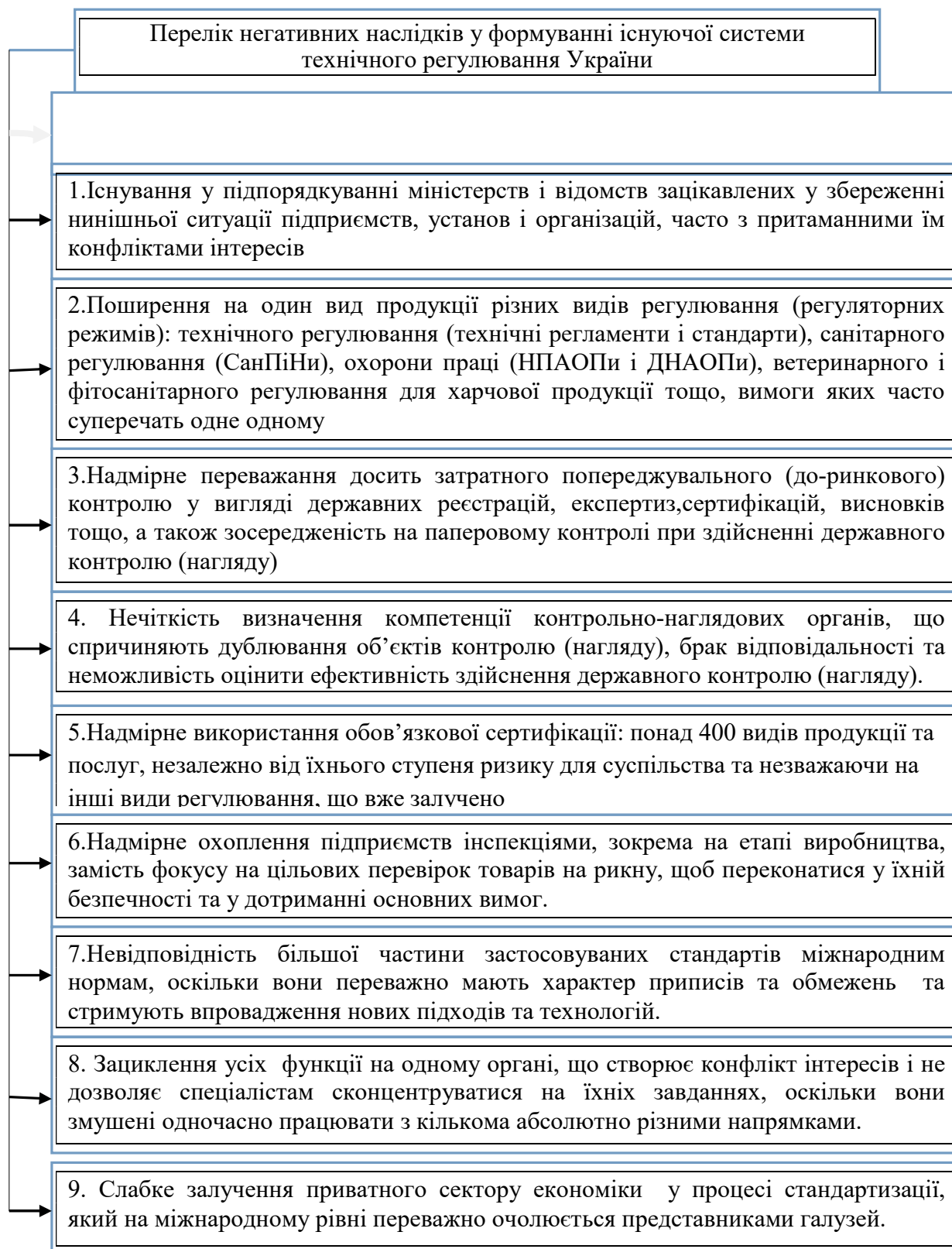

Рис. 2.11. Перелік негативних наслідків у формуванні існуючої системи технічного регулювання України

Джерело: сформовано автором на основі [107; 226].

Від колишнього СРСР Україна успадкувала системне відставання у більшості галузей промисловості. Не в останню чергу такий розрив сформований неефективною системою державних стандартів, що постійно відстає від життя.

Стан системи технічного регулювання в Україні характеризується збереженням радянських практик керування галузями, що має низку негативних проявів, відображених на рис. 2.11.

Низька конкурентоспроможність української продукції, її невідповідність стандартам і нормативам низки розвинутих країн, зокрема ЄС, суттєво ускладнює пошук потенційних ринків збуту.

У таблиці 2.11 подано основні розбіжності між підходами до формування систем технічного регулювання України та ЄС.

Таблиця 2.11

Порівняльний аналіз європейської й української практики технічного регулювання

Проце- дура	ЄС/Світова практика	Українська практика
Стандартизація	<p>Дві категорії технічних вимог, що застосовуються до видів продукції, а не окремих товарів, – обов’язкові та добровільні</p> <p>90% стандартів ЄС є суто добровільними – інші 10% рекомендовані до використання як такі, що підтверджують відповідність директивам</p> <p>Обов’язкові вимоги стосуються лише здоров’я та безпеки споживачів (включаючи інформування споживачів), добровільні стандарти – таких параметрів продукції/послуг, як якість, надійність, міцність тощо</p> <p>Зазначена система базується на оцінці ризику, тобто рівня безпеки кожного виду продукції/послуг</p> <p>Для продукції, поєднаної з можливою небезпекою, існує більш жорстка процедура оцінки відповідності, до якої залучаються зовнішні незалежні органи (здебільшого приватні), що мають повноваження на виконання робіт згідно з директивами</p>	Стандартизація великої частини продукції

Оцінка відповідності/	Обов'язкова сертифікація відсутня. Замість неї запроваджені оцінювання відповідності з використанням модульного підходу, що для багатьох товарів включає « а мо сертифікацію»	Стандарти не обов'язкові
Інфраструктура забезпечення якості	Організації, що працюють незалежно Важлива участь приватного сектора, недержавних організацій в оцінці відповідності Представницькі органи управління, що характеризуються більшим рівнем прозорості Уникнення конфліктів інтересів Гарантія відповідальності	Єдина структура, що об'єднує всі функції під одним «дахом» Повільний розвиток приватного сектора Органи управління, які «призначаються», що зумовлює більш високий рівень непрозорості Притаманні конфлікти інтересів і відсутність чіткої відповідальності

Джерело: сформовано автором на основі [226, с. 23; 264].

Сировинна спрямованість структури експорту, малий обсяг продукції з високим рівнем доданої вартості, що відображені у п. 2.2 цієї роботи, а також дуже невеликий відсоток високотехнологічної продукції у поєднанні з високою відкритістю економіки України сформували її неефективну міжнародну спеціалізацію та підвищили вразливість макроекономічної стабільності від зовнішніх шоків.

Українська система технічного регулювання побудована за принципами радянської системи і не відповідає європейським вимогам про стандартизацію, сертифікацію або оцінку відповідності. У додатку 3 подано систему органів технічного регулювання України.

Так, лише п'ятий український стандарт відповідає вимогам ЄС [211] чи міжнародним нормам та, на відміну від світової практики переважно добровільного використання стандартів, в Україні відповідність стандартам є обов'язковою вимогою практично для всіх видів товарів і багатьох послуг.

Основна різниця між українською і європейською системами технічного регулювання полягає у підходах до організації цього процесу.

Національна система містить обов'язкові вимоги до якості й безпеки продукції. Такий підхід суттєво відстає від технічного регулювання, прийнятого у ЄС, де прийняття стандартів зводиться до певної домовленості

всередині галузі про технічні характеристики продукції, що виробляється. У країнах ЄС використання стандартів розуміє добровільність, бажання брати участь в загальній домовленості. А контроль якості і безпеки здійснюється на двох рівнях. Спочатку застосовуються так звані директиви (обов'язкові технічні регламенти) і тільки потім – стандарти (добровільні) [4].

Про концептуально хибний підхід свідчить зокрема, те, що процедура сертифікації поширюється на значну частку бізнесу, у тому числі на підприємства та види діяльності, що належать до групи низького ризику [226, с. 11], а також ті, що вже регулюються державою в інший спосіб.

У 2016 році 23% підприємств змушені були пройти процедуру обов'язкової сертифікації своїх товарів і послуг. Важливість зазначеної процедури зумовлюється тим фактом, що вона поширювалась у середньому на 84% товарообігу підприємств. При цьому середній час на підготовку всіх документів і на очікування видачі всіх необхідних сертифікатів одним підприємством становив близько 30 днів. А для 10% підприємств, що отримували обов'язкові сертифікати у 2016 році, процедура тривала від 3 місяців до року [226, с. 10].

В Україні сертифікація застосовується переважно до кінцевого продукту, а не до процесу виробництва. Це змушує виробників щоразу проходити сертифікацію (навіть на виробництві, сертифікованому за ISO79001) або підтверджувати відповідність кожної партії того самого товару. Щоб здійснювати сертифікацію товарів, що підлягають обов'язковій сертифікації, орган з оцінки відповідності має бути акредитований Національним акредитаційним агентством України (далі – НААУ) при Міністерстві економіки і включений Держспоживстандартом у систему УкрСЕПРО (державна система сертифікації продукції, яка фактично є монополістом у проведенні обов'язкової сертифікації продукції, робіт, послуг). Переважна більшість сертифікатів у системі УкрСЕПРО видається власними сертифікаційними центрами Держспоживстандарту (створеними на базі його регіональних представництв), а частка приватних центрів сертифікації є дуже незначною [21, с. 12–13].

Зауважимо, що механізмом модернізації виробничих потужностей у цих країнах виступили прямі іноземні інвестиції, що залучалися в умовах реформування національних регуляторних політик. Натомість у вітчизняній економіці нові технології перебувають поза законом доти, доки не затверджені державними регуляторними органами [22, с. 14]. У зв'язку з цим широко обґрунтована в численних наукових звітах і державних ініціативах необхідність ввезення в Україну інвестиційних товарів задля модернізації українських підприємств, впровадження нових технологій стає технічно складним і забюрократизованим процесом, оскільки відповідно до чинних законодавчих норм не можна імпортувати нове обладнання та виводити на ринок нову продукцію, якщо вони не відповідають існуючим стандартам, або якщо технічні умови на них не зареєстровані в органах Держспоживстандарту, що, у свою чергу, потребує багато часу та коштів. Як наслідок, курс на виробництво інноваційної продукції не виконується, повільно з'являються нові споживчі товари, а Україна й досі залишається постачальником сировини та виробником традиційних напівфабрикатів.

Після тривалого та складного шляху до членства в СОТ слід констатувати, що українські виробники ще не можуть повністю використати переваги міжнародної економічної інтеграції. Так, з одного боку, вітчизняні експортери мають виконувати і сучасні міжнародні, і чинні українські стандарти, які не гармонізовані за стандартами ЄС, з іншого – деякі положення системи технічного регулювання суперечать зобов'язанням, що взяла на себе Україна. Саме тому, реформа системи технічного регулювання є ключовим і невідкладним пріоритетом євроінтеграційної стратегії України, оскільки вже зараз навіть із відкриттям ринків вітчизняний бізнес стрімко втрачає конкурентоспроможність унаслідок не лише жорстких умов конкуренції на зовнішніх ринках, а й неефективного національного регулювання у власній країні.

Протягом 2003–2017 років в Україні було прийнято 16 технічних регламентів, розроблених на основі європейських директив переважно Нового

та Глобального підходів, в яких встановлюються обов'язкові вимоги щодо безпеки певних видів продукції.

На територію України дозволяється імпорт лише тих товарів, які за своїми технічними, фармакологічними, санітарними, фітосанітарними, ветеринарними, екологічними характеристиками не порушують мінімальних умов відповідних стандартів та вимог, що діють на її території.

Одним з діючих засобів нетарифного регулювання імпорту, який широко використовується в Україні для припинення та зменшення імпорту неякісних та шкідливих товарів, є сертифікація. Її запровадження в Україні спрямовано на захист інтересів споживачів товарів стосовно якості та безпеки імпортованої продукції для життя, здоров'я та майна громадян; охорону внутрішнього середовища; забезпечення ввезення тільки тих товарів, які за своїми характеристиками відповідають установленим в Україні нормам та правилам Державного стандарту України.

У разі відсутності національних стандартів та вимог України на певний товар при його імпорті застосовуються відповідні міжнародні стандарти та вимоги або іноземні стандарти та вимоги, що діють у провідних країнах – експортерах зазначених товарів. Нормативно-правову основу цього процесу було закладено Декретом Кабінету Міністрів України «Про стандартизацію і сертифікацію», в якому передбачено сертифікацію імпортової продукції, яка переміщується через митний кордон України з метою її подальшої куплі-продажу або обміну.

Основними законодавчими та державними документами, які регулюють обов'язкову сертифікацію імпортованих товарів є Декрет Кабінету Міністрів України «Про стандартизацію і сертифікацію» [189], Закон України «Про державне регулювання імпорту сільськогосподарської продукції» [164], Закон України «Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів» [183] та низка наказів Державного комітету України зі стандартизації, метрології та сертифікації, якими затверджено переліки товарів

(продукції), що підлягають обов'язковій сертифікації у разі їх ввезення на митну територію України.

В Україні технічні бар'єри є дуже численними, різними за характером, та стосуються цілого комплексу характеристик товару, то і встановлюються вони багатьма нормативними актами різних суб'єктів державної влади. Так, наприклад, головною нормативною основою застосування технічних бар'єрів можна вважати ч. I ст. 18 Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність» [178], яка встановлює, «що на територію України дозволяється імпорт лише тих товарів, які за технічними, фармакологічними, санітарними, фіто санітарними, ветеринарними та екологічними характеристиками не порушують мінімальних умов відповідних стандартів та вимог, що діють на території України».

Таким чином, реформування української системи технічного регулювання зумовлене бюрократичним і витратним характером системи, що гальмує розвиток інновацій та нових технологій, повноцінну участь України в процесах міжнародної економічної інтеграції; дисфункцією як добровільного, так і обов'язкового рівня технічного регулювання внаслідок невизначеності статусу стандарту та неієвості нових гармонізованих технічних регламентів; суперечливим і погано структурованим правовим регулюванням.

Враховуючи усе вище наведене, нами отримано низку висновків щодо поточного стану системи технічного регулювання України (табл. 2.12).

Таблиця 2.12

Результати оцінювання стану системи технічного контролю в Україні

№ з/п	Результат	Пояснення
1	2	3
1.	Існуючий режим завдає шкоди економічному потенціалу країни	Складність вимог системи технічного регулювання значною мірою обумовлює низькі позиції України в міжнародних рейтингах, стримують розвиток бізнесу та економіки в цілому. Надмірне регулювання підриває потенційні конкурентні переваги України, пов'язані з вигідним географічним розташуванням, людськими і природними ресурсами, промисловою інфраструктурою тощо.

Продовження табл. 2.12

1	2	3
2.	Перешкоди на шляху впровадження інновацій	Нові технології залишаються незаконними доти, доки не затверджені державними регуляторними органами. Нове обладнання не можна імпортувати, нову продукцію не можна виводити на ринок, якщо вони не відповідають існуючим стандартам, або якщо технічні умови на них не зареєстровані в органах Держспоживстандарту. Модернізація українських підприємств гальмується внаслідок довгого процесу підтвердження відповідності. Україна й досі залишається постачальником сировини і виробником традиційних напівфабрикатів
3.	Система технічного регулювання в Україні занадто жорстка і складна	Належного рівня безпеки продукції можна досягти без застосування існуючих обмежень та адміністративних процедур, якими держава наразі регулює виробничу сферу. Надмірно директивні, обов'язкові технічні стандарти насправді завдають шкоди безпеці, заважають впровадженню нових і безпечніших товарів і технологій. Існуюча система сертифікації акцентує увагу на санкціонуванні конкретних зразків продукції, замість того, щоб зосереджувати головну увагу, власне, на виробничому процесі. Гарантується передусім відповідність конкретного зразка продукції. Надмірно директивні вимоги змушують підприємства вдаватися до «неофіційних засобів» підтвердження існуючих українських стандартів.
4.	Чинна система державного контролю неефективна і не гарантує якості продукції	Переважна частина порушень, виявлених органами Держспоживстандарту, стосується формальних вимог до документації, а не насправді важливих проблем внаслідок того, що регуляторні норми надмірно сконцентровані на дотриманні формальної та процедурної складової.
5.	Невідповідність вітчизняних норм технічного регулювання міжнародним правилам і принципам	Після приєднання до СОТ українські виробники не тільки не зможуть повністю використовувати переваги міжнародної економічної інтеграції, але й наражатимуться на ризик, оскільки деякі положення системи технічного регулювання суперечать зобов'язанням, взятим на себе Україною. Успішного завершення і впровадження Угоди стосовно вільної торгівлі (УВТ) з ЄС також неможливо буде досягти без реформи системи технічного регулювання в Україні.
6.	Неузгодженість законодавчої бази	Низка законів, прийнятих у період з 2001–2005 років, якими встановлюється добровільність застосування стандартів, суперечить деяким законам та нормам, наприклад декрету Кабінету Міністрів України від 1993 р. «Про стандартизацію та сертифікацію» та Закону України «Про захист прав споживачів», які декларують обов'язковість відповідності національним стандартам будь-якого товару.
7.	Чинна база стандартів в Україні неефективна і застаріла	Наділивши стандарти де-факто статусом обов'язкового документа, держава примушує виробників застосовувати багато застарілих норм.

Джерело: складено автором з використанням [226].

Слід констатувати, що сучасна система технічного регулювання підриває

потенційні конкурентні переваги України в контексті реалізації будь-якої за формою та глибиною євроінтеграційної стратегії.

Вивчення експертних оцінок, за допомогою яких було складено вище згадані міжнародні рейтинги, дозволило виявити та сформулювати низку чинників внутрішнього та зовнішнього характеру, що перешкоджають Україні ефективно функціонувати на зарубіжних ринках, що відображено на рис. 2.12.

Таким чином, з рис. 2.12 можна побачити, що недосконалість поточного стану системи технічного регулювання викликана низкою серйозних перешкод, що стримують розвиток економіки країни та її зовнішньоекономічної діяльності [18].

Несприятливі показники трансформації й оприлюднені провідними дослідними установами низькі рейтинги України означають, що сусідні країни впроваджують реформи значно швидше й ефективніше, а загальна інвестиційна привабливість і конкурентоспроможність України залишаються вкрай низькими. Зазначимо, що без випереджальних темпів зростання (5% - 7% в рік) Україна може претендувати лише на роль третьорозрядної країни, на узбіччі Європи.

Тому Україні вкрай необхідно діяти у кількох напрямках – одночасному вдосконаленні системи технічного регулювання та організації комплексної підтримки національних виробників на закордонних ринках.

На нашу думку, важливо, щоб торговельні преференції активізували бізнес щодо експорту в ЄС, особливо в тих секторах де домінують малі і середні підприємства.

Ступінь гармонізації національної системи технічного регулювання до рівня ЄС залежить від відповідної стратегії розвитку цієї системи, обраної державою.

Рис. 2.12. Чинники гальмування впровадженню європейської системи технічного регулювання в Україні

Джерело: сформовано автором на основі [5; 106; 199].

Діяльність держави у напрямі вдосконалення системи технічного регулювання повинна бути двоспрямованою. Передусім, на макрорівні створюється нормативне, правове, інституційне середовище, у якому формулюються правила гри, зрозумілі усім ринкових суб'єктам. Таке середовище має бути максимально гармонізованим із відповідним середовищем ринку ЄС, для того, щоб українські експортери змогли здійснювати свою господарську діяльність на одному рівні, з однаковими можливостями, що і

тамтешні оператори. З другого боку, державі потрібно на макрорівні організувати діяльність із тим, щоб стимулювати дедалі більше українських експортерів виходити на зарубіжні ринки, пристосовуватись до умов ведення бізнесу на них.

Сьогодні державну політику в галузі формування гармонізованої системи технічного регулювання можна охарактеризувати як нечітку, незбалансовану та некомплексну, що відображено на рис. 2.13.

Рис. 2.13. «Вузькі місця» державної політики України у сфері формування гармонізованої системи технічного регулювання

Джерело: сформовано автором з використанням [243].

Отже, рис. 2.13 дозволяє зробити висновок, що стратегія держави у напрямі стимулювання діяльності українських товаровиробників є сформованою недостатньо чітко, адже останні зустрічаються із низкою проблем, пов'язаних із організацією зовнішньоекономічної діяльності.

Передусім державній фіскальній службі потрібно забезпечити прозоріший та легший процес відшкодування ПДВ експортерам.

Іншими за значимістю виступають валютні обмеження, практична відсутність підтримки експорту у вигляді надання експортерам кредитів та здійснення страхування їхньої діяльності. Держава сьогодні не використовує такого інструменту протекціонізму, як експортного фінансування. Практично відсутньою можна вважати інституційну підтримку експорту у вигляді торговельних представництв, агенцій із просування, виставок тощо [227].

В результаті цього та на тлі численних соціально-економічних проблем розвитку країни, українські виробники та провайдери послуг значно поступаються у рівні конкурентоспроможності порівняно із зарубіжними підприємствами, що працюють в межах ринків ЄС.

В розвинутих країнах питання конкурентоспроможності виробників знаходиться постійно в центрі уваги урядів, державних діячів та ділових кіл [16] розвинутих країн.

На нашу думку, державі сьогодні потрібно сконцентрувати увагу на технічній гармонізації комплексно. У цьому зв'язку уваги потребує не тільки адаптація українського законодавства у технічній сфері, технічному регулюванні, а й стимулювання науково-технічного прогресу у країні. Вважаємо, що політика держави в області технічного регулювання повинна зачіпати і інші напрями економічної політики країни, зокрема політику в галузі науково-технічного прогресу. Також важливим завданням уряду є і залишається привернення бізнесу і громади до перетворень у технічній та технологічній сферах.

Висновки до розділу 2

Виявлено низку недоліків у формуванні економічної політики України. Визначено потребу для ґрунтовного переосмислення зовнішньоекономічної політики країни при поглибленні процесу євроінтеграції. Досліджено, що українським урядом за весь період незалежності не було обрано чітких

пріоритетів для зовнішньої політики, відсутня концептуальна та законодавча основа для формування елективної зовнішньоекономічної політики та роботи дипломатичного корпусу, не визначено цінностей країни для само-ідентифікації на світовому ринку. Виявлено, що існуюча законодавча база підтримки зовнішньої політики України потребує значного вдосконалення згідно із вимогами часу.

Визначено основні фактори гальмування розвитку зовнішньої торгівлі України. Показано місце України (в останній треті) у рейтингу ЦРУ найбільший експортерів світу. Проаналізовано динаміку зовнішньоторговельного обороту України із відзначенням його суттєвого скорочення упродовж 2014–2016 років. Проаналізовано динаміку розвитку зовнішньої торгівлі України товарами упродовж 2014–2016 років із відображенням зменшенням обсягів експорту товарів. Проаналізовано товарну структуру українського експорту у 2014–2016 роках із відзначенням його переважно сировинного характеру (понад 60% у структурі експорту), зменшенням питомої частки машин та устаткування. Простежено залежність національної системи технічного регулювання від стану соціально-економічного розвитку України. Проаналізовано сильні та слабкі позиції України в окремих міжнародних рейтингах. Виявлено причини відставання економічного розвитку України та низького рівня конкурентоспроможності економіки в цілому: високий рівень корупції, недостатній розвиток інновацій, ускладнене середовище для ведення бізнесу, політична нестабільність, ускладнений доступ до фінансів, невідповідна якість інфраструктури тощо.

Виявлено внутрішні та зовнішні чинники гальмування впровадження європейської системи технічного регулювання в Україні. Встановлено відповідність економіки України третьому та четвертому економічним укладам. Сформовано перелік негативних наслідків у формуванні існуючої системи технічного регулювання України.

Підкреслено значення встановлення автономного преференційного торговельного режиму між ЄС та Україною. Зафіксовано хронічне негативне

сальдо торгівлі України з країнами ЄС. Встановлено найбільші торговельні партнери України в межах ЄС за 2014–2016 роки: Польща (15,5% від загального обороту від експорту), Італія (14,5%), Німеччина (9,4%), Угорщина (8,9%), Іспанія (6,8%) та Нідерланди (6,5%).

Відображено переваги для національних виробників для роботи на ринках країн ЄС. Показано неспроможність українських виробників освоїти надані ЄС квоти на постачання окремих категорій продукції. Проаналізовано переваги та недоліки євроінтеграції для України. Обґрунтовано необхідність збалансування геополітики держави.

Простежено зобов'язання України щодо гармонізації горизонтального та галузевого законодавства, у роботі міжнародних та європейських організацій стосовно реформування системи технічного регулювання. Відзначено значну активність законотворчого процесу у галузі технічного регулювання. Виявлено недоліки у формуванні інфраструктури якості. Виявлено фактори гальмування реформ у галузі технічного регулювання: недостатня активність урядових структур, неготовність українських виробників використовувати у повному обсязі можливості, що відкриваються на ринках ЄС. Здійснено порівняльний аналіз європейської та української практики технічного регулювання. Отримано результати оцінювання стану системи технічного контролю.

Охарактеризовано державну політику у галузі формування системи технічного регулювання України як нечітку, незбалансовану та некомплексну.

Основні результати дослідження опубліковано у працях [144;145;146;150;151;152]

РОЗДІЛ 3

ПЕРСПЕКТИВНІ НАПРЯМИ ГАРМОНІЗАЦІЇ СИСТЕМИ ТЕХНІЧНОГО РЕГУЛЮВАННЯ УКРАЇНИ В ПРОЦЕСІ РЕАЛІЗАЦІЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ПОЛІТИКИ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

3.1. Нова концепція економічної політики євроінтеграції України на період 2020–2030 років

Перспектива розвитку євроінтеграційних процесів в Україні безпосередньо пов'язана з визначенням місця та ролі України у світі. Не зважаючи на наявне «вікно можливостей» в напрямі євроінтеграції, Україна поки що залишається неспроможною повністю вичерпати потенціал сформованих відносин.

Нашій державі важко проводити реформи будь-якого плану, адже поки що відсутня цивілізаційна конкретизація – яким шляхом буде розвиватись Україна. Можна констатувати, що відсутність національної ідеї, чітко сформованого бачення розвитку країни на віддалену перспективу, засад та пріоритетів економічної політики євроінтеграції не тільки уповільнюють нашу країну на шляху євроінтеграції, але й ставлять під сумнів її можливість.

Саміт Україна-ЄС, що відбувся 13–15 липня 2017 року у Києві, підкреслив, що Європа завершила ратифікацію Угоди про Асоціацію Україна - ЄС, і відкрила доступ до вільної торгівлі та безвізового режиму. Разом із тим, західні партнери висловили чимало зауважень щодо політичного курсу України, проявивши стурбованість повільністю економічних реформ.

З 1 вересня 2017 року в повному обсязі почала діяти асоціація Україна - ЄС, почав діяти безвізовий режим, що можна вважати абсолютними перемогами України. За доволі короткий період 2016–2017 років року Україні

вдалося виконати всі вимоги ЄС для отримання безвізового режиму, здолати перешкоди в дискусії з Нідерландами, від яких залежала остаточна ратифікація Угоди про асоціацію.

Незважаючи на досягнуті успіхи, відкриття зони вільної торгівлі ЄС та України, яке відбулося 1 січня 2016 року, поки не принесло відчутного ефекту через структурні слабкості української економіки, орієнтованої на експорт сировини. Все це накладає свої наслідки на проведення нової економічної політики в Україні, на відміну нав'язування деякими західними колами відомого проекту Генріха Маргентау, суть котрого є повна деіндустріалізація України і перетворення її в світового донора продовольства [19].

Втім, маємо відзначити, що сам процес поступового входження до зони вільної торгівлі, реалізація задекларованих домовленостей у цьому процесі, суттєвим чином змінюють нашу країну в цілому. Зокрема, Україна в процесі приєднання до ЗВТ отримала прекрасний шанс усвідомити свої проблеми та мобілізувати сили та ресурси для кращої координації та імплементації реформ.

Так, Польща, як один з найближчих сусідів, відзначає, що «Україна реалізовує порядок денний асоціації з ЄС» [147]. Зазначимо, що поки що можна охарактеризувати цей рух як повільний, проте поступовий. В Україні спостерігається своя швидкість у цих процесах, що викликано низкою причин. Також треба визнати, що наявність низки поточних проблем, Україна таки змінюється в законодавчому полі і дедалі більше відповідає вимогам ЄС до нових претендентів на членство.

Співробітництво України з ЄС у всіх сферах набуло ознак значної невизначеності, передусім викликаною певною кризовою ситуацією всередині нашої держави. У таблиці 3.1 подано основні виклики Україні на шляху євроінтеграції, що необхідно обов'язково подолати.

Таблиця 3.1

Виклики України на шляху євроінтеграції

Проблеми	Виклики
Цивілізаційна невизначеність	Формулювання національної ідеї, ідентифікація візії на перспективу 30-50 років, формування нових засад внутрішньої та зовнішньої політики країни
Геополітична невизначеність	Вибір напрямів створення стосунків для зовнішньої торгівлі, гарантування безпеки, суверенітету країни в цілому Диверсифікація торговельних зв'язків, повне використання євро інтеграційних інструментів: співпраці, допомоги імплементації правил, нормативів тощо
Повільне проведення соціально-економічних реформ	Реформування правової системи Наближення до стандартів ЄС в політичній, соціально-економічній та гуманітарній сферах
Суттєве соціально-економічне та культурне відставання від найближчих європейських сусідів	Модернізація економіки, освіти, науки, культури Підвищення стійкості фінансової та фіскальної систем до зовнішніх шоків

Джерело: сформовано автором.

Потрібно визнати, що Європейському Співтовариству потрібний сильний партнер, яким Україну, на жаль, не можна сьогодні назвати. Тому на порядку денному стоїть питання формування образу сильної України.

Ідентичність нації слугує її цивілізаційним брендом, визначає для країни її соціально-культурну нішу і є визначальною засадою зовнішньої та внутрішньої політики держави [217, с. 4].

Європейське Співтовариство для всіх країн учасниць пропонує єдині цінності, з чим не можна не погодитись. Формування спільної європейської ідентичності громадян країн-членів ЄС можна вважати одним з найбільш потужних інструментів процесу консолідації Європи. Громадяни об'єднаної Європи мають «думати про себе менше як про німців чи греків, чи фінів, а більше як про європейців» [284, р. 235]. Разом із тим, ЄС сьогодні активно шукає альтернативу мультикультуралізму і намагається зберегти етно-національні культур в усіх регіональних і локальних варіаціях [114].

На нашу думку, процес входження України до спільноти європейських країн, безумовно, є конструктивним, цінним, змістовним. Проте, Україна має

можливість попри процеси економічних, культурних, соціальних, політичних, гуманітарних, інфраструктурних тощо трансформацій набути власного бачення свого становлення і відобразити його у засадах нової економічної політики євроінтеграції.

Інтеграція в європейські й світові структури сприятиме утвердженню української нації та державі в Європі й світі; але йти у Євросоюз слід сильною державою, яка заново самоідентифікувалася як європейська держава і самостійна у своїх рішеннях. Перш ніж інтегруватися до Європи чи будь-якої іншої наднаціональної структури, Україна може і повинна сформувати власний національний проект – модель самодостатньої держави.

Враховуючи значну територію, вигідне географічне розміщення, відносно велике населення, наявність переважаючої титульної національності українців, культурно-історичне надбання, збережену мову та традиції, сучасні прагнення українців до об'єднання країни, захисту її інтересів тощо наша країна повинна мати сформовану економічну політику євроінтеграції, відповідним чином закріплену у документах, що визначають зовнішню та внутрішню політику країни. Автором сформульовано нову концепцію економічної політики євроінтеграції України, представлену у кількох блоках, що відображено на рис. 3.1.

На рис. 3.1 представлено нове розуміння економічної політики євроінтеграції України. Новизна підходу полягає передусім у визначенні базових елементів такої політики, як її цінності, ключові блоки, що визначатимуть основні пріоритети для подальших перетворень в економіці країни. На нашу думку, закладання цінностей та пріоритетів у засади економічної політики євроінтеграції України сприятиме досягненню бажаного результату – перетворення країни на провідну інноваційну економіку та досягнення високого рівня якості життя населення. Останнє має виключну важливість для країни, оскільки довгий час вона потерпає від відтоку працездатних людей за кордон, що шукають більших заробітків, кращих умов для проживання та ведення бізнесу. Вважаємо, що ідея створення сильної,

багатої країни в усіх вимірах може об'єднати не тільки українців у різних регіонах в середині країни, а й повернути українських заробітчани, привернути тих українців, що мешкають у діаспорах по всьому світу. Сьогодні склалась загрозна ситуація для України, коли при наявному населенні в її межах на рівні 35 млн. осіб, за її межами проживають від 7 до 15 млн. осіб [12; 82; 135; 262].

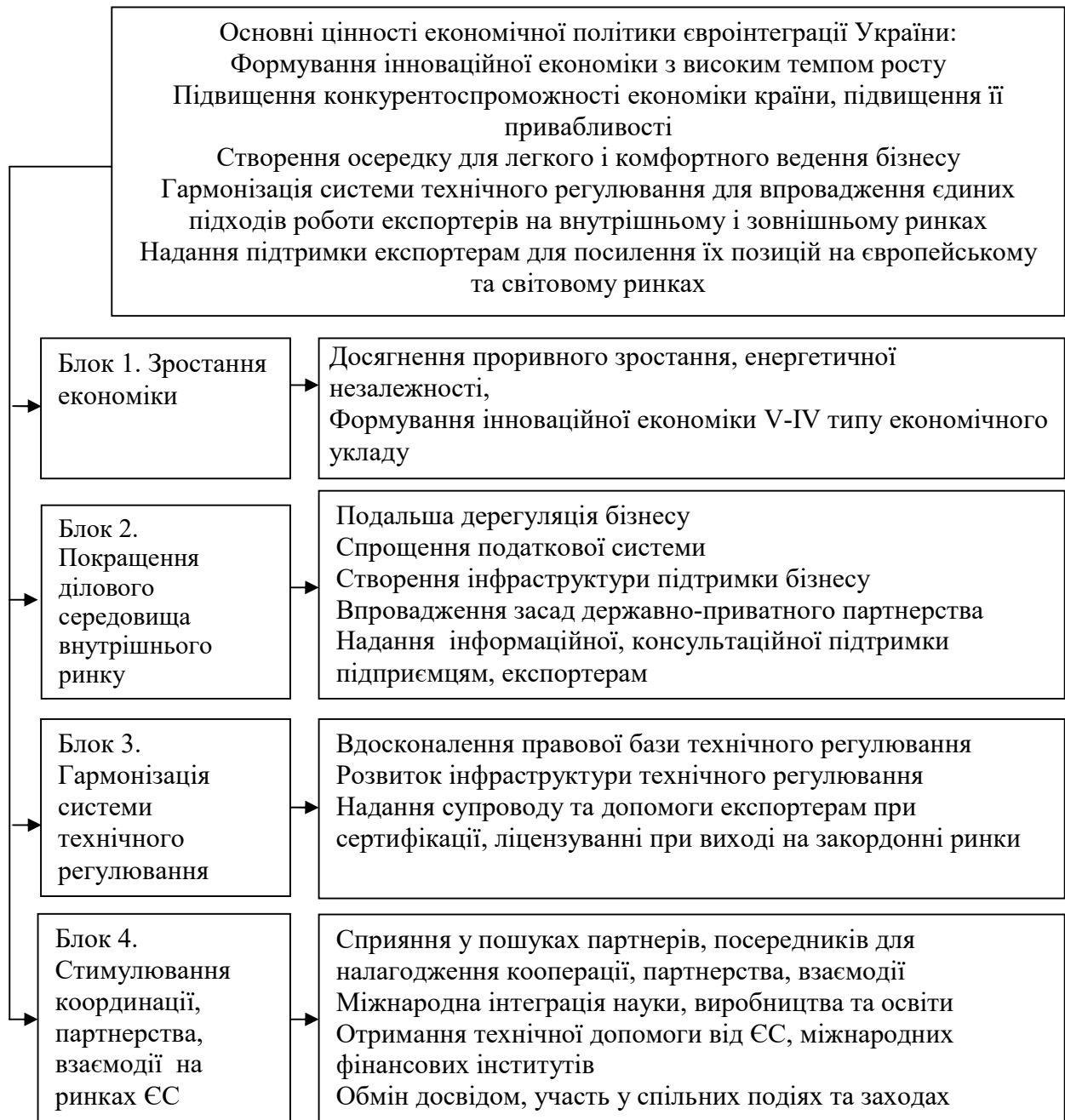

Рис. 3.1. Модель нової концепції економічної політики євроінтеграції

Джерело: сформовано автором.

Ця ситуація вимагає невідкладних дій уряду, політичних еліт, громадянських інститутів, самого населення, представників бізнесу із тим, щоб зберегти країну і як територію, і як націю. Ідея возеднання українців, повернення працездатних, високоосвічених, висококваліфікованих, обдарованих і творчих людей повинна стати національним брендом України.

Цінності запропонованих автором блоків відображають основні прагнення перетворити країну на квітучу оазу в центрі Європи, точку тяжіння українців з усього світу через реалізацію чотирьох основних пріоритетів економічної політики євроінтеграції:

- 1) побудова інноваційної економіки з високим темпом росту;
- 2) формування сприятливого ділового середовища внутрішнього ринку;
- 3) гармонізація системи технічного регулювання до рівня вимог країн ЄС;
- 4) стимулювання глибокої і всебічної співпраці між європейськими і українськими ринковими суб'єктами.

Гармонізація системи технічного регулювання як пріоритет можна вважати ключовим з огляду на те, що саме він здатний створити єдині правила для роботи ринкових операторів як всередині країни, так і за її межами.

Запропонована нами модель з її цінностями і пріоритетами є близькою до базових цінностей ЄС, в яких у центрі уваги знаходиться людина, її бажання і прагнення. Такий підхід дозволяє гармонізувати не тільки систему технічного регулювання, а й цілу економічну політику. Передусім це дозволить зробити економічну політику євроінтеграції України зрозумілою, ясною та близькою до аналогічних політик країн ЄС. Це потрібно зробити невідкладно, оскільки в Україні в очах країн-учасниць інтеграційного блоку ЄС сформувався доволі негативний імідж. Зокрема, окремі європейські джерела констатують, що «Україна є однією з нещасливих країн у світі через корумповане лідерство в країні, через північного сусіда..» [197]. Передусім наша держава потребує формулювання базових цінностей та подальшого визначення візії, визначення пріоритетів для внутрішньої та зовнішньої політики.

Візія вимагає констатування пріоритетів розвитку країни на перспективу

20–50 років і, відповідно, подальшого формування сценаріїв та показників такого розвитку, в тому числі для євро-інтеграційної політики України.

Створення візії для економічної політики євроінтеграції України – це позитивна напруга, яка створює і розвиває, дає насагу на здійснення переходу від сучасних реалій неререформованого, неефективного, корумпованого та несправедливого суспільного устрою до Держави – суспільства, для якого характерні інноваційний розвиток, політична свобода, ефективність та прозорість, високий рівень економічного добробуту, соціальна справедливість та співжиття з природою. Зазначимо, що у 2014–2016 роках різними спільнотами здійснювались спроби визначити візію України. Серед таких зазначимо Несторівську групу, «Нову Країну», РПР, Народну Конституція та деякі інші. Не зважаючи на солідні ресурси, результату отримати не вдалося: зокрема і тому, що суб'єкту реалізації проектів та його інструменту автори не надали належної уваги.

Так звана «несторівська група» сформулювала візію «Україна–2025», в якій подано нову національну ідею в центрі якої акцентується вихід на траєкторію сталого розвитку [20]. Найбільшим досягненням цієї візії є визначення необхідності укладення суспільного договору між політичними елітами та представниками громадянського суспільства про баланс інтерес. Разом із тим, візія не представляє подібних інтересів і робить наголос всього лише на кількох засадах: відкритість, безпека. На нашу думку, цих аспектів недостатньо, щоб ідея цієї група стала базовою в українському суспільстві.

Із цим вважаємо за необхідне сформулювати бачення розвитку України у поточному періоді, а також на середню (15–20 років) і довгу перспективу (25–30) років, щоб у подальшому сформулювати цінності та засади, а також підібрати адекватні інструменти та заходи для цього розвитку (табл. 3.2).

Таблиця 3.2

Бачення розвитку України на період 2018–2050 років

Аспекти бачення	Періоди, роки:		
	2018–2020	2021–2030	2031–2050
1	2	3	4
Емоційний образ країни	Збереження національної, територіальної цілісності 40% подолання бідності	Прогресивна країна із розквітом науки, освіти, культури 80% подолання бідності	Щаслива нація, процвітаюча економіка 100% подолання бідності
Місце у рейтингу щасливих країн	120–140	80–90	40–50
Кількість населення, млн. осіб	35	45	55
Якість життя населення: - Очікувана тривалість життя за (ВООЗ) - Рівень добробуту - Загальна екологічна ситуація	71 рік (чоловіки – 66, жінки – 76)	78 років (чоловіки – 74, жінки 85)	85 років (чоловіки – 78 років, жінки – 90)
Індекс людського розвитку (ІЛР)	Місце серед 60 країн-лідерів рейтингу ІЛР	Місце серед 30 країн лідерів рейтингу ІЛР	Місце серед 20 країн лідерів у рейтингу ІЛР
Пріоритети розвитку	Конкуренентоспроможність економіки	Економічне диво, прорив	Нарощення суверенного багатства
Темпи економічного розвитку	7% – 10%	11% – 15%	16% – 20%
Економічний уклад	III–IV	IV–V	V–VI
Базові галузі економіки	ІТ, медицина, альтернативна електроенергетика, харчова промисловість і напої	Автомобілебудівництво, виробництво кольорових металів, синтетичних матеріалів, виробництво товарів тривалого використання	Біоінженерія, виробництво космічної техніки, робототехніки, електронної, вимірювальної, оптико-волоконної техніки, програмного забезпечення, засобів телекомунікації, роботобудівництва, надання інформаційних послуг

Джерело: сформовано автором.

Реалізація картини майбутньому на кожному з етапів вимагають, щоб

Україна не тільки встала на шлях інтенсивного розвитку, а й була спроможною здійснити економічний прорив.

Без розробки і послідовної реалізації національної стратегії, орієнтованої на глобальні виклики, переваги й небезпеки, Україна не зможе відстояти своє геостратегічне місце і роль в розвитку сучасної європейської і світової цивілізації. Необхідна кардинальна програма модернізації суспільства, яка б дозволила через 15–20 років говорити про «українське диво» і вивести Україну на якісно новий рівень розвитку.

Зазначимо, що в Україні сьогодні відсутній комплексний збалансований програмний чи стратегічний документ, який би декларував напрями та індикатори соціально-економічного розвитку на тривалу перспективу.

Сьогодні пріоритети соціально-економічного розвитку України навіть на близьку перспективу – до 2020 і на середньострокову – до 2030 року можна вважати вкрай суперечливими. Так, в 2015 році було розроблено Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020» [191], в якій задекларовано, що вона відповідає Копенгагенським критеріям – параметрам, яким мають відповідати держави – члени Європейського Союзу. Метою цієї стратегії є впровадження в Україні європейських стандартів життя та вихід України на провідні позиції у світі. Відомо, що рівень доходів українців залишається одним з найнижчих у Європі і в світі. У 2017 році цей показник в Україні становив 2205 дол. США, що свідчить про те, що порівняно з провідними країнами світу ВВП України значно відстає та розміщує нашу державу на 133- тій позиції серед 187 країн світу за якими було проведено дослідження МВФ [201]. Найменший показник серед розглянутих країн продемонстрували Бурунді, Малаві та Мадагаскар.

Згадана стратегія одним з векторів розвитку передбачає сталий розвиток держави, проведення структурних реформ та, як наслідок, підвищення стандартів життя. Разом із тим, у стратегії не визначено про який конкретно сталий розвиток йдеться і яким чином має зростати економіка за вказаний період. Разом із тим, у п. 4.4. цієї Стратегії серед 25 ключових показників зазначено, що валовий внутрішній продукт (за паритетом купівельної

спроможності) у розрахунку на й особу мав би підвищитись до 16 000 дол. США (1333 дол. США на місяць) до вказаного періоду.

Потрібно відзначити, що запланований середньодушовий дохід виглядає у стратегії доволі привабливо. Із тим, з досліджуваного програмного документу не зрозуміло, яким повинен бути темп розвитку національної економіки, щоб до 2020 року забезпечити зростання питомого річного доходу о зазначеного рівня. Зауважимо, що сталий розвиток економіки передбачає процес виживання і відновлення генофонду нації, активізацію ролі кожної окремої людини в суспільстві, забезпечення її прав, збереження природного середовища. Як правило, темпи економічного росту економіки за сталого розвитку не є високими – в межах 10% – 15%.

Стратегією було передбачено в рамках чотирьох векторів (розвитку, безпеки, відповідальності, гордості) реалізувати 62 реформи та програми розвитку держави. Примітно, що серед них не виявлено жодної, спрямованої на євроінтеграцію. Єдине, близьке за змістом зазначене в числі пріоритетних завдань Стратегії – реалізацію програми розвитку українського експорту.

В 2017 році українськими експертами [219] і за підтримки Програми розвитку ООН в Україні та Глобального екологічного фонду в рамках проекту «Інтеграція положень Конвенцій Ріо в національну політику України» було розроблено Проект Стратегії сталого розвитку України до 2030 року та Національний план дій до 2020 року. Цей документ містить більше конкретних показників соціально-економічного розвитку країни. Так, в межах стратегічної цілі № 1 «Сприяння інклюзивному збалансованому низько вуглецевому економічному зростанню та життєстійкій інфраструктурі» планується забезпечити щорічне зростання валового внутрішнього продукту не менше ніж на 4% на період до 2020 року, 6% на період 2021–2025 років і 7% – на період 2026–2030 років.

Зазначимо, що бажаний темп приросту економіки в межах 7% на період до 2030 року не забезпечить значного збільшення доходів населення і не зможе

навіть досягти середнього рівня доходів у країнах Східної Європи.

Заслуговує уваги ще одна розробка – Доктрина збалансованого розвитку «Україна 2030» [59], що вважається представленням науково обґрунтованої системи принципів, соціально-економічних і політичних механізмів збалансованого розвитку людини та суспільства в Україні. У ній авторами сформовано бачення трьох варіантів економічного розвитку - 1) на рівні 3% зростання ВВП, що відповідає поточному перебігу подій в Україні, 2) на рівні 10% зростання ВВП, що відповідає темпам економічного розвитку країн, що формуються (Китай, Бразилія, Мексика, Туреччина); 3) понад 10% зростання ВВП (топ-30 конкурентоспроможних країн світу). Попри усю солідність цієї праці, в ній не можливо знайти конкретні показники того, яким має бути рівень якості життя за кожного з представлених варіантів економічного розвитку.

Економічний добробут громадян тісно пов'язаний із показником ВВП в розрахунку на душу населення [105, с. 49]. У цьому зв'язку вважаємо за необхідне створити економічну модель валового внутрішнього продукту України на віддалену перспективу із тим, щоб зрозуміти, чи зможуть наявні програмі стратегічні документи забезпечити потрібний ефект – зростання добробуту громадян. Також важливо дізнатись, за рахунок яких економічних трансформацій можна досягти бажаних ефектів. Вважаємо, що кінцевим результатом будь-якої стратегії уряду повинний стати рівень збільшення доходів населення України, і, як наслідок, повна ліквідація бідності.

Враховуючи важливість показників ВВП та його частки на душу населення як основних критеріїв для розробки стратегій соціально-економічного розвитку країни, нами розроблену динамічну економічну модель, яка дозволяє розрахувати обсяг валового внутрішнього продукту на період до 2030 року за різних темпів економічного зростання. Логіка цієї моделі полягає у тому, щоб визначити рівень середнього доходу на душу населення на кожний конкретний рік у діапазоні показника економічного росту від 3% до 40%. Це потрібно для того, щоб розрахувати, чи зможе запланований показник економічного росту забезпечити бажаний обсяг річного і місячного доходу

українців. На рис. 3.2 відображено логіку динамічної економічної моделі розрахунку прогнозованого рівня номінального ВВП України та середньомісячного доходу одного українця у доларах США.

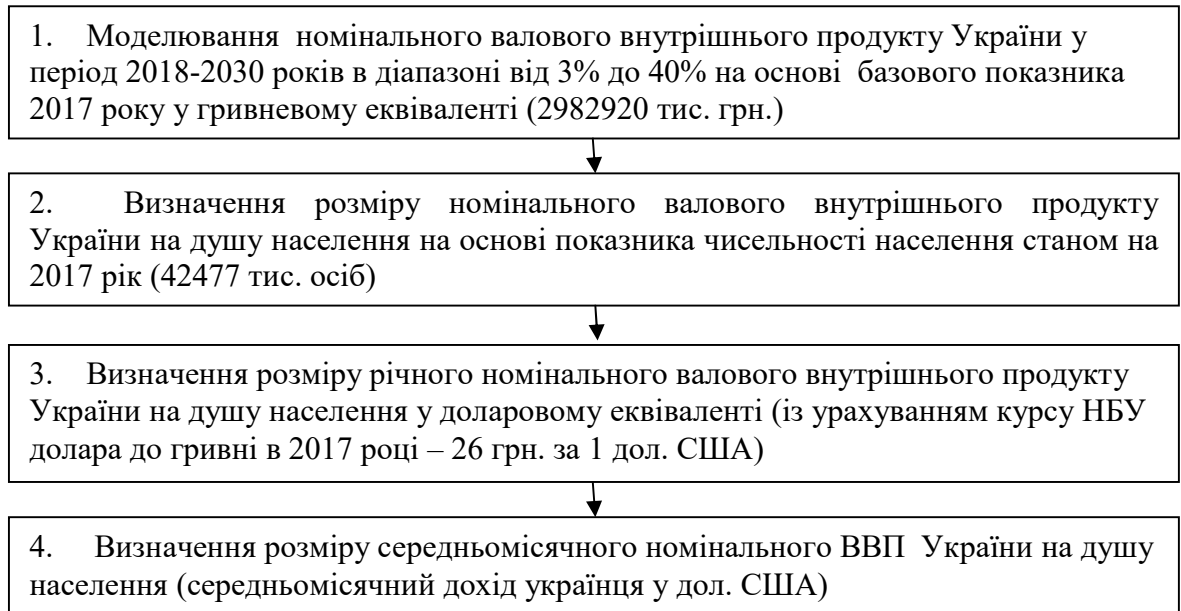

Рис. 3.2. Логіка динамічної економічної моделі розрахунку прогнозованого рівня номінального ВВП України та середньомісячного доходу одного українця у доларах США

Джерело: сформовано автором.

Ця модель дозволяє перевірити обрані у програмних чи стратегічних продуктах економічні пріоритети і скорегувати їх. Також за рахунок цієї моделі можна визначати бажаний рівень середньомісячного і річного доходу на душу населення за зміни всіх його базових показників – розміру номінального ВВП, чисельності населення та курсу національних валюти до іншої валюти.

Якщо у існуючих документах експерти обирають пріоритетами підвищення рівня якості життя населення в країні, то дані динамічної моделі співставити обсяг.

Таким чином, нами сформовано можливість перевірити пріоритети розвитку країни за рівнем привабливості її результату – двох найбільш значимих показників, за якими можна оцінити ріст економіки країни.

За основу розрахунків нами взято показник номінального валового внутрішнього продукту України за 2017 рік – 2982920 тис. грн.

Для визначення показника ВВП у 2018 році використаємо наступну формулу:

$$\text{ВВП}_{2018} = \text{ВВП}_{2017} * a + \text{ВВП}_{2017}, \quad (3.1)$$

Де ВВП_{2017} – показник Номінального валового внутрішнього продукту України за 2017 рік, a – коефіцієнт росту економіки (від 0,03 до 0,4).

Для розрахунку прогнозованих показників номінального ВВП для наступних років базовим розрахунком стане показник попереднього року року ($\text{ВВП}_{2019} \dots \text{ВВП}_{2030}$) у періоді з 2019 по 2030 рік:

$$\text{ВВП}_{2019} = \text{ВВП}_{2018} * a + \text{ВВП}_{2018} \dots \text{ВВП}_{2030} = \text{ВВП}_{2029} * a + \text{ВВП}_{2029} \quad (3.2).$$

Зазначимо, це абсолютний показник 2017 року є найбільшим за всю історію незалежної України, разом із цим, порівняно із 2016 роком він забезпечив всього 3% економічного росту.

У додатку М відображено динаміку номінального валового продукту України за період 2018–2030 років у діапазоні 3%– 40% економічного росту.

Отже, з додатку М видно, що 3% економічного росту щорічно Україні вкрай недостатньо. Збільшення обсягу номінального валового внутрішнього продукту може подвоїтись вдвічі (1,9 рази) тільки за умови 10%-го росту економіки. Відомо, що найкраще економіка України розвивала у 2003–2008 роках, коли темпи економічного росту склали 18% – 32,8% [17].

Потрібно дослідити, як подібне зростання призведе до зростання доходів населення. Для розрахунків взято базовий показник розміру населення України станом на кінець 2017 року – 42,48 млн. осіб та співвідношення курсу 1 долара США до курсу 1 гривні – 26,0 (додаток М).

За існуючого стану розвитку України та темпів її розвитку у 2018–2020 роках практично неможливо досягти показника 16 000 дол. США на душу населення, як задекларовано у Стратегії сталого розвитку України 2020 і на період до 2030 року. Досягнення бажаного сьогодні рівня щомісячного доходу на рівні 500 дол. США, який сьогодні спостерігається в країнах найближчих сусідів – Чехії, Польщі, Угорщини та Словаччини – може бути досягнутий у 2030 років за темпів розвитку економіки не менше 24% в рік (додаток

М).

Найвищого показника середньомісячного доходу на рівні 566 дол. США Україна досягне тільки до 2030 року, якщо буде розвиватись у темпі 40% в рік, що само по собі є безпрецедентно. Зауважимо, що найвищий показник економічного зростання за усю історію світової економіки був зафіксований у 1996 році у Китаї на рівні 20% [125]. Це свідчить про необхідність докорінного перегляду економічних пріоритетів розвитку країни або для змінити характеру самої стратегії економічного розвитку. Так, планування темпів росту економіки України тільки на рівні 10% дозволить в перспективі 13 років досягти показника середньомісячного доходу одного українця на рівні 449 дол. США. Враховуючи теми інфляції та вплив інших чинників, зокрема поступове скорочення чисельності населення в Україні, ці показники можуть змінитись. Проте і за цих умов країна не зможе досягти бажаного рівня якості життя

В проекті бюджету України на 2018 рік влада заклала ріст ВВП на рівні 3%. При цьому агентство Fitch Ratings розраховує на ріст 3,2% в 2019 році. Всесвітній банк залишив незмінним прогноз по зростанню ВВП України в 2018–2020 роках. ВВП України виросте на 3,5% в 2018 році і на 4% – в 2019 і 2020 роках [75]. Такі темпи економічного розвитку є недостатніми для суттєвих трансформацій у суспільстві і за такого рівня економічного розвитку не варто очікувати значних покращень рівня якості життя в Україні. Тому вважаємо, що Україні для забезпечення якості життя на рівні середньо європейського, потрібно кардинально змінити власну економую за допомогою стратегії економічного прориву за рахунок інновацій, розбудови економіки знань, стимулювання розвитку галузей IV–V економічних укладів.

Економічний прорив на основі інновацій потрібно реалізувати вже у найближче десятиріччя. Саме таке бачення завдає контекст та формат економічного росту.

Потрібно розуміти, що Україні не пасуватиме органічний розвиток чи навіть сталий розвиток, а пришвидшена трансформація економіки за рахунок створення та розвитку галузей та секторів нового покоління, сприяння появи

підприємств та підприємців, здатних виробляти та експортувати високотехнологічну та наукомістку продукцію.

У цьому контексті економічна політика євроінтеграції набуває вищої пріоритетної значущості, адже саме місткі, спроможні ринки ЄС здатні поглинути таку продукцію.

Економічна політика євроінтеграції України, на нашу думку, повинна бути передусім спрямована на використання українськими товаровиробниками потенціалу ринків окремих європейських країн.

Економічна політика євроінтеграції може значно допомогти Україні у формуванні та реалізації амбітних планів соціально-економічного розвитку, адже дозволить працювати на ринках, де можна і потрібно просувати інноваційну, наукомістку інформацію, продукцію з високою доданою вартістю. Саме така політика зможе у доволі стислі терміни 10–15 років перетворити Україну з сировинного придатку світу на модернізовану, динамічну економіку, здатну посісти гідне місце серед найбільш бажаних для життя країн світу.

На нашу думку, в центрі уваги економічної політики євроінтеграції України повинний стати вектор нарощування експортної спроможності українських товаровиробників і провайдерів. Пріоритетна увага з боку держави має надаватись виробникам наукомісткої, інноваційної продукції та продукції з високою доданою вартістю. Акцентація на цих пріоритетних завданнях дозволить Україні реалізувати в цілому стратегію економічного прориву.

Саме ринки європейських країн зможуть стати ключем для економічного росту, адже Україна отримала доступ до перспективних і містких за обсягами споживання ринків. Економічна політика євроінтеграції сприятиме розвитку внутрішнього ринку України передусім в категорії експорт орієнтованих галузей. Тому в центрі уваги уряду на вищому рівні та рівнях місцевих органів самоврядування мають опинитись завдання підтримки експортерів, створення інфраструктури для активізації зовнішньоекономічної діяльності, широка пропаганда можливостей виходу на європейські ринки, укрупнення українських підприємств, сприяння розвитку підприємництва, малого й середнього бізнесу

та творчої ініціативи.

Таким чином, саме економічна політика євроінтеграції здатна виступити каталізатором потужних економічних перетворень для України і забезпечити пришвидшене зростання її економіки на перспективу 2020–2030 років.

3.2. Поліваріантна стратегія гармонізації системи технічного регулювання України

Економічна політика євроінтеграції потребує прийняття та застосування в Україні європейських стандартів внаслідок того, що існують суттєві відмінності між побудовою і функціонуванням систем технічного регулювання України та ЄС. Це вимагає від нашої держави реформування діяльності інституцій галузі технічного регулювання, розробки і затвердження нових законів та належної їх імплементації.

Фундаментальною проблемою існуючої системи технічного регулювання України є її неузгодженість із засадами аналогічної європейської, що традиційно базується на відповідальності виробника і мінімальній регуляторній участі держави.

Дослідження, проведене нами у попередніх розділах цієї роботи, ще раз підтвердило необхідність практичних наслідків реалізації положень асоціації Україна ЄС з гармонізації європейських принципів виробництва продукції, надання послуг та міжнародного спілкування. Вважаємо, що за ці роки в Україні зроблено чимало у напрямку реалізації нової стратегії гармонізації системи технічного регулювання, але ще більше потрібно зробити. У зв'язку з цим пропонуються наступні кроки (рис. 3.3.).

Інтенсивна діяльність з реформування Української системи технічного регулювання має призвести до збільшення торговельних відносин не тільки з країнами ЄС, а й в цілому на міжнародному ринку. При цьому особливу увагу необхідно приділити якості і безпечності продукції, оскільки у законодавстві ЄС цьому приділяється особлива увага, і це може визначити для нашої країни

як товарні бренди.

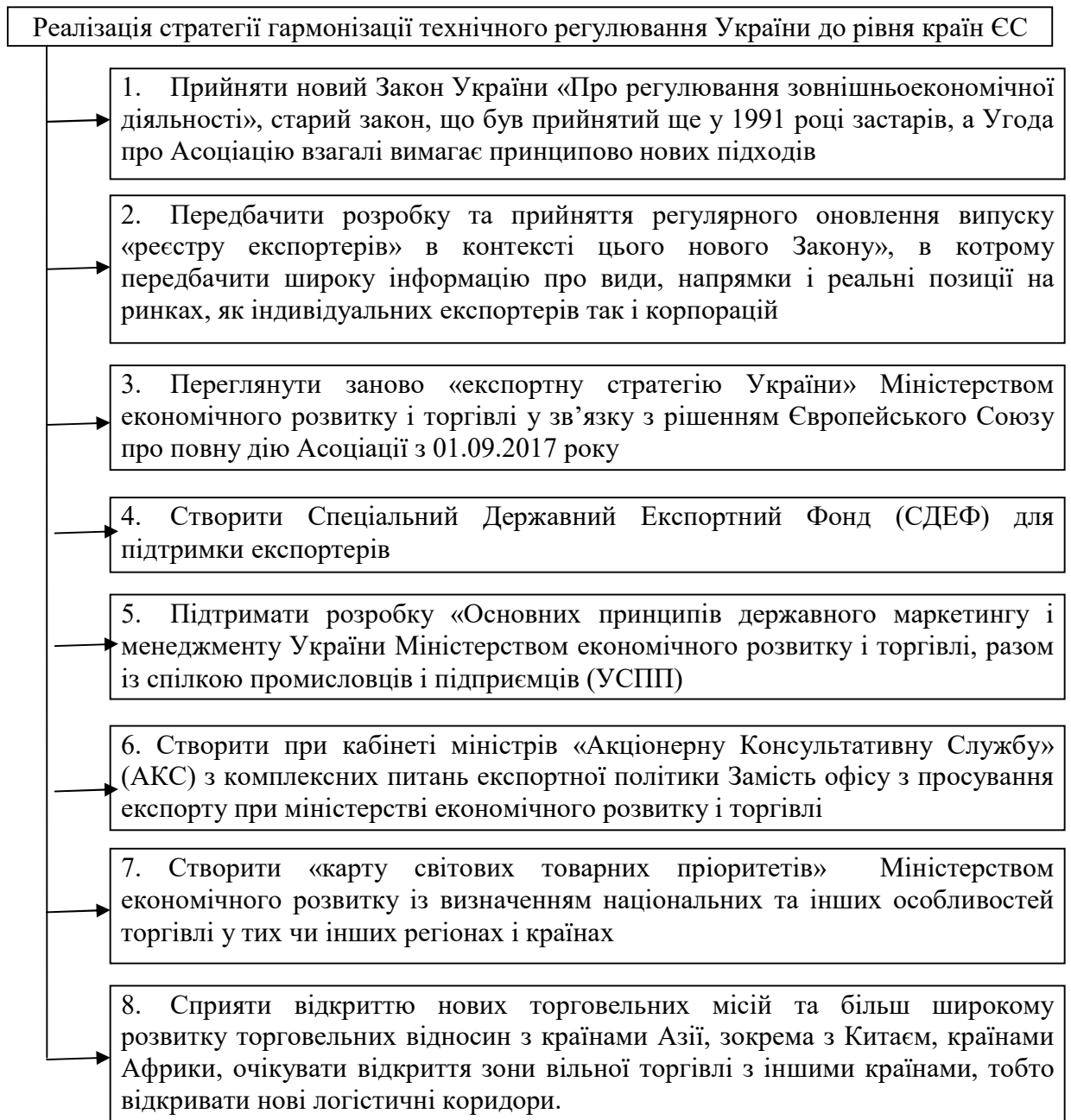

Рис. 3.3. Кроки з реалізації стратегії гармонізації системи технічного регулювання України до рівня країн ЄС

Джерело: сформовано автором.

На нашу думку, основними напрямками реалізації ефективної економічної політики євроінтеграції України є такі, що наведено на рис. 3.4.

Разом із тим, для України важливо зберігати набраний темп розвитку, оскільки він вже дозволяє отримувати додаткові дивіденди.

Зазначимо кілька слабких аспектів національної системи технічного

регулювання.

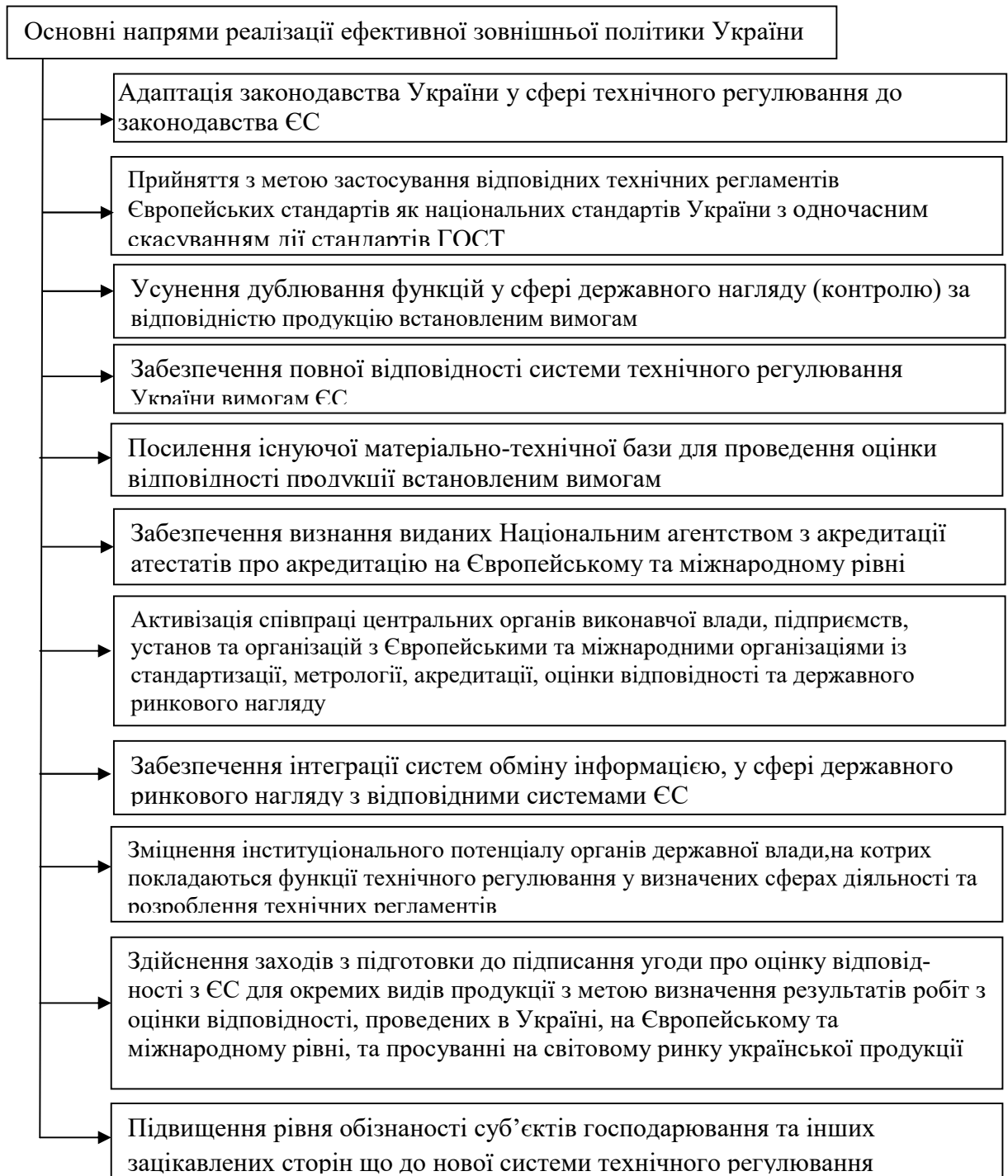

Рис. 3.4. Напрями вдосконалення системи технічного регулювання для реалізації ефективної економічної політики євроінтеграції України

Джерело: сформовано автором.

По-перше, в рамках чинної системи, споживачі залишаються незахищеними, оскільки контролюючі органи більше сконцентровані перевірці

наявності у виробників усіх необхідних документів, що підтверджують якість і безпечність продукції, тоді як поза увагою залишаються процеси виробництва, монтажу, реалізації тощо.

По-друге, ціни на товари залишаються високими: виробники повинні платити за численні сертифікати, висновки перевірки різних органів, і ці витрати включаються в ціну продукту. По-третє, Україна суттєво відстає із впровадженням новітніх технологій: виробникові складно досягнути технологічного прориву, коли всі винаходи необхідно погодити із різними контролюючими органами.

Усе ще зберігаються недоліки, успадковані від колишньої системи. Наприклад, поширення на один вид продукції різних регуляторних режимів – це коли крім технічного регулювання і стандартів застосовують санітарне регулювання, регулювання у сфері охорони праці, вимоги яких часто суперечать одне одному. Проблемою залишається також надмірний попередній контроль – необхідність різноманітних державних реєстрацій, сертифікацій, експертиз, висновків тощо. Нечітко визначено компетенції контрольно-наглядових органів, що призводить до неефективності нагляду та неможливості оцінити ефективність здійснення державного контролю.

19 серпня 2015 року Кабінетом міністрів України затвердив Стратегію розвитку системи технічного регулювання на період до 2020 року, метою якої стратегії є модернізація економіки України та забезпечення конкурентоспроможності вітчизняної продукції шляхом поступової інтеграції України у внутрішній ринок ЄС, подолання технічних бар'єрів у торгівлі між Україною та ЄС і зміцнення її позицій на світовому ринку внаслідок визнання системи технічного регулювання України на європейському та міжнародному рівні.

Очікується, що реалізація цієї Стратегії дасть змогу забезпечити захист ринку України від небезпечної та неякісної продукції; підвищення рівня конкурентоспроможності української продукції та сприяння інноваційному розвитку; високий рівень безпеки продукції та посилення захисту інтересів споживачів в результаті здійснення ефективного державного ринкового

нагляду; доступ на ринок ЄС для українських виробників на тих же умовах, що і для виробників держав-членів ЄС; створення сприятливого регуляторного та ділового середовища для експортерів та інвесторів [193]. У таблиці 3.6 подано головні завдання з реалізації основних цілей Стратегії розвитку системи технічного регулювання.

Таблиця 3.3

Головні завдання з реалізації основних цілей Стратегії розвитку системи технічного регулювання (СТР) України на термін до 2020 року.

Основні завдання з реформування СТР	Очікувані результати
<ul style="list-style-type: none"> - Приведення СТР до міжнародних та європейських норм та правил - Усунення технічних бар'єрів у торгівлі - Деретуляція ведення бізнесу - Сприяння підвищенню конкурентоспроможності продукції - Забезпечення добросовісної конкуренції - Надійне забезпечення добровільності прав споживачів 	<ul style="list-style-type: none"> - Визнання української СТР на міжнародному та європейському рівні - Виконання зобов'язань відповідно до угоди про технічні бар'єри в торгівлі ВТО (Угода ТБТ СОТ), Угоди про Асоціацію між Україною та ЄС (Розділ ІХ, глава 3, статті 53-58 та Додаток ІІІ) - Забезпечення доступу Українських продуктів на європейський ринок шляхом укладення на першому етапі Угоди АСАА за чотирма пріоритетними секторами промислової продукції: <ul style="list-style-type: none"> - машини - Низьковольтне обладнання - Електромагнітні і на сумісність - Прості посудини низького тиску

Джерело: сформовано автором.

Нами проаналізовано план заходів щодо реалізації Стратегії гармонізації системи технічного регулювання, що охоплює 58 позицій. Найбільшою цінністю цієї стратегії є те, що переважна більшість її заходів спрямована або на приведення нормативно-правових актів у відповідність із законодавством ЄС, або на вдосконалення роботи інституцій (табл. 3.4).

Можна стверджувати, що стратегія гармонізації системи технічного регулювання України до рівня ЄС тільки за змістовним наповненням здатна закласти загальні підвалини системи стандартів, оцінки відповідності, метрології та ринкового нагляду.

Таблиця 3.4

Аналіз плану заходів стратегії гармонізації системи технічного регулювання
України на період до 2020 року

№ з/п	Спрямованість, характер заходу	Кількість заходів, од.	Питома вага, %
1	Залучення коштів (технічна допомога ЄС, секторальна бюджетна підтримка ЄС, кошти державного бюджету, інші джерела)	1	1.72%
2	Приведення нормативно-правових-актів у відповідність із законодавством ЄС	17	29.31%
3	Прийняття європейських та міжнародних стандартів як національних стандартів	10	17.24%
4	Впровадження інформаційної системи управління стандартами	4	6.90%
5	Забезпечення визнання Національного агентства з акредитації на міжнародному та європейському рівні	4	6.90%
6	Посилення спроможності органів з оцінки відповідності до рівня, необхідного для належного виконання Угоди про оцінку відповідності та прийнятність промислових товарів	4	6.90%
7	Забезпечення здатності органів державного ринкового нагляду ефективно виконувати свої функції	7	12.07%
8	Удосконалення інформаційного забезпечення здійснення державного ринкового нагляду і контролю нехарчової продукції	3	5.17%
9	Розвиток метрологічної системи України	5	8.62%
10	Зміцнення інституційного потенціалу центральних органів виконавчої влади у сфері технічного регулювання	3	5.17%
	Разом:	58	100.00%

Джерело: сформовано автором на основі [218].

Загалом, упродовж визначеного періоду 2015–2020 років буде виконана значна робота із налагодження функціонування інституцій в системі технічного регулювання. Максимальний рівень спроможності цієї стратегії дозволить досягти тільки технічний бік конкурентоспроможності вітчизняної продукції, тобто забезпечити відповідність Директивам ЄС, технічним нормам, регламентам тощо.

Разом із тим, загальний рівень конкурентоспроможності українських підприємств ця система у цьому форматі досягти не здатна. У цій стратегії критично мало закладено заходів для виконання, спрямованих на роботу із ринковими суб'єктами. Так, тільки у категорії «Забезпечення здатності органів

державного ринкового нагляду ефективно виконувати свої функції» передбачено виконання двох заходів – № 44 «Проведення семінарів для представників громадських організацій споживачів та суб'єктів господарювання (виробників, імпортерів та розповсюджувачів продукції) з метою обговорення їх співпраці з органами державного ринкового нагляду) та № 46 «Оптимізація функції інформування суб'єктів господарювання про їх права та обов'язки під час здійснення державного ринкового нагляду і контролю». Цих два заходи (3,45%) мають формальну спрямованість на роботу із ринковими суб'єктами, тоді як лівова частка заходів спрямована на організацію внутрішньої роботи інституцій. Тобто на співпрацю із підприємствами і підприємцями, сталими та потенційними експортерами, надання консультацій, консультаційного супроводу по роботі на зовнішніх ринках стратегія не в змозі охопити. Таким чином, для досягнення амбітної цілі підвищення конкурентоспроможності національних виробників продукції та провайдерів послуг на зовнішніх ринках цю стратегію потрібно узгоджувати із іншими концептуальними і стратегічними документами, об'єднувати функції уповноважених органів, створювати спільну інформаційну платформу та мережу консультаційних пунктів по роботі з експортерами.

Також потребують переосмислення і підходи до гармонізації системи технічного регулювання країни. У ЄС система технічного регулювання перебуває у динаміці, що пов'язано із тим, безупинним вивченням кейсів і юридичних прецедентів, з якими зустрічаються ринкові суб'єкти в процесах міжнародної торгівлі. На основі цього наднаціональний уряд в особі уповноважених органів здатний, постійно відстежуючи і аналізуючи ситуацію, приймати адекватні рішення і залишатись здатним захищати спільні інтереси. Україною робляться перші кроки у напрямі асоціації торгівлі з ЄС і у реформуванні галузі технічного регулювання. Разом із тим, Україною використовуються консервативний підхід до її створення, адже поки що найбільша увага сконцентрована на створенні нормативно-адміністративної платформи, на інвестуванні часу і капіталу у розробку статичної бази

нормативно-правових актів. Сьогодні не достатньо просто гармонізувати нормативно-правову базу у надзвичайно важливій системі технічного регулювання. На нашу думку, система технічного регулювання повинна набути динаміки у найближчій перспективі, орієнтуючись на практику роботи експортерів на зарубіжних ринках, внутрішніх операторах національного ринку із тим, щоб краще вивчити їхні запити і очікування та забезпечити їм кращі можливості для діяльності і розвитку.

З цього приводу варто навести слова П. Калити, президента української асоціації якості: «На насиченому ринку конкурентна боротьба точиться переважно понад норми стандартів і технічних регламентів, на достатність відповідності яким досі помилково сподіваються в Україні. Така застаріла установка від самого початку заклала хронічне відставання української економіки» [88].

Увага уряду надмірно сконцентрована на правилах, нормах і стандартах, коли для отримання більшої конкурентоспроможності потрібні інші складові – здатність розуміти потреби і очікування споживачів, сформувавши кращу цінність або корисність, здійснити ефективніше ринкову комунікацію із цільовими сегментами та аудиторіями покупців. Водночас у розвиненому світі жорстка боротьба за споживачів спонукає компанії безперервно та системно вдосконалюватися, щоб не бути витісненими з ринку. У гонитві за конкурентоспроможністю компанії прагнуть обійти одна одну в частині задоволення споживачів, поліпшення умов для співробітників, соціально відповідального ставлення до суспільства і, звичайно ж, створення та застосування в себе досконалих систем управління (менеджменту) [87].

Ці питання знаходять поза компетенціями уряду чи уповноважених органів, а більше – в полі впливу самих ринкових суб'єктів. Державі потрібно забезпечити те, щоб виробники продукції і провайдери послуг отримали загальний пропуск на закордонні ринки. Крім цього, державі потрібно правильним чином спрямувати цих суб'єктів на ті світові ринки, на яких відкриваються для них кращі можливості. Також держава може надати їм

сприяння у різних аспектах здійснення експорту. Проте також важливо розуміти, що на цьому вплив держав повинен завершуватись і всю відповідальність за подальший успіх на зарубіжних ринках повинні переобрати на себе виробники і підприємці.

Разом із тим, держава здатна вплинути на зміну підготовки фахівців у галузі менеджменту, сприяти створенню центрів підтримки підприємництва, організації пропаганди підвищенню конкурентоспроможності підприємств через вдосконалення системи управління, становленню сервісних пунктів із надання консультацій в області підвищенню ефективності роботи ринкових суб'єктів на внутрішньому і зарубіжних ринка.

Українська влада проводить в країні певну боротьбу з корупцією та дерегуляцію бізнесу, а також займається приведенням вітчизняних стандартів і технічних регламентів у відповідність з європейськими, але абсолютно не приділяє уваги Так, П. Калита стверджує: «українському бізнесу, якщо він не буде знати, що і як треба робити для забезпечення конкурентоспроможності на глобальному насиченому ринку, та ще й в умовах кардинальних змін, самі по собі не допоможуть ніякі інвестиції, кредити, і навіть створення привабливого бізнес-середовища». Автор вважає, що ділова культура національних ринкових суб'єктів, зокрема їх ділова досконалість, яка була сформована у роки тотального дефіциту, суттєво відстає від тієї, що притаманна розвиненим країнам.

Окремо зазначимо, що за експертними оцінками, основна маса українських підприємств за рівнем ділової досконалості (відповідно до 1000-бальної шкали, яка прийнята у світі) в рази відстають від європейських компаній. Це стало основною причиною того, що відносно лідерів світового бізнесу вони мають продуктивність нижчу до десяти разів, дефектність вищу до тисячі разів і в рази вищу собівартість продукції [88]. У цьому зв'язку важливо в Україні необхідно не тільки покращувати бізнес-клімат, а й всіляко сприяти досконалості системи менеджменту національних виробників.

Багато залежить від самих виробників – вони мають зрозуміти нові правила і ефективно ними користуватися. Саме цьому і слугує документ під назвою «Блакитна настанова» [10], у якому зібрано основні правила функціонування системи технічного регулювання Європейського Союзу, яку збирається перейняти Україна. Український переклад «Блакитної настанови» призначений для українських виробників-потенційних експортерів до ЄС, українських органів з оцінки відповідності, які розглядають можливості здійснювати у майбутньому оцінку відповідно до європейських вимог та відповідати цим вимогам, а також для органів державної влади України, які залучені до процесу розроблення, прийняття та впровадження законодавства на основі актів законодавства ЄС.

Разом із тим, «Блакитна настанова» має виключно декларативний характер щодо загальних напрямів реформування галузі технічного регулювання в Україні. Тоді як в ній відсутні детальні рекомендації та конкретні настанови передусім до формування інфраструктури якості в нашій країні. У таблиці 3.5 наведено план дій для України за рекомендації ЄС щодо двохстороннього співробітництва у галузі технічного регулювання.

У сфері технічного регулювання Україна зробила суттєвий крок уперед у горизонтальному нормуванні (рамкові технічні регламенти та інституційне забезпечення), де ініціатива належить державі, у тому числі й за рахунок надання ЄС фінансової технічної допомоги.

Очікується при цьому, що на вертикальному (галузевому) рівні ініціатива має виходити від підприємців. Проте поки що диверсифікація торгівлі здійснюється переважно за рахунок збільшення обсягів експорту в треті країни замість вкладання коштів у розробку технічних регламентів та інвестицій у якість, через це потенціал торгівлі достатньо великий для існуючих виробничих потужностей України. Крім того, національні товаровиробники та провайдери послуг здебільшого не мають менеджерів-маркетологів, знайомих з практикою правил торгівлі у ЄС, але такий шанс можна реалізувати лише в рамках тісної кооперації між українськими та європейськими асоціаціями товаровиробників, а не між компаніями, які часто є конкурентами.

Таблиця 3.5

Дорожня карта щодо підтримки з боку ЄС короткотермінових пріоритетів
співробітництва з Україною

Потреби / пріоритети / дії з боку України	Можлива допомога з боку ЄС	Строк виконання	Відповідальна служба ЄК та/або ЄСЗД	Відповідальна інституція в Україні	Коментарі
Підготовка імплементаційної фази УПВЗВТ (Угода про поглиблену та всеохоплюючу зону вільної торгівлі) шляхом прийняття стратегії та плану дій з реформування системи технічного регулювання (стратегія також надаватиме пріоритет розробленню горизонтального законодавства у сфері стандартизації, метрології та сертифікації)	Реалізація зазначеної стратегії через окремий двосторонній діалог		ГД ЄК з питань підприємництва і промисловості	Мінекономрозвитку, Держпідприємництво, інші ЦОВВ	Підтримка консультантом проекту Всеохоплюючої інституційної розбудови (СІВ). Українськими фахівцями і експертами проекту технічної допомоги ЄС розроблено проект Стратегії розвитку системи технічного регулювання на період до 2020 року та План заходів щодо її реалізації. Зазначений проект Стратегії у зв'язку зі зміною Уряду України проходить процедуру повторного погодження із дотичним центральним органам виконавчої влади.

Джерело: сформовано автором.

Разом із суттєвим прогресом щодо європейської гармонізації системи технічного регулювання України, досягнутої не в останню чергу завдяки фінансово-технічній допомозі ЄС, існують проблеми і ризики щодо уповільнення темпів досягнення цільових параметрів розвитку самої системи технічного регулювання, а також невідповідності встановлених пріоритетів новим умовам торгівлі в рамках зони вільної торгівлі з ЄС, що, у свою чергу, може призвести до зростання асиметричних ефектів, які наразі склалися у взаємній торгівлі України та ЄС. Важливою проблемою в умовах перехідного періоду від державного контролю до ринкового нагляду є певний вакуум в частині контролю (ринкового нагляду) за якістю продукції.

Потрібно зазначити, що Україна таки просувається у напрямку гармонізації нормативно-правової бази та реформування інфраструктури Держспоживстандарту, сумісних з європейською, що передбачено Планом дій

«Україна – ЄС: поглиблена зона вільної торгівлі» [237]. Разом із тим потрібно зазначити, що цей процес є доволі повільним і однобоким. На нашу думку, уряд України в особі відповідних профільних органів, більше за все сконцентрований на виконанні декларативної частини зобов'язань по ЗВТ+.

Очікувалось, що із підписанням угоди між Україною та ЄС зони поглибленої вільної торгівлі, для українських експортерів відкриється широкий доступ на європейські ринки. Де-юре, можна констатувати, що формально так воно і відбулось. У 2015 році був прийнятий Закон «Про технічні регламенти та оцінку відповідності» [195] – останній із семи законів, які створювали законодавче поле для впровадження європейських підходів до регулювання безпеки нехарчової продукції. У зв'язку із цим у широких бізнесових колах сформувався нічим не обґрунтована думка, що численні експортери зможуть постачати свою продукцію у Євросоюз, не проводячи повторних дорогих досліджень та сертифікацій своєї продукції у лабораторіях ЄС, та буде послаблено регуляторний тиск на підприємців тощо.

Де-факто, для більшості національних експортерів ситуація не тільки не полегшилась, вона навіть не прояснилась. Експертами Міністерства економічного розвитку та торгівлі підкреслюється, що з 27 секторів промислової продукції, визначених Додатком III до Угоди про асоціацію, технічними регламентами охоплено 24 сектори. Ще три технічних регламенти – наразі не розроблені через затримки у роботі міністерств, відповідальних за це [251]. Наразі існує близько 50 українських технічних регламентів, а відповідно до Додатка III до Угоди про асоціацію Україна має впровадити технічні регламенти на більш, ніж два десятки видів нехарчової продукції. Згідно цієї ж Угоди перелік технічних регламентів буде розширено у ході подальшого виконання нашою державою взятих на себе зобов'язань.

Головним напрямом подальших реформ є завершення формування системи інституційного забезпечення (започаткування роботи Національного органу зі стандартизації, функції якого покладені на Державне підприємство «Український науково-дослідний і навчальний центр проблем стандартизації,

сертифікації та якості», удосконалення складу органів з оцінки відповідності та ринкового нагляду та остаточний перехід від механізму обов'язкової сертифікації до оцінки відповідності продукції вимогам технічних регламентів.

Зникнення технічних бар'єрів для українських експортерів можливо сьогодні не тільки за дотримання ними європейських гармонізованих стандартів при виробництві продукції. Останню доведеться додатково сертифікувати у європейських органах, якщо цього вимагають директиви ЄС на відповідний вид продукції.

Зазначимо, що вже сьогодні розроблено процедуру взаємного визнання органів оцінки відповідності на рівні власне цих органів, тобто лабораторій. Тож якщо таке взаємне визнання є, до прикладу, між органами оцінки відповідності з Праги та Львова, то сертифікат, виданий львівською лабораторією, буде визнаний у Чехії і не вимагатиме повторної сертифікації продукції. Проте таких кейсів ще є порівняно небагато. Цей аспект буде вирішеним тоді, коли у відповідній сфері буде підписана угода про оцінку відповідності та прийняття промислової продукції (Agreement on Conformity Assessment and Acceptance of Industrial Products, далі – АСАА).

Україна поступово має впроваджувати зведення європейських стандартів (EN) як національних, що застосовуватимуться до продукції, перелік якої зазначений у відповідному додатку III Угоди про асоціацію. Одночасно з таким використанням Україна має скасовувати конфліктні національні стандарти, зокрема застосування міждержавних стандартів (ГОСТ), розроблених до 1992 року. Графік виконання горизонтальних та галузевих заходів визначений також у Додатку III до Угоди про асоціацію.

При розробленні заходів щодо політики гармонізації необхідно врахувати той факт, що впровадження нових стандартів може стати для виробників проблемою. Для більшості компаній виробництво продукції, що відповідає нормам ЄС, обходиться дорожче, ніж витрати на виробництво за українськими стандартами. Разом із тим, відповідність продукції технічним вимогам ЄС гарантує їм вихід на зовнішні ринки, можливість реалізовувати продукцію за

вищими цінами. Таким чином, впровадження нових стандартів може потребувати від компаній значних початкових інвестицій. Подальша робота у напрямі гармонізації національної системи технічного регулювання, що відповідає міжнародним нормам загалом та європейським зокрема, передбачає низку заходів, відображених на рис. 3.5.

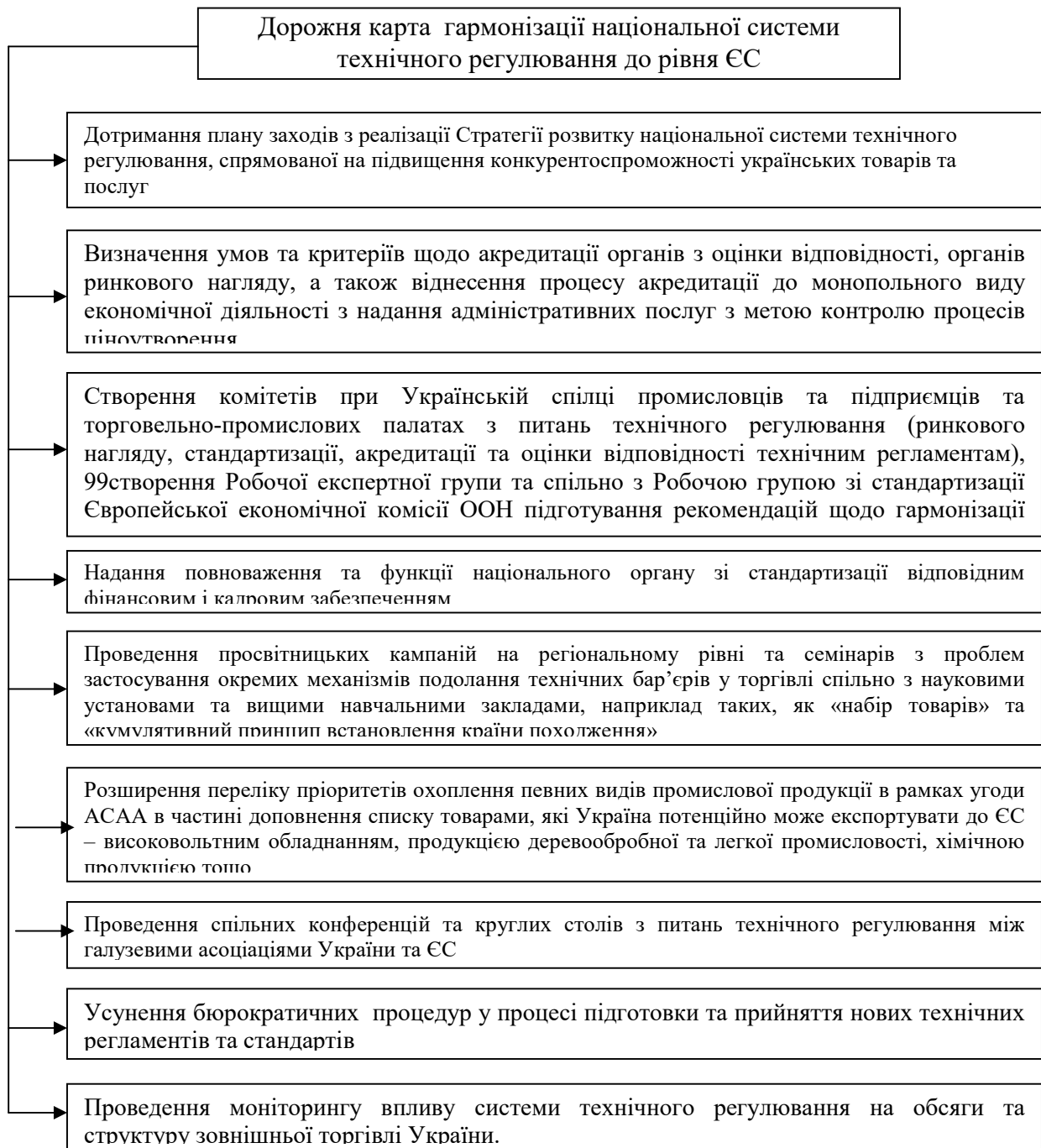

Рис. 3.5. Напрями гармонізації національної системи технічного регулювання до рівня ЄС

Джерело: сформовано автором.

Важливо сформувати бачення того, що сама по собі система технічного регулювання країни не здатна забезпечити підвищення конкурентоспроможності ринкових суб'єктів чи країни в цілому, проте вона може сприяти цьому.

Тому потрібно налагодити зв'язок між основними державними програмними документами, які покликані реформувати різні, проте споріднені сфери – бізнес-середовище, експортну політику та систему технічного регулювання.

Залежно від того, у якому темпі будуть відбуватись політичні та соціально-економічні перетворення у нашій державі, варто очікувати різного прогресу у технічній гармонізації між ЄС та Україна. У попередньому параграфі нами обґрунтовано необхідність пришвидшеного розвитку нашої держави із тим, щоб вона змогла задовольнити потреби усіх ринкових суб'єктів – вдали, громади та бізнесу. Із тим, варто розглянути як мінімум три сценарії розгортання подій в Україні у плані соціально-економічних перетворень у період до 2030 року. Це потрібно для того, щоб визначити інтенсивність гармонізації системи технічного регулювання, що відображено у таблиці 3.6.

Таблиця 3.6

Сценарії гармонізації системи технічного регулювання залежно від темпів соціально-економічних перетворень в Україні

Стратегія економічного розвитку	Темпи соціально-економічних перетворень в Україні		
	Поступовий розвиток	Сталий розвиток	Пришвидшений розвиток
1	2	3	4
Ріст економіки, %	До 7%	Від 7 % до 15%	Понад 15%
Інтенсивність гармонізації	Пасивна адаптація	Реактивна адаптація	Проактивна адаптація
Характер стратегії	Очікувальна позиція, повна залежність від ініціатив, проявлених з боку ЄС в цілому та окремих країн блоку	Зближення із альтернативними ринками для розвитку експорту за ініціативи уряду окремих країн (Канада, Єгипет, країни Близького Сходу, арабського ринку)	Активний пошук можливостей для налагодження співпраці із перспективними ринками з високими темпами науково-технічного розвитку
Реакція України,	Поступова технічна	Розвиток	Стимулювання появи

заходи в галузі технічного регулювання	гармонізація, впровадження європейських технічних стандартів, Вдосконалення законодавчої бази в галузі технічного регулювання	інфраструктури якості Активна взаємодія у напрямі визнання технічних стандартів на міждержавному рівні	спільних підприємств, індустріальних парків для виробництва продукції та надання послуг, запитаних на світових ринках Прийняття спільних стандартів для інноваційної продукції
Пріоритети розвитку економічного потенціалу країни	у Розвиток існуючих галузей економіки, нарощування сировинного експорту, та експорту продуктів із невисокою доданою вартістю	Захист інтересів, надання державної підтримки для розвитку підприємств з переробних галузей промисловості, з високим рівнем переробки сировини	Розробка заходів із підтримки державою виробництва інноваційної, наукомісткої продукції,

Продовження таблиці 3.6

Джерело: сформовано автором.

Отже, з табл. 3.6 видно, що темп економічних перетворень у країні визначатиме і інтенсивність гармонізації системи технічного регулювання України до рівня країн ЄС. Так, поступовий розвиток економіки у звичлому для України темпі (порядку 3% – 7% на рік) фактично не змінить ситуацію – технічна гармонізація буде повільною, пасивно. Уряд і надалі буде намагатись виконувати свої обіцянки перед ЄС, вдосконалювати законодавчу базу і поволі реформувати інституції, що функціонують у галузі технічного регулювання. Проте ініціативи з боку бізнесу будуть поодинокі. Підприємства та підприємці будуть продовжувати займати вичікувальну позицію щодо проникнення на європейські ринки.

Темпи розвитку економіки у діапазоні від 7% до 15% відповідатимуть тим часам, коли Україна розвивалась найбільш стрімко – 2004–2007 роки. Можна очікувати, що в країні активізуються експортери, які шукатимуть додаткових можливостей на закордонних, передусім європейських ринках. Гармонізація системи технічного регулювання тоді буде стимулюватись як

урядом, так і самими експортерами. І у варіанті проривного економічного зростання можна очікувати своєрідного експортного буму в країні, масової інтеграції українських операторів із європейськими у різних секторах та галузях економіки.

Таким чином, залежно від того, який із варіантів адаптації обере український уряд у найближчій перспективі, можливо буде спостерігати і позитивні зміни у соціально-економічному розвитку України, у підвищенні її науково-технічної бази, рівня конкурентоспроможності як економіки в цілому, так і конкурентоздатності національних виробників товарів та провайдерів послуг.

На нашу думку, розвиток співпраці України із країнами ЄС може відбуватись у наступних трьох форматах:

1. Подальша гармонізація систем технічного регулювання України та ЄС в цілому.

2. Тісніша інтеграція України в межах вузких угруповань в межах ЄС у галузі технічного регулювання:

а) із країнами Вишеградської групи (Польщею, Чехією, Словаччиною та Угорщиною);

б) із країнами Балто-Чорноморського регіону;

3. Розвиток співпраці з іншими країнами світу поза межами ЄС (Канада).

Реалізацію одного із зазначених нами чи якогось іншого формату співпраці України із країнами на світовому ринку передусім буде залежати від темпу соціально-економічних реформ в нашій країні та її здатності посилити власну економіку, підвищити конкурентоспроможність українських експортерів.

На рис. 3.6 відображено сформовану автором поліваріантну стратегію нашої держави в галузі вдосконалення системи технічного регулювання із врахуванням двох критеріїв – форматів співпраці України із європейськими країнами та темпів її соціально-економічного розвитку.

		Формати розвитку співпраці України та ЄС		
		Подальша гармонізація	Тісніша співпраця України з групами європейських країн	Розвиток співпраці з іншими країнами за межами ЄС
Темпи соціально-економічних реформ в Україні	Повільний	1. Повільна і тривала технічна гармонізація	1. Органічна, поступова технічна гармонізація	2. Технічна гармонізація під тиском зовнішніх обставин
	Середній	3. Точкове, вибіркоче технічне «зближення» з окремими країнами	4. Раціональна, помірно динамічна технічна гармонізація	5. Пришвидшена (вимушена) технічна гармонізація до світовому рівня
	Високий	6. Регіональна технічна гармонізація із групою країн всередині ЄС	7. Альтернативна-активне зближення із технічними стандартами інших країн в межах ЄС	8. Оптимістична, стрибкоподібна технічна гармонізація в європейському та світовому напрямках

Рис. 3.6. Поліваріантна стратегія гармонізації системи технічного регулювання України до рівня ЄС

Джерело: сформовано автором.

Поліваріантність стратегій у цій галузі викликана високим рівнем невизначеності розвитку подій як в ЄС, так і в Україні.

Разом із тим, кількість таких варіантів є обмеженим в силу двох обраних критеріїв (змінних величин) – через концентрації уваги тільки на двох економічних суб'єктах – на нашій державі та на одному інтеграційному угрупованні, до якого найбільше тяжіє наша країна.

Таким чином, можна стверджувати, що кількість варіантів стратегій України в галузі вдосконалення технічного регулювання має хоча і значну, проте обмежену кількість варіантів. Загалом, усю сукупність таких варіантів стратегії вдосконалення системи технічного регулювання можна описати математичною формулою (3.3):

$$\sum_{i=1}^n a \times b(3.3)$$

де a – кількість сценаріїв розвитку подій / переформатування ЄС, b – кількість сценаріїв розвитку подій всередині України, викликаних темпами

соціально-економічного розвитку, швидкістю комплексних реформ.

Представлений нами на рис. 3.1 набір варіантів стратегії гармонізації системи технічного регулювання дозволяє уряду та відповідним органам, відповідальним за реформи у цьому напрямку, визначитись передусім із темпом та масштабом заходів у досліджуваній галузі. Якщо взяти за відправну точку існуючу ситуацію в Україні із станом справ у сфері технічного регулювання, то важливо сформулювати пріоритет – чого і за яку ціну бажає досягти Україна у найближчій перспективі 5-10 років.

Варто взяти до уваги той факт, що реформи у системі технічного регулювання України можуть зайняти кілька років, орієнтовано до 2021 року, щоб адаптуватись до подібної системи ЄС. Досвід країн Східної Європи із вирішення питань гармонізації національних СТР показав, що цей процес може тривати декілька років і розвиватися за різними напрямками [226]. Так, наприклад, у Словаччині на проведення реформи СТР знадобилося трохи більше 8 років: за період 1995–2002 років у цій країні було впроваджено 19 тисяч європейських технічних норм. У словацькій нормативній базі 45% становлять міжнародні стандарти, впроваджені шляхом перекладу або за методом «обкладинки». Реформа СТР у Латвії базувалася на таких пріоритетних положеннях, як: гармонізація з європейськими і світовими стандартами (які впроваджувались безпосередньо як латвійські); регламентація тільки суттєвих вимог до безпеки; скасування обов'язковості стандартів і технічних вимог; забезпечення ринкового нагляду на національному рівні; впровадження оцінки відповідності через систему акредитованих недержавних органів. Упродовж 2003–2006 років у Польщі було впроваджено 16382 європейських стандартів, з яких 33% було перекладено польською мовою, решту введено за методом «обкладинки».

На нашу думку, варіант № 1 – песимістична і повільна технічна гармонізація відображає краще за все поточну ситуацію із вдосконаленням національної системи технічного регулювання до рівня ЄС. Зазначимо, що низькі темпи гармонізації національних стандартів обумовлені недостатнім

фінансуванням цих робіт, яке на сьогодні здійснюється практично тільки за рахунок коштів державного бюджету, а також складністю процедур використання бюджетних коштів [169].

Разом із тим, варто припустити, що існуючий темп здійснення реформ у галузі технічного регулювання, не дозволяє Україні розраховувати на те, що економіка країни зможе наростити відповідний потенціал та здобути конкурентоспроможність в цілому, а її експортери, зокрема, зможуть посісти достойне місце на європейських ринках. На останніх спостерігається така ситуація, що національним експортерам потрібно не тільки за короткий час отримати можливість адаптуватись до європейських правил гри, а доволі швидко закріпитись на завойованих ринках і розвивати свою діяльність. Конкуренція практично на всіх європейських ринках характеризується високою щільністю присутніх на ньому провайдерів, а тому виграє той, хто краще пристосовується і динамічно розвивається. Також, потрібно взяти до уваги, що на випереджувальні темпи та значний масштаб операцій з нарощування сильних позицій у технічній сфері Україні вже сьогодні потрібні значні інвестиції.

Досвід країн останньої хвилі розширення ЄС підтверджує, що комплекс заходів з імплементації вимог Угоди про асоціацію є доволі затратним і припадає на державний бюджет відповідних країн та суб'єктів господарювання, які у своїй діяльності є зобов'язаними дотримуватися стандартів ЄС. Так, наприклад, фінансова допомога Польщі на імплементацію стандартів ЄС у період 2004–2012 років становила близько 80 млрд. євро [104]. Загалом з 2007 року по 2013 рік новим країнам ЄС на потреби економічної та соціальної інтеграції було надано понад 208 млрд. євро.

Все, що сьогодні наша країна отримує від ЄС в якості технічної підтримки, спрямовується на поступове впровадження задекларованих кроків та заходів.

Тому для стрибкоподібного розвитку економіки, нарощування експортної бази, надання відповідної допомоги національним експортерам сьогодні

потрібні значні внутрішні резерви, які Україні доведеться генерувати самостійно. Тому на порядку денному набувають актуальності ініціативи уряду, органів місцевого самоврядування, різноманітних профільних асоціацій, грантів, донорів, меценатів, які дозволять у найближчій перспективі зміцнити позиції національних експортерів на світових, зокрема європейських, ринках.

Варіант № 9 уявляє оптимістичну ситуацію, коли Україною може бути розроблена і впроваджена «стрибкоподібна» технічна гармонізація в європейському та світовому напрямках. Іншими словами, йдеться про проривну стратегію розвитку України, коли відповідні суб'єкти – державні органи і представники бізнесу використають політичну волю, власну відповідальність, знайдуть внутрішні ресурси, в тому числі і фінансові, маркетингові, стосовно масштабного виходу на зовнішні ринки. Вважаємо, що цей варіант можна вважати ідеальним, проте не утопічним, оскільки за великого бажання та перспективного стратегічного бачення уряду можна створити у країні ситуацію найбільшого сприяння виходу національних експортерів на зовнішні ринки, мобілізувавши відповідні внутрішні та зовнішні ресурси, управлінські технології тощо.

Нові члени ЄС отримують у свій час суттєву технічну допомогу, а тому стають здатними конкурувати на одному рівні із усіма учасниками цього інтеграційного угруповання. Для України така можливість є поки що недосяжною у найближчій перспективі 3–5 років. Разом із тим, це не означає, що наша країна повинна увесь цей або якійсь інший час зволікати, поставно очікуючи, коли ж відкриються кращі можливості для зближення із Європейським Союзом. Навпаки, на нашу думку, варто використовувати усі наявні шанси, шукати альтернативні шляхи забезпечення національним експортерам відповідність правилам гри на бажаних ринках, а тому і нарощувати їхню зовнішню конкурентоспроможність.

Важливо сформулювати бачення того, що сама по собі система технічного регулювання країни нездатна забезпечити підвищення конкурентоспроможності ринкових суб'єктів чи країни в цілому, проте вона може сприяти

цьому. Тому потрібно налагодити зв'язок між основними державними програмними документами, які покликані реформувати різні, проте споріднені сфери – бізнес-середовище, економічну політику євроінтеграції та систему технічного регулювання. Із цим, пропонуємо розробити та реалізувати крос-секторальну взаємодію, що об'єднує три складових – реалізацію економічної політики євроінтеграції, вдосконалення систему технічного регулювання та лібералізацію бізнес-середовища, що відображено на рис. 3.7.

Рис. 3.7. Концепція крос-секторальної реалізації економічної політики євроінтеграції

Джерело: сформовано автором.

На нашу думку, ця концепція є виправданою з тієї позиції, що система технічного регулювання потрібна як елемент, що забезпечує технічну готовність національних експортерів до роботи на зарубіжних ринках. У цьому напрямі є важливою підтримка держави в особі уповноважених органів сфери технічного регулювання та органів місцевого самоврядування із тим, щоб організувати цю підтримку, допомогти віднайти ресурси на проведення відповідних сертифікацій продукції, пришвидшення отримання дозвільних процедур, організацію здійснення на місця роботи підприємств роботу зарубіжних акредитаційних комісій, здійснення інформаційних кампаній із необхідністю сертифікувати продукцію, процеси тощо.

Таким чином, об'єднавши інтереси і ресурси у різних дотичних тематиках, можна посилити існуючі концептуальні документи і досягнути загальної мети, що сьогодні є актуальною для держави в цілому та її ринкових суб'єктів. Звісно, що така крос-секторальна стратегія повинна бути ухвалена відповідними інституціями, органами і комітетами. Разом із тим, нами запропоновано загальну логіку того, у якому напрямі можна посилити їх діяльність, щоб реалізувати спільні стратегічно важливі цілі.

Проведене дослідження широкого кола проблем реформування Української системи технічного регулювання свідчить про її величезний вплив на весь комплекс економічних процесів в Україні для докорінної модернізації економіки, покращення конкурентоздатності української товарної продукції та послуг, і більш широкого виходу на зовнішні ринки.

3.3. Створення пілотного центру комплексної підтримки експортерів для вдосконалення системи технічного регулювання

Економічна політика євроінтеграції покликана підвищити експортний потенціал нашої країни, що передусім розуміє збільшення кількості експортерів товарів і послуг, поступове нарощування обсягів продукції для закордонних

ринків, їх адаптацію до запитів споживачів на кожному з них. Із цим, в полі уваги держави знаходиться посилення торговельного обороту на найбільш перспективним напрямом для України – з країнами ЄС. Для цього урядом України прийнята низка важливих рішень, передусім Закон України «Про забезпечення масштабної експортної експансії українських виробників, шляхом страхування, гарантування та здешевлення кредитування експорту» [166]. Цей документ прийнято в кінці 2016 року і він забезпечує простір для урядових дій з модернізації експорту. Його можна вважати унікальним з огляду на те, що вперше за 25 років визначено план розвитку та реалізації експортного потенціалу і напрями зростання експорту. Фактично, цей план дозволяє нашій державі стати повноправним учасником процесу розвитку світової торгівлі [115].

Україна не використовує повністю торговельний потенціал найбільш розвинутих 10 ринків світу, передусім США, Німеччини, Великобританії, Франції, Японії, Китаю, Швеції, Швейцарії, Канади та Ірландії [238]. Тому сьогодні надзвичайно важливо пояснювати українському бізнесу, як використовувати вже наявні можливості, зокрема у рамках генералізованої системи преференцій (зі США) та ЗВТ із ЄС. Вже зараз для відповідної низки українських товарів встановлено експортне нульове мито, а, при цьому рівень використання цього режиму Україною – всього 25%. Це означає, що для національних товаровиробників на перспективних ринках існують відповідні ніші, які вимагають доопрацювання. Втім, їм вкрай важливо зрозуміти, куди вони рухаються стратегічно, які ресурси для цього їм потрібні, і яким має бути план дій на наступні п'ять років

На думку експертів зовнішня торгівля України гальмується принаймні з двох причин:

1) головними партнерами з експорту для українських підприємств у товарній категорії засобів виробництва залишаються пострадянські країни, що мають систему технічного регулювання, побудовану на основі ГОСТів. Для забезпечення відповідності правилам ЄС, українські виробники повинні будуть

дотримуватись двох наборів регламентів і специфікацій для того самого виробничого процесу: один набір, заснований на старій системі радянських ГОСТів для внутрішнього користування, а другий – гармонізований із міжнародними нормами – для потреб експорту;

2) відсутність належно функціонуючої системи технічного регулювання, що відповідає найкращим світовим практикам [226].

Поряд з великою правовою та організаційною діяльністю з запровадження європейських принципів технічного регулювання потребує серйозного наукового і практичного переосмислення на державному рівні питання розвитку українського державного менеджменту, а також створення авторитетних міжнародних національних брендів. Безумовно, ця позиція має цінність з огляду на те, що сильні корпоративні бренди завжди були і залишаються надзвичайно важливими у комерційній діяльності підприємств та організацій різних галузей і форм власності. Проте в основі їх все ж таки лежать як якісні характеристики товарної продукції, так і здатність задовольняти потреби відповідних цільових груп споживачів з урахування територіальних особливостей. Чим вищими є технічні, організаційні, комерційні та інші показники цієї продукції, тим кращою є ринкова кон'юнктура. Також при просуванні високо конкурентної продукції варто враховувати безліч супроводжуючих чинників – маркетингових, логістичних тощо. В цілому, вища конкурентоспроможність окремих товаровиробників і провайдерів послуг прямо позначається на конкурентоспроможності країни і впливає на показники економічного зростання країни.

Разом із тим зазначимо, що національні оператори ринку здебільшого демонструють пасивність відносно виходу на європейські ринки. Якщо одні з них вже здобули незадовільний досвід від здійснення зовнішньоекономічних операцій, то інші очікують, що їм буде надана всіяка допомога і сприяння для виходу на зовнішні ринки, особливо у питаннях інвестування у новітні технології, пошуках партнерів, посередників та клієнтів на європейських ринках, адаптації продукції під потреби зовнішніх ринків.

Вихід на європейські ринки вимагає не тільки особливої стратегії і тактики, ресурсів, але й часу [67]. Українським компаніям сьогодні потрібно більше дізнаватись про нові можливості, збільшувати знання в напрямі інтернаціоналізації діяльності, освоювати нові технології ведення бізнесу

Поки українські дипломати та експерти профільних державних органів відстоюють інтереси держави на міждержавному рівні, вкрай важливо переломити ситуацію пасивного очікування саме в операторів українського реального сектору економіки та надати їм відповідну допомогу та сприяння у плані експорту.

Сьогодні можна констатувати, що однієї участі та впливу державних органів влади та профільних інституцій, що причетні до системи технічного регулювання, не достатньо, щоб реалізувати таку бажану в Україні технічну гармонізацію до рівня країн ЄС. Уряд в особі парламенту, відповідних міністерств, комітетів, комісій, дипломатичних місій за кордоном поки що діє мало ефективно. Примітно, що процес створення законодавчої бази чи системи інституцій для належного технічного регулювання в нашій державі поступово формується згідно тип планів та зобов'язань, взятих Україною при приєднанні до поглибленої зони вільної торгівлі із Європейським Союзом. Разом із тим цієї діяльності явно недостатньо, адже за період приєднання України до Угоди не можна стверджувати, що підвищилась значно активність у реальному секторі економіки щодо нарощування обсягів експорту.

Загалом зазначимо, що ступінь готовності українських виробників до експорту є різною і кожен обирає власну стратегію залежно від власних можливостей. Одні з них сертифікують виробництво, інші зосереджуються на ринках, де сертифікати не потрібні. Крім того, українським виробникам потрібна сьогодні адекватне інформування та різнопланова підтримка не тільки стосовно сертифікації із безпеки продукції за стандартами ISO, HACCP, а й за сучаснішими сертифікатами якості IFS, BRC IFSS. Останні передбачають не тільки організацію відповідного контролю за виробництвом та складування

продукції, а й контроль продукції до торговельних закладів.

В розвинутих країнах питання конкурентоспроможності виробників знаходиться постійно в центрі уваги урядів, державних діячів та ділових кіл [16] розвинутих країн. Рівень готовності українських експортерів виходити на європейські ринки в цілому залишається неприпустимо низьким, про що свідчать результати маркетингового дослідження, проведеного автором. у період січня-квітня 2016 року, в межах якого було опитано керівників 50 підприємств Тернопільської області на предмет готовності цих підприємства до роботи на зарубіжних ринках.

Основу вибірки склали найбільш значимі підприємства Тернопільської області, які в тій чи іншій формі відомі в межах локального та національного ринків. Було обрано генералізований формат анкетування, який спрямований на вивчення в цілому кола питань чи проблем, з якими зустрічаються місцеві підприємства при здійсненні операцій на українському чи на зарубіжному ринках. У процесі анкетування важливо було дослідити, яка кількість підприємств з числа опитаних у поточному періоді вже працює на зарубіжних ринках, і скільки з них мають у найближчому майбутньому виходити на зарубіжні ринки, зокрема ринки країн ЄС.

Для організації роботи із респондентами було обрана розсилання електронних повідомлень керівникам підприємств Тернопільської області із запрошенням взяти участь в анкетуванні та забезпеченням посилання на форму електронної анкети [252]. В результаті опитування представників вибірки тільки 50 респондентів виявились здатними взяти участь в опитуванні. Результати опитування 50 респондентів наведено за посиланням [253].

У Додатку II наведено форму електронної анкети, яка була розіслана керівникам підприємства, що розташовані в межах Тернопільської області. Мета цього дослідження полягала у визначенні кола перешкод, які не дозволяють українським товаровиробникам набувати необхідний потенціал для роботи на зарубіжних ринках.

За результатами опитування представників генералізованої вибірки до

уваги було взято 50 локальних підприємств, які в повному обсязі відповіли на запитання анкети. У додатку К наведено перелік підприємств, приватних підприємців, що представлені в межах Тернопільської області і мають різний досвід зовнішньої економічної діяльності.

Загалом керівникам досліджуваних підприємств було задано 17 запитань, що стосувалось різних аспектів їх функціонування. У додатку Л відображено відповіді респондентів на запитання, які є пов'язаними із обраною нами темою та дозволяють зробити висновки стосовно готовності підприємств Тернопільської області здійснювати зовнішньоекономічну діяльність на ринках країн ЄС. Загалом з додатку Л можна зробити наступні висновки:

1. У Тернопільській області представлена невелика кількість підприємств, здатних працювати в національних масштабах. 30% вибірки працюють одночасно в межах національного і зарубіжного ринків. Тільки 2% респондентів орієнтовані виключно на зарубіжні ринки. Переважаюча кількість підприємств тяжіють працювати в межах локального, регіонального чи національного ринків. Враховуючи сформовані традиції локальних підприємств тяжіти до співпраці із європейськими партнерами, то доволі мало підприємств здійснюють зовнішньоекономічну діяльність.

2. Корпоративні бренди місцевих виробників залишаються переважно слабкими. Тільки 28% респондентів видів вважають свої бренди відомими в межах регіонального чи національного ринків. Підприємства є слабо підготованими для ведення справ на високо конкурентних європейських ринках.

3. Підприємства Тернопільської області зустрічаються із значною кількістю проблем на українському та закордонному ринках. На підприємства відсутні кваліфіковані працівники для ведення зовнішніх операцій (19,8% респондентів вибірки), відсутні відповідні структурні підрозділи, здатні займатись зовнішньоекономічною діяльністю, продукція таких підприємств вимагає проходження сертифікації продукції для здійснення експорту (15,1% вибірки), потрібне додаткове фінансування для нарощування експортних

постачань (14,5%).

4. Готовність до роботи на зарубіжних ринках висловили тільки 16% представників вибірки.

Зазначимо, що результати досліджень дозволили побачити доволі невтішну картину, за якої значна кількість досліджуваних підприємств Тернопільської області мають досвід зовнішньоекономічної діяльності проте тільки половина з них висловлюють бажання працювати на закордонних ринках (табл. 3.7).

Таблиця 3.7

Розподіл 50 досліджуваних підприємств Тернопільської області за критеріями наявного досвіду ЗЕД та готовності виходити на закордонні ринки

Підприємства		Готовність виходити на закордонні ринки	
		Присутня готовність	Відсутня готовність
ДОСВІД ЗЕД	Присутній	ПАТ «Молокія», ТОВ «Альфа-газпромкомпект», ТОВ «ОСП Корпорація «Ватра», ПАТ «ТРЗ «Оріон», фірма «Модатекс», Галія, ТОВ «Шредер», «Тера», фабрика меблів «Нова», Тернопільська меблева фабрика, Ліском, ПАТ «Техінмаш», ТОВ «БудСервіс», Ірена-К, ТОВ «Сатва», «Рейв Техно», Терком, ПП «Союз», ТОВ «Електросвіт» корпорація «Агропродсервіс», ТОВ «СЕ Борднетце-Україна», ТОВ «Голденвуд», агрохолдинг «Мрія-Центр»	ПАТ «Опілля», ПП «Саюз», «Агата Сталь конструкція», «Тернопіль-готель», «Текстерно», «Вінітекс», ТОВ «Джура», Ліхтер-Бетон, Вудвей, ВКФ «Риф», «ШатексТер», ПМП «Рост», Стереарт,
		23 підприємств або 46% вибірки	13 підприємств або 26% вибірки
	Відсутній	Галичина-Ласунка, ТОВ «Ватра-Техносвітло»	Тернопільхлібпром, Люїзо, ТОВ «Тероллінг Техно», Терновікнопласт, «Мак Тернопіль», Завод безалкогольних напоїв, ТОВ «Екор ТЗ Тернопіль, Теркурій, ПМП «Метал», Креаторбуд, Тернопільбуд
		2 підприємства або 4% вибірки	12 підприємств або 24% вибірки

Джерело: сформовано автором на основі власного дослідження.

Таким чином, з таблиці 3.10 видно, що майже половина досліджуваних підприємств Тернопільської області, маючи досвід здійснення зовнішньоекономічної діяльності, готові і надалі працювати на зарубіжних ринках. Особливо показовим можна вважати той факт, що дуже мало підприємств Тернопільської області намагаються отримати перший досвід

зовнішньоекономічної діяльності.

Вважаємо цю ситуацію неприпустимою, адже для локальних підприємств на європейських ринках складається сприятлива кон'юнктура, особливо у галузі виробництва продуктів харчування, переробка агропромислової сировини, виробництва господарських товарів тощо.

Найбільшою проблемою підприємств, представників генералізованої вибірки, та й інших, не охоплених поточним дослідженням, є той факт, що вони залишаються практично не озброєними потрібними технологіями, прийомами, підходами, не ознайомлені із правилами гри, прийнятими для операторів на ринках країн ЄС. Представники бізнесу Тернопільської області – це переважним чином невеликі чи середні підприємства, дрібні підприємці із невеликою кількістю працівників чи обсягами виробництва. Ці підприємства, безумовно, є значимими для регіонального ринку, проте їх потужностей явно не вистачає для здійснення адекватної конкурентної боротьби за кордоном. Таким підприємствам з експортним потенціалом потрібно надавати державну підтримку із тим, щоб допомогти їм збільшити масштаби присутності на національному ринку. Не варто очікувати, що у складних реаліях ведення справ в Україні вони зможуть легко знайти необхідне фінансування для модернізації виробництва, підвищення якості виробленої продукції, адаптації виробництва під запити споживачів на іноземних ринках. Такі підприємства не готові сьогодні проходити процес сертифікації своєї продукції для відповідності вимог країн ЄС.

Разом із цим, нами визначено коло їхніх інтересів при формуванні стратегій поведінки на закордонних ринках. На рис. 3.8 відображено коло інтересів підприємств Тернопільської області, реалізація яких могла б посилити їхні позиції як на внутрішньому, так і на обраних зарубіжних ринках.

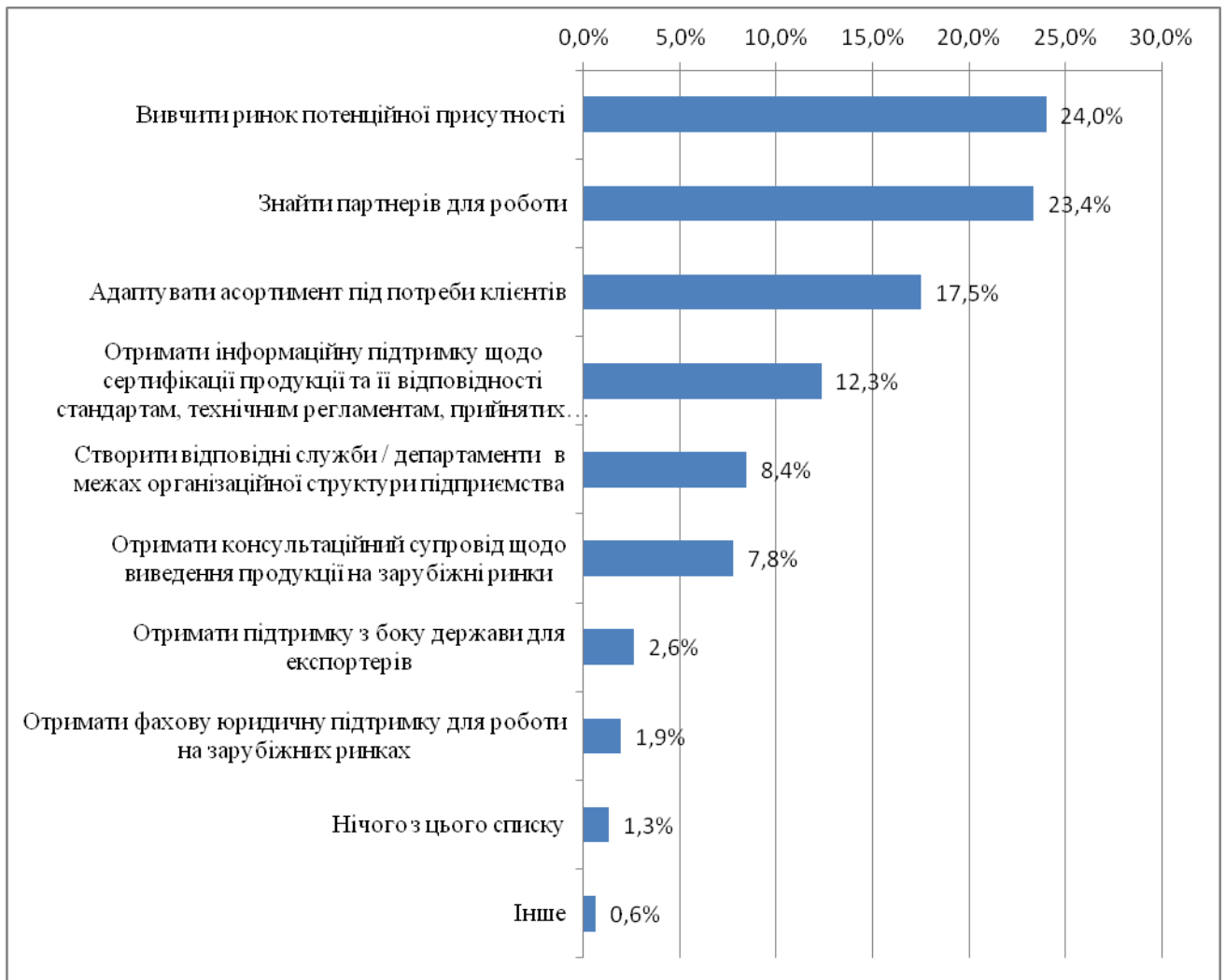

Рис. 3.8. Основне коло інтересів експортерів Тернопільської області у питанні посилення їх діяльності на національному та зарубіжних ринках

Джерело: досліджено автором.

Отже, з рис. 3.8 видно, що найбільш запитаними питанням респондентів виявились питання стосовно організації бізнесу за кордоном. Зокрема, найбільше українські підприємства відчувають потребу у вивченні ринку присутності за кордоном (24,0% опитаних), знайти партнерів для діяльності (23,4%), адаптації асортименту під потреби зарубіжного ринку – 17,5%. Ці питання виявились найбільш важливими порівняно із тим, щоб отримати підтримку інформаційну щодо сертифікації продукції та її відповідності стандартам, технічним регламентам, прийнятим на зарубіжному ринку. Тому на нашу думку, інформування сталих та потенційних українських експортерів повинно бути комплексним і зачіпати якнайширше коло їхніх інтересів.

Помітно також, що питання створення відповідних організаційних служб для реалізації зарубіжної діяльності не увійшло у число найбільш актуальних питань для експортерів – їх тримають у полі своєї уваги всього 8,4% респондентів. Це ще раз сигналізує про низьку готовність експортерів виходити на зарубіжні ринки.

Загалом, маючи не завжди успішний досвід роботи на зарубіжних ринках та практичну відсутність підтримки з боку держави, представники реального сектору економіки не поспішають активувати свою діяльність на закордонних ринках. Їх можна зрозуміти, виходячи із тих позицій, що усі витрати із сертифікації процесів виробництва, постачання, зберігання, торгівлі продукцією, адаптації до вимог зарубіжних ринків лягають виключно на їхні плечі. Примітно, що на європейських ринках існує ціла інфраструктура підтримки експортерів, в тому числі і в галузі технічного регулювання, відповідності стандартам якості та безпеки.

Також варто взяти до уваги, що експортери передусім звикли покладатись на власні сили і не розраховують на сторонню підтримку. З того самого графіку можна побачити, що практично на другорядний план відступили питання про отримання консультаційного супроводу зовнішньоекономічної діяльності (7,8% респондентів). Про підтримку держави зазначають всього 2,6%, з чого можна зробити висновок, що на неї національні оператори взагалі мало розраховують. Юридична підтримка зарубіжної діяльності потрібна тільки 1,9% респондентів. Загалом цю картину можна вважати цілком песимістичною, адже вона черговий раз свідчить про низьку готовність до організації роботи на закордонних ринках.

Потрібно взяти до уваги, що така ситуація має свої причини – респонденти підтверджують, що вони залишаються слабо поінформованими про умови ведення бізнесу на закордонних ринках (рис. 3.9).

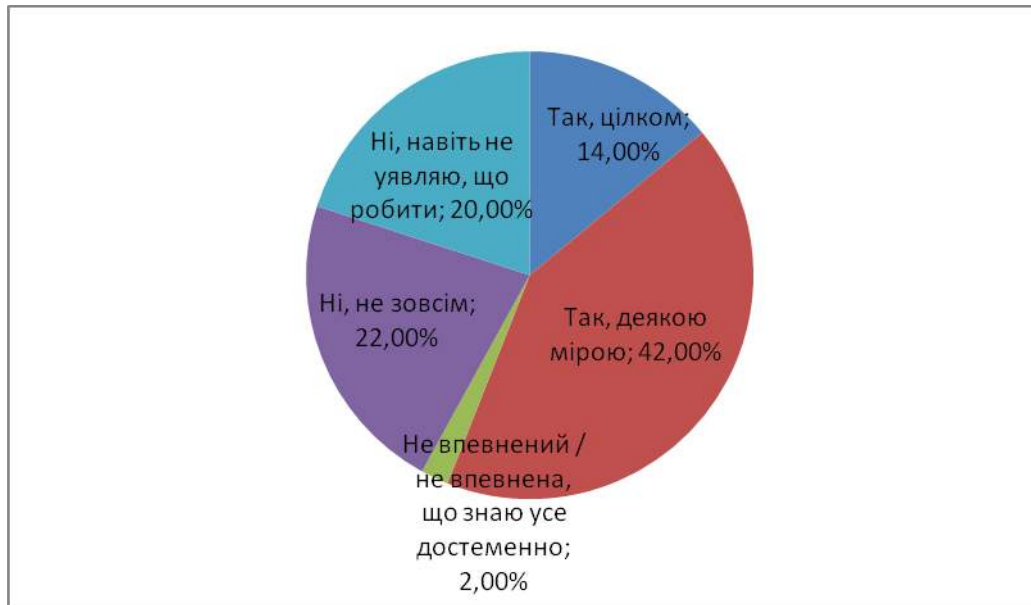

Рис. 3.9. Ступінь поінформування експортерів Тернопільської області щодо умов ведення бізнесу за кордоном

Джерело: досліджено автором.

Отже, з рис. 3.9 видно, що цілком поінформованими про умови ведення бізнесу є доволі невелика група респондентів – всього 14%, тоді як деякою мірою – 42,0%. В той же час 22,0% респондентів залишаються погано поінформованими, 20% – взагалі не уявляють, що вони можуть робити на закордонних ринках, а 2,0% не впевнені, що знають усе достеменно. Це означає, що значна питома вага (44,0%) існуючих та потенційних експортерів у Тернопільській області поінформовані про можливості та умови ведення на закордонних, зокрема європейських ринках, на доволі незадовільному рівні.

Тому зовсім не дивно, що значна кількість українських підприємців та підприємств поки що не поспішають активно розгортати свою діяльність у напрямі іноземних ринків.

Візьмемо до уваги ще один аспект, важливий для експортерів: перелік перешкод, які їм, на їхню думку, доведеться подолати на шляху проникнення на зарубіжні ринки (рис. 3.10).

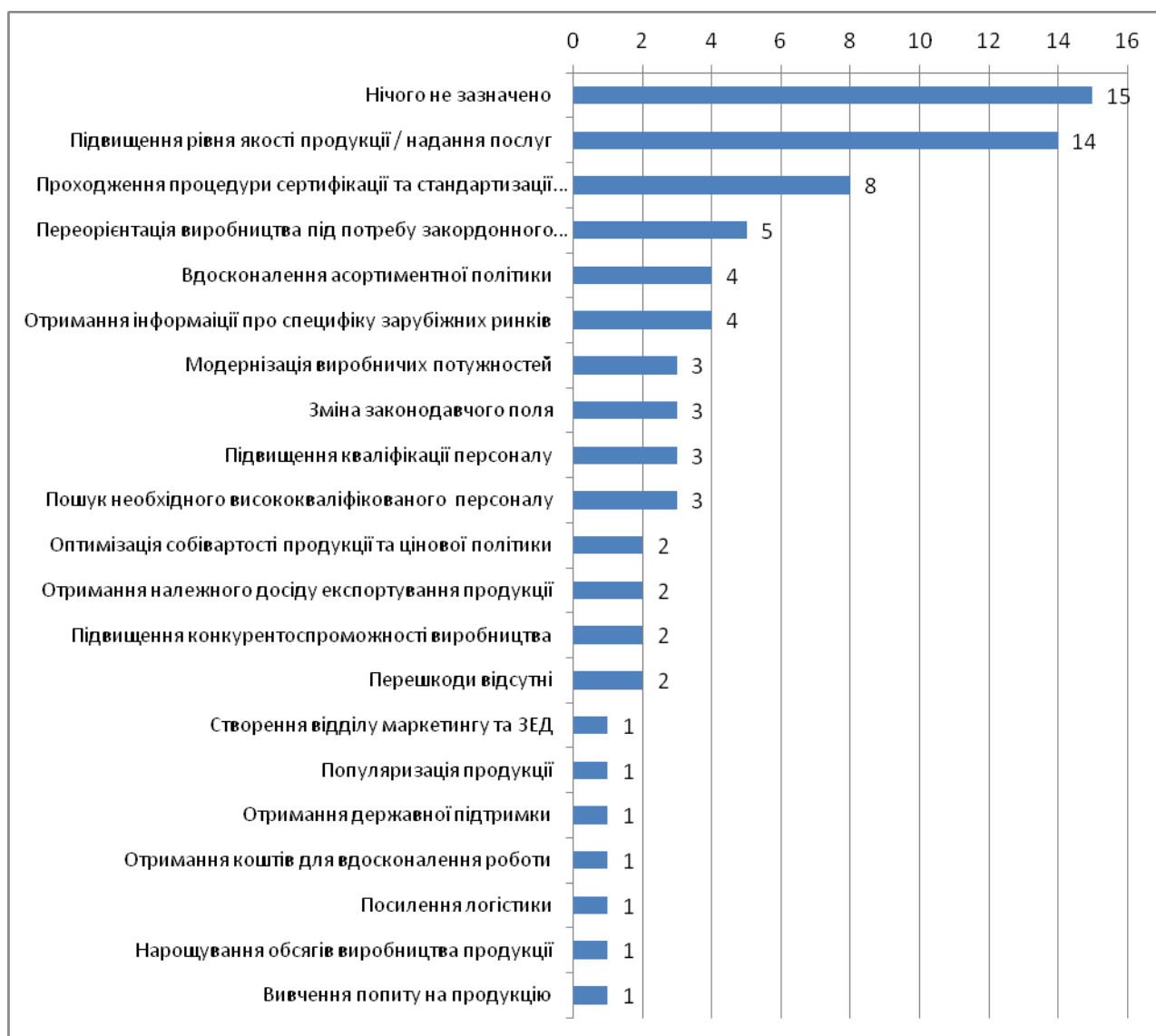

Рис. 3.10. Рейтинг перешкод на шляху до зарубіжних ринків для експортерів Тернопільської області

Джерело: досліджено автором.

З рис. 3.10 видно, що серед 19,5% респондентів не дали відповіді на це запитання, оскільки не мають відповідного досвіду ведення зарубіжного бізнесу і цілком очевидно, що не бачать конкретних перешкод. Примітним також є і те, що тільки 2,6% респондентів, зокрема ТОВ «Сатва і К» та ТОВ «Борднетце-Україна», не бачать перешкод при виході на зарубіжних ринках. Саме ці два підприємства мають успішний досвід роботи на зарубіжних ринках.

Крім цього, дві перешкоди в контексті тематики нашого дослідження посіли найбільшу питому вагу серед зазначених перешкод: необхідність

підвищення якості продукції та послуг (18,2%) та проходження процедури сертифікації та стандартизації виробництва (10,4%). Респонденти не тільки відчують важливість подолання цих перешкод для розвитку бізнесу саме на європейських ринках, а й усвідомлюють масштабність необхідних операцій та інвестицій, які потрібні для реалізації такої мети.

Саме друга перешкода є надзвичайно актуальною для нашої країни, адже значна кількість виробників товарів можуть забезпечити високий рівень якості послуг, достатній для рівня ЄС. Разом із тим, недооцінювання важливості підтвердження цього рівня якості через процедури сертифікації або бажання заощадити залишають Україну у статусі «бананової республіки» [86], а самим виробникам не дозволяють скористатись вигодою від різниці ціни на внутрішньому та зарубіжному ринках.

Загалом національним виробникам доведеться переорієнтувати власне виробництво під потреби європейського ринку, так вважають 6,5% респондентів, а 5,2% вважають за необхідне адаптувати свій асортимент під попит, що спостерігається у конкретних європейських країнах. Ще 5,2% опитаних у нашому дослідженні потребують інформації про зарубіжні ринки, на які вони мають намір виходити. Модернізувати технічні потужності доведеться 3,9% місцевих виробників.

В цілому, можна зробити висновок, що для виходу на бажані ринки місцевим виробникам продукції та провайдерам послуг доведеться інвестувати значні час та кошти у сучасні системи управління, технології, процеси управління якістю для здійснення необхідних перетворень, в тому числі і у галузі технічного вдосконалення, проходження процедур сертифікації, підтвердження якості та безпеки продукції, як того вимагає законодавство ЄС. Також українським підприємствам важливо усвідомити, що їм доведеться самим відстежувати оновлення у законодавстві у відповідних європейських країнах щодо вимог безпеки та якості. Як правило відповідні інформаційні джерела їх публікують за рік до планованих змін, тому у виробників є достатньо часу для внесення змін у свої технології [132].

Важливо зрозуміти характер сприяння, потрібного сьогодні українським експортерам. Відповіді на це запитання отримано із нашого дослідження і відображено загальну картину на рис. 3.11.

Рис. 3.11. Розподіл відповідей респондентів щодо очікуваної ними допомоги для організації конкурентоспроможної діяльності на європейському ринку

Джерело: досліджено автором.

Отже, з рис. 3.11 видно, що дослідженій групі респондентів передусім (16,4%) потрібна юридична, маркетингова підтримка, яка дозволить їм зрозуміти як стратегію присутності на обраних зарубіжних ринках, так і правила виходу на них. У другу чергу (14,8%) респонденти зазначають, що їм потрібна підтримка з боку державних структур та органів місцевого

самоврядування. В третю чергу підприємцям потрібна консультаційна підтримка, яка стосується умов ведення бізнесу за кордоном, участі у виставках, ярмарках, умови участі в грантах та конкурсах для отримання технічної підтримки тощо. Також представники бізнес сектору тернопільської області зазначають, що їм потрібні підтримка та супровід. Зокрема, 4,9% з них потребують сприяння у проходженні сертифікації, 4,9% – сприяння у пошуках партнерів за кордоном, 4,9% – забезпечення інформаційним супроводом при здійсненні зовнішньоекономічних операцій, і ще 4,9% – сприяння у доступі до кредитних ресурсів. Таким чином, можна зробити висновок, що підприємцям і підприємствам сьогодні потрібна дієва структура, яка б могла виконувати комплекс різноманітних функцій, в тому числі брала на себе сприяння проходженню сертифікації продукції.

Також у процесі дослідження настроїв представників бізнесу Тернопільської області виявлено, що не зважаючи на наявність чи відсутність намірів здійснювати закордонну діяльність, на ступінь готовності до експорту, більшість з опитаних виявили бажання взяти участь у робочій групі із питань допомоги українським виробникам збільшити свою присутність на національному та зарубіжному ринках. Нами було здійснено пропозицію 50 респондентам від імені Тернопільської міської ради в особі управління стратегічного розвитку міста і отримали наступну картину, що відображена на рис. 3.12.

Отже, з рис. 3.12 видно, що 72% опитаних або 36 підприємство схвально зустріли ідею долучитись до робочої групи із питання організації підтримки їхньої діяльності на національному та закордонному ринку. Разом із тим, 16% або 8 підприємств цю пропозицію відкинули. Серед них зазначимо наступні підприємства: «Терком», «СтереоАрт», «Рейв Техно», «Мрія Агрохолдинг», «Креаторбуд», «Ірена-К», «ВКФ Риф», «Агропродсервіс».

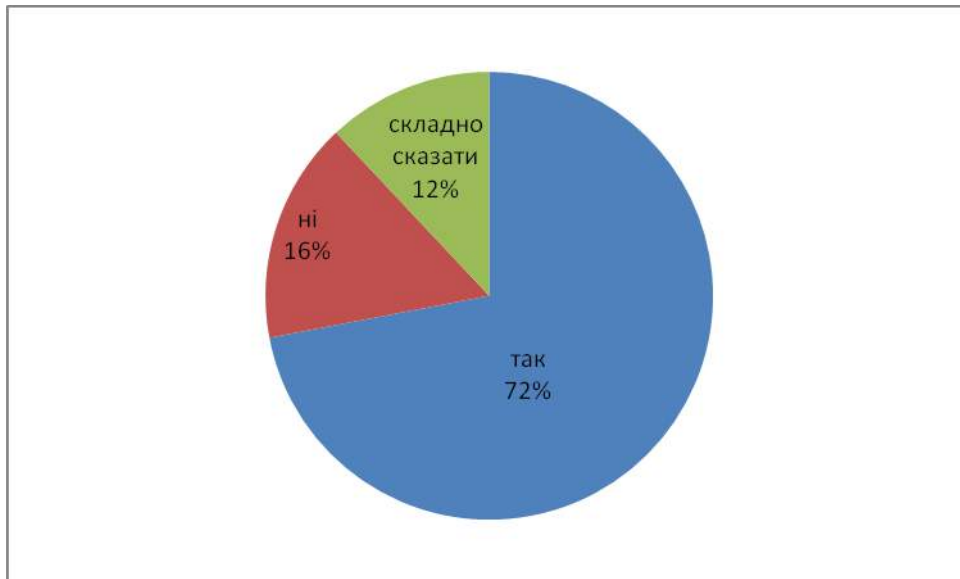

Рис. 3.12. Розподіл відповідей респондентів щодо участі у робочій групі із питань допомоги місцевим виробникам збільшити свою присутність на національному та зарубіжному ринках

Джерело: досліджено автором.

Отже, в межах Тернопільської області склалась доволі несприятлива ситуація із організацію ЗЕД підприємствами, які у різний час із різними результатами намагались виходити на зарубіжні ринки. Навіть найбільш відомі в межах Тернопільської області компанії-виробники не можуть вважати свій досвід повністю позитивним, керівники досліджуваних підприємств зазначають про те, що вони не готові повною мірою скористатися тими можливостями, що відкриваються для них на закордонних, передусім, європейських ринках. Як на державному, так і на місцевому, рівнях не сформовано низки інституцій, здатних сприяти роботі експортерів. Відповідні структури на рівні обласних та місцевих органів самоврядування, в компетенцію яких входить сприяння розвитку зовнішньоекономічної діяльності, здійснюють свою роботу формально. Експортери відзначають, що не можуть отримати відповідей на численні свої запитання щодо специфіки роботи на зарубіжних ринках, вони потребують інформаційного супроводу, надання маркетингових, юридичних та інших послуг, покликаних активізувати ЗЕД. Майже всі з опитаних керівників підприємств Тернопільської області намагаються знайти закордонних

контрагентів – партнерів, посередників, інвесторів, для того, щоб покращити свої позиції на ринках ЄС.

На нашу думку, органам державного та місцевого самоврядування варто розробити систему дій, спрямованих на покращення ділового середовища та забезпечення дієвої підтримки підприємств й організацій, здатних здійснювати експортну діяльність, забезпечувати нарощування масштабів діяльності таких підприємств на ринках ЄС.

Зазначимо, що ані на державному рівні, ані на рівні місцевого органу самоврядування в Тернопільській області не існує структури, яка б могла комплексно надати допомогу експортерам у питанні їхньої підтримки при веденні бізнесу за межами України.

Вважаємо, що в умовах поганого забезпечення інформацією про умови ведення бізнесу на конкретних ринках для багатьох існуючих та потенційних експортерів саме наявність адекватних кейсів може виявитись стимулюючим чинником, щоб прийняти рішення про роботу на конкретному європейському ринку. Значна кількість підприємств і підприємців доволі низько оцінюють власну здатність вести бізнес за кордоном, зокрема в ЄС. Тому для багатьох буде цінним моніторинг позитивного досвіду українських виробників та провайдерів послуг із розкриттям причин успіху. Дуже важливо також спростувати міф про те, що українські компанії є неконкурентоспроможними порівняно із європейськими. Досвід численних українських малих, середніх та великих підприємств демонструє [129; 130; 131], що можна і потрібно виходити на ринки Європейського Союзу та гідно конкурувати на них.

Сьогодні в масштабах України робляться певні спроби різними інституціям, як державними, так і приватними, сформувати структури, відповідальні за підтримку національних експортерів. Так, формуються ради експортерів та інвесторів, центри підтримки бізнесу та підприємництва, агенції регіонального розвитку. Окремі структури з числа названих можуть фінансуватись через систему грантів від зарубіжних урядів та міждержавних організацій. Передусім йдеться про центри та осередки підтримки бізнесу та

підприємництва. Як правило, усі ці новостворені структури відповідальні за спеціалізований напрямок роботи – здійснення представницьких функцій, сприяння участі місцевого бізнесу у зарубіжних подіях, таких як виставки, ярмарки, культурні заходи за кордоном, надання первинної інформаційної підтримки щодо роботи на закордонних ринках тощо.

Проте можна стверджувати, що діяльність таких організацій поки що проходить етап первинного формування і носить переважно формальний характер.

Тому набуває актуальності розробка навіть точкових ініціатив, які сприятимуть виходу українських експортерів на зовнішні ринки. Зазначимо, що такі ініціативи вже виникають у різних країнах. Це свідчить про те, що на зустріч Україні, на допомогу українським підприємствам йдуть ініціативні громадяни, асоціації, громадські асоціації, грантодавці тощо.

У цьому зв'язку заслуговує уваги спільний проект Посольства України в Італії, в результаті якого було знайдено групу спеціалістів, готових за власний кошт надавати сприяння українським експортерам. За цього нестандартного підходу було створено асоціацію «Італійський дім» для розвитку співпраці із українським бізнесом [133]. Передусім сформовано спеціалізований веб-портал OpenGateItaly [287], мета якого полягає у висвітленні інформаційних потужностей та можливостей для українських виробників.

Разом із тим, не всі українські дипломатичні місії сьогодні готові до представлення інтересів національних експортерів за кордоном. Для багатьох з них взагалі не ясно, як вони повинні опікуватись цими питаннями. Більшість з них [211] не то що не виконує функцій із просування українського бізнесу за кордоном, а й не можуть надати адекватної інформації українським експортерам щодо квот та умов ведення бізнесу в тій чи іншій країні.

Зазначимо, що в межах українського ринку існує значна кількість інституцій, які можуть бути причетні та зацікавлені у швидкому вдосконаленні системи технічного регулювання. На рис. 3.13 наведено модель відносин суб'єктів національного ринку, зацікавлених у прийнятті адекватних рішень щодо технічного регулювання.

Рис. 3.13. Модель інфраструктури підтримки національних експортерів

Джерело: сформовано автором.

Отже, з рис. 3.13 видно, що допомогу українським експортерам на зарубіжних ринках можуть організувати численні суб'єкти як в межах України так і за її межами. Важливо розуміти, що всі ці організації та установи можуть виконувати різні функції та сприяти вирішенню питань, в тому числі і в галузі технічного регулювання. Тим більше, що в існуючих та потенційних експортерів вже сформувався коло запитань, на які потрібно давати відповіді чи організувати надання конкретної допомоги.

На нашу думку, потрібно створювати на рівні місцевих органів самоврядування відповідні комісії та комітети із тим, щоб здійснювати хоча б елементарну інформаційні та консультаційну підтримку існуючих та потенційних експортерів на місцях. До роботи таких утворень можна залучати експертів та фахівців є інших державних установ, організацій для отримання корисної інформації та плідної взаємодії із спільною метою надання зацікавленим особам запитаної інформації.

Вже сьогодні потрібно докласти спільних зусиль і з надання українським експортерам гідної підтримки як на внутрішньому, так і на зовнішніх ринках. Вважаємо, що сильні експортери сьогодні потрібні не тільки для роботи на зовнішніх ринках. Передусім, це підприємці та підприємства, здатні до розвитку, які активно створюють робочі місця, впроваджують новітні технології, сплачують податки. Вже те, що вони здатні до розвитку і підтримують економіку України в хронічно несприятливих для їхньої діяльності обставинах, вони заслуговують на те, щоб держава та органи місцевого самоврядування знайшли реальні механізми для зміцнення їхньої діяльності. Ситуація передусім стосується пошуку коштів та ініціатив для проходження процесів сертифікації якості продукції та її відповідності мінімум європейським нормам. Також потребує уваги і проблема значної непоінформованості потенційних українських експортів щодо стану справ на окремих європейських ринках. Навіть якщо підприємство і має готовність виходити на зарубіжний ринок, сама ситуація невизначеності і невпевненості у власних силах, утримує його власників та керівництво від прийняття рішень щодо організації зарубіжної діяльності.

З огляду на усе вище зазначене, нами запропоновано розробити пілотний проект сприяння експортерам Тернопільської області у галузі технічного регулювання. На нашу думку, його створення повинно бути ініційовано відповідними органами місцевого самоврядування – Тернопільською обласною державною адміністрацією та Тернопільською міською радою. Два цих органи принаймні мають у своїх структурах управління, які стосуються зовнішньоекономічної діяльності, інвестиційної діяльності тощо. Також ці інституції володію відповідною владою, контактами, зв'язками із зарубіжними аналогічними органами самоврядування (муніципалітетами) за кордоном. Вважаємо, що таким структурами варто консолідувати свої зусилля та ресурси у форматі місцевого комітету з підтримки експортерів на закордонних ринках.

У загальних рисах процес створення та реалізації проекту для підтримки експортерів Тернопільської області відображений на рис. 3.14.

Зазначимо, що фазі створення об'єднаного комітету на базі ТМР та ТОДА передують значна робота із формулювання концепції самої ідеї створення центру комплексного сприяння експортерам та підприємцям Тернопільської області.

Проекту підтримки експортерів Тернопільської області рис. 3.14

Це потрібно для того, щоб проект дістав відповідного обґрунтування та первинної апробації ідеї створення такої структури. Також, на нашу думку, ініціативній групі проекту варто заручити підтримкою найбільших і найсильніших експортерів та підприємців Тернопільської області та провести кілька обговорень ідеї створення центру у невеликих фокус групах. За ухвалення ідеї, отримання аргументації та необхідних розрахунків щодо обсягів

та форм необхідної допомоги варто звертатись офіційно до обласного та міського органу самоврядування про ініціацію створення центру спільно на їхній основі.

Отже, з рис. 3.14 видно, що для створення концепції та реалізації проекту створення Центру потрібно залучити значну кількість осіб та організацій. Передусім, на нашу думку, потрібно забезпечити інтелектуальну інфраструктуру для належного функціонування такої структури у майбутньому. Йдеться про вищі навчальні заклади, консалтингові компанії, експертів з міжнародного бізнесу, маркетингу, юриспруденції тощо. Також об'єднаний комітет може використати свої напрацьовані зв'язки та персональні контакти із муніципалітетами зарубіжних міст, міст-побратимів, скористатись можливістю звернення до Торговельно-промислових палат в Україні та в інших країнах, до дипломатичних місій України за кордоном та представництв посольств зарубіжних країн на території України. Таким чином, можна консолідувати інформаційний потік для потреб потенційних та сталих експортерів Тернопільської області.

Зауважимо, що в Україні ще не було прецеденту створення подібних об'єднаних структур, тому важливо готовність цих інституцій підтримати цей проект і, таким чином, створити додатковий варіант для сприяння місцевим експортерам. Останні потребують технічної та інтелектуальної підтримки, супроводу та конкретних рекомендацій. Також їм потрібна фінансова підтримка у вигляді грантів, донорської допомоги міжнародних організацій, через конкурси громадських проектів тощо. Таку фінансову допомогу можуть отримувати громадські організації та фонди підтримки ініціатив. Тому у перспективі варто створити відповідну громадську організацію («Спілка експортерів та інвесторів Тернопілля») із тим, що мати змогу отримати фінансування для здійснення технічної та інтелектуальної підтримки експортерів.

Згодом за нормального функціонування об'єднаного комітету доцільно створити окремі структури із спеціалізованим набором функцій, таких як

бізнес-інкубатор або бізнес-акселератор. Створення цих структур доцільно з того погляду, що від їхньої діяльності можна отримати реальні кошти, які можливо спрямувати на надання технічної підтримки експортерам. Бізнес-інкубатор чи Центр комплексної підтримки експортерів може брати на себе частково або повністю витрати на проходження підприємствами процедур сертифікації, сприяти підвищенню рівня якості на поворотній чи безповоротній основі, запрошувати відповідні профільні зарубіжні установи для перевірки рівня відповідності місцевої продукції вимогам якості та безпеки ЄС.

На нашу думку, розробка самої концепції запропонованого нами пілотного проекту створення центру надання комплексної підтримки експортерів Тернопільської області повинна відбуватись комплексно (рис. 3.15).

Таким чином, можна здійснити великий обсяг робіт силами ініціативної групи та підготуватись до створення високоефективної структури, яка допоможе експортерам та інвесторам реалізувати значні можливості, що відкриваються на ринках Європейського Союзу.

Треба визнати, що для суттєвого прориву у напрямі вдосконалення системи технічного регулювання і, як наслідок, забезпечити національним експортерам вільний доступ до європейських ринків,

Україні потрібні не тільки значні інвестиції, а й ініціативи. Дій одного уряду на вищому рівні явно недостатньо, щоб у максимально короткі терміни втілити усі заходи, передбачені Угодою про асоціацію. На нашу думку, потрібно також створювати проекти різних форматів з підтримки національних експортерів на місцях за участі їх самих для того, щоб надати процесам реформ у напрямі технічної гармонізації більшого імпульсу.

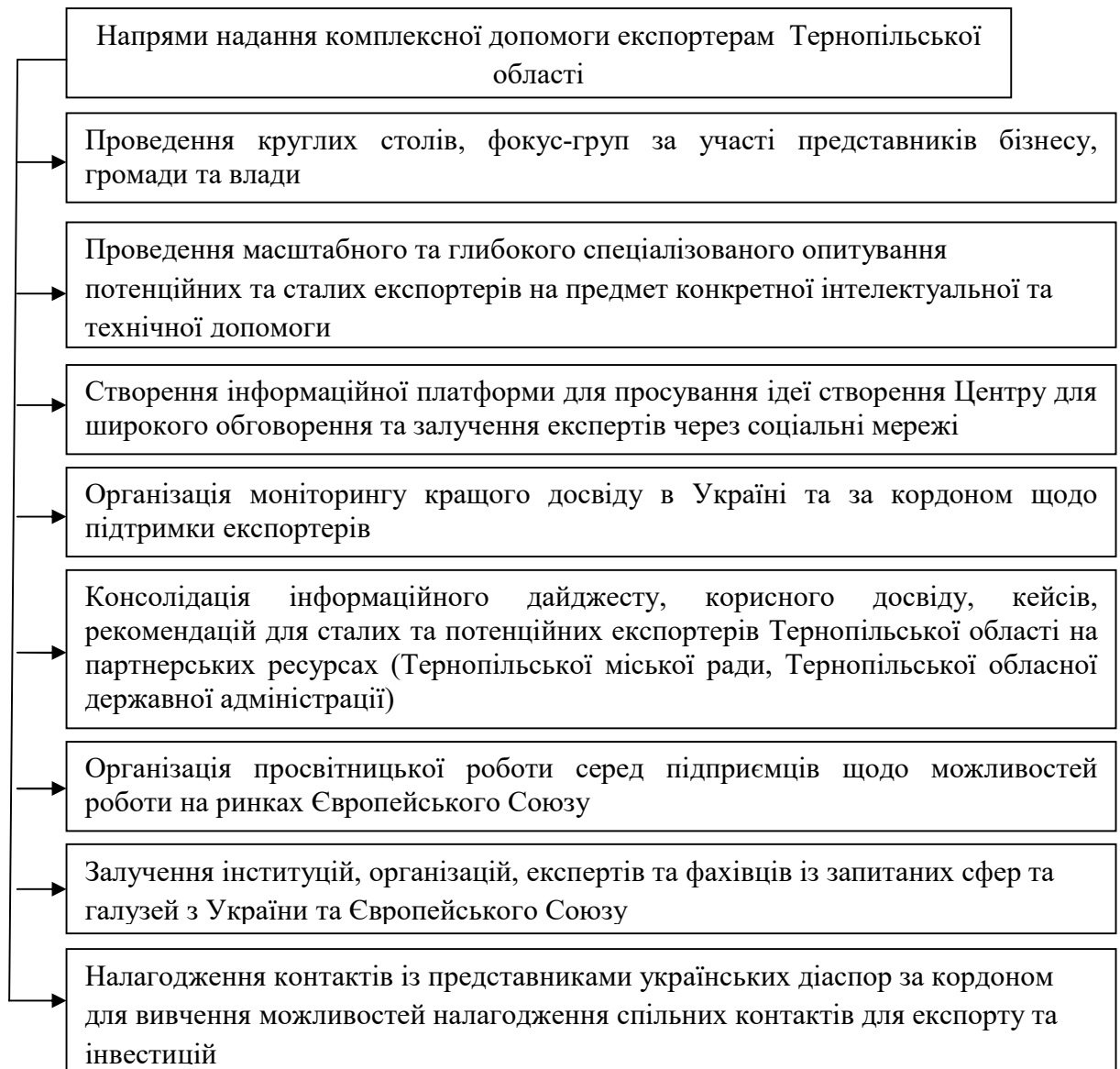

Рис. 3.15. Основні напрями роботи пілотного центру з надання комплексної підтримки експортерам Тернопільської області

Джерело: сформовано автором.

Загалом, потрібно констатувати, що рушійною силою перетворень в країні повинні стати саме підприємці та підприємства, іншими словами, бізнес сектор України. З одного боку, можна очікувати, що представники бізнесу самі зорієнтуються та консолідують свої сили та ресурси на зарубіжних ринках. І це справедливо для значної частини експортерів, яких вже варто називати сталими операторами зарубіжних ринків. Як правило, це представники великого бізнесу або гнучкі невеликі підприємства середнього розміру. Разом із тим, в Україні сегмент малого і середнього бізнесу незначно залучений до здійснення

зовнішньоекономічних операцій.

Також незадіяним залишається сегмент підприємців. Тому для стимулювання виходу цих представників бізнесу потрібна підтримка державних органів як на вищому рівні, так і на рівні місцевих органів самоврядування.

З другого боку, держава в особі уряду та профільних органів, причетних до вдосконалення системи технічного регулювання, виконує задекларовані в Угоді про поглиблену зону вільної торгівлі з ЄС зобов'язання. Варто визнати їх необхідними, проте недостатніми. У цьому зв'язку вважаємо за необхідне активізувати співпрацю усіх можливих суб'єктів здатних сприяти технічній гармонізації України до рівня ЄС та посиленню конкурентних позицій українських виробників товарів та провайдерів послуг як на внутрішньому, так і на зовнішніх ринках.

Висновки до розділу 3

Виявлено проблеми і виклики України на шляху євроінтеграції, що визначають необхідність формування образу сильної України. Сформульовано нову концепцію економічної політики євроінтеграції України, що представлена у чотирьох блоках: «зростання і процвітання економіки», «сприятливе ділове середовище», «система технічного регулювання», «співпраця ринкових суб'єктів України та ЄС», які дозволяють сформувати контекст для бренду України на світових ринках та обрати пріоритети для її економічної політики. Сформовано бачення розвитку України на період 2018–2030 років із набором показників її соціально-економічного розвитку для вибору альтернативної стратегії: поточний стан розвитку, сталий розвиток та проривний розвиток. Обґрунтовано необхідність проривного економічного розвитку на основі створеної автором динамічної моделі, яка дозволяє спрогнозувати рівень номінального ВВП України та питомого середньомісячного доходу українців. Автором сформульовано основні напрями реалізації ефективної економічної

політики євроінтеграції України та показано кроки у вдосконаленні системи технічного регулювання. Сформовано дорожню карту вдосконалення національної системи технічного регулювання. Розроблено три варіанти сценаріїв розвитку технічної гармонізації залежно від темпів соціально-економічних перетворень в Україні. Розглянуто варіанти прогнозів щодо майбутнього ЄС та їх вплив на подальшу інтеграцію в нього України. Подано варіанти адаптації стратегії вдосконалення системи технічного регулювання України залежно від сценаріїв розвитку подій у ЄС. Визначено основні формати співпраці України із країнами ЄС. Сформовано поліваріантну матрицю стратегій України у галузі вдосконалення системи технічного регулювання. Висвітлено граничні варіанти песимістичної і повільної технічної гармонізації, «стрибкоподібну» технічну гармонізацію у європейському та світовому напрямках. Запропоновано концепцію крос-секторальної реалізації економічної політики євроінтеграції із виділенням трьох блоків: нарощування експортного потенціалу, вдосконалення системи технічного регулювання та покращення бізнес-середовища внутрішнього ринку.

Проведено авторське дослідження рівня готовності українських експортерів виходити на зарубіжні ринки та здійснено висновки на основі опрацювання 50 анкет респондентів Тернопільської області. Виявлено низьку готовність українських виробників працювати на ринках ЄС через невеликі масштаби їхньої роботи (малу потужність), слабкість брендів, відсутність позитивного досвіду зовнішньоекономічної діяльності, нестачу людських та фінансових ресурсів, відсутність державного сприяння та підтримки експорту. Визначено, що українським товаровиробникам бракує сучасних управлінських підходів та технологій, інформації щодо можливостей та умов роботи на закордонних ринках, вмінь знаходити свої цільові ніші на ринках певних країн.

Сформовано модель інфраструктури підтримки національних експортерів. Виявлено запити експортерів допомоги у щодо формуванні стратегій поведінки на закордонних ринках, покращення інформованості стосовно умов роботи на закордонних ринках, підвищення якості продукції,

проходження процедур сертифікації та стандартизації. Визначено потребу з боку експортерів щодо надання їм юридичної та маркетингової підтримки, консультації та сприяння державних структур та органів місцевого самоврядування для посилення їхніх позицій за кордоном. Запропоновано проект створення центру комплексного сприяння експортерам та інвесторам Тернопільської області. Сформульовано напрями надання комплексної допомоги експортерам Тернопільської області.

Основні результати дослідження опубліковані у працях [147;148;149;150;151;152]

ВИСНОВКИ

У дисертаційній роботі здійснено теоретичне узагальнення та запропоновано авторське вирішення важливого наукового завдання, що полягає у формулюванні нових наукових підходів до гармонізації національної системи технічного регулювання України до вимог ЄС, що сприятиме підвищенню конкурентоспроможності українських товаровиробників на внутрішньому та зарубіжних ринках. Основні науково-практичні результати роботи дали змогу зробити такі висновки.

1. У роботі доведено, що технічне регулювання є поняттям ємним, багатокритеріальним та різноаспектним і включає комплекс відносин між державою та суб'єктами ринку (імпортерами, експортерами, посередниками, розповсюджувачами), що охоплює створення інфраструктурного забезпечення, здійснення правового, інституційного упорядкування при проектуванні, виробництві та реалізації продуктів на внутрішньому і зовнішньому ринках. Технічне регулювання спрямоване на створення умов для вироблення якісної, конкурентоспроможної продукції, захист довкілля, забезпечення прийнятної якості життя, яке покликане підвищити конкурентоспроможність країни в цілому. Аргументовано, що технічне регулювання є одним з інструментів забезпечення ефективної реалізації економічної політики євроінтеграції держави.

2. На основі системного аналізу наукових публікацій і сучасної практики встановлено, що зміст поняття «економічна політика євроінтеграції країни» це інструмент реалізації моделі зростання, яке передбачає поєднання цілей розвитку країни, орієнтованих на вступ в інтеграційне угруповання, впровадження європейських цінностей в соціально-економічне життя суспільства, задоволення потреб учасників ринку.

3. В контексті дослідження сутності та засадних рис технічного регулювання в ЄС відстежено термінологічну логіку поняття «гармонізація системи технічного регулювання», сутність якої полягає у причинно-наслідковій послідовності: диференціація соціально-економічного розвитку країн, створення системи технічного регулювання, виникнення технічних бар'єрів у міжнародній торгівлі між країнами, виникнення потреби у гармонізації системи технічного регулювання країн, реалізація процесу гармонізації системи технічного регулювання країн до прийнятого в інтеграційному об'єднанні стандарту, збільшення ефективності експортної політики країни у міжнародній торгівлі.

4. У дисертації акцентовано, що «вузькими місцями» формування економічної політики євроінтеграції є відсутність загальної візії економічного розвитку країни та засад і національних цінностей, на основі яких вона має бути реалізована. При цьому доведено необхідність встановлення автономного преференційного торговельного режиму між ЄС та Україною, орієнтованого на трансформацію сировинної структури експорту, насамперед з тим, щоб подолати хронічне негативне сальдо торгівлі України з країнами ЄС. Для цього слід стимулювати ділову активність національних експортерів, розгортання інфраструктури економічної та інформаційної підтримки національних виробників товарів і послуг.

5. Негативними наслідками у формуванні існуючої системи технічного регулювання України визначено: поширення на один вид продукції різних видів регуляторних режимів; відзначено використання затратних видів попереджувального контролю; дублювання функцій контрольно-наглядовими органами; застосування інспекційних форм на стадії виробництва замість фокусу на цільових перевірках товарів на ринку; відставання від узгоджених з ЄС графіків впровадження європейських стандартів; конфлікт інтересів функціональних органів технічного регулювання; недостатнє залучення приватного сектору економіки до процесів стандартизації.

6. У роботі доведено, що діяльність держави у напрямі вдосконалення системи технічного регулювання має бути двоспрямованою: націленою на формування чітких і зрозумілих правил для національних ринкових суб'єктів щодо виходу на ринки ЄС та спрямованою на розвиток інфраструктури підтримки національних експортерів для роботи на зарубіжних ринках, адекватної ринковим умовам ЄС та спроможної забезпечити досягнення достатнього рівня конкурентоспроможності на європейських ринках.

7. Запропоновано модель нової концепції економічної політики євроінтеграції України з чотирма структурними компонентами: «зростання і процвітання економіки», «сприятливе ділове середовище», «система технічного регулювання», «співпраця ринкових суб'єктів України та ЄС», які дозволяють сформулювати контекст для бренду України на світових ринках та обрати пріоритети для її економічної політики. Запропоновано візію розвитку України на 2020–2030 роки із набором бажаних критеріїв розвитку, що здатні за її реалізації отримати сильну, процвітаючу економіку та прогресивне суспільство.

8. У дисертації перспективними напрямками вдосконалення системи технічного регулювання в контексті нової парадигми економічної політики євроінтеграції України визначено: створення комітетів при Українській спілці промисловців та підприємців і торговельно-промислових палатах з питань технічного регулювання; проведення просвітницьких кампаній на регіональному рівні щодо технічного регулювання та застосування механізмів подолання технічних бар'єрів; розширення переліку пріоритетних експортних товарів, проведення дослідження обсягу та структури зовнішньої торгівлі України. Для їх реалізації розроблено поліваріантну стратегію гармонізації системи технічного регулювання на основі «стрибокподібної» технічної гармонізації на регіональному, зокрема європейському, та світовому рівнях, яка базується на механізмі крос-секторної реалізації економічної політики євроінтеграції із виокремленням трьох пріоритетів: нарощування експортного потенціалу, вдосконалення системи технічного регулювання та покращення бізнес-середовища внутрішнього ринку синхронно із цінностями ЄС.

9. Обґрунтовано створення на принципах державно-приватного партнерства пілотного центру підтримки експортерів на прикладі Тернопільської області. Функціями центру визначено: сприяння виходу підприємств області на світові ринки, правову допомогу, забезпечення інформаційно-консалтингового супроводу процесів сертифікації продукції, сприяння участі національних товаровиробників у міжнародних виставках, стимулювання залучення інвестицій. Пропозиції автора допоможуть органам місцевого самоврядування та іншим дотичним інституціям створити поле взаємодії із експортерами, в тому числі і в галузі технічного регулювання, що призведе у найближчій перспективі до збільшення їхньої конкурентоспроможності для роботи на європейських ринках та нарощення експортного потенціалу країни.

Основні результати дослідження використано в діяльності Тернопільської торгово-промислової палати, Управління міжнародного співробітництва та фандрайзingu Тернопільської обласної державної адміністрації, ТЗОВ «ОСП Корпорація ВАТРА», Управління стратегічного розвитку міста Тернопільської міської ради, Державного підприємства «Львівський науково-виробничий центр стандартизації, метрології та сертифікації», а також у навчальному процесі Тернопільського національного економічного університету (додаток Т).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Абетка технічного регулювання або технічне регулювання у питаннях та відповідях URL: <https://www.google.com.ua/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=6&cad=rja&uact=8&ved=0ahUKEwiLs5WS6sXWAhUrKpoKHd8dDxsQFghLMAU&url=http%3A%2F%2Fpoltavastandart.org%2Fpr%2F28.doc&usg=AFQjCNG96QNglUYkFk2j1KWpwHw0S-oJQw>.
2. Автономний преференційний торговий режим ЄС для України. *Офіційний сайт посольства України у Литовській республіці*. URL: <http://lithuania.mfa.gov.ua/ua/ukraine-it/trade/avtonomnij-preferencijnij-torgovij-rezhim-jes-dlya-ukrajini>
3. Акуленко Л. Виконання асоціації – проміжні результати невтішні. *Європейська правда*. URL: http://www.eurointegration.com.ua/experts/2016/07/19/7052279/view_print/
4. Алексеева А. «Пятилетку» за два года. *Компаньон*. 2007. 5 (521). С. 18–19.
5. Алимова О. О. Експортний потенціал України: проблеми та перспективи реалізації. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2013. № 3. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=556>.
6. Аудит внешней политики Украины. Что думают украинские послы? *Європейська правда*. URL: https://www.eurointegration.com.ua/rus/articles/2016/12/21/7059239/view_print.
7. Аудит зовнішньої політики: успіхи та невдачі України очима експертів. *Європейська правда*. URL: <http://www.eurointegration.com.ua/articles/2016/12/22/7059327>.

8. Батаренко А. О. Проблеми та перспективи європейської інтеграції України *Науковий вісник Інституту міжнародних відносин НАУ*. 2014. № 57. С. 233–239.
9. Бичківський Р. В., Столярчук П. Г., Гамула П. Р. Метрологія, стандартизація, управління якістю і сертифікація: підручник Львів: Видавництво Національного університету «Львівська політехніка», 2002. 560 с.
10. Блакитна настанова Європейського Союзу щодо випуску продукції. URL: <https://www.knteu.kiev.ua/file/MTc=db801a8e0a18da8685b2f55f7bcbb392.pdf>.
11. Бойко А. И., Лазарева Н. Ю., Ныrkова Н. А., Терентьева М. С. Правовое обеспечение интеграционных процессов в рамках Евразийского экономического союза: монографія / под ред. Чучаева А. И. М. : Простект, 2017. 271 с.
12. Бойко М. Україна без українців: до чого призведе заробітчанств. *Вголос*. URL: http://vgolos.com.ua/articles/ukraine_bez_ukraintsiv_do_chogo_pryzvede_zarobitchanstvo_284902.html.
13. Бубела Т. Побудова національної системи оцінювання якості. *Стандартизація. Сертифікація. Якість*. 2013. № 1. С. 49–53.
14. Бураковський І. Міжнародна торгівля та стандарти в контексті Угоди про Асоціацію між Україною та ЄС. *Інститут економічних досліджень і політичних консультацій: Матеріали круглого столу: «Україна-СОТ-ЄС: торгівля та стандарти»* (м. Київ, 20 лист. 2013 р.). URL: www.ier.com.ua.
15. Буткевич В. Г., Мицик В. В., Задорожній О. В. Конспект лекцій з основ теорії міжнародного права / за ред. В. Г. Буткевича. К. : Либідь, 2001. 145 с.

16. Бутко М. Інвестиційні аспекти підвищення конкурентоспроможності підприємства. *Економіка України*. 2008. № 4. С. 40–45.
17. Валовий внутрішній продукт. *Міністерство Фінансів України*. URL: <https://index.minfin.com.ua/economy/gdp/>.
18. Васильєв О. Розвиток експортного потенціалу як складова модернізації зовнішньоекономічної діяльності. *Зовнішні справи*. URL: <http://uaforeignaffairs.com/ua/ekspertna-dumka/view/article/rozvitok-eksportnogo-potencialu-jak-skladova-moderniz/>.
19. Вернівський П. Вмєсто плану Маршалла, Запад у нас реалізовує план Морґентау. *Правда из блогів*. URL: <http://uainfo.org/blognews/1493729143-vmesto-plana-marshalla-zapad-u-nas-realizovuyvaet-plan-morgentau-.html>.
20. Візія України-2025. Нєсторівська група. Договір гідності заради сталого розвитку. URL: <https://zbruc.eu/node/33017>.
21. Віткін Л. М., Хімичєва Г. І., Зєнкін А. С. Сучасна система технічного регулювання України: теорія і практика. К.: Університет економіки і права «КРОК», 2011. 492 с.
22. Віткін Л. Світовий досвід та стратегія розвитку систем технічного регулювання. *Стандартизація. Сертифікація. Якість*. 2013. № 4. С. 3–11.
23. Внешнеторговая политика. URL: <https://utmagazine.ru/posts/8809-vneshnetorgovaya-politika>.
24. Волкова Н., Муллин А., Семенов А., Сахно Т. Изменения в новой версии международного стандарта ISO/IEC 17020. *Стандартизація. Сертифікація. Якість*. 2013. № 2. С. 13–20.

25. Волкова О. Д., Манаєнко І. М.. Тенденції, проблеми та перспективи розвитку високотехнологічного виробництва в Україні. URL: http://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/24611/1/2018-12_2-06.pdf.

26. Всемирный банк прогнозирует рост ВВП Украины в 2018–2020 годах. URL: <http://gordonua.com/news/money/vsemirnyy-bank-prognoziruet-rost-vvp-ukrainy-v-2018-2020-godu226349.html>.

27. Гавердовский А. С. Имплементация норм международного права. К.: Вища школа, 1980. 232 с.

28. Гайдуцький П. Україна - ЄС: проблеми інтеграції. URL: <https://dt.ua/international/ukrayina-yes-problemi-integraciyi-.html>.

29. Гаман М. В. Економічна політика держави в умовах розвитку ринкових відносин. *Університетські наукові записки*. 2006. № 1-2 (13-14). С. 336–340.

30. Гармонізація технічного регулювання, стандартів та оцінки відповідності, Угода про оцінку відповідності та прийнятність промислових товарів. *Інститут економічних досліджень та політичних консультацій*. URL: http://www.ier.com.ua/ua/Ukraine_EU_project/materials/AA_title_4/barriers/harmonisation.

31. Гаряча Ю. Адаптація національного законодавства до *acquis communautaire* як передумова отримання частки внутрішнього ринку європейського союзу: перспективи для України. URL: <http://old.niss.gov.ua/august08/01.htm>.

32. Геєць В. М. Семиноженко В. П. Інноваційні перспективи України: монографія. Харків: Константа, 2006. 272 с.

33. Геоекономічні сценарії розвитку і Україна: монографія / М. З. Згуровський, Ю. М. Пахомов, А. С. Філіпенко та ін. К.: ВЦ «Академія», 2010. 328 с.

34. Гомонай В. В. Зближення законодавства України з правовою системою Європейського Союзу. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua:8080/dspace/handle/123456789/10137>.
35. Гончаренко О. М. Проблеми та перспективи європейської інтеграції України / Автор. колектив під ред. О. М. Гончаренка. URL: <http://jrnl.nau.edu.ua/index.php/IMV/article/viewFile/5915/6665>.
36. Горюнов Д. Торговля с ЕС: почему не оправдались ожидания? URL: http://delo.ua/ukraine/torgovlja-s-es-pochemu-ne-opravdalisozhidaniya-303848/?supdated_new=1445797535.
37. Гудим К. Транснаціоналізація як чинник глобалізації. *Держава та економіка*. 2014. № 4. URL: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Vknteu_2014_4_4.pdf.
38. Декларація про державний суверенітет України: від 16.07.1990 р. № 55-XII. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/55-12>.
39. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
40. Десять графиков о проблеме сырьевого экспорта в Украине. Business Views. URL: <http://businessviews.com.ua/ru/economy/id/10-grafikov-otom-chto-syrevoj-eksport-eto-ploho-1649>.
41. Джерела і стан економічної небезпеки України на національному рівні. URL: <http://www.ukr.vipreshebnik.ru/ekonomichna-bezpeka/3856-dzherela-i-stan-ekonomichnoji-nebezpeki-ukrajini-na-natsionalnomu-rivni.html>.
42. Джерела фінансування інноваційної діяльності (1990-2013 рр.). URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.

43. Дивнич М. П. Стандартизація, сертифікація та управління якістю: Метод. рек. до практ. занять. Нац. авіац. ун-т. К., 2007. 64 с.
44. Динаміка статків і тренди збагачення країн світу у III тисячолітті. *Corestone*. 2017. URL: <https://corestone.group/uk/open-reports/wealth-of-countries/>.
45. Директиви, прийняті у світі Нового підходу, для отримання СЕ маркування. URL: <http://sertificat.com.ua/poluchenie-%D1%81e-markirovki/direktivi-priynnyati-u-sviti-novogo-pidhodu-dlya-otrimannya-se-markuvannya>.
46. Довідник щодо особливостей технічного регулювання. *ISSUU*. URL: https://issuu.com/mineconomdev/docs/giz_mini-blue_guide/94.
47. Договір про заснування Європейської Спільноти від 01.01.2005 р. № 994_017. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_017.
48. Докукин А. В. Необходимость гармонизации интересов производителей и потребителей в техническом регулировании. *Информационно-экономические аспекты стандартизации и технического регулирования*. 2011. № 3(3). URL: http://iea.gostinfo.ru/files/2011_03/2011_03_20.pdf.
49. ДСТУ 1.1:2015 Національна стандартизація. Стандартизація та суміжні види діяльності. Словник термінів (ISO/IEC Guide 2:2004, MOD) URL: http://online.budstandart.com.ua/catalog/doc-page?id_doc=65662.
50. Дубик В. Я., Осідач О. Б. Активізація участі України в новому технологічному укладі як шлях інноваційного прориву і нарощення прибутковості. *Інноваційна економіка*. 2014. № 251. С. 31–39.
51. Дугінець Г.В. Бар'єри на шляху вступу нових членів до ЄС в сучасних умовах. *Вестник Приазовского государственного технического университета: Серия экономические науки*. 2015. № 29. С. 245–250.

52. Дудар С. К. Гармонізація законодавства: проблеми визначення поняття. *Держава і право*. 2002. № 17. С. 11–17.
53. Егорова М. М. Логинова Е. Ю., Швайко И. Г. Маркетинг: конспект лекцій. М.: Эксмо, 2008. 160 с.
54. Економічна складова угоди про асоціацію між Україною та ЄС: наслідки для бізнесу, населення та державного управління / Під. ред. І. Бураківського та В. Мовчан. Інститут економічних досліджень і політичних консультацій. Київ, 2014. 141 с.
55. Євглевська О. Л. Адаптація законодавства як умова майбутнього членства України в європейському союзі. *Державне будівництво та місцеве самоврядування*. 2009. № 17. С. 118–129.
56. Єнин Ю. И. Законодательство государств – членов ЕврАзЭС в области технического регулирования (некоторые аспекты нетарифного регулирования). *Право и экономика*. 2005. № 5. С. 135–139.
57. Єріна І. В. Збалансованість і конкурентність зовнішньої торгівлі України послугами: статистичний аспект. *Ефективна економіка*. 2015. № 7. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=4211>.
58. Жаліло Я. А. Теорія та практика формування ефективної економічної стратегії держави: монографія. К.: НІСД, 2009. 336 с.
59. Жилінська О. Україна 2030: Доктрина збалансованого розвитку / Авт. Колектив: О. Жилінська, О. Мельничук, Л. Антонюк, О. Гуменна, А. Радчук, Я. Столярчук та ін. ; друге видання. Львів: Кальварія, 2017. 164 с.
60. Жирнов О. А. Новые левые в Европе. *Актуальные проблемы Европы*. 2012. № 2. URL: http://legacy.inion.ru/index.php?page_id=352&id=1142&jid=1139&jj=.

61. Жмеренецький О. Глобальні економічні тренди та Україна без майбутнього. *Українська правда*. 2017. URL: <https://www.epravda.com.ua/publications/2017/07/17/627005/>.
62. Жмеренецький О. Чому українець бідний? Шість гіпотез. URL: <http://www.epravda.com.ua/publications/2016/03/16/585448/>.
63. Забігайло В. К. Право України в контексті його апроксимації до права Європейського Союзу. *Україно-європейський журнал міжнародного та порівняльного права*. 2000. № 1 (1). С. 7–13.
64. Задихайло Д. Економічна політика держави в системі правового і законодавчого забезпечення. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2013. № 3 (74). С. 214–221.
65. Зайчук О. В., Оніщенко Н. М. Теорія держави і права: підручник. Київ: Юрінком Інтер, 2006. 288 с.
66. Заклекта О. С., Шиманська О. П. Проблеми економічної політики: теоретичні засади та український контекст. *Ефективна Економіка*. 2016. № 5. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=4986>.
67. Зашев П. А хто на нас там чекає? Кілька порад для виходу на європейські ринки. *Європейська правда*. 2014. URL: <http://www.eurointegration.com.ua/experts/2014/12/11/7028665/>.
68. Звернення до парламентів і народів світу від 05.12.1991 року № 1927-XII. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1927-12>.
69. Звіт про виконання порядку денного асоціації та Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом за 2015 рік. *Урядовий офіс з питань європейської інтеграції Секретаріату Кабінету Міністрів України*. URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/zviti-pro-vikonannya/zvit-pro-assotsiatsiyu-2016.pdf>.

70. Звіт про виконання Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом. URL: http://reforms.in.ua/Content/Download/tasks-performance status/AA_impl_report_02_2015_GOEI.pdf.

71. Звіт про виконання Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом у 2018 році URL: <https://eu-ua.org/sites/default/files/inline/files/association-agreement-implementation-report-2018.pdf>.

72. Зеленюк В. Основні пріоритети економічної політики України. *Українська правда*. URL: <http://www.pravda.com.ua/articles/2006/10/9/3163756/>.

73. Зеркалов Д. В., Арламов О. Ю. Соціальні проблеми сталого розвитку: монографія. К. : Основа, 2013. 45 с.

74. Зеркаль О., Качка Т. Методичні настанови з питань адаптації законодавства України до *acquis communautaire*. К.: ТОВ «Ніка-Прінт», 2005. 128 с.

75. Зовнішня торгівля України товарами та послугами. Статистичний збірник *Державна служба статистики України*. Київ, 2017. URL: http://ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2018/zb/06/zb_ztutp2017.pdf.

76. Зубчанинов В. В. Научная деятельность и технический прогресс в крупнейших капиталистических странах. М.: Наука, 1976. 502 с.

77. Зуева О. Н., Донскова Л. А. Гармонизация международных и национальных требований в области технического регулирования изделий из титановых сплавов в условиях логистической интеграции. *Экономика и право*. 2016. №. 2(26). С. 15–22.

78. Іванов О. Директиви «нового підходу». *Стандартизація. Сертифікація. Якість*. 2007. № 68. С. 68–71.

79. Іванов Р. Зроблено в Україні: чому європейці не хочуть наших товарів. *UA 1*. 2015. URL: <http://ua1.com.ua/publications/zrobleno-v-ukrajini-chomu-evropeytsi-ne-hochut-nashih-tovariv-3375.html>.

80. Іванов С., Артюх Т. Імплементация Україною системи технічного регулювання ЄС: економічний та законодавчий аспект. *Вісник Київського національного університету ім. Тараса Шевченка*. 2013. № 12 (153). С. 41–48.

81. Іванова Є. В. Підприємницьке право. URL: http://stud.com.ua/31151/pravo/pidpriyemnitske_pravo.

82. Іванців М. Де у світі найбільше українських емігрантів: цікава статистика. *Місто*. 2018. URL: <https://mi100.info/2018/01/22/de-u-sviti-najbilshe-ukrayinskyh-emigrantiv-tsikava-statystyka/>.

83. Інвестиційне співробітництво між Україною та ЄС. *Постійне представництво України при ЮНЕСКО*. URL: <http://unesco.mfa.gov.ua/ua/about-ukraine/european-integration/ukr-eu-investment>.

84. Інфраструктура якості відкриє для України європейський ринок - посол Великобританії. *УНІАН*. URL: <https://economics.unian.ua/industry/582537-infrastruktura-yakosti-vidkrie-dlya-ukrajini-evropeyskiy-rinok-posol-velikobritaniji.html>.

85. Іоакімідіс С. Усунення технічних бар'єрів у торгівлі в рамках поглибленої та всеохоплюючої зони вільної торгівлі та реформування системи технічного регулювання. *Програма підтримки галузевої політики «Сприяння взаємній торгівлі шляхом усунення технічних бар'єрів у торгівлі між Україною та Європейським Союзом»*. URL: http://www.adm-pl.gov.ua/sites/default/files/upload/files/3.tehnicne_regulyuvannya_v_konteksti_zvt.pdf.

86. Кайданович Н., Сидоренко С. «Докопатися до мишей»: що чекає експортера сільгосппродукції в ЄС? *Європейська правда*. URL: <http://www.eurointegration.com.ua/articles/2015/01/22/7029950/>.

87. Калита П. Неякісний бізнес. *Дзеркало тижня*. 2017. URL: <https://dt.ua/macrolevel/neyakisniy-biznes-abo-dostupno-pro-odnu-sistemnu-problemu-ta-yiyi-naslidki-dlya-ukrayinskoyi-ekonomiki-.html>.

88. Калита П. Три ключові проблеми української економіки. *День тижня*. 2017. URL: https://dt.ua/macrolevel/tri-klyuchovi-problemi-ukrayinskoyi-ekonomiki-240476_.html.

89. Кармінська-Белоброва М. В. Зовнішньоекономічна діяльність України на сучасному рівні: проблеми та напрямки. *Бізнесінформ*. 2016. № 4. С. 26–30.

90. Кашкин С. Ю., Четвериков А. О. Основы интеграционного права: учеб. пособ. М.: Издательство: «Проспект», 2016. 455 с.

91. Киреев А. П. Международная экономика. В 2-х ч. Ч. 1. Международная микроэкономика: движение товаров и факторов производства: учебное пособие для вузов. М.: Междунар. отношения, 1998. 416 с.

92. Ковальова О. О., Шаповалова А. В. Пріоритети і напрямки розвитку економіки України в умовах глобалізації. *Проблеми формування нової економіки XXI века: збірка праць «Первая Международная научно-практическая конференция (м. Київ, 19 груд. 2008 р.)*. URL: http://www.confcontact.com/2008dec/1_kovaleva.php.

93. Ковальчук А. І. Україна і Європейський Союз. *Ефективна економіка*. 2013. № 1. С. 77–81.

94. Кожедуб Ю. Основа технічних регламентів України – директиви Європейського Союзу нового та глобального підходу. *Правове, нормативне та метрологічне забезпечення системи захисту інформації в Україні*. 2005. № 11. URL: http://pnzzi.kpi.ua/11/11_p63.pdf.

95. Колінець Л. Б. Особливості впливу світової фінансової кризи 2008–2010 років на економіку України. *Економічний вісник запорізької державної інженерної академії*. 2018. № 18. С. 18–23.
96. Колчков В. И. Метрология, стандартизация и сертификация. М.: Форум, 2017. 327 с.
97. Комплексне порівняльно-правове дослідження відповідності законодавства України у сфері нетарифних бар'єрів в торгівлі між Україною та ЄС: технічні бар'єри та санітарія і фіто санітарія. *Державний департамент з питань адаптації законодавства*. Київ, 2011. 133 с.
98. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР (поточна ред.. № 1-рп/2016 від 15.03.2016 р.). URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.
99. Корбут А. Ми зацікавлені в тому, щоб допомогти ЄС реформуватися. *Тиждень-UA*. 2017. № 9 (485). URL: <http://tyzhden.ua/Society/186633>.
100. Крючкова П. В. Система технического регулирования в РФ: формирование, возможное и ожидаемое воздействие на конкуренцию. URL: oprec.ru/data/342/610/1233/file3758.pdf.
101. Левицька В. В., Смагло О. В. Інтеграція України до ЄС: проблеми та перспективи. *Науково-популярний правничий журнал*. 2015. № 6. С. 34–37.
102. Леммел М. Настанови щодо виконання директив, в основу яких покладено «новий підхід» і «глобальний підхід». *Європейська комісія*. К.: ЛЕОНОРМ, 2004. 150 с.
103. Логвина В. Л. Політологія: навчальний посібник. К.: Центр навчальної літератури, 2006. 304 с.
104. Ложечкін В. С. До питання восьмої річниці перебування Польщі в ЄС. *Грані*. 2012. № 7(87). С. 15–19.

105. Лозинська С. І. Сутність і роль ВВП для економічного зростання. *Торгівля, комерція, підприємництво*. 2011. № 12. С. 49–52.
106. Ломійчук В. П'ять перешкод для українського експорту на шляху до Європи. *Українська правда*. 2016. URL: <http://www.eurointegration.com.ua/experts/2015/03/25/7032205/>.
107. Луценко Д. Застосування в Україні належної регуляторної практики як наслідок виконання вимог Угод СОТ про ТБТ та СФСЗ та адаптації європейського законодавства і практик. *Програма підтримки галузевої політики «Сприяння взаємній торгівлі шляхом усунення технічних бар'єрів у торгівлі між Україною та Європейським Союзом*. URL: <http://www.niss.gov.ua/articles/1278/>.
108. Луцишин З. О., Кравчук Н. Я., Фролова Т. О. Гармонізація системи технічного регулювання в Україні до вимог ЄС як складова конкурентоспроможності економіки. *Інвестиції: практика та досвід*. 2019. № 4 (лютий). С.5–15.
109. Луцишин З. О., Южаніна Н. П. Проблеми становлення та функціонування фіскального союзу ЄС за умов соціально-економічної стратифікації. *Інноваційна економіка. Науково-виробничий журнал*. 2017 № 5–6. С. 19–29.
110. Луць В. Правова інтеграція: загально-теоретична характеристика. *Вісник Львівського університету*. 2004. № 39. С. 79–84.
111. Мельник Т. М., Пугачевська К. С. Нетарифний протекціонізм у країнах ЄС та Україні. *Бізнесінформ*. 2014. № 1. С. 20–26.
112. Мельник Т., Пугачевська К. Нетарифне регулювання у країнах ЄС. *Вісник КНТЕУ*. 2014. № 2. С. 15–28.
113. Мельничук С. Д., Боровиков О. Я., Баль-Прилипко Л. В. Основи системи державного технічного регулювання: навчальний посібник. К.: НУБІП, 2012. 283 с.

114. Метельова Т. О. На шляху європейської консолідації: досягнення і втрати політики спільної ідентичності. *Зовнішні справи*. 2016. № 10. С. 26–31.
115. Мінекономторг розповів про Дорожню карту українського експорту. URL: <http://propozitsiya.com/ua/minekonomtorg-rasskazal-o-dorozhnoy-karte-ukrainskogo-eksporta>.
116. Міщенко А. В. Теоретичні питання гармонізації національного і міжнародного законодавства у сфері транспорту. *Зовнішня торгівля: право та економіка*. 2007. № 4. С. 68–72.
117. Мовчан В. Експорт спростовує міфи: що показала торгівля України з ЄС у 2017 році. *Європейська правда*. 2018. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2018/03/13/7078607/>.
118. Модель технічного регулювання, запроваджена в ЄС, є найбільш ефективною для міжнародного співробітництва. *РБК «Україна»*. URL: http://www.rbc.ua/ukr/finance/economic/model_tehnicheskogo_regulirovaniya_vvedennaya_v_es_yavlyaetsya_naibolee_effektivnoy_dlya_mezhdunarodnogo_sotrudnichestva_spetsialisty_06042010.
119. Молдаван О. Інтеграція до ЄС: досвід Польщі та виклики для України. *День тижня*. 2013. URL: <https://dt.ua/macrolevel/integraciya-do-yes-dosvid-polschi-ta-vikliki-dlya-ukrayini-.html>.
120. Московська Н. Технічне регулювання як світовий рушій товару. Або – навпаки. *Віче*. 2010. № 5. URL: <http://veche.kiev.ua/journal/2123/>.
121. Нестеренко Л., Рокоча В. Економічна політика в соціальному ринковому господарстві. *Економіка України*. 1999. № 2. С. 31–37.
122. Новицький В. Є., Миленький В. М. Інституційне регулювання як фактор ефективності соціально-економічного регулювання. *Економічний вісник НТУУ «КПІ»*. 2014. № 11. URL: <http://economy.kpi.ua/uk>.

123. Обсяг реалізованої промислової продукції за видами діяльності у січні-жовтні 2018 року. URL: https://ukrstat.org/uk/operativ/operativ2013/pr/orp/orp_u/orp1018_u.htm.

124. Основи взаємозамінності, стандартизації, сертифікації, акредитації та технічні вимірювання: підручник / М. С. Когут, Н. М. Лебідь, О. В. Білоус, І. Є. Кравець. Львів: Світ, 2010. 528 с.

125. Основи світової економіки. URL: <http://gx3000.ru/osnovi-svitovoiekonomiki/najvazhlivishi-ekonomichni-pokazniki-rozvitku.html>.

126. Основні напрями економічної політики України в умовах незалежності № 1698а-12, поточна редакція від 09.02.1993 р., підстава 14-93. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1698%D0%B0-12/page>.

127. Осовська Г. В., Осовський О. А. Основи менеджменту: навчальний посібник. К.: «Кондор», 2006. 664 с.

128. Офіційний ресурс Європейської Комісії. *European Commission*. URL: <http://exporthelp.europa.eu/thdapp/index.htm?newLanguageId=RU>.

129. Панченко Ю. «Самий сік»: як український виробник вийшов у елітний сегмент продринку ЄС. *Європейська правда*. 2014. URL: <http://www.eurointegration.com.ua/articles/2014/12/24/7029134/>.

130. Панченко Ю. Експорт, що блищить. *Європейська правда*. 2014. URL: <http://www.eurointegration.com.ua/articles/2014/12/12/7028666/>.

131. Панченко Ю. Євроінтеграція з чистого металу. *Європейська правда*. 2014. URL: <http://www.eurointegration.com.ua/articles/2014/11/21/7028026/>.

132. Панченко Ю. Прасувальна дошка пошани. *Європейська правда*. 2014. URL: <http://www.eurointegration.com.ua/articles/2014/10/27/7027156/>.

133. Перелигін Є. Як допомогти українським експортерам: досвід Італії. *Європейська правда*. 2015. URL: <http://www.eurointegration.com.ua/experts/2015/09/28/7038802/>.

134. Пероганич Ю. Адаптація українського законодавства до європейських вимог: дослідження гармонізації системи технічного регулювання. URL: <http://apitu.org.ua/node/749>.

135. Перспективні українці дедалі частіше виїжджають закордон: статистика. URL: <http://svitua.com.ua/news/201701/2236-perspektyvni-ukrayinci-dedali-chastishe-vuyizhdzhayut>.

136. Петрухіна О. Вже зараз українські виробники мають усі можливості для постачання с/г продукції на ринки ЄС. *Юридична газета онлайн*. 2014. URL: <http://yur-gazeta.com/dumka-eksperta/vzhe-zaraz-ukrayinski-virobniki-mayut-usi-mozhливosti-dlya-postachannya-sg-produkciyi-na-rinki-es.html>.

137. Печоник Т. Чому Порошенко боїться Міжнародного кримінального суду? *Європейська правда*. 2016. URL: http://www.euro-integration.com.ua/articles/2016/01/22/7043714/view_print/.

138. Півоваров Ю. Чого не вистачає Україні для прориву. URL: https://biz.nv.ua/ukr/experts/choho-ne-vistachaje-ukrajini-dlja-prorivu-2476107.html?new_site=1.

139. Півтора року виконання Угоди про асоціацію з ЄС: є чим пишатись, є над чим працювати. *Цензор реформ*. 2016. URL: <http://reforms.censor.net.ua/m7628>.

140. Пижик О. А. Необхідність реалізації країною політики технічної гармонізації. *Економічний аналіз*. 2015. Т. 21. № 1. С. 120–128.

141. Пижик О. А. Асоціація «Україна – ЄС» як нова парадигма міжнародних відносин у сфері технічного регулювання. *Галицький економічний вісник*. 2015. № 2 (49). С. 76–82.

142. Пижик О. А. Імплементация європейської системи технічного регулювання в Україні як вирішальний крок для виходу на зовнішні ринки. *Галицький економічний вісник*. 2016. № 1 (50). С. 120–129.

143. Пижик О. А. Стратегічні вектори розвитку системи технічного регулювання в Україні у контексті євроінтеграційних пріоритетів. *Інноваційна економіка*. 2017. № 7–8. С. 65–71.

144. Пижик О. А. Гармонізація європейської системи технічного регулювання як чинник забезпечення конкурентоспроможності України на зовнішніх ринках. *Сталий розвиток економіки*. 2017. № 3. С. 60–67.

145. Пижик О. А. Дослідження рівня готовності Українських експортерів працювати на ринках ЄС в процесі реформування національної системи технічного регулювання. *Sciences of Europe (Praha, Czech Republic)*. 2018. VOL 2, No 31. С. 25–31.

146. Пижик О. А. Україна-Євросоюз: імплементація європейської системи технічного регулювання, труднощі розвитку та нові виклики. Тенденції розвитку маркетингу в умовах економічних трансформацій: Монографія. За ред. проф. Р. В. Федоровича. Тернопіль: ФО-П Шпак В. Б., 2017. С. 165–172.

147. Пижик О. А. Технічне регулювання як фактор інтеграції та засіб виходу українського продукту на європейський ринок. «Україна в процесі імплементації угоди про асоціацію з ЄС»: збірник тез доповідей Міжнародної Інтернет-конференції студентів та молодих вчених. (м. Тернопіль, 23–24 квіт. 2015 р.). ТНЕУ, 2015. – С. 32–33.

148. Пижик О. А. Забезпечення життєздатності системи технічного регулювання України через адаптування європейських «підходів». «Інноваційний розвиток: стратегічний погляд у майбутнє»: матеріали шостої всеукраїнської науково-практичної конференції пам'яті почесного професора ТНТУ імені Івана Пулюя, академіка НАН України М. Г. Чумаченка (м. Тернопіль, 6 квіт. 2017 р.). Тернопіль: ТНТУ, 2017. С. 43–44.

149. Пижик О. А. Використання маркетингу як додаткового важеля для просування продукції на зовнішні ринки. «Маркетингові технології підприємств в сучасному науково-технічному середовищі»: Матеріали VII Регіональної науково-практичної Інтернет-конференції молодих вчених та студентів. Тернопіль: ТНТУ, 2017. С. 38–39.

150. Пижик О. А. Гармонізація системи технічного регулювання України як основа внутрішньої економічної політики, та основа реалізації зовнішньої економічної політики. «Інновації: соціально-економічні та безпекові стратегії розвитку»: матеріали VII Всеукраїнської науково-практичної конференції пам'яті почесного професора ТНТУ імені Івана Пулюя, академіка НАН України М. Г. Чумаченка. (м. Тернопіль, 23 берез. 2018 р.). Тернопіль: ТНТУ, 2018. С. 59–60.

151. Пижик О. А. Інкorporація європейської системи технічного регулювання як інструмент експортної експансії. «Економічна модель сучасності: завдання, виклики, перспективи»: Міжнародна науково-практична конференція. (м. Ніжин, 6–7 квіт. 2017 р.). Ніжин: ВП НУБіП, 2017. С. 287–289.

152. Пижик О. А. Формування державної політики щодо гармонізації системи технічного регулювання. Економіка і менеджмент 2017: Перспективи інтеграції та інноваційного розвитку: збірник наукових праць Міжнародної науково-практичної конференції. (м. Дніпро, 23–24 берез. 2017 р.). Дніпро. 2017. С. 72–74.

153. Позиція України в рейтингу країн світу за індексом глобальної конкурентоспроможності 2017–2018. *Економічний дискусійний клуб*. URL: <http://edclub.com.ua/analytika/pozyciya-ukrayiny-v-reytyngu-krayin-svitu-za-indeksom-globalnoyi-konkurentospromozhnosti-2>.

154. Право Європейського Союзу: підручник / За ред. В. І. Муравйова. К. : Юрінком Інтер, 2011. 704 с.

155. Правове регулювання сфери захисту прав споживачів у Європейському Союзі та в Україні (комплексне порівняльно-правове дослідження) / Кол. Авторів: Ісічко А., Мінін О. та ін.; за заг. ред. І. А. Грицяка. К.: ТОВ «АТІКА-Н», 2005. 656 с.

156. Принцип прозорості у внутрішній регуляторній практиці на прикладі регулювання ТБТ та СФЗ. *Інститут економічних досліджень та політичних консультацій*. Київ, 2012. 28 с.

157. Принципы технического регулирования *Помощник предпринимателя в сфере стандартизации, метрологии и сертификации*. URL: http://www.pompred.ru/princ_tr.php.

158. Пріоритети зовнішньої політики України на 2016 рік. Інститут стратегічних досліджень «Нова Україна»: Матеріали засідання круглого столу. 2015. URL: <http://newukraineinstitute.org/new/586>.

159. Про визначення сфер діяльності, в яких центральні органи виконавчої влади здійснюють функції технічного регулювання: постанова Кабінету Міністрів України від 16 грудня 2015 р. № 1057. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1057-2015-%D0%BF>.

160. Про внесення змін до постанов Кабінету Міністрів України від 1 березня 2010 р. № 243 і від 17 жовтня 2011 р. № 1056: постанова Кабінету Міністрів України від 8 квітня 2015 р. № 181. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/231-2015-%D0%BF>.

161. Про внесення зміни до пункту 2 Технічного регламенту щодо вимог до автомобільних бензинів, дизельного, суднових та котельних палив: постанова Кабінету Міністрів України від 4 червня 2015 р. № 391. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/391-2015-%D0%BF>.

162. Про внесення зміни до Технічного регламенту щодо вимог до автомобільних бензинів, дизельного, суднових та котельних палив: постанова Кабінету Міністрів України від 23 січня 2015 р. № 65. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/65-2015-%D0%BF>.

163. Про гармонізацію законодавства держав-членів щодо безпеки іграшок (Директива № 88/378/ЄЕС) від 03.05.1988 р. № 994_a90. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/card/994_a90.

164. Про державне регулювання імпорту сільськогосподарської продукції: Закон України від 17.07.1997 р. № 468/97-ВР; ред. від 20.09.2015 р., підстава 1602-18. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/468/97-%D0%B2%D1%80>.

165. Про деякі правові аспекти інформаційних послуг, зокрема, електронної комерції, на внутрішньому ринку: Директива 2000/31/ЄС Європейського парламенту та Ради від 08.06.2000 р. № 994_224. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_2244.

166. Про забезпечення масштабної експансії експорту товарів (робіт, послуг) українського походження шляхом страхування, гарантування та здешевлення кредитування експорту: Закон України від 20.12.2016 № 1792-VIII. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1792-19>.

167. Про загальну безпеку продукції: Директива 2001/95/ЄС від 3 грудня 2001 р. URL: <http://www.icqc.eu/userfiles/File/directiva%202001%2095%20ec%20gpsd%20ru.pdf>.

168. Про засади внутрішньої і зовнішньої політики: Закон України поточна редакція від 30.11.2017 р. № 2411-17, підстава 2180-19. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2411-17>.

169. Про затвердження Концепції впровадження стандартів Європейського Союзу за методом «обкладинки»: Наказ Міністерства економічного розвитку і торгівлі України від 16.11.2011 р. № 224. URL: http://www.leonorm.lviv.ua/p/NL_DOC/UA/201101/Nak224.htm.

170. Про затвердження Переліку продукції, що підлягає обов'язковій сертифікації в Україні: Наказ Державного комітету України з питань технічного регулювання та споживчої політики від 01.02.2005 р. № 28. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/z0466-05>.

171. Про затвердження Технічного регламенту енергетичного маркування електричних ламп та світильників: постанова Кабінету Міністрів України від 27 травня 2015 р. № 340. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/340-2015-%D0%BF>.

172. Про затвердження Технічного регламенту енергетичного маркування побутових посудомийних машин: постанова Кабінету Міністрів України від 17 липня 2015 р. № 514. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/514-2015-%D0%BF>.

173. Про затвердження Технічного регламенту з електромагнітної сумісності обладнання: постанова Кабінету Міністрів України від 16 грудня 2015 р. № 1077. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1077-2015-%D0%BF>.

174. Про затвердження Технічного регламенту низьковольтного електричного обладнання: Постанова Кабінету міністрів від 16 грудня 2015 р. № 1067. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1067-2015-%D0%BF>.

175. Про затвердження Технічного регламенту щодо деяких товарів, які фасують за масою та об'ємом у готову упаковку: постанова Кабінету Міністрів України від 16 грудня 2015 р. № 1193. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1193-2015-%D0%BF>.

176. Про затвердження Технічного регламенту щодо неавтоматичних зважувальних приладів: постанова Кабінету Міністрів України від 16 грудня 2015 р. № 1062. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1062-2015-%D0%BF>.

177. Про затвердження Технічного регламенту щодо пляшок, які використовуються як мірні ємності: постанова Кабінету Міністрів України від 19 серпня 2015 р. № 607. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/607-2015-%D0%BF>.

178. Про зовнішньоекономічну діяльність: Закон України від 16.04.1991 р.; № 959-XII (ред. № 1792-VIII (1792-19) від 20.12.2016 р.). URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/959-12>.

179. Про наближення законів, постанов та адміністративних положень держав-членів щодо відповідальності за неякісну продукцію: Директива Ради 85/374/ЄЕС від 25.07.1985 р. № 994_348. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_348.

180. Про оптимізацію системи центральних органів виконавчої влади: Указ Президента України від 10.10.2010 р. № 1085/2010. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1085/2010>.

181. Про основи національної безпеки України: Закон України від 30.11.2017 р. № 964-15. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/964-15>.

182. Про Основні напрями зовнішньої політики України: Постанова Кабінету Міністрів України, втратила чинність, від 20.07.2010 р. № 3360-XII, підстава - 2411-VI. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3360-12>.

183. Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів: Закон України від 23.12.1997 р. № 771/97-ВР; ред. від 05.07.2017 р., підстава 2042-19. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/771/97-%D0%B2%D1%80>.

184. Про переваги та недоліки інтеграції України до ЄС. URL: <http://uzhgorod.net.ua/news/54495>.

185. Про проголошення незалежності України: Закон України від 24.08.1991р. № 1427-XII. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1427-12>.

186. Про процедуру надання інформації в галузі технічних стандартів і регламентів, а також правил надання послуг в інформаційному суспільстві: Директива 98/48 Європейського Парламенту та Ради від 20 липня 1998 р. (поточна редакція від 16.09.2009 р. № 994_862, підстава - 994_a18. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_862.

187. Про процедуру надання інформації в галузі технічних стандартів і регламентів, а також правил надання послуг в інформаційному суспільстві: Директива № 98/34/ЄС Європейського парламенту і Ради ЄС (поточна редакція № 994_b11 від 20.11.2006 р.). URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_b11.

188. Про стандарти, технічні регламенти та процедури оцінки відповідності: Закон України від 01.12.2005 р. № 3164-IV (редакція від 03.01.2015, підстава 1315-18). URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3164-15>.

189. Про стандартизацію і сертифікацію: Декрет Кабінету міністрів України від 08.12.2015 р. № 868-VIII (868-19). URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/46-93>.

190. Про стандартизацію: Проект закону України № 4585 від 27.03.2014 р. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=50449.

191. Про Стратегію сталого розвитку «Україна – 2020»: Указ Президента України від 12.01.2015 р. № 5/2015. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/5/2015>.

192. Про схвалення Всеохоплюючої стратегії імплементації Глави IV (Санітарні та фітосанітарні заходи) Розділу IV “Торгівля і питання, пов’язані з торгівлею” Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 24 лютого 2016 р. № 228-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/228-2016-%D1%80#n10>.

193. Про схвалення Стратегії розвитку системи технічного регулювання на період до 2020 року: Розпорядження Кабінету міністрів України від 19.08.2015 р. № 844-р (ред. від 14.06.2017 р., підстава 407-2017-р). URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/844-2015-%D1%80>.

194. Про схвалення Стратегії розвитку системи технічного регулювання на період до 2020 року та план заходів щодо реалізації Стратегії: Розпорядження Кабінету Міністрів від 19 серпня 2015 р. № 844-р. URL: http://csm.kiev.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=3245%3A-19-2015-844-q-2020-q&catid=122%3A2015-09-15-07-01-23&Itemid=50&lang=uk.

195. Про технічні регламенти та оцінку відповідності: Закон України від 15.01.2015 р. № 124-VIII. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/124-19>.

196. Прямі іноземні інвестиції (акціонерний капітал) з країн світу в економіці України. Державна Служба Статистики України. URL: http://ukrstat.org/uk/operativ/operativ2014/zd/ivu/ivu_u/ivu0114.html.

197. Пущенко П. Україна в очах європейських аналітичних центрів: одна з нещасливих країн у світі. *Чернігівщина: події та коментарі*. 2016. URL: <http://pik.cn.ua/24928/ukrayina-v-ochah-evropeyskih-analitichnih-tsentriv-odna-z-neshchaslivih-krayin-u-sviti/>.

198. Рабінович П. М. Основи загальної теорії держави і права: навч. посіб. / 3-є вид. зі змінами і доп. К.: ІСДО, 1995. 172 с.
199. Радчук О.В. Дослідження можливих наслідків входження України до ЗВТ. *Економіка. Фінанси. Право*. 2009. № 8. С. 5–8.
200. Реєстр технічних регламентів. URL: meold.kmu.gov.ua/mines/file/link/220797/file/restr09z.doc.
201. Рейтинг країн за ВВП на душу населення у 2017. URL: <http://investorschool.ru/rejting-str>.
202. Рішення Європейського парламенту і Ради № 768/2008/ЄС від 9 липня 2008 р. про спільні рамки для реалізації продуктів та про скасування Рішення Ради 93/465/ЄЕС. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/card/909.07.2008>.
203. Рудой К. М. Адаптація адміністративного законодавства України у сфері охорони особистих прав громадян до норм Європейського Союзу: дис. ... кандидата юрид. наук : 12.00.07. Харків., 2004. 214 с.
204. Ружевичюс Ю. Технические барьеры в международной торговле в контексте стандартизации и качества. *The International Quality Professionals Guild*. 2010. URL: <http://qualityguild.vniis.ru/publications/details/171>.
205. Савельєв Є. В. Передумови поглиблення і прискорення європейської інтеграції України. *Журнал європейської економіки*. 2017. № 5. С. 111–118.
206. Савельєв Є. В., Куриляк В. Є. Пріоритети у реформуванні української економіки. *Економіка України*. 2015. № 5. С. 79–89.
207. Савельєв Є. Юрій С. Новий світовий економічний порядок: історія, теорія, напрямки формування. *Журнал європейської економіки*. 2009. №8. С. 353–370.

208. Сафонова О. М., Селютіна Г. А., Нечипорук М. В., Селютін В. М. Міжнародне технічне регулювання: навч. посібн. Харків: Харківський державний університет харчування та торгівлі, 2013. 372 с.
209. Світова організація торгівлі. Довідник про Угоду ТВТ. Інформаційний бюлетень з міжнародної стандартизації. За сторінками зарубіжних джерел. К.: Держспоживстандарт, 2006. № 2. С. 121–138.
210. Сергеев А. Г., Латышев М. В., Терегеря В. В. Метрологія, стандартизація, сертифікація: учебное пособие. М.: Логос, 2003. 536 с.
211. Сидоренко С. Дипломати та «дипломати»: які посольства України ігнорують прохання бізнесу. *Європейська правда*. 2015. URL: <http://www.eurointegration.com.ua/articles/2015/07/15/7035951/>.
212. Система технічного регулювання України. *Міністерство економічного розвитку і торгівлі України*. URL: http://cci.dp.ua/tl_files/data/content/materials%20library/10%20ljutogo%202016r/Sistema%20texnichnogo%20reguljuvannja%20Ukrajini.ppt.
213. Словник української мови в 11 томах. Онлайн-версія (1970–1980 роки). URL: <http://sum.in.ua/>.
214. Смольянова Е. Л. Содержание гармонизации промышленной и торговой политики предприятия. *Креативная экономика*. 2009. № 1(25). С. 22–26.
215. Сольвар Р. Бренд України як інструмент торгової війни з Росією. *Ліга*. 2016. URL: <http://blog.liga.net/user/rsolvar/article/20882.aspx>.
216. Стандартизація та сертифікація товарів і послуг: Конспект лекцій. URL: http://pidruchniki.com/16010717/tovarovnavstvo/standartizatsiya_ta_sertifikatsiya_tovariv_i_poslug.
217. Степико М. Т. Українська ідентичність: феномен і засади формування: монографія. К. : НІСД, 2011. 336 с.

218. Стратегія розвитку системи технічного регулювання на період до 2020 року. URL: <https://docs.dtkk.ua/ru/doc/1095.13928.0>.

219. Стратегія сталого розвитку України до 2030 року. Проект 2017. URL: <https://www.ua.undp.org/content/ukraine/uk/home/library/sustainable-development-report/Sustainable-Dev-Strategy-for-Ukraine-by-2030.html>.

220. Стратегія французької системи стандартизації на 2002–2005 роки. *Інформаційний бюлетень з міжнародної стандартизації*. К.: Держспоживстандарт, 2003. № 1. С. 93–99.

221. Суть и особенности внешнеэкономической политики страны. URL: <https://estnauki.ru/shpargalki-po-ekonomike/13-shpargalki-po-ekonomike/14927-sut-i-osobennosti-vneshnejekonomicheskoy-politiki-strany.html>.

222. Тенденції зовнішньої торгівлі товарами України з країнами Європи. *Національний банк України*. 2017. URL: <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=69463442>.

223. Техническое регулирование. Правовые аспекты реформы (комментарий к Федеральному закону «О техническом регулировании»): монография. М.: Научный эксперт, 2010. 384 с.

224. Техническое регулирование: правовые аспекты: науч.-практич. пособие / Калмыкова А. В. и др. М.: Волтерс Клувер, 2010. 384 с.

225. Технічне законодавство Європейського Союзу. Директиви. Бібліографічний покажчик 1998-2005 роки / За аг. Ред.. В. Л. Іванова. Львів: Леонорм, 2006. – 179 с.

226. Технічне регулювання в Україні: як забезпечити розвиток економіки і захист прав споживачів. *IFC*. К.: 2008. 87 с.

227. Тирусъ Б. Ю. Теоретичні засади модернізації економіки в умовах глобалізації. *Державне регулювання процесів економічного і соціального розвитку. Теорія та практика управління*. 2014. № 4(47). С. 1–7.

228. Торговельна політика України: погляд бізнесу. *Інститут Економічних досліджень та політичних консультацій*. Київ. 2014. URL: http://www.ier.com.ua/files//publications/Special_research/2015_BTS_Trade_policy_report_if.pdf.

229. Торговельний представник України назвала проблеми експортерів. URL: <http://forbes.net.ua/ua/news/1410678-torgovelnij-predstavnik-ukrayini-nazvala-problemi-eksporteriv>.

230. Третьяков В. До питання про формування європейської уніфікованої системи технічного регулювання та стандартизації. *Віче*. 2016. № 5. URL: <http://veche.kiev.ua/journal/5169/>.

231. Трубіна М. В. Теоретико-прикладні аспекти адаптації законодавства України до законодавства Європейських співтовариств. *Економіка, фінанси, право*. 2011. № 4. С. 36–39.

232. Угода між Україною і Європейським Союзом про участь України у програмі Європейського Союзу Горизонт 2020 - Рамкова програма з досліджень та інновацій (2014-2020) від 15.07.2015 р. № 984_018, підстава - 604-VIII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_018.

233. Угода про Асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/ugoda-pro-asociaciyu/00ukraine-euassociationagreementbody.pdf>.

234. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони від 30.11.2015 р. № 984_011, підстава - v2980321-15. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011.

235. Угода про асоціацію між Україною та ЄС почала діяти в повному обсязі. *Європейська правда*. 01.09.2017. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/news/2017/09/1/7070387/>.

236. Угода про технічні бар'єри у торгівлі від 15.04.1994 р. № 981_008. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/card/981_008.

237. Україна – ЄС: поглиблена зона вільної торгівлі. URL: http://eeas.europa.eu/archives/delegations/ukraine/documents/virtual_library/dcfta_guidebook_web.pdf.

238. Україна має 10 недоторгованих ринків. *Міністерство економічного розвитку і торгівлі України*. URL: <http://glavcom.ua/news/minekonomiki-ukrajina-maje-10-nedotorgovanih-rinkiv-389930.html>.

239. Україна у глобальних рейтингах: підсумки 2017 року. *Українська правда*. URL: <http://www.pravda.com.ua/cdn/graphics/rating/story/>.

240. Українські виробники за 3 місяці вичерпали річні квоти на експорт до ЄС цукру та кукурудзи. URL: http://dt.ua/ECONOMICS/ukrayinski-virobniki-za-3-misyaci-vicherpali-richni-kvoti-na-eksport-v-yes-cukru-ta-kukurudzi-204812_.html.

241. Усенко О. Реформа технічного регулювання як запорука інтеграції України до світового господарства. URL: <http://dspace.nbuiv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/15784/59-Usenko.pdf?sequence=1>.

242. Умовия експорта в ЕС. Бесплатная база данных. *Служба поддержки экспорта Европейского Союза*. 2013. URL: http://exporthelp.europa.eu/thdapp/AR_RU_pdf/DGTrade_EH_main_document_RU.pdf.

243. Форми підтримки ПУ при ЄС. *Представництво України при Європейському Союзі та Європейському Співтоваристві з атомної енергії*. URL: <http://ukraine-eu.mfa.gov.ua/ua/Ukraine+-+EU+export-import+helpdesk+Useful+links>.

244. Форсайт економіки України: середньостроковий (2015–2020 роки) і довгостроковий (2020-2030 роки) часові горизонти. *Світовий центр даних з геоінформатики та сталого розвитку*. URL: <http://wdc.org.ua/uk/node/182605>.

245. Ханету А. Обзор лучшей практики Евросоюза и других стран в области технического регулирования. М.: ТЕИС, 2005. 88 с.

246. Холод І., Сизоненко Ю. Вихід на ринок ЄС після підписання Угоди про асоціацію: ТОП-5 перспектив та викликів для українських експортерів. *Адвокатське об'єднання Averlex*. URL: <http://averlex.com.ua/ua/blog/ygoda-pro-asociaciu-top-5-perspektiv-ta-viklikiv>.

247. Цілі і принципи нової економічної політики України на 2015–2020 роки. URL: <http://edclub.com.ua/klub/cili-i-pryncypu-novoyi-ekonomichnoyi-polityku-ukrayiny-na-2015-2020-roky>.

248. Цюцюра С. В., Цюцюра В. Д. Метрологія, основи вимірювань, стандартизація та сертифікація: навч. посіб. / 2-ге вид., перероб. і доп. К.: Знання, 2005. 242 с.

249. Частка експорту в ВВП України зросла до 47,9%. *Доба тижня*. 2018. URL: https://dt.ua/ECONOMICS/chastka-eksportu-v-vvp-ukrayini-zrosla-do-47-9-kubiv-286739_.html.

250. Черданцев А. Ф. Теория государства и права: ученик. М.: Юрайт, 2001. 342 с.

251. Чернецька С. Як діяти українському підприємцю в світі техрегламентів та стандартів. *LB.ua*. 2017. URL: https://ukr.lb.ua/economics/2017/01/23/356610_yak_diyati_ukrainskomu_pidpriemtsyu.html.

252. Шановний керівник підприємства! *Google Forms* URL: <https://docs.google.com/forms/d/1XpDy42oFzTsxz8njb1WV6tEWZPHMmgEBb0brfhHUoO8/edit>.

253. Шановний керівник підприємства! (Відповіді). *Google Forms*. URL: https://docs.google.com/spreadsheets/d/1W3rPHbNc9LMh_y6e_6_J5iF2INYMMn68agSdnHrGsj4/edit#gid=816369481.

254. Шніпко О., Віткін Л. Технічне регулювання та інновації. *Стандартизація. Сертифікація. Якість*. 2007. № 7. С. 3–9.

255. Шпикуляк О. Г., Курило Л. І., Супрун О. М. Інституційне регулювання як детермінанта формування інноваційної моделі розвитку аграрної сфери. *Облік та фінанси АПК*. URL: <http://magazine.faaf.org.ua/instituciynne-regulyuvannya-yak-determinanta-formuvannya-innovaciynoi-modeli-rozvitku-agrarnoi-sferi.html>.

256. Штекель М. Рекомендації до стратегії зовнішньої політики України писали з нуля. *Політика. Радіо «Свобода»*. 2017. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/28575748.html>.

257. Штефан Н. В. Технічне регулювання в Україні: проблеми та досягнення. *Харківський національний університет радіоелектроніки*. URL: www.hups.mil.gov.ua/periodic-app/article/8681/soi_2011_6_6.pdf.

258. Экспортная политика - центральная составляющая возрождения украинской экономики. URL: <http://uspp.ua/ru/eksportnaya-politika-czentralnaya-sostavlyayushhaya-vozrozhdeniya-ukrainskoj-ekonomiki.html>.

259. Юрій М. Ф. Людина і світ: підручник. Київ: Дакор, 2006. 460 с.

260. Які економічні пріоритети Уряду на найближчі три роки? Міністерство економічного розвитку і торгівлі України у соціальній мережі «Фейсбук». URL: <https://www.facebook.com/mineconomdev/posts/1317881931602785>.

261. Ярошенко Є. Саміт Східного партнерства: основні підсумки. *МЦПД*. 2017. URL: <http://icps.com.ua/samit-skhidnoho-partnerstva-osnovni-pidsumky/>.

262. Ясинчук Л. Цифра вражає: Відомо, скільки мільйонів українців живе та працює за кордоном. *Експрес online*. 2016. URL: <http://expres.ua/news/2016/06/20/190628-cyfra-vrazhaye-vidomo-skilky-milyoniv-ukrayinciv-zhyve-pracyuye-kordonom>.

263. Ященко К. Місце гармонізації в процесі адаптації законодавства України до законодавства Європейських Співтовариств. *Український часопис міжнародного права*. 2003. № 1. С. 55–61.

264. Agreement on basics of harmonization of technical regulations in the member-states of the Eurasian Economic Community. *Eurasian Economic Commission*. URL: http://www.eurasian-commission.org/en/act/tehnreg/deptexreg/normbaza/Pages/evrazes_24052005.aspx.

265. Barry A. The European Community and European government: harmonization, mobility and space. *Economy and Society*. URL: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/03085149300000021>.

266. Bredahl M. E., Holleran E. Technical regulations and food safety in NAFTA.. – URL: <https://ageconsearch.umn.edu/bitstream/16906/1/ag970071.pdf>.

267. Brenton P., Sheehy J., Vancauteran M. Technical Barriers to Trade in the European Union: Importance for Accession Countries. *Wiley Online Library*. URL: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1111/1468-5965.00288>.

268. Commission on the progress towards accession by each of the candidate countries. *European Commission*. URL: <http://ec.europa.eu/environment/enlarg/candidates.htm>.

269. Communication from the European Commission Enlargement Strategy and Main Challenges. *European Commission*. URL: https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/pdf/press_corner/key-documents/reports_nov_2008/strategy_paper_incl_country_conclu_en.pdf.

270. Decision No 768/2008/EC of the European Parliament and of the Council of 9 July 2008. URL: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2008:218:0082:0128:EN:PDF>.

271. Definition of harmonization. – URL: <http://www.simpla-project.eu/en/guidelines/introduction-and-problem-setting/definition-of-harmonization/>.

272. Duginets G. Ukraine in free trade zone with the European Union. *Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право*. КНТЕУ. 2017. № 1 (90). С. 32–41. Пріоритети у реформуванні української економіки.

273. Economic and financial affairs website – Notice to users. European Commission. URL: https://ec.europa.eu/info/economic-and-financial-affairs-website-notice-users_en.

274. Europe 2020. A European + strategy for smart, sustainable and inclusive growth. URL: <http://ec.europa.eu/eu2020/pdf/COMPLET%20EN%20BARROSO%20%20%20007%20-%20Europe%202020%20-%20EN%20version.pdf>.

275. Faubert M. Regulatory Harmonization in International Trade: A Categorical or Conditional Imperative? *Global Policy*. URL: <https://www.globalpolicyjournal.com/blog/26/07/2016/regulatory-harmonization-international-trade-categorical-or-conditional-imperative>.

276. Global Innovation Index 2018. Energizing the World with Innovation. URL: <https://www.globalinnovationindex.org/Home>.

277. Green Papers. Official web-site Euroglossary. URL: http://europa.dovidka.com.ua/z.html#_Green_Paper.

278. Horakova B. Current principles and importance of technical harmonization in the EU for technical standardization. *GeoScience Engineering*. Volume LIII (2007), No.1, p. 36-52. URL: <http://gse.vsb.cz/2007/LIII-2007-1-36-52.pdf>.

279. Institutional changes in technical regulation system. The Institute for Economic Research and Policy Consulting. URL: <http://www.ier.com.ua/en/publications/comments?pid=3204>.

280. KOF Index of Globalization (2017, 2018). URL: <http://globalization.kof.ethz.ch/>.

281. Liepiņa R., Lapiņa I., Mazais J. Assessment of technical harmonisation and conformity in the global market. URL: https://www.mruni.eu/upload/iblock/967/008_liepina_lapina_mazais.pdf.

282. Lir V., Bykonja O. Harmonisation of the systems of technical regulation as a condition of increase in turnover between EU and Ukraine. *Economy and Forecasting*. 2015. Issue 3. Pp. 71-88. URL: <https://ideas.repec.org/a/eip/journal/y2015i3p71-88.html>.

283. Lisbon Strategy for growth and jobs. *Community Research and Development Information Servis*. URL: http://ec.europa.eu/growth/content/lisbon-strategy-growth-and-jobs-faq-0_ga.

284. McCormick J. *Understanding the European Union: a concise introduction*. New York : Palgrave Macmillan, 2005. 276 p.

285. *New Approach and Global Approach? Conformity Assessment, Legislation & Standardization. Introduction*. URL: <http://europa.eu.int/comm/enterprise>.

286. Newbery D. Relationship between regulation and competition authorities. URL: <http://idei.fr/sites/default/files/medias/doc/conf/jjl/papers/79newbery.pdf>.

287. OpenGateItaly. URL: <http://www.opengateitaly.com/uk>.

288. Oreficea G. Harmonization and mutual recognition: What are the effects on trade? Preliminary and incomplete draft. URL: <https://www.gtap.agecon.purdue.edu/resources/download/5808.pdf>.

289. Regulation (EC) No 765/2008 of the European Parliament and of the Council of 9 July 2008. URL: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2008:218:0030:0047:EN:PDF>.

290. Regulation (EC) № 178/2002 of the European Parliament and of the Council of 28 January 2002 laying down the general principles and requirements of food law, establishing the European Food Safety Authority and laying down procedures in matters of food safety (Регламент (ЄС) № 178/2002 Європейського парламенту і Ради від 28.01.2002 «Про встановлення загальних принципів та вимог законодавства щодо харчових продуктів, створення Європейського агентства з безпеки харчових продуктів та встановлення процедур з питань безпеки харчових продуктів»). *Web-site eur-lex*. URL: <http://eur-lex.europa.eu>.

291. Regulation (EU) No 374/2014 of the European Parliament and of the Council of 16 April 2014 on the reduction or elimination of customs duties on goods originating in Ukraine. *Eur-lex; access to European Union Law*. URL: http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv:OJ.L_.2014.118.01.0001.01.ENG.

292. Relationships between regulation and competition authorities (Сфера регулювання та уповноважені органи). Париж, 1999.

293. Safety Gate: the rapid alert system for dangerous non-food products. *European Commission*. URL: https://ec.europa.eu/consumers/consumers_safety/safety_products/rapex/alerts/repository/content/pages/rapex/index_en.htm.
294. Sterbova L. Technical Standards in International Trade: the EU Perspective. E-leaders Slovenia. URL: <https://www.g-casa.com/conferences/slovenia/papers/Sterbova.pdf>.
295. The Economic Complexity Index (ECI). URL: <https://atlas.media.mit.edu/en/rankings/country/eci/>.
296. The Global Competitiveness Report 2014–2015. URL: [http://www3.weforum.org/docs / WEF_GlobalCompetitivenessReport_2014-15.pdf](http://www3.weforum.org/docs/WEF_GlobalCompetitivenessReport_2014-15.pdf).
297. The Global Competitiveness Report 2017-2018. URL: http://www3.weforum.org/docs/WEF_GlobalCompetitivenessReport_2017-18.pdf.
298. The World Bank. URL: <http://databank.worldbank.org/data/reports.aspx?source=2&country=UKR,ECS#>.
299. Towards the Enlarged Union. Strategy Paper and Report of the European. EU Enlargement package. URL: https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/countries/package_en.
300. Transnationality index of host economies. URL: <http://unctad.org/SearchCenter>.
301. Van den Bossche P., Prévost D. Rules regarding harmonization of national regulation. *Cambridge University Press*. URL: <https://www.cambridge.org/core/books/essentials-of-wto-law/rules-regarding-harmonization-of-national-regulation/E2220DEEF3F313420E64D0D6D9AAFB37>.
302. What is a technical regulation? *European Commission*. URL: <http://ec.europa.eu/growth/tools-databases/tris/en/about-the-20151535/what-is-a-technical-regulation/>.

303. White Papers. *Official web-site Euroglossary*. URL: http://europa.dovidka.com.ua/b.html#_White_Papers.

304. World Bank Ease of Doing Business Report 2018. URL: <http://www.doingbusiness.org/rankings>.

305. World Investment Report 2017. Reforming international investment governance. *United nations conference on trade and development*. URL: https://unctad.org/en/PublicationsLibrary/wir2015_en.pdf.

306. World Trade Organization. URL: <https://www.wto.org/>.

Додаток А

Пріоритетні напрями діяльності ЄС в контексті економічної політики до 2020 року

№ з/п	Пріоритетний напрям	Призначення
1	2	3
1.	Інноваційний Союз	Поліпшення умов і можливостей фінансування досліджень та інновацій для гарантії того, що інноваційні ідеї будуть використані в товарах і послугах, що призведе до економічного зростання і створення нових робочих місць
2.	Рух М олоді	Посилення результативності освітніх систем і сприяння залученню молодих людей на ринок праці.
3.	План розвитку цифрових технологій в Європі	Прискорення повсюдного розвитку високошвидкісного Інтернету і надання можливостей участі в загальному цифровому комерційному просторі для приватних фізичних і юридичних осіб
4.	Доцільне використання ресурсів в Європі	Забезпечення економічного зростання незалежно від ресурсів, сприяння переходу на економіку з низьким вмістом вуглецю, збільшення використання джерел відновлюваної енергії, проведення модернізації транспортного сектору та забезпечення розумного використання джерел енергії.
5.	Індустріальна політика, спрямована на глобалізацію	Поліпшення підприємницького середовища, особливо для середнього та малого бізнесу, для підтримки розвитку потужної і стійкої промислової бази для повсюдної глобалізації.
6.	План з розвитку нових здібностей і збільшення кількості робочих місць	Проведення модернізації ринків праці, надання людям можливість отримувати нові знання і навички для підвищення рівня працевлаштування, поліпшення співвідношення попиту і пропозиції на ринках праці, включаючи трудову мобільність.
7.	Європейська політика проти бідності	Поширення соціальної та територіальної взаємодії на всій території, обмін досягненнями в сфері економічного розвитку і зайнятості населення для зниження рівня бідності в межах усього ЄС.

Джерело: сформовано автором на основі [274].

Додаток Б

Перелік директив Нового і Глобального підходів

№ з/п	Об'єкт нормування	Директива ЄС	
		Основна	Додаткова
1	Низьковольтне обладнання	2006/95/ЄЕС	
2	Прості посудини, що працюють під тиском	87/404/ЄЕС	90/488/ЄЕС; 93/68/ЄЕС
3	Іграшки	88/378/ЄЕС	93/68/ЄЕС
4	Електромагнітна сумісність	89/336/ЄЕС	92/31/ЄЕС; 93/68/ЄЕС; 2004/108/ЄС
5	Машинне обладнання	98/37/ЄС	2006/42/ЄС
6	Засоби індивідуального захисту	89/686/ЄЕС	93/68/ЄЕС; 93/95/ЄЕС; 96/58/ЄС
7	Неавтоматичні зважувальні прилади	90/38/ЄЕС	93/68/ЄЕС
8	Активно діючі імплантовані медичні прилади	90/385/ЄЕС	93/68/ЄЕС
9	Газові прилади	90/396/ЄЕС	93/68/ЄЕС
10	Бойлери	92/42/ЄЕС	93/68/ЄЕС; 2004/8/ЄС; 2005/32/ЄС
11	Вибухові речовини цивільного призначення	93/15/ЄЕС	
12	Медичні прилади	93/42/ЄЕС	98/79/ЄС; 2000/70/ЄС; 2001/104/ЄС
13	Потенційно вибухонебезпечні середовища	94/9/ЄС	
14	Прогулянкові судна	94/25/ЄС	2003/44/ЄС
15	Ліфти	95/16/ЄС	
16	Холодильне устаткування	96/57/ЄС	
17	Обладнання, що працює під тиском	97/23/ЄС	
18	Медичні прилади для тестування «в пробірці»	98/79/ЄС	
19	Радіо- і телекомунікаційне термінальне обладнання	99/5/ЄС	
20	Будівельна продукція	89/106/ЄЕС	93/68/ЄЕС
21	Канатне устаткування, призначене для перевезення людей	2000/9/ЄС	

Джерело: [94].

Додаток В

Основні засади внутрішньої та зовнішньої політики України

Засади внутрішньої політики	Засади зовнішньої політики
1	2
<p>Пріоритетність захисту національних інтересів</p> <p>Верховенство права, забезпечення реалізації прав і свобод людини і громадянина, повага до гідності кожної особи, забезпечення особливого піклування про дитину та реалізації її прав</p> <p>Рівність усіх суб'єктів права власності перед законом, захист конкуренції у сфері економічної діяльності</p> <p>Здійснення державної влади на засадах її поділу на законодавчу, виконавчу та судову</p> <p>Відкритість та прозорість процесів підготовки і прийняття рішень органами державної влади та органами місцевого самоврядування</p> <p>Забезпечення сталого розвитку економіки на ринкових засадах та її соціальної спрямованості</p> <p>Забезпечення балансу загальнодержавних, регіональних та місцевих інтересів</p> <p>Свобода, соціальна справедливість і творча самореалізація, участь громадян в управлінні державними і суспільними справами</p> <p>Соціальне партнерство та громадянська солідарність</p>	<p>Забезпечення національних інтересів і безпеки України шляхом підтримання мирного і взаємовигідного співробітництва з членами міжнародного співтовариства за загально визнаними принципами і нормами міжнародного права</p> <p>Забезпечення дипломатичними та іншими засобами і методами, передбаченими міжнародним правом, захисту суверенітету, територіальної цілісності та непорушності державних кордонів України, її політичних, економічних, енергетичних та інших інтересів</p> <p>Використання міжнародного потенціалу для утвердження і розвитку України як суверенної, незалежної, демократичної, соціальної та правової держави, її сталого економічного розвитку</p> <p>Створення сприятливих зовнішньополітичних умов для розвитку української нації, її економічного потенціалу, історичної свідомості, національної гідності українців, а також етнічної, культурної, мовної, релігійної самобутності громадян України усіх національностей;</p> <p>Утвердження провідного місця України у системі міжнародних відносин, зміцнення міжнародного авторитету держави</p> <p>Сприяння міжнародному миру і безпеці у світі, участь у всеосяжному політичному діалозі для підвищення взаємної довіри держав, подолання традиційних і нових загроз безпеці;</p> <p>Поглиблення співпраці з Організацією Північноатлантичного договору з метою набуття членства у цій організації</p> <p>Підтримка зміцнення ролі міжнародного права у міжнародних відносинах, забезпечення дотримання та виконання чинних, вироблення нових принципів і норм міжнародного права</p> <p>Запобігання конфліктам у регіонах, що межують з Україною, та врегулювання наявних конфліктів</p> <p>Забезпечення захисту прав та інтересів громадян і юридичних осіб України за</p>

	Продовження додатку В
	<p>кордоном</p> <p>Створення сприятливих умов для задоволення національно-культурних і мовних потреб українців, які проживають за межами України, підтримання з ними сталих зв'язків</p> <p>Забезпечення інтеграції України в європейський політичний, економічний, правовий простір з метою набуття членства в Європейському Союзі;</p> <p>Підтримка розвитку торговельно-економічного, науково-технічного та інвестиційного співробітництва України з іноземними державами на засадах взаємної вигоди</p> <p>Забезпечення з метою повноцінного економічного розвитку, підвищення добробуту народу інтеграції економіки України у світову економічну систему</p> <p>Розширення міжнародного співробітництва з метою залучення іноземних інвестицій, новітніх технологій та управлінського досвіду в національну економіку в інтересах її реформування, модернізації та інноваційного розвитку</p> <p>Підтримка інтеграції України у світовий інформаційний простір</p>

Джерело: сформовано автором на основі [126; 168].

Додаток Д

Динаміка розвитку зовнішньої торгівлі товарами України та окремих країн Європейського Союзу за 2016-2017 роки (млн. дол. США)

Країна	2016 рік			2017 рік		
	Експорт	Імпорт	Сальдо	Експорт	Імпорт	Сальдо
Усього по країнах ЄС	17 003	21 070	- 4 067	13 015	15 330	- 2 315
у тому числі						
Австрія	530,9	606,3	-75,4	347,2	369,6	-22,4
Бельгія	425,2	553,4	-128,2	296,8	366,8	-70,0
Болгарія	550,6	238,4	312,2	419,5	253,1	166,4
Велика Британія	589,2	692,0	-102,8	367,9	570,1	-202,2
Греція	201,2	308,5	-107,3	153,8	238,6	-84,8
Данія	125,8	234,9	-109,1	144,7	147,6	-2,9
Естонія	82,3	77,3	5,0	66,2	77,5	-11,3
Ірландія	69,5	134,0	-64,5	59,2	75,4	-16,2
Іспанія	1166,6	607,6	559,0	1043,6	440,8	602,8
Італія	2468,3	1508,0	959,3	1979,8	976,3	1003,5
Кіпр	283,7	50,3	233,4	61,5	16,9	44,6
Латвія	226,2	89,7	136,5	150,3	87,1	63,2
Литва	362,1	1032,2	-670,1	236,3	552,6	-316,3
Люксембург	16,2	30,3	-14,1	5,9	57,7	-51,8
Мальта	1,6	10,9	-9,3	12,2	16,4	-4,2
Нідерланди	1106,1	763,9	342,2	905,7	452,6	453,1
Німеччина	1590,6	5361,5	-3770,1	1328,7	3975,6	-2646,9
Польща	2644,7	3070,8	-426,1	1977,3	2324,0	-346,7
Португалія	310,3	60,5	249,8	320,5	45,2	275,3
Румунія	584,1	847,7	-263,6	570,0	318,2	251,8
Словаччина	670,2	426,9	243,3	468,5	346,3	122,2
Словенія	16,0	203,6	-187,6	16,3	128,9	-112,6
Угорщина	1509,9	1464,0	459,1	909,7	1608,5	-698,8
Фінляндія	62,2	319,2	-257,0	48,0	223,0	-175,0
Франція	532,7	1269,2	-736,5	498,0	892,8	-394,8
Хорватія	39,2	47,9	-8,7	26,1	15,2	10,9
Чехія	772,5	687,9	84,6	541,0	479,7	61,3
Швеція	65,1	371,4	-306,3	60,6	273,5	-212,9

Джерело: сформовано автором на основі [39; 128].

Додаток Е

Можливості та загрози для окремих галузей економіки України від гармонізації системи технічного регулювання до вимог із законодавством ЄС

Галузь економіки	Можливості	Загрози
1	2	3
Сільське господарство	<ul style="list-style-type: none"> • Середньозважене ввізне мито ЄС скоротиться з 23,8% до 0,3% одразу після набуття чинності • Запровадження тарифних квот з нульовою ставкою в межах квоти для експорту в ЄС продукції тваринництва, зернових культур • Скасування експортних субсидій на с/г товари ЄС, що призначені для продажу в Україні • Скасування експортного мита • Гармонізація стандартів з ЄС • Встановлення механізму визнання еквівалентності СФЗ • Ширші можливості для обміну досвідом та технологіями 	<ul style="list-style-type: none"> • Зростання конкуренції на внутрішньому ринку за рахунок зниження середньозваженого ввізного мита на с/г продукцію з 4,2% в середньому до 0,9% протягом 10 років • Витрати на перехід / дотримання стандартів ЄС
Харчова промисловість	<p>Скорочення ввізного мита ЄС одразу після набуття чинності: середня ставка знизиться з 23,2% до 0,7%, середньозважена ставка – з 5,3% до 0,5%</p> <ul style="list-style-type: none"> • Запровадження тарифних квот з нульовою ставкою в межах квоти для експорту в ЄС окремих видів харчових товарів • Гармонізація стандартів з ЄС • Встановлення механізму визнання еквівалентності СФЗ • Можливість компенсації зростання цін на сировину внаслідок скасування вивізних мит за рахунок застосування додаткового збору 	<ul style="list-style-type: none"> • Зростання конкуренції на внутрішньому ринку за рахунок зниження середньозваженого ввізного мита на харчову продукцію з 10,3% до 3,6% протягом 10 років • Витрати на перехід / дотримання стандартів • Виробництво соняшникової олії: зростання цін на сировину внаслідок скасування експортних мит • Зміна назв внаслідок реалізації зобов'язань щодо дотримання географічних зазначень
Легка промисловість	<p>Встановлення нульових ввізних мит в ЄС протягом 1-2 років після набуття чинності Угодою. Поточна середньозважена ставка – 11,2% для текстильних виробів та одягу, 5,9% для шкіри і виробів з неї</p> <ul style="list-style-type: none"> • Можливість компенсувати зростання цін на сировину внаслідок скасування експортних мит за рахунок застосування додаткового збору 	<ul style="list-style-type: none"> • Зростання конкуренції на внутрішньому ринку за рахунок зниження середньозваженого ввізного мита на текстильну продукцію та одяг з 5,1% до 0,0%, на вироби зі шкіри з 7,3% до 0,0% протягом 3 років • Виробництво виробів зі шкіри: зростання цін на сировину внаслідок скасування експортних мит

Продовження додатку Е		
Металургія	<p>Скасування ввізних мит в ЄС. Середня ставка знизиться з 2,1% до 0,0%, середньозважена ставка – з 0,5% до 0,0%</p> <ul style="list-style-type: none"> • Можливість компенсувати зростання цін на сировину внаслідок скасування експортних мит за рахунок застосування додаткового збору • Обмін інформацією та найкращими практиками щодо типових ситуацій, перспектив розвитку, питань сталого розвитку тощо 	<ul style="list-style-type: none"> • Деяке зростання конкуренції на внутрішньому ринку за рахунок зниження ввізного мита з 2,1% в середньому до нуля • Зростання цін на сировину внаслідок скасування експортних мит
Хімічна промисловість	<p>Скасування ввізних мит в ЄС. Середня ставка ввізного мита скорочується з 4,2% до 0,0% за 1-5 років, середньозважена – з 3,7% до 0,0%</p> <ul style="list-style-type: none"> • Гармонізація системи технічного регулювання з відповідними нормами і правилами ЄС 	<ul style="list-style-type: none"> • Деяке зростання конкуренції на внутрішньому ринку за рахунок зниження середньозваженого ввізного мита з 1,8% до 0,0% • Витрати, пов'язані дотриманням вимог технічного регулювання
Машинобудування	<p>Скасування ввізних мит в ЄС за 1-6 років. Середньозважена ставка ввізного мита на електричне устаткування скорочується з 3,5% до нуля, на автотранспортні засоби – з 1,9% до нуля.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Гармонізація системи технічного регулювання з відповідними нормами і правилами ЄС • Можливість укладення Угод про оцінку відповідності і прийнятності промислових товарів (АСАА) • Захисні заходи для легкових автомобілів тривалістю до 15 років 	<ul style="list-style-type: none"> • Зростання конкуренції на внутрішньому ринку за рахунок зниження середньозваженого ввізного мита з 2,3% в середньому до 0,0% на електричне устаткування, з 8,0% до 0,0% на автотранспортні засоби тощо • Витрати, пов'язані дотриманням вимог технічного регулювання • Поступове зникнення ринку продукції, яка не відповідає стандартам ЄС у секторах, де технічне регулювання гармонізоване з нормами ЄС
Енергетика	<p>Скасування крос-субсидування на ринку газу та електроенергії та запровадження ринкових принципів ціноутворення для промислових споживачів, що може призвести до зниження цін</p> <ul style="list-style-type: none"> • Підвищення інвестиційної привабливості сектору • Підвищення безпеки постачання за рахунок чіткого механізму вирішення конфліктних ситуацій 	<ul style="list-style-type: none"> • Реформування сектору, наприклад, розподілення вертикально-інтегрованих монополій на ринках газу та електроенергії, забезпечення свободи транзиту і доступу третіх сторін до енергетичної інфраструктури • Створення конкурентного середовища та поява нових гравців

Ринок фінансових послуг	<p>Підвищення надійності фінансової системи завдяки створенню ефективнішої системи державного пруденційного нагляду на основі міжнародних стандартів та більш прозорої дозвільної системи</p> <ul style="list-style-type: none"> • Можливості для розвитку нових видів фінансових послуг • Можливості для залучення інвестицій • Гарантії вільного доступу до платіжних і клірингових систем та до каналів фінансування і рефінансування 	<ul style="list-style-type: none"> • Посилення конкуренції • Системні ризики, притаманні сучасним фінансовим системам
-------------------------	---	---

Джерело: сформовано автором на основі [128; 242].

Додаток Ж

Перелік реалізованих заходів, здійснених Україною для гармонізації системи технічного регулювання за вимогами ЄС

1. Прийнято Закон України «Про технічні регламенти та оцінку відповідності» [195].

2. З метою створення умов для переходу від обов'язкової сертифікації до оцінки відповідності вимогам технічних регламентів з Переліку продукції, що підлягає обов'язковій сертифікації в Україні, вилучено продукцію, на яку розповсюджується їх дія, а також виключаються продукти з низьким ступенем ризику та окремі види послуг.

3. Скасовано обов'язкову сертифікацію 19 видів продукції.

4. Скорочено більш ніж на 70% (порівняно з 2009 роком) перелік продукції, що підлягає обов'язковій сертифікації в Україні.

5. Із 27 актів європейського секторального законодавства, визначених Додатком III до Угоди, в Україні прийнято 24 технічних регламенти, з яких 21 технічний регламент є обов'язковими до застосування. Залишилося розробити документи ще 3 у секторах (щодо вибухових речовин цивільного призначення; пакування та відходів пакування; високошвидкісних залізниць).

6. З метою максимального наближення прийнятих технічних регламентів до відповідних європейських директив здійснюється перегляд технічних регламентів. Наразі 8 технічних регламентів максимально приведені у відповідність з актами законодавства ЄС.

7. Загалом в Україні прийнято 45 технічних регламентів, 43 з них розроблені на основі актів законодавства ЄС, у тому числі директив Нового та Глобального підходу. 34 технічних регламенти вже є обов'язковими до застосування.

8. За 2015 рік призначено 25 органів з оцінки відповідності продукції вимогам технічних регламентів.

9. Відповідно до статті 28 Закону України «Про технічні регламенти та процедури оцінки відповідності» органи з оцінки відповідності повинні бути акредитовані національним органом України з акредитації, що є обов'язковою умовою їх призначення.

10. Затверджена Стратегія розвитку системи технічного регулювання на період до 2020 року та план заходів щодо реалізації Стратегії [193].

11. Визначено сфери діяльності, в яких центральні органи виконавчої влади здійснюють функції технічного регулювання [159].

12. Одинадцять міністерств та п'ять відомств закріплено відповідальними за розроблення технічних регламентів у визначених сферах.

13. З метою визначення характеристик промислової продукції або пов'язаних з ними процесів з метою виробництва, які б відповідали нормам ЄС, схвалено:

- Технічний регламент з електромагнітної сумісності обладнання [173];
- Технічний регламент щодо неавтоматичних зважувальних приладів [173];
- Технічний регламент енергетичного маркування побутових посудомийних машин [172];
- Технічний регламент щодо деяких товарів, які фасують за масою та об'ємом у готову упаковку [175];
- Технічний регламент низьковольтного електричного обладнання [174];
- Технічний регламент щодо пляшок, які використовуються як мірні ємності [177];
- зміни до пункту 2 Технічного регламенту щодо вимог до автомобільних бензинів, дизельного, суднових та котельних палив [161];
- Технічний регламент щодо енергетичного маркування електричних ламп та світильників [171];
- зміни до пункту 16 Технічного регламенту радіоблагоднання і

телекомунікаційного кінцевого (термінального) обладнання [160];

- зміни до Технічного регламенту щодо вимог до автомобільних бензинів, дизельного, суднових та котельних палив [162].

14. Розроблено та найближчим часом буде схвалено Урядом Технічний регламент енергетичного маркування телевізорів та Технічний регламент енергетичного маркування побутових барабанних сушильних машин.

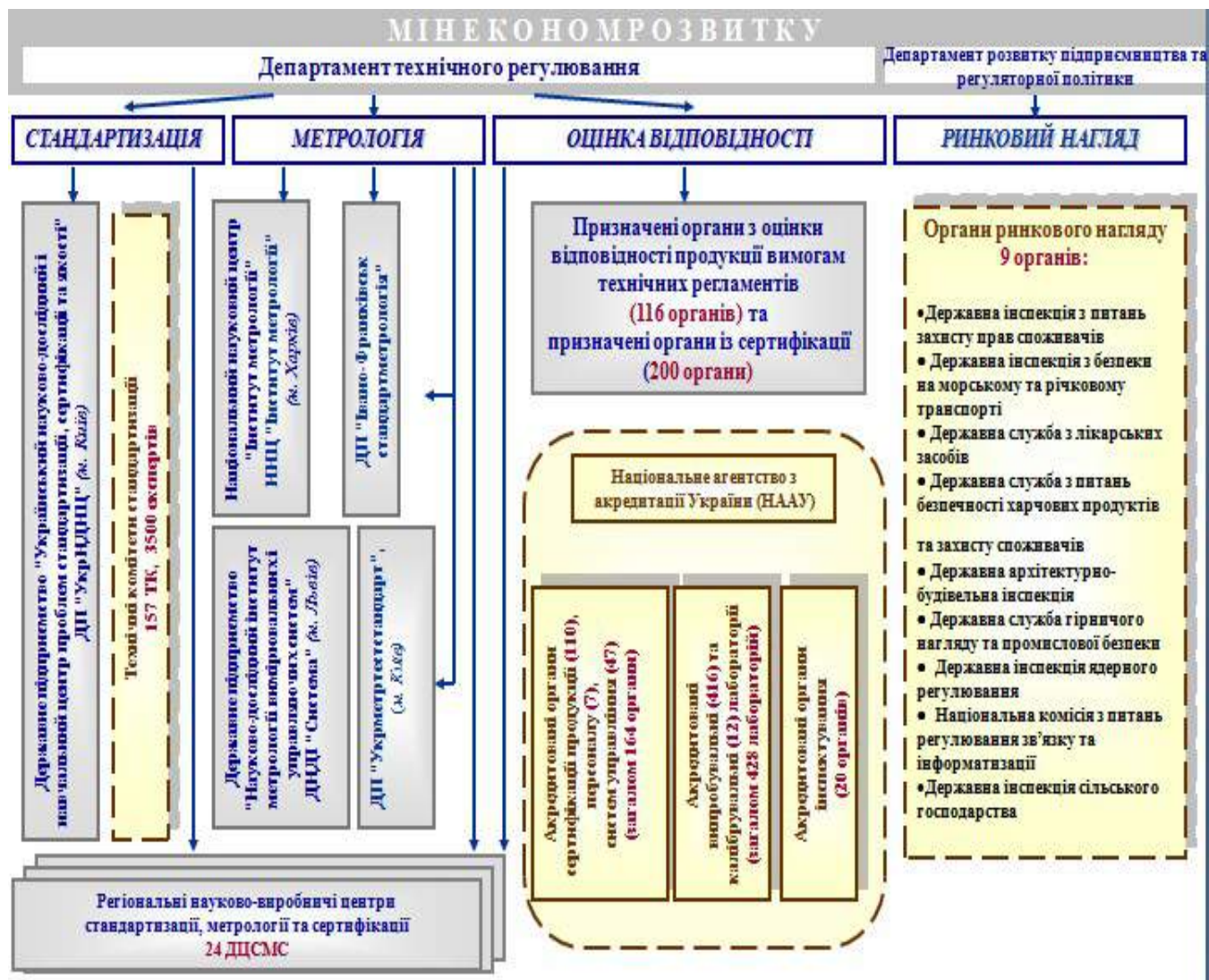
15. Українською стороною залучено експертну та фінансову допомогу в рамках реалізації завдань із гармонізації системи технічного регулювання [70]:

- проекту «Додаткові заходи до Програми підтримки секторальної політики «Сприяння взаємній торгівлі шляхом усунення технічних бар'єрів у торгівлі між Україною та Європейським Союзом» (ЄС), фінансування – 6,6 млн. євро на період 18.05.2011–17.10.2015;

- «Інституційне співробітництво між Департаментом співробітництва з СОТ та з питань торговельного захисту Міністерства економічного розвитку і торгівлі України і Національною радою торгівлі Швеції» (Швеція), фінансування – понад 9,5 млн. шведських крон на період 01.01.2015 – 31.12.2015.

Додаток 3

Система органів технічного регулювання України

Джерело: [94].

Додаток И

Форма електронної анкети

для опитування керівників підприємств Тернопільської області

Звернення до керівника підприємства з метою запрошення взяти участь в опитуванні, що використовуються для генералізованого розсилання

Шановний керівник підприємства!

Просимо Вас взяти участь у опитуванні.

Основною метою дослідження є виявлення проблем та можливостей виходу місцевих виробників на національний і зарубіжні ринки, збільшення обсягів діяльності, зміцнення ринкових позицій, вдосконалення маркетингової, зокрема комунікаційної діяльності, зміцнення ринкових позицій.

Основним завданням є пропозиція місцевим виробникам комплексну підтримку для їх подальшого розвитку та розгортання масштабів діяльності на закордонних, зокрема європейських ринках.

У цьому контексті створюється робоча група за участі представників Тернопільської міської ради та експертів із питань розвитку бізнесу, здатних надати інформаційну й консалтингову підтримку, управлінський супровід, забезпечити пошук необхідних фахівців, розробки спільних та індивідуальних проектів, українських та зарубіжних партнерів тощо.

Робоча група представлятиме собою у першій фазі свого існування дискусійний майданчик для виявлення потреб, очікувань, планів представників місцевого бізнесу у напрямі виведення їхнього бізнесу на зарубіжні ринки. У подальшому діяльність робочої групи може перетворитись на проектну групу або інший елемент інфраструктури підтримки місцевих товаровиробників та провайдерів послуг. Його завдання полягатиме у наданні широкого спектру робіт, виконанні низки послуг, що дозволять місцевим суб'єктам ринкових відносин реалізувати свої цілі на українському та закордонному ринку.

Преамбула

За сприяння Тернопільської міської ради та групи експертів створено робочу групу із питань розвитку бізнесу. Головним призначенням групи є: (1) надання інформаційної, юридичної та консалтингової підтримки, управлінського супроводу; (2) забезпечення необхідними фахівцями для посилення позицій місцевих підприємств при роботі на національному ринку та виході на зарубіжні ринки; (3) розробка спільних та індивідуальних проектів, українських та зарубіжних партнерів тощо.

Ваша допомога при заповненні цієї анкети є дуже важливою! Зауважимо, що всі питання цієї анкети є обов'язковими для заповнення.

Питання анкети:

1. Просимо зазначити масштаб вашої діяльності
 - Працюємо в межах міста Тернополя
 - Працюємо в межах Тернопільської області
 - Працюємо в межах Західного регіону України
 - Працюємо на закордонних ринках.

Продовження додатку И

2. Як би ви оцінили відомість своєї компанії на ринках, де представлена продукція/ послуги вашого підприємства

- Майже невідомі
- Більше невідомі, ніж відомі
- Більше відомі, ніж невідомі
- Відомі
- Дуже відомі

3. Які комунікаційні інструменти ви використовуєте для підвищення обізнаності споживачів на обраних ринках

- Реклама
- Персональний продаж
- Стимулювання збуту (бонуси, знижки, подарунки)
- Події (свята, акції, розіграші)
- Спонсорство
- Зв'язки із громадськістю
- Виставки / ярмарки
- Інтернет-інструменти
- Інше
- Нічого з цього списку

4. Просимо зазначити, які Інтернет-інструменти ви використовуєте для посилення своєї роботи на обраних ринках

- Сайт
- Блог
- Інтернет-магазин
- Інтернет-реклама
- Соціальні мережі
- Інтернет-портали оголошень
- Нічого з цього списку
- Інше

5. З якими питаннями / проблемами вам доводиться зустрічатись при здійсненні виробничої діяльності в межах вашого ринку?

- Слабкий попит на продукцію підприємства в межах обраних ринків
- Відсутність потрібного персоналу для організації ефективних операцій
- Необізнаність із особливостями ведення справ в межах обраних іноземних ринків
- Відсутність державної підтримки при виході на зарубіжні ринки
- Неможливість належного фінансування обсягів виробництва для зарубіжних ринків
- Необхідність проходження сертифікації продукції для здійснення експорту
- Необхідність підвищення якості продукції до вимог конкретного ринку
- Відсутність партнерів на зарубіжних ринках для розширення бізнесу
- Інше

Продовження додатку И

6. Чи маєте намір розвивати свою діяльність (нові напрями) на зарубіжних ринках?

- Категорично «ні»
- Швидше «ні», ніж «так»
- 50% на 50%
- Швидше «так», ніж «ні»
- Тверде «так»

7. Чи має ваше підприємство досвід зовнішньої економічної діяльності?

- Так
- Ні

8. Якщо відповідь на попереднє запитання «так», то як би ви охарактеризували такий досвід зовнішньоекономічної діяльності?

- Незадовільний
- Задовільний
- Добрий
- Відмінний

9. Якщо відповідь на запитання № 7 – «ні», то чи хотіли б ви налагодити зовнішню економічну діяльність у роботі свого підприємства?

- Так
- Ні
- Складно сказати

10. Чи маєте намір збільшувати свою присутність на зарубіжних ринках?

- Так
- Ні
- Складно сказати

11. Якщо Ви маєте збільшувати свою присутність на зарубіжних ринках, то просимо зазначити ці країни

12. Що вам потрібно для того, щоб посилити свої позиції на національному та зарубіжному ринках? (можна відзначити кілька запропонованих варіантів)

- Адаптувати асортимент під потреби клієнтів
- Вивчити ринок потенційної присутності
- Створити відповідні служби /департаменти в межах організаційної структури підприємства
- Отримати інформаційну підтримку щодо сертифікації продукції та її відповідності стандартам, технічним регламентам, прийнятих на ринку ЄС
- Отримати консультаційний супровід щодо виведення продукції на зарубіжні ринки

- Знайти партнерів для роботи
- Отримати консультації стосовно особливостей роботи на зарубіжних ринках
- Отримати підтримку з боку держави для експортерів
- Інше
- Нічого з цього списку

13. Чи обізнані Ви із можливостями та специфікою роботи на європейських ринках?

- Так, цілком
- Так, деякою мірою
- Невпевнений, що знаю усе достеменно
- Ні, не зовсім
- Ні, навіть не уявляю, що робити

14. Перешкоди якого характеру потрібно подолати Вашому бізнесу, щоб вийти на європейські ринки?

15. Якої допомоги ви потребуєте для організації конкурентоспроможної діяльності на європейському ринку?

16. Чи було б вам цікаво взяти участь у робочій групі із питань допомоги українським виробникам збільшити свою присутність на національному та зарубіжному ринках?

- Так
- Ні
- Складно сказати

17. Які питання, пов'язані із зазначеною тематикою, вас цікавлять?

Дякуємо за ваші відповіді!

Розробник анкети: Олександр Пижик

Додаток К

Перелік підприємств Тернопільської області, що були взяті автором для генералізованого дослідження

№ з/п	Назва підприємства	Місце розташування	Види економічної діяльності	Основні види продукції, що виробляється
1	2	3	4	5
1	ТОВ «Агата сталь конструкція»	м. Тернопіль, вул. Промислова, 28	Оброблення деревини та виробництво виробів з деревини, крім меблів, Металургійне виробництво та виробництво готових металевих виробів	Двері металеві однопільні, двопільні / Фурнітура для металевих дверей / Будівельні металеві вироби / Металоконструкції будь-яких форм та розмірів
2	Корпорація «Агропродсервіс»	Тернопільська область, Тернопільський район, с. Настасів	Рослинництво, тваринництво, птахівництво, надання послуг	Вирощування озимої пшениці, ячменю, сої, рапсу, кукурудзи, соняшнику, цукрового буряку. Розведення свиней, ВРХ, птахів, послуги із збирання врожаю, виробництво паливних пеллет
3	ТОВ «Альфа-газпромкомплект»	м. Тернопіль, вул. Подільська, 40	Будівництво та архітектура, виробництво будматеріалів, газового, сантехнічного обладнання, лічильників	Вузли обліку газу, газорегуляторні пункти контейнерного, будинкового, шафового типу, каталізатори палива, клапани, фільтри для газових установок, крани запірні кульові
4	ТОВ «СЕ Борднетце-Україна»	Тернопільська обл, Тернопільський р-н, с. Байківці, вул. 15 квітня, 7	кабельно-провідникова продукції для концерну "Фольксваген".	Кабельно-провідникова продукція для автомобілів / Кабельні мережі для автомобілів / Узлів та деталі для автомобілів / Приладдя для автомобілів
5	Компанія «БудСервіс»	м. Тернопіль Бродівська 48	Вікна, двері дерев'яні, Двері входні	Вхідні протиударні, вікна, двері, євровікна з натурального дерева
6	ТОВ «ОСП Корпорація «Ватра»	м. Тернопіль, вул. Микулинецька, 46	Світлотехнічне обладнання	Світильники і прожектори для адміністративних та інфраструктурних об'єктів
7	ТОВ «Ватра-Техсвітло»	м. Тернопіль, вул. Микули- нецька, 46	Світлотехнічне обладнання	Виробництво електричних ламп та освітлювального устаткування
8				
9	Вінітекс			
10	ВКФ Риф			
11	Вудвей			

12	Галичина-Ласунка			
13	Галія			
14	Голденвуд			
15	Видавництво «Джура» Тернопіль	Тернопіль, вул. Поліська, 5	Виготовлення бланкової, картонно-паперової та книжкової продукції, торгівля канцтоварами. Друк книг на замовлення. Розповсюдження друкованої продукції	<ul style="list-style-type: none"> • навчально-методична література; • художньо-публіцистична література; • дитяча література;
16	ТОВ «Екор» ТЗ Тернопіль	м. Тернопіль, вул. Лук'яновича, 3а	Переробка зернових Заготівля сільськогосподарської продукції Виробництво та продаж гречаних круп	Виготовлення високоякісно гречаної крупи, каш
17	Електросвіт			
18	Завод безалкогольних напоїв			
19	Ірена-К			
20	Креаторбуд			
21	Ліском			
22	Ліхтер-Бетон			
23	Люізо			
24	Мак Тернопіль			
25	Мода текс			
26	Молокія			
27	Мрія Центр			
28	Опілля			
29	Оріон			
30	ПМП Рост			
31	Пп метал			
32	Пп саюз			
33	Рейв Техно			
34	Сатва і К			
35	Союз			
36	СтереoАрт			
37	Тек стерно			
38	Тера			
39	ТервікноПласт			
40	Терком			
41	Теркурій			
42	Тернопільбуд			
43	Тернопіль-готель			
44	Тернопільська меблева фабрика			
45	Тернопільхлібпром			

46	ТОВ «Тероллінг Техно»	Тернопіль, Текстильна вул., 28	Будівельні матеріали та інструменти	Виробництво металпрофілів: металеві оцинковані профілі, прогони, гнутий профіль
47	Техінмаш			
48	Фабрика меблів Нова			
49	Шатекс Тер			
50	Шредер			

Джерело: складено автором на основі вивчення відкритих джерел.

Додаток Л

Окремі результати авторського дослідження готовності підприємств Тернопільської області щодо виходу на зарубіжні ринки

Перше питання анкети стосувалось оцінювання масштабів роботи підприємств. В процесі генералізованого дослідження виявлено, що у поточному періоді 2016 року доволі невелика кількість підприємств здійснює свою діяльність на зарубіжних ринках, про що свідчать дані рис. Л 1.

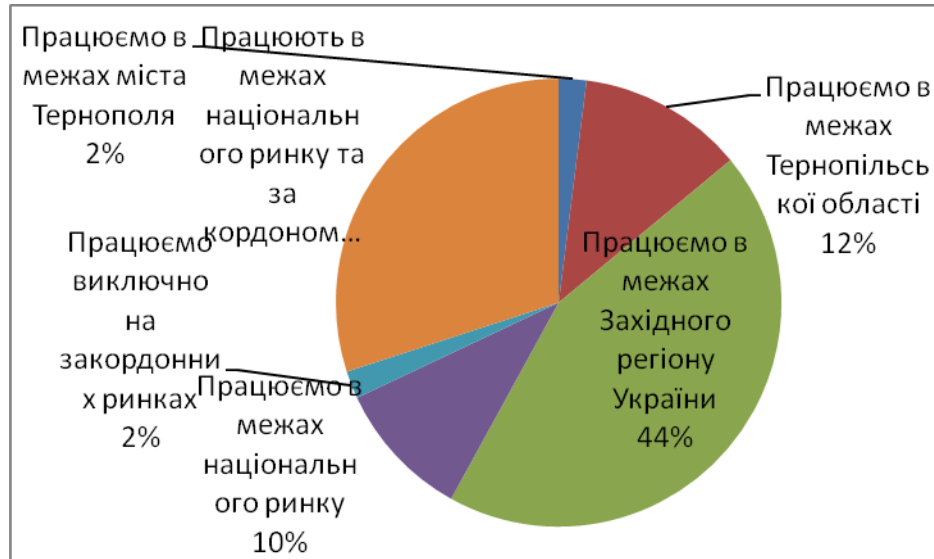

Рис. Л 1. Розподіл досліджуваних підприємств Тернопільської області за напрямком масштабами діяльності у 2016 році

Джерело: власне дослідження автора.

Отже, з рис. Л 1 видно, що серед групи респондентів виділяється одне підприємство (2% вибірки), яке здійснює свою діяльність виключно на закордонних ринках – ТОВ «Модатекс», компанія турецького походження, яка на початку 2016 року викупила швейну фабрику у Тернополі. Власники цього підприємства планують виробництво виключно під потреби споживачів на іноземних ринках.

Присутнє 1 підприємство (2% вибірки), що орієнтовано тільки на ринок м. Тернополя – ПАТ «Тернопіль-готель». На нашу думку, керівництво не зовсім вірно оцінили масштаб своєї діяльності, оскільки розміщує на своїй базі гостей як зі всієї України, так і з-за кордону.

Невелика кількість підприємств – тільки 5 з них або 10% вибірки - працюють в національному масштабі. Серед них ПП Союз, ПП Метал, ПАТ «Опілля», ПАТ «Молокія», ТОВ «Агатасталь конструкція».

Зауважимо, що на локальному ринку функціонують підприємства, що орієнтовані виключно на Тернопільську область. Питома вага цієї групи - 12% і серед них наведемо 6 підприємств – «Завод безалкогольних напоїв № 1», «Джура», ТерновікноПласт, ВКФ «Риф», «Стереарт», ТОВ «Ватра-Техсвітло».

Третина досліджуваних підприємств (30% вибірки) намагаються працювати не тільки в межах національного ринку, але й здійснювати зовнішньоекономічну діяльність. Таких підприємств в межах генералізованої вибірки 15, зокрема це: ТОВ «ОСП Корпорація «Ватра», ПАТ «ТРЗ «Оріон», швейна фабрика «Галія», ТОВ «Шредер», виробниче об'єднання «Текстерно», ПАТ «Вінітекс», фабрика меблів «Нова», Тернопільська меблева фабрика, ПАТ «Техінмаш», Будсервіс, фірма «Ірена-К», ТОВ «Сатва», ТОВ «СЕ Борднетце-Україна», ТОВ «Голденвуд», аграрний холдинг «Мрія Центр».

І найбільшу групу підприємств вибірки - 44% склали підприємства, які оперують в масштабі Західного регіону України. Таких підприємств опитано 22, і серед них: корпорація «Агропродсервіс», ТОВ «Альфа-газпромкомплект», об'єднання «Тернопільхлібпром», Галина-Ласунка, «Вікнаррьофф», Тернопільбуд, Галія, ПП «Саюз», фабрика «Тера», Вудвей,

ТОВ «Екор ТЗ Тернопіль», ТОВ «Електросвіт», будівельна компанія «Креаторбуд», Ліском, Ліхтер-Бетон, Мак Тернопіль, ПМП Рост, Люїзо, Теркурій, Терком, об'єднання «Тернопільхлібпром», ТОВ «Тероллінг Техно», «ШартексТер».

Виходячи з наведеного вище аналізу, можна зробити висновок, що в Тернопільській області представлена дуже невелика кількість підприємств, здатних працювати в національних масштабах. Також, враховуючи сформовані традиції локальних підприємств тяжіти до співпраці із європейськими партнерами, то доволі мало підприємств здійснюють зовнішньоекономічну діяльність.

Друге питання опитування стосувалось того, як керівники оцінюють ступінь відомості очолюваних ними підприємств в межах обраних ринків. Відомість компаній напряму пов'язана із силою їхніх брендів, що забезпечує їм стійку конкурентну перевагу. В цілому керівники більшості з опитаних підприємств доволі неоднозначно оцінюють власну відомість на обраних ринках (рис. Л 2).

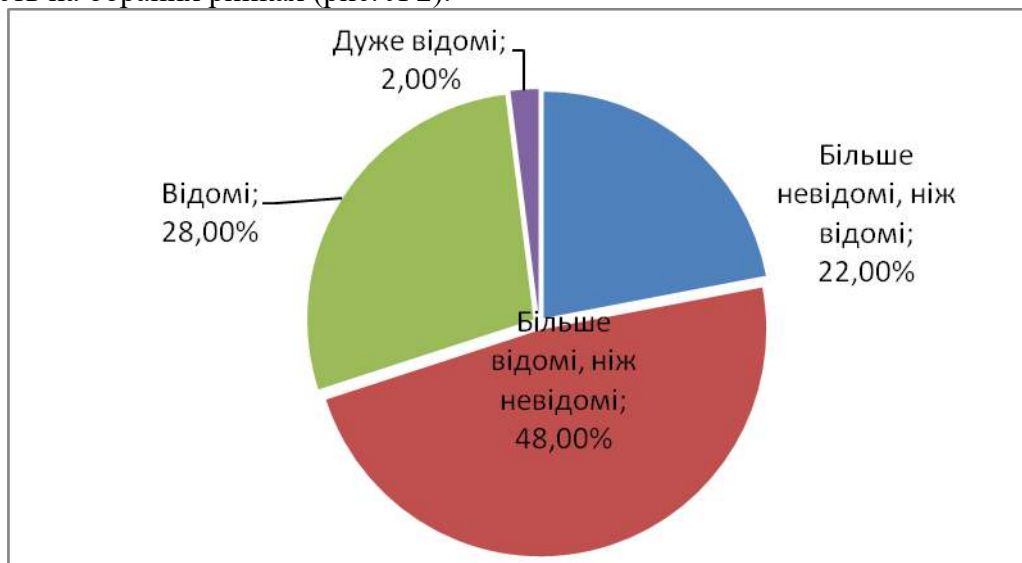

Рис. Л 2. Розподіл досліджуваних підприємств Тернопільської області за рівнем їх відомості в межах ринків, на яких представлена їх продукція (послуги)

Джерело: власне дослідження автора.

Так, дані рис. Л 2 демонструють, що підприємства Тернопільської області залишаються здебільше невідомими та маловідомими в межах обраних ними ринків. За результатами опитування вони більше невідомі на ринку, ніж відомі (22% вибірки або 11 респондентів). Серед цих підприємств відзначимо ТОВ «Ватра-Техносвітло», Люїзо, ПП «Союз», ТОВ «Тероллінг Техно», Терком, Шартекс Тер, Тернвікнопласт, фірму «Ірена-К», ПАТ «Техінмаш», Ліском, «Завод безалкогольних напоїв №1».

Також присутній значний ступінь невпевненості у відповідях респондентів. Виділяється доволі значна їх група – 24 підприємства або 48% вибірки, які вважають, що вони більше відомі, ніж невідомі. До таких підприємств віднесемо ТОВ «Голденвуд», ТОВ «Електросвіт», Стереарт, ПМП Рост, ВКФ «РИФ», Ліхтер-Бетон, видавництво «Джура», компанію «БудСервіс», ТОВ «Мак Тернопіль», ТОВ «Екор ТЗ Тернопіль», Тернопільську меблеву фабрику, фабрику меблів «Нова», Вінітекс, Теркурій, Тера, «Агата сталь конструкція», ПП «Саюз», швейну фабрику «Галія», фірму «Модатекс», будівельну компанію «Креаторбуд», Вікарьюфф, Галичина-Ласунка, ВО «Тернопільхлібпром», ТОВ «Альфа-газпромкомплект».

Відомими в межах обраних ринків вважають себе тільки 14 підприємств або 28% вибірки. Передусім це: агрохолдинг «Мрія-Центр», ТОВ «СЕ Борднетце-Україна», Корпорація «Агропродсервіс», Рейв Техно, Вудвей, ТОВ «Сатва», Текстерно, ПАТ «Тернопіль-готель», ПП «Метал», ПАТ «Опілля», Тернопільбуд, ПАТ «ТРЗ «Оріон», ТОВ «ОСП Корпорація «Ватра», ПАТ «Молокія». Дуже відомими на обраному ринку – міжнародному – вважає себе ТОВ «Шредер». Останній приклад є доволі показовим, адже це

українсько-бельгійське підприємство вже давно оперує на ринку України. Воно доволі впевнено почувається на національному ринку та за кордоном, адже використовує напрацьовані комунікаційні технології, що прийняті всередині групи «Шредер» на багатьох іноземних ринках.

Загалом зазначимо, що недостатня відомість взятих до уваги компаній в межах обраних ними ринків служить тривожним сигналом, адже вони залишаються слабо захищеними у конкурентній боротьбі. Також це свідчить про недостатність коштів, інвестованих у просування в межах обраних ринків, що не може не позначитись на результатах їхньої діяльності. Це питання є дуже актуальним, адже на ринках країн ЄС представлені як всесвітньо відомі компанії, так і фірми середнього й малого розміру, проте із сильними брендами. Останнє дозволяє їм гарантувати цільовим аудиторіям якість вироблених продуктів та бути більш зрозумілими для своїх покупців. Тому українським підприємствам незалежно від розміру, форми власності, напрямів діяльності вкрай важливо усвідомити необхідність інвестицій у розвиток і посилення власних брендів для підвищення обізнаності у споживачів як на національному, так і зарубіжних ринках.

Більше шансів на європейських ринках мають ті підприємства які або мають досвід ведення справ на закордонних ринках, або у таких, які мають значний потенціал роботи для розвитку в межах обраних ринків. Тому доволі показовим є відповіді на запитання «З якими питаннями або проблемами вам доводиться зустрічатись при здійсненні виробничої діяльності в межах вашого ринку?». На рис. Ц 3 наведено рейтинг проблем, з якими доводиться зустрічатись низці опитаних підприємств як на ринку України, так і за кордоном.

Рис. Л 3. Рейтинг проблем при роботі на національному та закордонних ринках 50 підприємств Тернопільської області

Джерело: власне дослідження автора.

З рис. Л 3 видно, що майже п'ята частина респондентів найбільшою перешкодою (19,8%) вважають відсутність необхідного персоналу для організації ефективних операцій на зарубіжних ринках. Здебільшого, на більшості із досліджених підприємств відсутні повноцінні відділи зовнішньоекономічної діяльності. Проте для організації подібної

діяльності не завжди потрібно створювати відповідні структури з огляду на невеликий та середній розмір досліджених підприємств. Разом із тим, те, що керівники підприємств у своєму штаті не мають висококваліфікованих працівників для організації діяльності на зарубіжних ринках, свідчить більше про їх слабку готовність на них працювати. Другою за значимістю (15,1%) перешкодою для виходу на закордонні ринку виступає необхідність проходження сертифікації продукції для здійснення експорту. Цей процес в Україні є непростим з огляду на його тривалість, вартість та складність, необхідність не тільки підготування відповідної документації, а й здійснення певних якісних перетворень всередині виробничого процесу. Тому керівники підприємств не поспішають його впроваджувати, адже фактично не мають вільних коштів на його реалізацію. Це підтверджується і тим, що причина неможливості належного фінансування обсягів виробництва для зарубіжних ринків посіла третє позицію у рейтингу перешкод – 14,5%. Виробники з дослідженої вибірки також усвідомлюють, що повинні підвищувати якість своєї продукції до вимог конкретних ринків, передусім зарубіжних (11,6%). Крім того, вони відчують, що попит на їхню продукцію і/або послуги є слабким (11,6%). Тому його варто досліджувати та адаптувати до нього виробництво, в першу чергу, підвищуючи якість, надійність, безпеку продукції. Відсутність державної підтримки вважається перешкодою для діяльності в межах обраних ринків доволі невеликою групою респондентів – всього 10,5%. Загалом державну підтримку експортерів в Україні можна вважати слабо сформованою, і підприємства звикли своїми силами пробиватись на ринках, як національних, так і зарубіжних. З одного боку, це підвищує їхню витривалість, стійкість до постійно змінних умов ринкового середовища. Разом із тим, відсутність ясної і дієвої державної підтримки експортерів відсікають цілі регіони від додаткових джерел надходжень. Можна стверджувати, що зовнішньоекономічна діяльність поки що не стала основним пріоритетом роботи державних та локальних органів влади.

В свою чергу, необізнаність виробників Тернопільської області із специфікою роботи на іноземних ринках (9,9% респондентів) також можна вважати значною перешкодою для їхнього розвитку. Їх зупиняє не тільки це, але і відсутність партнерів для розвитку бізнесу як на внутрішньому, так і на зовнішніх ринках.

На нашу думку, за відсутності додаткових коштів у виробників на проведення досліджень стану середовища та попиту й очікувань потенційних покупців на зарубіжних ринках ці функції поряд із інформаційним супроводом цілком може і повинна взяти на себе держава в особі відповідних інституцій на різних рівнях.

Виходячи з того, що виробники Тернопільської області зустрічаються із низкою суттєвих перешкод у напрямі розвитку зовнішньоекономічної діяльності, то не викликає подиву, що доволі низька їх часта є готовою до цього виду роботи. На рис. Л 4 відображено стан їхньої готовності розвивати діяльність на зарубіжних ринках.

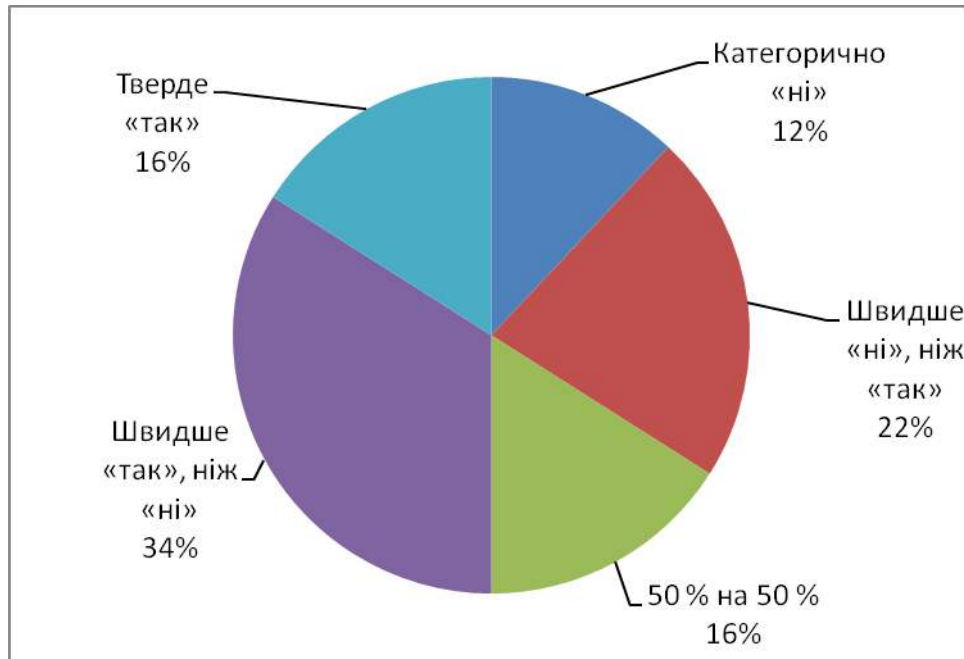

Рис. Л 4. Розподіл думок респондентів стосовно їх намірів розвивати діяльність на зарубіжних ринках

Джерело: власне дослідження автора.

Отже, з рис. Л 4 видно, що повністю готові до роботи на зарубіжних ринках тільки 16% або 8 представників вибірки. Передусім це компанії, які вже роками працюють не тільки на українському, а й на закордонних ринках і мають чималий досвід подолання різноманітних перешкод на шляху до своїх цілей. Серед них наведемо ТОВ «ОСП Корпорація «Ватра», ПАТ «ТРЗ «Оріон», Галичина-ласунка, ТОВ «Шредер», компанія «БудСервіс», корпорація «Агропродсервіс», ТОВ «СЕ Борднетце-Україна», агрохолдинг «Мрія Центр».

Доволі суттєвою виявилась група респондентів, які швидше готові, ніж не готові працювати за кордоном – 34% (17 підприємств). До них відносяться ПАТ «Молокія», ТОВ «Альфа-газпромкомплект», Модатекс, швейна фабрика «Галія», кондитерська фабрика «Тера», фабрика меблів «Нова», Тернопільська меблева фабрика, Ліском, ПАТ «Техінмаш», фірма «Ірена-К», ТОВ «Сатва», Рейв Техно, Терком, ПП «Союз», ТОВ «Електросвіт», ТОВ «Голденвуд», ТОВ «Ватра-Техносвіт».

Для зазначених підприємств на закордонних ринках відкриваються численні перспективи, беручи до уваги сприятливу кон'юнктуру на ринках різних країн ЄС. Вони за сприятливих обставин можуть достойно конкурувати, як за якістю виробленої продукції, так і за рівнем цін.

Загалом, думки виробників Тернопільської області стосовно намірів виходити на закордонні ринки розділились на половину. Одна половина з них мають намір працювати на зарубіжних ринках, проте інша частина або вагається, або відкидає ці можливості. Категорично проти виходу на зарубіжні ринки висловились 12% респондентів або 6 підприємств: ТОВ «Екор ТЗ Тернопіль», «Завод безалкогольних напоїв № 1», «ТерновікноПласт», ТОВ «Тероллінг Техно», Стереарт, видавництво «Джура». Окремо виділилась група респондентів (22%), які налаштовані швидше «проти», аніж «за» роботи на закордонних ринках. Прилічимо до цієї групи наступних 11 підприємств: «Вікнарьофф», ТОВ «Тернопільбуд», Креаторбуд, ПП «Метал», ПАТ «Тернопіль-готель», ТОВ «Мак Тернопіль», Ліхтер-Бетон, Вудвей, ВКФ «РИФ», «Шатекс Тер», ПМП «Рост».

Ще одна група респондентів виражає значний ступінь невпевненості стосовно виходу на зовнішні ринки – 16% або 8 представників Тернопільської області. Так, до групи «50% на 50%» відносяться наступні підприємства: ПАТ «Опілля», ПП «Саюз», «Агата сталь конструкція», ПАТ ВО «Текстерно», Теркурій, Вінітекс, Люїзо, ВО «Тернопільхлібпром».

Категорично проти виходу на зарубіжні ринки висловились керівники 6 підприємств

(12% вибірки): ТОВ «Екор ТЗ Тернопіль», «Завод безалкогольних напоїв», видавництво «Джура», «Терновікнопласт», ТОВ «Тероллінг Техно», «Стереарт».

Також присутня група 11 підприємств (22% вибірки), які швидше неготові, ніж готові виходити на зарубіжні ринки: «Вікнарьофф», «Тернопільбуд», «Креаторбуд», ПП «Метал», «Тернопіль-готель», «Мак Тернопіль», Ліхтер Бетон, Вудвей, ВКФ «Риф», «ШартексТер», ПП «Рост».

На нашу думку, важливо дізнатись про причини цього явища, що значна кількість підприємств вибірки – 50% або мають сумніви щодо виходу на закордонні ринки, або взагалі від цього відмовляються.

Доволі показовим є той факт, що значна питома вага респондентів мають досвід зовнішньоекономічної діяльності – 72% або 36 підприємств вибірки (рис. Л 5).

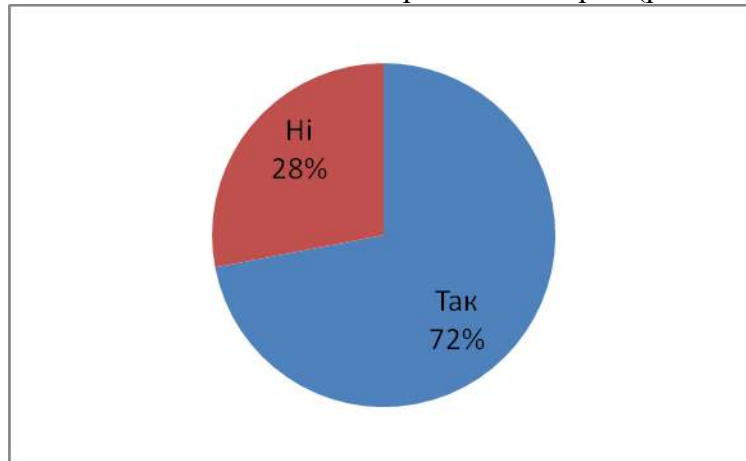

Рис. Л 5. Розподіл респондентів, підприємств Тернопільської області, за наявністю у них досвіду зовнішньоекономічної діяльності

Джерело: власне дослідження автора.

Відповідно, з рис. Л 5 видно, що частка досліджуваних підприємств Тернопільської області досвіду зовнішньоекономічної діяльності не мають – 28% або 14 з них. Серед них зазначимо: ПАТ «Тернопільхлібпром», Галичина-Ласунка, Вікнарьофф, Тернопільбуд, Креаторбуд, ПП Метал, Теркурій, ТОВ «Екор», «Завод безалкогольних напоїв», «Мак Тернопіль», Терновікнопласт, ТОВ «Тероллінг Техно», Люїзо, ТОВ «Ватра-Техносвітло».

На нашу думку, потрібно з'ясувати причини того, що така значна кількість підприємств (50% вибірки) не висловлюють готовності виходити на зарубіжні ринки. Саме із цим у запитання генералізованої анкети було включено питання, що передбачало оцінку наявного досвіду діяльності на зарубіжних ринках. На рис. Л 6 наведено розподіл відповідей респондентів щодо оцінки ними отриманого досвіду роботи на закордонних ринках.

Рис. Л 6. Розподіл оцінок респондентів стосовно характеру досвіду зовнішньоекономічної діяльності

Джерело: сформовано автором на основі власного дослідження.

З рис. Л 6 видно, що відмінний досвід ЗЕД має тільки одне підприємство – ТОВ «СЕ Борднетце-Україна», що виготовляє кабельну продукцію для корпорації «Фольксваген Груп». Підприємство, дійсно, здійснює таку внутрішню і зовнішню політику, яка може бути взірцевою не тільки для підприємств Тернопільської області, а й всієї України.

Добрий досвід ЗЕД має 15 підприємства або 30% вибірки. До цієї групи ми віднесемо: ТОВ «ТРЗ «Оріон», фірму «Модатекс», ТОВ «Шредер», ПАТ «Тернопіль-готель», Ліхтер-Бетон, ТОВ «Сатва», «Вудвей», ВК «Риф», «ШатексТер», «Рейв Техно», «Стереарт», ПАТ «Електросвіт», корпорацію «Агропродсервіс», «Голденвуд», агрохолдинг «Мрія Центр».

Про задовільний досвід ЗЕД зазначили 30% вибірки або 15 наступних досліджуваних підприємств: ПАТ «Молокія», ТОВ «Альфа-газпромкомплект», ТОВ «ОСП Корпорація «Ватра», «Галія», «Агата сталь конструкція», ВО «Текстерно», «Вінітекс», фабрика меблів «Нова», ПАТ «Техінмаш», видавництво «Джура», фірма «Ірена-К», ПМП «Рост», «Терком», ПП «Союз», Тернопільська меблева фабрика.

Негативного досвіду при здійсненні ЗЕД зазнали у різний час 22% вибірки або 11 підприємств: ВО «Тернопільхлібпром», Галичина-Ласунка, Вікнарьофф, ПАТ «Опілля», ПП «Метал», ПП «Саюз», кондитерська фабрика «Тера», «Теркурій», «Ліском», ТОВ «Будсервіс», Люїзо.

Не оцінювали свій досвід ЗЕД 16% представників вибірки або 8 підприємств, які не його мають.

Додаток М

Прогноз динаміки обсягу номінального валового продукту України за
період 2018-2030 років, млрд. грн.

Економічн ріст, %	Роки:												
	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
3	3072,4	3164,6	3259,5	3357,3	3458,0	3561,8	3668,6	3778,7	3892,0	4008,8	4129,1	4252,9	4380,5
4	3102,2	3226,3	3355,4	3489,6	3629,2	3774,3	3925,3	4082,3	4245,6	4415,5	4592,1	4775,8	4966,8
5	3132,1	3288,7	3453,1	3625,8	3807,0	3997,4	4197,3	4407,1	4627,5	4858,9	5101,8	5356,9	5624,7
6	3161,9	3320,0	3486,0	3660,3	3843,3	4035,5	4237,2	4449,1	4671,6	4905,1	5150,4	5407,9	5678,3
7	3191,7	3351,3	3518,9	3694,8	3879,6	4073,5	4277,2	4491,1	4715,6	4951,4	5199,0	5458,9	5731,9
8	3221,6	3382,6	3551,8	3729,4	3915,8	4111,6	4317,2	4533,0	4759,7	4997,7	5247,6	5509,9	5785,4
9	3251,4	3414,0	3584,6	3763,9	3952,1	4149,7	4357,2	4575,0	4803,8	5044,0	5296,2	5561,0	5839,0
10	3281,2	3445,3	3617,5	3798,4	3988,3	4187,8	4397,1	4617,0	4847,8	5090,2	5344,7	5612,0	5892,6
11	3311,0	3476,6	3650,4	3832,9	4024,6	4225,8	4437,1	4659,0	4891,9	5136,5	5393,3	5663,0	5946,2
12	3340,9	3507,9	3683,3	3867,5	4060,8	4263,9	4477,1	4700,9	4936,0	5182,8	5441,9	5714,0	5999,7
13	3370,7	3539,2	3716,2	3902,0	4097,1	4302,0	4517,1	4742,9	4980,1	5229,1	5490,5	5765,0	6053,3
14	3400,5	3570,6	3749,1	3936,5	4133,4	4340,0	4557,0	4784,9	5024,1	5275,3	5539,1	5816,1	6106,9
15	3430,4	3601,9	3782,0	3971,1	4169,6	4378,1	4597,0	4826,9	5068,2	5321,6	5587,7	5867,1	6160,4
16	3460,2	3633,2	3814,9	4005,6	4205,9	4416,2	4637,0	4868,8	5112,3	5367,9	5636,3	5918,1	6214,0
17	3490,0	3664,5	3847,7	4040,1	4242,1	4454,2	4677,0	4910,8	5156,3	5414,2	5684,9	5969,1	6267,6
18	3519,8	3695,8	3880,6	4074,7	4278,4	4492,3	4716,9	4952,8	5200,4	5460,4	5733,5	6020,1	6321,1
19	3549,7	3727,2	3913,5	4109,2	4314,7	4530,4	4756,9	4994,7	5244,5	5506,7	5782,0	6071,1	6374,7
20	3579,5	3758,5	3946,4	4143,7	4350,9	4568,5	4796,9	5036,7	5288,6	5553,0	5830,6	6122,2	6428,3
21	3609,3	3789,8	3979,3	4178,3	4387,2	4606,5	4836,9	5078,7	5332,6	5599,3	5879,2	6173,2	6481,8
22	3639,2	3821,1	4012,2	4212,8	4423,4	4644,6	4876,8	5120,7	5376,7	5645,5	5927,8	6224,2	6535,4
23	3669,0	3852,4	4045,1	4247,3	4459,7	4682,7	4916,8	5162,6	5420,8	5691,8	5976,4	6275,2	6589,0
24	3698,8	3883,8	4077,9	4281,8	4495,9	4720,7	4956,8	5204,6	5464,8	5738,1	6025,0	6326,2	6642,6
25	3728,7	3915,1	4110,8	4316,4	4532,2	4758,8	4996,7	5246,6	5508,9	5784,4	6073,6	6377,3	6696,1
26	3758,5	3946,4	4143,7	4350,9	4568,5	4796,9	5036,7	5288,6	5553,0	5830,6	6122,2	6428,3	6749,7
27	3788,3	3977,7	4176,6	4385,4	4604,7	4834,9	5076,7	5330,5	5597,1	5876,9	6170,8	6479,3	6803,3

Продовження додатку М													
28	3818,1	4009,0	4209,5	4420,0	4641,0	4873,0	5116,7	5372,5	5641,1	5923,2	6219,3	6530,3	6856,8
29	3848,0	4040,4	4242,4	4454,5	4677,2	4911,1	5156,6	5414,5	5685,2	5969,5	6267,9	6581,3	6910,4
30	3877,8	4071,7	4275,3	4489,0	4713,5	4949,2	5196,6	5456,4	5729,3	6015,7	6316,5	6632,3	6964,0
31	3907,6	4103,0	4308,2	4523,6	4749,7	4987,2	5236,6	5498,4	5773,3	6062,0	6365,1	6683,4	7017,5
32	3937,5	4134,3	4341,0	4558,1	4786,0	5025,3	5276,6	5540,4	5817,4	6108,3	6413,7	6734,4	7071,1
33	3967,3	4165,6	4373,9	4592,6	4822,3	5063,4	5316,5	5582,4	5861,5	6154,6	6462,3	6785,4	7124,7
34	3997,1	4197,0	4406,8	4627,2	4858,5	5101,4	5356,5	5624,3	5905,6	6200,8	6510,9	6836,4	7178,2
35	4026,9	4228,3	4439,7	4661,7	4894,8	5139,5	5396,5	5666,3	5949,6	6247,1	6559,5	6887,4	7231,8
36	4056,8	4259,6	4472,6	4696,2	4931,0	5177,6	5436,5	5708,3	5993,7	6293,4	6608,1	6938,5	7285,4
37	4086,6	4290,9	4505,5	4730,8	4967,3	5215,7	5476,4	5750,3	6037,8	6339,7	6656,6	6989,5	7338,9
38	4116,4	4322,3	4538,4	4765,3	5003,5	5253,7	5516,4	5792,2	6081,8	6385,9	6705,2	7040,5	7392,5
39	4146,3	4353,6	4571,3	4799,8	5039,8	5291,8	5556,4	5834,2	6125,9	6432,2	6753,8	7091,5	7446,1
40	4176,1	4384,9	4604,1	4834,3	5076,1	5329,9	5596,4	5876,2	6170,0	6478,5	6802,4	7142,5	7499,7

Джерело: сформовано автором.

Продовження додатку М

Прогноз номінального ВВП України на душу населення у період 2018-2030 років, дол. США

Економічний ріст, %	Роки:												
	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
3	2782	2865	2951	3040	3131	3225	3322	3421	3524	3630	3739	3851	3966
4	2809	2921	3038	3160	3286	3418	3554	3696	3844	3998	4158	4324	4497
5	2836	2978	3127	3283	3447	3620	3800	3991	4190	4400	4620	4850	5093
6	2863	3006	3156	3314	3480	3654	3837	4029	4230	4441	4664	4897	5142
7	2890	3035	3186	3346	3513	3688	3873	4067	4270	4483	4708	4943	5190
8	2917	3063	3216	3377	3546	3723	3909	4105	4310	4525	4752	4989	5239
9	2944	3091	3246	3408	3578	3757	3945	4143	4350	4567	4796	5035	5287
10	2971	3120	3276	3439	3611	3792	3981	4181	4390	4609	4839	5081	5336
11	2998	3148	3305	3471	3644	3826	4018	4219	4429	4651	4883	5128	5384
12	3025	3176	3335	3502	3677	3861	4054	4257	4469	4693	4927	5174	5433
13	3052	3205	3365	3533	3710	3895	4090	4295	4509	4735	4971	5220	5481

Продовження додатку М													
14	3079	3233	3395	3564	3743	3930	4126	4333	4549	4777	5015	5266	5530
15	3106	3261	3424	3596	3775	3964	4162	4371	4589	4819	5059	5312	5578
16	3133	3290	3454	3627	3808	3999	4199	4409	4629	4860	5103	5359	5627
17	3160	3318	3484	3658	3841	4033	4235	4447	4669	4902	5147	5405	5675
18	3187	3346	3514	3689	3874	4068	4271	4485	4709	4944	5191	5451	5724
19	3214	3375	3544	3721	3907	4102	4307	4523	4749	4986	5235	5497	5772
20	3241	3403	3573	3752	3940	4137	4343	4561	4789	5028	5279	5543	5821
21	3268	3432	3603	3783	3972	4171	4380	4599	4829	5070	5323	5590	5869
22	3295	3460	3633	3815	4005	4206	4416	4637	4868	5112	5367	5636	5918
23	3322	3488	3663	3846	4038	4240	4452	4675	4908	5154	5411	5682	5966
24	3349	3517	3692	3877	4071	4274	4488	4713	4948	5196	5455	5728	6015
25	3376	3545	3722	3908	4104	4309	4524	4751	4988	5238	5499	5774	6063
26	3403	3573	3752	3940	4137	4343	4561	4789	5028	5279	5543	5821	6112
27	3430	3602	3782	3971	4169	4378	4597	4827	5068	5321	5587	5867	6160
28	3457	3630	3812	4002	4202	4412	4633	4865	5108	5363	5631	5913	6209
29	3484	3658	3841	4033	4235	4447	4669	4903	5148	5405	5675	5959	6257
30	3511	3687	3871	4065	4268	4481	4705	4941	5188	5447	5719	6005	6306
31	3538	3715	3901	4096	4301	4516	4742	4979	5228	5489	5763	6052	6354
32	3565	3743	3931	4127	4334	4550	4778	5017	5267	5531	5807	6098	6403
33	3592	3772	3960	4158	4366	4585	4814	5055	5307	5573	5851	6144	6451
34	3619	3800	3990	4190	4399	4619	4850	5093	5347	5615	5895	6190	6500
35	3646	3829	4020	4221	4432	4654	4886	5131	5387	5657	5939	6236	6548
36	3673	3857	4050	4252	4465	4688	4923	5169	5427	5698	5983	6283	6597
37	3700	3885	4080	4284	4498	4723	4959	5207	5467	5740	6027	6329	6645
38	3727	3914	4109	4315	4531	4757	4995	5245	5507	5782	6071	6375	6694
39	3754	3942	4139	4346	4563	4792	5031	5283	5547	5824	6115	6421	6742
40	3781	3970	4169	4377	4596	4826	5067	5321	5587	5866	6159	6467	6791

Джерело: сформовано автором.

Продовження додатку М

Продовження додатку М

Прогноз динаміки обсягу середньомісячного доходу на душу населення
України у період 2018-2030 років, дол. США

% росту ВВП	Роки:												
	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
3	232	239	246	253	261	269	277	285	294	302	312	321	331
4	234	243	253	263	274	285	296	308	320	333	346	360	375
5	236	248	261	274	287	302	317	333	349	367	385	404	424
6	239	251	263	276	290	304	320	336	352	370	389	408	428
7	241	253	266	279	293	307	323	339	356	374	392	412	433
8	243	255	268	281	295	310	326	342	359	377	396	416	437
9	245	258	270	284	298	313	329	345	362	381	400	420	441
10	248	260	273	287	301	316	332	348	366	384	403	423	445
11	250	262	275	289	304	319	335	352	369	388	407	427	449
12	252	265	278	292	306	322	338	355	372	391	411	431	453
13	254	267	280	294	309	325	341	358	376	395	414	435	457
4	257	269	283	297	312	327	344	361	379	398	418	439	461
15	259	272	285	300	315	330	347	364	382	402	422	443	465
16	261	274	288	302	317	333	350	367	386	405	425	447	469
17	263	277	290	305	320	336	353	371	389	409	429	450	473
18	266	279	293	307	323	339	356	374	392	412	433	454	477
19	268	281	295	310	326	342	359	377	396	416	436	458	481
20	270	284	298	313	328	345	362	380	399	419	440	462	485
21	272	286	300	315	331	348	365	383	402	422	444	466	489

Продовження додатку М													
22	275	288	303	318	334	350	368	386	406	426	447	470	493
23	277	291	305	320	337	353	371	390	409	429	451	474	497
24	279	293	308	323	339	356	374	393	412	433	455	477	501
25	281	295	310	326	342	359	377	396	416	436	458	481	505
26	284	298	313	328	345	362	380	399	419	440	462	485	509
27	286	300	315	331	347	365	383	402	422	443	466	489	513
28	288	303	318	334	350	368	386	405	426	447	469	493	517
29	290	305	320	336	353	371	389	409	429	450	473	497	521
30	293	307	323	339	356	373	392	412	432	454	477	500	525
31	295	310	325	341	358	376	395	415	436	457	480	504	530
32	297	312	328	344	361	379	398	418	439	461	484	508	534
33	299	314	330	347	364	382	401	421	442	464	488	512	538
34	302	317	333	349	367	385	404	424	446	468	491	516	542
35	304	319	335	352	369	388	407	428	449	471	495	520	546
36	306	321	337	354	372	391	410	431	452	475	499	524	550
37	308	324	340	357	375	394	413	434	456	478	502	527	554
38	311	326	342	360	378	396	416	437	459	482	506	531	558
39	313	329	345	362	380	399	419	440	462	485	510	535	562
40	315	331	347	365	383	402	422	443	466	489	513	539	566

Джерело: сформовано автором.

Додаток Н

Реєстр технічних регламентів

№ з/п	Назва технічного регламенту	Акт законодавства Європейського Союзу, інших економічних об'єднань або інших держав чи відповідних частин такого акту законодавства	Нормативно-правовий акт, яким затверджено технічний регламент (із змінами та доповненнями)	Дата початку обов'язкового застосування
1	Про загальну безпеку нехарчової продукції	Директива Європейського Парламенту і Ради 2001/95/ЄС від 3 грудня 2001 р. про загальну безпеку продуктів	Закон України від 02.12.2010 № 2736-VI	06.07.2011
2	Технічний регламент з підтвердження відповідності пакування (пакувальних матеріалів) та відходів пакування	Директива 94/62/ЄС Європейського Парламенту і Ради від 20 грудня 1994 р. про упаковку та її відходи	Наказ Держспоживстандарту від 24.12.2004 № 289, зареєстрований в Мін'юсті 25.01.2005 за № 95/10375, набрав чинності з 05.02.2005	05.02.2005
3	Технічний регламент будівельних виробів, будівель і споруд	Директива Ради Європи 89/106/ЄЕС від 21 грудня 1988 р. про зближення законів, підзаконних актів та адміністративних положень держав-членів стосовно будівельних виробів і визначає основні вимоги до будівельних виробів (далі - вироби), будівель і споруд (далі - споруди) щодо забезпечення безпеки життя і здоров'я людини, безпеки експлуатації, механічного опору та стійкості, пожежної безпеки, економії енергії, захисту навколишнього природного середовища, а також процедури оцінки відповідності виробів установленим вимогам та порядок їх застосування	Постанова КМУ від 20.12.2006 № 1764 набрала чинності з 20.12.2006 Із змінами і доповненнями, внесеними постановою КМУ від 30.06.2010 № 543	26.07.2018 (Наказ Мінрегіону від 26.07.2018 № 188 "Про визнання таким, що втратив чинність, наказу Міністерства будівництва, архітектури та житлово-комунального господарства України від 05 квітня 2007 року № 114")

4	Технічний регламент щодо пакувальних комплектів для зберігання та захоронення радіоактивних відходів	-	Постанова КМУ від 18.07.2007 № 939 набрала чинності з 18.07.2007 Із змінами і доповненнями, внесеними постановами КМУ від 14.09.2011 № 969; від 24.10.2012 № 1099 (новий Технічний регламент, затверджений постановою КМУ від 17.10.2018 № 884, набирає чинності з 07.11.2019)	01.01.2011
5	Технічний регламент морського обладнання	Директива Ради ЄС 96/98/ЄС від 20 грудня 1996 року про морське обладнання	Постанова КМУ від 05.09.2007 № 1103 набрала чинності з 05.09.2007	01.01.2011
6	Технічний регламент закритих джерел іонізуючого випромінювання	Директива Ради № 2003/122/Євратом від 22 грудня 2003 р. про контроль над закритими джерелами високого радіоактивного випромінювання і втраченими джерелами	Постанова КМУ від 05.12.2007 № 1382 набрала чинності з 05.12.2007 Із змінами і доповненнями, внесеними постановами КМУ від 08.04.2013 № 235; від 26.06.2013 № 453	01.01.2012
7	Технічний регламент мийних засобів	Регламент Європейського Парламенту та Ради ЄС від 31 березня 2004 р. № 648/2004 про мийні засоби	Постанова КМУ від 20.08.2008 № 717 набрала чинності з 01.09.2008 Із змінами і доповненнями, внесеними постановами КМУ від 06.06.2012 № 499; від 08.04.2013 № 235; від 12.06.2013 № 408; від 28.08.2013 № 632	вимог щодо маркування мийного засобу - 01.01.2012; інших вимог - 01.01.2013
8	Технічний регламент водогрійних котлів, що працюють на рідкому чи газоподібному паливі	Директива Ради 92/42/ЄЕС від 21 травня 1992 р. про вимоги до ефективності нових котлів, що працюють на рідкому або газоподібному паливі	Постанова КМУ від 27.08.2008 № 748 набрала чинності з 09.03.2009	09.03.2010 (спільний наказ Держспоживстандарту та Мінпромполітики від 29.01.2009 № 43/76)

9	Технічний регламент засобів індивідуального захисту	Директива Ради 89/686/ЄЕС від 21 грудня 1989 року про наближення законодавства держав-членів стосовно засобів індивідуального захисту	Постанова КМУ від 27.08.2008 № 761 набрала чинності з 11.03.2009 Із змінами і доповненнями, внесеними постановами КМУ від 20.07.2011 № 777; від 8.04.2013 № 235; від 28.08.2013 № 632; від 11.02.2016 № 76	01.01.2010 (спільний наказ Держспоживстандарту та Держгірпромнагляду від 12.12.2008 № 469/278)
10	Технічний регламент максимально дозведеного споживання електроенергії холодильними приладами	Регламент Комісії ЄС №643/2009 від 22 липня 2009 року, що реалізує Директиву 2005/32/ЄС Європейського Парламенту та Ради стосовно вимог щодо екодизайну для побутових холодильних приладів	Постанова КМУ від 03.09.2008 № 787 набрала чинності з 19.09.2008 Із змінами і доповненнями, внесеними постановами КМУ від 10.05.2012 №368; від 08.04.2013 № 235; від 08.10.2014 № 528; від 28.12.2016 № 1069	31.12.2009
11	Технічний регламент приладів, що працюють на газоподібному паливі	Директива 2009/142/ЄС Європейського Парламенту і Ради від 30 листопада 2009 року стосовно приладів, що працюють на газоподібному паливі Регламент (ЄС) 2016/426 Європейського Парламенту та Ради від 9 березня 2016 р. про прилади, що спалюють газоподібні палива, та скасування Директиви 2009/142/ЄС	Постанова КМУ від 24.09.2008 № 856 набрала чинності 01.01.2009 Із змінами і доповненнями, внесеними постановами КМУ від 08.04.2013 № 235; від 28.08.2013 № 632 (новий Технічний регламент, затверджений постановою КМУ від 04.07.2018 № 814, набирає чинності з 06.01.2020 Із змінами, внесеними постановами КМУ від 20.03.2019 № 245, від 03.04.2019 № 272)	01.01.2010 (спільний наказ Держспоживстандарту та Мінпромполітики від 18.10.2008 № 405/769)
12	Технічний регламент пересувного обладнання, що працює під тиском	Директива Ради № 1999/36/ЄС від 29 квітня 1999 р. про пересувне обладнання, що працює під тиском Директива 2010/35/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 16 червня 2010 р. про рухоме обладнання, що працює під тиском, та про припинення дії Директив Ради 76/767/ЄЕС, 84/525/ЄЕС, 84/526/ЄЕС,	Постанова КМУ від 05.11.2008 № 967 набрала чинності з 19.11.2008 Із змінами і доповненнями, внесеними постановою КМУ від 08.04.2013 № 235 (новий Технічний регламент, затверджений постановою КМУ від 04.07.2018 № 536, набирає чинності з 14.07.2019)	01.01.2011

		84/527/ЄЕС та 1999/36/ЄС		
13	Технічний регламент щодо назв текстильних волокон і маркування текстильних виробів	Директива Європейського Парламенту та Ради 96/74/ЄС від 16 грудня 1996 р. про назви і правила маркування текстильних матеріалів	Постанова КМУ від 14.01.2009 № 13 набрала чинності з 26.01.2009	01.01.2012
14	Технічний регламент канатних доріг для перевезення пасажирів	Директива Європейського Парламенту і Ради №2000/9/ЄС від 20 березня 2000 р. про спорудження канатних доріг	Постанова КМУ від 14.10.2009 № 1076 набрала чинності з 23.10.2009 Із змінами і доповненнями, внесеними постановами КМУ від 08.04.2013 № 235; від 28.08.2013 № 632; від 11.02.2016 № 76	01.01.2013
15	Технічний регламент знаків безпеки і захисту здоров'я працівників	Директива Ради 92/58/ЄЕС від 24 червня 1992 р. про мінімальні вимоги до забезпечення позначень безпеки та/або гігієни на робочому місці (дев'ята окрема Директива у значенні статті 16(1) Директиви 89/391/ЄЕС)	Постанова КМУ від 25.11.2009 № 1262 набрала чинності з 07.12.2009 Із змінами і доповненнями, внесеними постановою КМУ від 11.02.2016 № 76	01.07.2010

16	Технічний регламент надання послуг з перевезення пасажирів та вантажів залізничним транспортом	<p>Директива 91/440/ЄС Ради ЄС від 29 липня 1991 р. про розвиток залізничних доріг Співтовариства;</p> <p>Директива 95/18/ЄС Ради ЄС від 19 червня 1995 р. про ліцензування підприємств залізничного транспорту;</p> <p>Директива 96/49/ЄС Ради ЄС від 23 липня 1996 р. про наближення законів держав-членів про перевезення небезпечних вантажів залізницею, із змінами;</p> <p>Директиви 2000/18/ЄС Європейського Парламенту та Ради ЄС від 17 квітня 2000 р. щодо мінімальних екзаменаційних вимог до консультантів у справах перевезення небезпечних товарів автомобільним, залізничним або річковим транспортом;</p> <p>Директива 2001/14/ЄС Європейського Парламенту та Ради ЄС від 26 лютого 2001 р. про розподіл пропускної спроможності залізничної інфраструктури, стягування зборів за користування залізничною інфраструктурою та сертифікації на відповідність вимогам безпеки;</p> <p>Директива 2004/49/ЄС Європейського Парламенту та Ради ЄС від 29 квітня 2004 р. про безпеку залізниць у Співтоваристві (Директива про безпеку на підприємствах залізничного транспорту)</p>	<p>Постанова КМУ від 01.03.2010 № 193 набрала чинності з 09.03.2010</p> <p>Із змінами і доповненнями, внесеними постановою КМУ від 08.04.2013 № 235</p>	01.01.2012
----	--	--	---	------------

17	Технічний регламент щодо правил маркування харчових продуктів	Директива Європейського Парламенту та Ради від 20 березня 2000 р. № 2000/13/ЄС про наближення законодавства держав-членів про етикетування, оформлення та рекламування продуктів харчування і Директива Комісії від 30 січня 2008 р. № 2008/5/ЄС щодо обов'язкового зазначення на етикетці певних продуктів харчування деякої докладної інформації, окрім тієї, що передбачена у Директиві 2000/13/ЄС Європейського Парламенту та Ради	Наказ Держспоживстандарту від 28.10.2010 № 487, зареєстрований в Мін'юсті 11.02.2011 за №183/18921, набрав чинності з 25.02.2011 Із змінами і доповненнями, внесеними наказами Мінекономрозвитку України від 23.11.2011 № 243; від 28.05.2012 № 639	25.02.2011
18	Технічний регламент безпеки обладнання, що працює під тиском	Директива 97/23/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 29 травня 1997 року про наближення законодавства держав-членів стосовно обладнання, що працює під тиском Директива 2014/68/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 15 травня 2014 р. про гармонізацію законодавства держав-членів стосовно надання на ринку обладнання, що працює під тиском	Постанова КМУ від 19.01.2011 № 35 набрала чинності з 31.01.2011 Із змінами і доповненнями, внесеними постановами КМУ від 28.08.2013 № 632; від 11.02.2016 № 76; від 28.12.2016 № 1055 (новий Технічний регламент, затверджений постановою КМУ від 16.01.2019 № 27, набирає чинності з 23.01.2020)	01.01.2013

19	Технічний регламент маркування матеріалів, що використовуються для виготовлення основних складових взуття, яке надходить для продажу	Директива Європейського Парламенту та Ради 94/11/ЄС від 23 березня 1994 р. про наближення законів, підзаконних актів та адміністративних положень держав-членів про маркування матеріалів, що використовуються для виготовлення основних складових взуття, що надходить до продажу споживачам	Постанова КМУ від 09.06.2011 № 632 набрала чинності з 25.12.2011 (новий Технічний регламент, затверджений наказом Мінекономрозвитку від 06.03.2019 № 358, зареєстрований в Мін'юсті 02.04.2019 за № 336/33307, набирає чинності одночасно із втратою чинності постанови Кабінету Міністрів України від 09.06.2011 № 632 "Про затвердження Технічного регламенту маркування матеріалів, що використовуються для виготовлення основних складових взуття, яке надходить для продажу", але не раніше дня його офіційного опублікування)	01.01.2014
20	Технічний регламент піротехнічних виробів	Директива Європейського Парламенту та Ради ЄС 2007/23/ЄС від 23 травня 2007 р. про випуск на ринок піротехнічних виробів	Постанова КМУ від 03.08.2011 № 839 набрала чинності з 14.02.2012 Із змінами і доповненнями, внесеними постановою КМУ від 28.08.2013 № 632	14.02.2012
21	Технічний регламент прогулянкових суден	Директива 94/25/ЄС Європейського парламенту та Ради Європи від 16 червня 1994 року.	Постанова КМУ від 09.11.2011 № 1147 набрала чинності з 19.05.2012 Із змінами і доповненнями, внесеними постановою КМУ від 28.08.2013 № 632	01.01.2016
22	Технічний регламент затвердження типу сільськогосподарських та лісогосподарських тракторів, їх причепів і змінних причіпних машин, систем, складових частин та окремих технічних вузлів	Директива Європейського Парламенту та Ради ЄС від 26 травня 2003 р. № 2003/37/ЄС щодо затвердження типу сільськогосподарських або лісогосподарських тракторів, їх причепів та змінних причіпних машин, разом з їх системами,	Постанова КМУ від 28.12.2011 № 1367 набрала чинності з 14.07.2012	01.01.2016

		складовими частинами та окремими технічними вузлами		
23	Технічний регламент щодо складових частин і характеристик колісних сільськогосподарських та лісогосподарських тракторів	Директива Європейського Парламенту та Ради ЄС від 26 травня 2003 р. № 2003/37/ЄС щодо затвердження типу сільськогосподарських або лісогосподарських тракторів, їх причепів та змінних причіпних машин, разом з їх системами, складовими частинами та окремими технічними вузлами	Постанова КМУ від 28.12.2011 № 1368 набрала чинності з 14.07.2012	01.01.2016
24	Порядок затвердження конструкції транспортних засобів, їх частин та обладнання та Порядку ведення реєстру сертифікатів типу транспортних засобів та обладнання і виданих виробниками сертифікатів відповідності транспортних засобів або обладнання	Угода про прийняття єдиних технічних приписів для колісних транспортних засобів, предметів обладнання та частин, які можуть бути встановлені та/або використані на колісних транспортних засобах, і про умови взаємного визнання офіційних затверджень, виданих на основі цих приписів, 1958 року з поправками 1995 року	Наказ Мінінфраструктури від 17.08.2012 № 521, зареєстрований в Мін'юсті 14.09.2012 за № 1586/21898, набрав чинності з 15.10.2012 Із змінами і доповненнями, внесеними наказом Мінінфраструктури від 22.05.2017 № 188	15.10.2012
25	Технічний регламент безпеки машин	Директива 2006/42/ЄС Європейського Парламенту та Ради Європейського Союзу від 17 травня 2006 р. щодо машин і механізмів та внесення змін до Директиви 95/16/ЄС	Постанова КМУ від 30.01.2013 № 62 набрала чинності з 13.08.2013 Із змінами і доповненнями, внесеними постановою КМУ від 28.08.2013 № 632 Із змінами і доповненнями, внесеними постановою КМУ від 04.07.2018 № 533	13.08.2013
26	Технічний регламент з технічного обслуговування і ремонту колісних транспортних засобів	-	Постанова КМУ від 03.07.2013 № 643 набрала чинності з 20.03.2014 Із змінами і доповненнями, внесеними постановою КМУ	01.01.2016

			від 22.03.2017 № 161	
27	Технічний регламент безпеки інфраструктури залізничного транспорту	<p>Директива Європейського Парламенту та Ради 2001/14/ЄС від 26 лютого 2001 р. про розподілення пропускної можливості залізничної інфраструктури, стягнення зборів за користування залізничною інфраструктурою та сертифікації на відповідність вимогам безпеки;</p> <p>Директива Європейського Парламенту та Ради 2004/49/ЄС від 29 квітня 2004 р. про безпеку залізниць у Співтоваристві, якою вносяться зміни до Директиви Ради 96/18/ЄС про ліцензування підприємств залізничного транспорту та Директиви 2001/14/ЄС про розподіл потужностей залізничних інфраструктур та стягнення платежів за використання залізничної інфраструктури та про сертифікацію безпеки;</p> <p>Директива Європейського Парламенту та Ради 2008/57/ЄС від 17 червня 2008 р. щодо інтероперабельності в межах Співтовариства (доопрацьована)</p>	<p>Постанова КМУ 11.07.2013 р. № 494 набрала чинності з 25.01.2014</p> <p>Із змінами і доповненнями, внесеними постановою КМУ від 13.01.2016 № 8</p>	01.07.2014
28	Технічний регламент безпечності іграшок	Директива 2009/48/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 18 червня 2009 р. про безпеку іграшок	Постанова КМУ від 11.07.2013 № 515 набрала чинності з 21.02.2014 (новий Технічний регламент,	21.02.2014

			затверджений постановою КМУ від 28.02.2018 № 151, набрав чинності 21.09.2018)	
29	Технічний регламент щодо вимог до автомобільних бензинів, дизельного, суднових та котельних палив	Директива 98/70/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 13 жовтня 1998 р. і Директива 2005/33/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 6 липня 2005 року	Постанова КМУ від 01.08.2013 № 927 набрала чинності з 11.07.2014 Із змінами і доповненнями, внесеними постановами КМУ від 25.06.2014 № 253; від 23.01.2015 № 65; від 04.06.2015 № 391; від 29.03.2016 № 224; від 01.07.2016 № 402; від 22.12.2016 № 973	11.07.2014
30	Технічний регламент енергетичного маркування енергоспоживчих продуктів	Директива Європейського Парламенту і Ради 2010/30/ЄС від 19 травня 2010 р. про вказування за допомогою маркування та стандартної інформації про товар обсягів споживання енергії та інших ресурсів енергоспоживчими продуктами	Постанова КМУ від 07.08.2013 № 702 набрала чинності з 10.04.2014 Із змінами і доповненнями, внесеними постановами КМУ від 25.06.2014 № 210; від 27.05.2015 № 338; від 28.05.2016 № 1069	01.07.2015
31	Технічний регламент енергетичного маркування побутових електричних приладів	Делегований регламент Комісії (ЄС) від 28 вересня 2010 р. № 1060/2010, що доповнює Директиву Європейського Парламенту та Ради від 19 травня 2010 р. № 2010/30/ЄС щодо енергетичного маркування побутових електричних холодильників	Постанова КМУ від 07.08.2013 № 702 набрала чинності з 10.04.2014 Із змінами і доповненнями, внесеними постановами КМУ від 25.06.2014 № 210; від 27.05.2015 № 338; від 28.12.2016 № 1069	01.07.2015
32	Технічний регламент енергетичного маркування побутових пральних машин	Делегований регламент Комісії (ЄС) від 28 вересня 2010 року № 1061/2010, що доповнює Директиву Європейського Парламенту та Ради 2010/30/ЄС від 19 травня 2010 р. щодо	Постанова КМУ від 07.08.2013 № 702 набрала чинності з 10.04.2014 Із змінами і доповненнями, внесеними постановами КМУ від 25.06.2014 № 210; від 27.05.2015 № 338;	01.07.2015

		енергетичного маркування побутових пральних машин	від 28.12 2016 № 1069	
33	Технічний регламент щодо медичних виробів	Директива Ради ЄС від 14 червня 1993 р. № 93/42/ЄЕС щодо медичних виробів	Постанова КМУ від 02.10 2013 № 753 набрала чинності з 02.05.2014 Із змінами і доповненнями, внесеними постановами КМУ від 27.05.2014 №181; від 01.07.2014 № 215; від 05.08.2015 № 572; від 23.12.2015 № 1101; від 30.12.2015 № 1163 (зміни, внесені постановою КМУ від 30.12.2015 № 1163, діють до 31.03.2019); від 23.03.2016 № 240; від 08.08.2016 № 512	01.07.2015
34	Технічний регламент щодо медичних виробів для діагностики in vitro	Директива Європейського Парламенту та Ради ЄС від 27 жовтня 1998 р. № 98/79/ЄЕС щодо медичних виробів для діагностики in vitro	Постанова КМУ від 02.10 2013 № 754 набрала чинності з 02.05.2014 Із змінами і доповненнями, внесеними постановами КМУ від 27.05.2014 № 181; від 01.07.2014 № 215; від 23.12.2015 № 1101; від 30.12.2015 № 1163 (зміни, внесені постановою КМУ від 30.12.2015 № 1163, діють до 31.03.2019); від 23.03.2016 № 240; від 08.08.2016 № 512	01.07.2015
35	Технічний регламент щодо активних медичних виробів, які імплантують	Директива Ради ЄС від 20 червня 1990 р. № 90/385/ЄЕС щодо наближення законодавства держав-членів в частині активних медичних виробів, які імплантують	Постанова КМУ від 02.10 2013 № 755 набрала чинності з 02.05.2014 Із змінами і доповненнями, внесеними постановами КМУ від 27.05.2014 № 181; від 01.07.2014 № 215; від 23.12.2015 № 1101; від 30.12.2015 № 1163 (зміни, внесені постановою КМУ від 30.12.2015 № 1163,	01.07.2015

			діють до 31.03.2019); від 23.03.2016 № 240; від 08.08.2016 № 512	
36	Технічний регламент енергетичного маркування електричних ламп та світильників	Делегований регламент Комісії (ЄС) № 874/2012 від 12 липня 2012 р., що доповнює Директиву 2010/30/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 19 травня 2010 р. щодо енергетичного маркування електричних ламп та світильників	Постанова КМУ від 27.05.2015 № 340 набрала чинності з 12.12.2015	12.12.2015
37	Технічний регламент енергетичного маркування побутових посудомийних машин	Делегований регламент Комісії (ЄС) № 1059/2010 від 28 вересня 2010 р., що доповнює Директиву 2010/30/ЄС Європейського Парламенту та Ради відносно енергетичного маркування побутових посудомийних машин	Постанова КМУ від 17.07.2015 № 514 набрала чинності з 07.02.2016	07.08.2016
38	Технічний регламент щодо пляшок, які використовуються як мірні ємності	Директива Ради Європейських Співтовариств № 75/107/ЄЕС від 19 грудня 1974 р. щодо наближення законодавства держав-членів стосовно пляшок, які використовуються як мірні ємності	Постанова КМУ від 19.08.2015 № 607 набрала чинності з 08.03.2016	19.02.2016
39	Технічний регламент низьковольтного електричного обладнання	Директива 2014/35/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 26 лютого 2014 р. про гармонізацію законодавства держав-членів стосовно надання на ринку електричного обладнання, призначеного для використання в певних межах напруги	Постанова КМУ від 16.12.2015 № 1067 набрала чинності з 01.07.2016 Із змінами і доповненнями, внесеними постановою КМУ від 04.07.2018 № 533	01.07.2016

40	Технічний регламент з електромагнітної сумісності обладнання	Директива 2014/30/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 26 лютого 2014 р. про гармонізацію законодавства держав-членів стосовно електромагнітної сумісності	Постанова КМУ від 16.12.2015 № 1077 набрала чинності з 30.06.2016 Із змінами і доповненнями, внесеними постановою КМУ від 04.07.2018 № 533	30.06.2016
41	Технічний регламент щодо деяких товарів, які фасують за масою та об'ємом у готову упаковку	Директива Ради 76/211/ЄЕС від 20 січня 1976 р. про наближення законодавства держав-членів про компонування за масою чи за об'ємом окремих розфасованих товарів	Постанова КМУ від 16.12.2015 № 1193 набрала чинності з 05.08.2016 Із змінами і доповненнями, внесеними постановою КМУ від 18.01.2017 № 23	05.08.2016
42	Технічний регламент щодо неавтоматичних зважувальних приладів	Директива 2014/31/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 26 лютого 2014 р. про гармонізацію законодавства держав - членів ЄС стосовно надання на ринку неавтоматичних зважувальних приладів	Постанова КМУ від 16.12.2015 № 1062 набрала чинності з 30.06.2016	30.06.2016
43	Технічний регламент безпеки рухомого складу залізничного транспорту	Директива 2004/49/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 29 квітня 2004 р. про безпеку залізниць у Співтоваристві, яка вносить зміни до Директиви Ради 96/18/ЄС про ліцензування підприємств залізничного транспорту та до Директиви 2001/14/ЄС про розділення пропускної здатності залізничних інфраструктур та стягнення платежів за використання залізничної інфраструктури та про сертифікацію безпеки (Директива про безпеку на залізницях); Директива 2008/57/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 17 червня 2008 р.	Постанова КМУ від 30.12.2015 № 1194 набрала чинності з 10.08.2016	10.08.2016

		про оперативну сумісність залізничних систем в межах Співтовариства (оновлена)		
44	Технічний регламент законодавчо регульованих засобів вимірювальної техніки	-	Постанова КМУ від 13.01.2016 № 94 набрала чинності з 04.09.2016	04.09.2016
45	Технічний регламент засобів вимірювальної техніки	Директива 2014/32/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 26 лютого 2014 р. про гармонізацію законодавства держав-членів стосовно надання на ринку вимірювальних приладів	Постанова КМУ від 24.02.2016 № 163 набрала чинності з 15.09.2016	15.09.2016
46	Вимоги до продуктів з какао та шоколаду	Директива 2000/36/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 23 червня 2000 р., яка стосується продукції, що містить какао та шоколад і призначена для споживання людиною	Наказ Мінагрополітики від 13.04.2016 № 157, зареєстрований в Мін'юсті 06.05.2016 за № 688/28818, набрав чинності з 01.01.2018	01.01.2018
47	Технічний регламент простих посудин високого тиску	Директива 2014/29/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 26 лютого 2014 р. про гармонізацію законодавства держав-членів стосовно надання на ринку простих посудин високого тиску	Постанова КМУ від 28.12.2016 № 1025 набрала чинності з 13.07.2017	13.07.2017
48	Технічний регламент обладнання та захисних систем, призначених для використання в потенційно вибухонебезпечних середовищах	Директива 2014/34/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 26 лютого 2014 р. про гармонізацію законодавства держав-членів стосовно обладнання та захисних систем, призначених для використання в потенційно вибухонебезпечних середовищах	Постанова КМУ від 28.12.2016 № 1055 набрала чинності з 27.07.2017	27.07.2017

49	Технічний регламент обмеження використання деяких небезпечних речовин в електричному та електронному обладнанні	Директива 2011/65/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 8 червня 2011 р. про обмеження використання деяких небезпечних речовин в електричному та електронному обладнанні	Постанова КМУ від 10.03.2017 № 139 набрала чинності з 22.09.2017 Із змінами і доповненнями, внесеними постановою КМУ від 28.02.2018 № 143, від 16.05.2018 № 383, від 29.08.2018 № 688	22.09.2017
50	Технічний регламент радіобладнання	Директива 2014/53/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 16 квітня 2014 р. про гармонізацію законодавства держав-членів щодо постачання на ринок радіобладнання і скасування Директиви 1999/5/ЄС	Постанова КМУ від 24.05.2017 № 355 набрала чинності з 01.04.2018 Із змінами і доповненнями, внесеними постановою КМУ від 10.04.2019 № 323	01.04.2018
51	Технічний регламент енергетичного маркування телевізорів	Делегований регламент Комісії (ЄС) № 1062/2010 від 28 вересня 2010 р., що доповнює Директиву 2010/30/ЄС Європейського Парламенту та Ради стосовно енергетичного маркування телевізорів	Постанова КМУ від 24.05.2017 № 359 набрала чинності з 02.12.2017 Із змінами і доповненнями, внесеними постановою КМУ від 28.02.2018 № 143	02.12.2017
52	Технічний регламент енергетичного маркування кондиціонерів повітря	Делегований регламент Комісії (ЄС) № 626/2011 від 4 травня 2011 р., що доповнює Директиву 2010/30/ЄС Європейського Парламенту і Ради щодо енергетичного маркування повітряних кондиціонерів	Постанова КМУ від 24.05.2017 № 360 набрала чинності з 09.12.2017 Із змінами і доповненнями, внесеними постановою КМУ від 28.02.2018 № 143	09.12.2017
53	Технічний регламент енергетичного маркування побутових барабанних сушильних машин	Делегований Регламент Комісії (ЄС) № 392/2012 від 1 березня 2012 р., що доповнює Директиву 2010/30/ЄС Європейського Парламенту та Ради	Постанова КМУ від 31.05.2017 № 380 набрала чинності з 14.12.2017 Із змінами і доповненнями, внесеними постановою КМУ	14.12.2017

		про енергетичне маркування побутових електричних барабанних сушильних машин	від 28.02.2018 № 143	
54	Технічний регламент енергетичного маркування пирососів	Делегований регламент Комісії (ЄС) № 665/2013 від 3 травня 2013 р., що доповнює Директиву 2010/30/ЄС Європейського Парламенту і Ради, щодо енергетичного маркування пирососів	Постанова КМУ від 31.05.2017 № 381 набрала чинності з 14.12.2017 Із змінами і доповненнями, внесеними постановою КМУ від 28.02.2018 № 143	14.12.2017
55	Технічний регламент ліфтів і компонентів безпеки для ліфтів	Директива 2014/33/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 26 лютого 2014 року про гармонізацію законодавства держав-членів стосовно ліфтів і компонентів безпеки для ліфтів	Постанова КМУ від 21.06.2017 № 438 набрала чинності з 05.01.2018	05.01.2018
56	Метрологічні вимоги до фасованих товарів	-	Наказ Мінекономрозвитку від 05.07.2017 № 969, зареєстрований в Мін'юсті 28.07.2017 за № 934/30802, набрав чинності з 05.03.2018	05.03.2018
57	Вимоги до видів цукрів, призначених для споживання людиною	Директива Ради 2001/111/ЄС від 20 грудня 2001 р. про певні види цукрів, призначених для споживання людиною	Наказ Мінагрополітики від 02.11.2017 № 592, зареєстрований в Мін'юсті 27.11.2017 за № 1434/31302, набирає чинності з 01.09.2022	01.09.2022
58	Технічний регламент енергетичного маркування побутових духових шаф та кухонних витяжок	Делегований регламент Комісії (ЄС) № 65/2014 від 01 жовтня 2013 року, що доповнює Директиву 2010/30/ЄС Європейського Парламенту і Ради стосовно енергетичного маркування духових шаф та кухонних витяжок	Наказ Мінрегіону від 07.02.2018 № 28, зареєстрований в Мін'юсті 07.05.2018 за № 568/32020, набрав чинності з 12.12.2018	12.12.2018
59	Правила виробництва коньяків України	-	Наказ Мінагрополітики від 27.12.2017 № 702, зареєстрований в Мін'юсті 30.07.2018 за № 875/32327, набрав чинності з 10.02.2019	10.02.2019

60	Технічний регламент вибухових матеріалів промислового призначення	Директива 2014/28/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 26 лютого 2014 р. про гармонізацію законодавства держав-членів стосовно надання на ринку та нагляду за вибуховими матеріалами промислового призначення	Постанова КМУ від 03.10.2018 № 802, набрала чинності з 06.04.2019	06.04.2019
61	Технічний регламент щодо встановлення системи для визначення вимог з екодизайну енергоспоживчих продуктів	Директива Європейського Парламенту та Ради 2009/125/ЄС від 21 жовтня 2009 р., що встановлює систему для визначення вимог з екодизайну, що застосовується до енергоспоживчих продуктів	Постанова КМУ від 03.10.2018 № 804, набрала чинності з 06.04.2019	06.04.2019
62	Технічний регламент щодо обмеження викидів летких органічних сполук унаслідок використання органічних розчинників у лакофарбових матеріалах для будівель та ремонту колісних транспортних засобів	Директива 2004/42/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 21 квітня 2004 року про обмеження викидів летких органічних сполук через використання органічних розчинників у певних фарбах і лаках та продуктах повторної обробки автомобілів і про внесення змін до Директиви 1999/13/ЄС	Наказ Мінекономрозвитку від 02.10.2018 № 1394, зареєстрований в Мін'юсті 30.10.2018 за № 1228/32680, набирає чинності з 30.05.2019	30.05.2019
Технічні регламенти, які втратили чинність				
1	Технічний регламент з екологічного маркування	Регламенту Європейського Парламенту і Ради ЄС від 25 листопада 2009 року 66/2010/ЄС про знак екологічного маркування Європейського Союзу	Постанова КМУ від 18.05.2011 № 529 набрала чинності з 03.06.2011, втратила чинність 17.01.2018 (постанова КМУ від 11.01.2018 № 3 “Про внесення змін та визнання такими, що втратили чинність, деяких постанов Кабінету Міністрів України”)	01.01.2014

Додаток П

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

1. Пижик О. А. Необхідність реалізації країною політики технічної гармонізації. *Економічний аналіз*. 2015. Т. 21. № 1. С. 120-128. (0.70 д.а.).
2. Пижик О. А. Асоціація «Україна – ЄС» як нова парадигма міжнародних відносин у сфері технічного регулювання. *Галицький економічний вісник*. 2015. № 2 (49). С. 76-82. (0.60 д.а.).
3. Пижик О. А. Імплементация європейської системи технічного регулювання в Україні як вирішальний крок для виходу на зовнішні ринки. *Галицький економічний вісник*. 2016. № 1 (50). С. 120-129. (0.98 д.а.).
4. Пижик О. А. Стратегічні вектори розвитку системи технічного регулювання в Україні у контексті євроінтеграційних пріоритетів. *Інноваційна економіка*. 2017. № 7-8 (70). С. 65-71. (0.61 д.а.).
5. Пижик О. А. Гармонізація європейської системи технічного регулювання як чинник забезпечення конкурентоспроможності України на зовнішніх ринках. *Сталий розвиток економіки*. 2017. № 3 (36). С. 60-67. (0.75 д.а.).
6. Пижик О. А. Дослідження рівня готовності Українських експортерів працювати на ринках ЄС в процесі реформування національної системи технічного регулювання. *Sciences of Europe*. 2018. VOL 2, No 31. С. 25-31. (0.70 д.а.).
7. Пижик О. А. Україна-Євросоюз: імплементація європейської системи технічного регулювання, труднощі розвитку та нові виклики. *Тенденції розвитку маркетингу в умовах економічних трансформацій: Монографія*. за ред. проф. Р. В. Федоровича. Тернопіль: ФО-П Шпак В. Б., 2017. С. 165-172. (0.71 д.а.).

Опубліковані праці апробаційного характеру:

8. Пижик О. А. Технічне регулювання як фактор інтеграції та засіб виходу українського продукту на європейський ринок. *Україна в процесі імплементації угоди про асоціацію з ЄС: збірник тез доповідей Міжнародної Інтернет-конференції студентів та молодих вчених*. (м. Тернопіль, 23-24 квіт. 2015 р.) ТНЕУ, 2015. С. 32-33. (0.12 д.а.).
9. Пижик О. А. Забезпечення життєздатності системи технічного регулювання України через адаптування європейських «підходів». *Інноваційний розвиток: стратегічний погляд у майбутнє*: матеріали шостої всеукраїнської науково-практичної конференції пам'яті почесного професора ТНТУ імені Івана Пулюя, академіка НАН України М. Г. Чумаченка. (м. Тернопіль, 06 квіт. 2017 р.). Тернопіль: ТНТУ, 2017. С. 43–44. (0.14 д.а.).
10. Пижик О. А. Використання маркетингу як додаткового важеля для просування продукції на зовнішні ринки. *Маркетингові технології підприємств в сучасному науково-технічному середовищі*: Матеріали VII

Регіональної науково-практичної Інтернет-конференції молодих вчених та студентів. Тернопіль: ТНТУ, 2017. С. 38-89.(0.20 д.а.).

11. Пижик О. А. Гармонізація системи технічного регулювання України як основа внутрішньої економічної політики, та основа реалізації зовнішньої економічної політики. *Інновації: соціально-економічні та безпекові стратегії розвитку*: матеріали VII Всеукраїнської науково-практичної конференції пам'яті почесного професора ТНТУ імені Івана Пулюя, академіка НАН України МГ Чумаченка. (м. Тернопіль. 23 берез. 2018 р). Тернопіль: ТНТУ, 2018. С. 59-60. (0.10 д.а.).

12. Пижик О. А. Інкorporація європейської системи технічного регулювання як інструмент експортної експансії. *Економічна модель сучасності: завдання, виклики, перспективи*: Міжнародна науково-практична конференція. (м. Ніжин. 6-7 квіт. 2017 р.). Ніжин: ВП НУБіП, 2017. С. 287-289.(0.2 д.а.).

13. Пижик О. А. Формування державної політики щодо гармонізації системи технічного регулювання. *Економіка і менеджмент 2017: Перспективи інтеграції та інноваційного розвитку*: збірник наукових праць Міжнародної науково-практичної конференції. (м. Дніпро, 23–24 берез. 2017 р.). Дніпро. 2017. С 72-74.(0.12 д.а.).

Додаток С

Відомості про апробацію результатів дисертації

Назва конференції, конгресу, симпозиуму, семінару, школи	Місце проведення	Дата проведення (із зазначенням числа, місяця та року)	Форма участі
Міжнародна науково-практична інтернет-конференція студентів та молодих вчених. «Україна в процесі імплементації угоди про асоціацію з ЄС»	м. Тернопіль	23-24 квітня 2017 р.	заочна
Шоста всеукраїнська науково-практична конференція пам'яті почесного професора ТНТУ імені Івана Пулюя, академіка НАН України М. Г. Чумаченка «Інноваційний розвиток: стратегічний погляд у майбутнє»	м. Тернопіль	6 квітня 2018 р.	заочна
VII Регіональна науково-практична Інтернет-конференція молодих вчених та студентів. «Маркетингові технології підприємств в сучасному науково-технічному середовищі»	м. Тернопіль	8 квітня 2017р.	заочна
VII Всеукраїнська науково-практична конференція пам'яті почесного професора ТНТУ імені Івана Пулюя, академіка НАН України МГ Чумаченка «Інновації: соціально-економічні та безпекові стратегії розвитку»	м. Тернопіль	23 березня 2010 р.	заочна
: Міжнародна науково-практична конференція. «Економічна модель сучасності: завдання, виклики, перспективи»	м. Ніжин	6–7 квітня 2012 р.	заочна
Міжнародна науково-практична конференція. «Економіка і менеджмент 2017: Перспективи інтеграції та інноваційного розвитку»	м. Дніпро	23–24 березня 2013 р.	заочна

ТЕРНОПІЛЬСЬКА ТОРГОВО-ПРОМИСЛОВА ПАЛАТА
TERNOPIL CHAMBER OF COMMERCE AND INDUSTRY

Україна, 46001, м. Тернопіль, вул. Руська 40,
тел./факс +380 0352 25 56 18, 52 34 68, 2514 57,
25 54 25, факс (0352) 52 5613
E-mail: tcci@tcci.te.ua, Веб-Сайт: www.tcci.te.ua

Ukraine, 46001, Ternopil, st. Ruska 40,
phone/fax +380 0352 25 56 18, 52 34 68,
25 14 57, 25-54-25, fax (0352) 52-56-13
E-mail: tcci@tcci.te.ua, Web-Site: www.tcci.te.ua

Р/р 26006000020735 в АТ "Укресімбанк" м. Тернополя МФО 322313 код ЄДРПОУ 02944751

№ 277/01-11 від 05.10.2018

За місцем вимоги

ДОВІДКА

ПРО ВПРОВАДЖЕННЯ

результатів дисертаційного дослідження

Пижика Олександра Андрійовича

*на тему «Гармонізація системи технічного регулювання України в процесі
реалізації економічної політики євроінтеграції»*

Окремі положення, висновки та пропозиції, здійснені автором у дисертаційному дослідженні, є цінними з огляду на те, що сприятимуть подальшому посиленню лобювання інтересів українських товаровиробників на зовнішніх ринках.

Вважаємо, що автором в межах дисертаційного дослідження здійснено важливий аналіз щодо виявлення низки перешкод на шляху проникнення місцевих підприємств на зовнішні ринки. З огляду на це, Тернопільська торгово-промислова палата оптимізувати свою політику для кращого представлення інтересів підприємців та підприємства на внутрішньому і зарубіжному ринках.

Тернопільською торгово-промисловою палатою взято до впровадження запропоновану Пижигом Олександром Андрійовичем стратегію крос-секторальної співпраці у напрямі вдосконалення системи технічного регулювання, яка увійшла частиною проекту рекомендацій Тернопільської торгово-промислової палати щодо покращення регуляторного і бізнесового середовища в межах Тернопільської області на 2018-2020 роки.

Також на основі напрацювань автора Тернопільською торгово-промисловою палатою сформовано модель інфраструктури підтримки національних експортерів через обґрунтування створення центрів комплексного сприяння експортерам та інвесторам в межах Тернопільської області.

Президент Тернопільської
торгово-промислової палати

В. М. Писарик
В. М. Писарик

Товариство з обмеженою відповідальністю
«ОСП Корпорація ВАТРА»

46005, Україна, м. Тернопіль, вул. Микулинецька 46
тел.: +38 (0-352) 52-31-37, факс: +38 (0-352) 52-49-88, е-пошта: vatra@ukrpost.ua, http://vatra.ua

ООО «ОСП Корпорація ВАТРА» • 46005, Украина, г. Тернополь, ул. Микулинецкая 46
LLC OSP VATRA Corporation • 46, Mykulynetska Str., Ternopil, 46005, Ukraine

02.10.2018 р. № 175
На № _____ від _____

Спеціалізованій вченій раді
Д.58.082.01
Тернопільського національного
економічного університету

ДОВІДКА

про впровадження результатів дисертаційного дослідження

Пижика Олександра Андрійовича
на тему:

«Гармонізація системи технічного регулювання України в процесі реалізації економічної політики євроінтеграції»

Результати дисертаційного дослідження Пижика О. А. взято до впровадження ТОВ «ОСП Корпорація ВАТРА», зокрема, щодо стратегії просування товарів на європейському ринку.

Ефективною та корисною є запропонована автором стратегія кроссекторальної співпраці щодо вдосконалення системи технічного регулювання, одночасно націлена на покращення регуляторного і бізнес середовища на території Тернопільської області. Крім цього, в дослідженні зазначено лідируючу роль ТОВ «ОСП Корпорація ВАТРА» в моделі інфраструктури підтримки місцевих експортерів.

Автором у межах дисертаційного дослідження здійснено ґрунтовний аналіз із виявлення низки перешкод на шляху виходу місцевих підприємств на зовнішні ринки. З огляду на це, ТОВ «ОСП Корпорація ВАТРА» та інші підприємства використали пропозиції дисертаційного дослідження для ефективного представлення своїх інтересів на внутрішньому і зовнішніх ринках.

Генеральний директор

В.В.Щиренко

ТЕРНОПІЛЬСЬКА МІСЬКА РАДА
УПРАВЛІННЯ СТРАТЕГІЧНОГО РОЗВИТКУ МІСТА

03 10 2018 р.

№ 482/2

За місцем вимоги

Д О В І Д К А
про впровадження результатів дисертаційного дослідження
ПИЖИКА ОЛЕКСАНДРА АНДРІЙОВИЧА

Результати дослідження, викладені у дисертаційній роботі Пижика Олександра Андрійовича на тему «Гармонізація системи технічного регулювання України в процесі реалізації економічної політики євроінтеграції», було взято для підготування та проведення семінару для підприємців м. Тернополя на тему «Вихід українських підприємств на ринки ЄС та світу через Польщу», що відбувся 08 грудня 2016 року під патронатом управління стратегічного розвитку міста Тернопільської міської ради.

Автором здійснено доповідь із аналізом і оцінкою ключових проблем українських виробників при організації їх роботи на зарубіжних ринках. Крім цього, автором проведено дискусійну панель із місцевими підприємцями та товаровиробниками, учасниками семінару, щодо адаптації їхньої діяльності до вимог ринків ЄС у галузі технічного регулювання.

Висновки та пропозиції, напрацьовані у дисертаційному дослідженні, взято до впровадження Управління стратегічного розвитку міста Тернопільської міської ради.

Начальник управління

Ю.П. Дейнека

ТЕРНОПІЛЬСЬКА ОБЛАСНА ДЕРЖАВНА АДМІНІСТРАЦІЯ
УПРАВЛІННЯ МІЖНАРОДНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА
ТА ФАНДРАЙЗИНГУ

вул. М.Грушевського, 8, м. Тернопіль, 46021, тел./факс: (0352) 52-26-32, 52-08-65, 25-38-64
E-mail: internationalrelations.te@gmail.com Код згідно з ЄДРПОУ 40388526

03.10.2018 № 256-9/01-09

На № _____ від _____

ДОВІДКА

про впровадження

результатів дисертаційної роботи Пижика Олександра Андрійовича
«Гармонізація системи технічного регулювання України в процесі реалізації
економічної політики євроінтеграції»

Управлінням міжнародного співробітництва та фандрайзингу Тернопільської обласної державної адміністрації розглянуті та використані в роботі пропозиції викладача кафедри міжнародної економіки Тернопільського національного економічного університету Пижика Олександра Андрійовича, обґрунтовані у дисертаційному дослідженні на тему: «Гармонізація системи технічного регулювання України в процесі реалізації економічної політики євроінтеграції» і спрямовані на формування ефективної системи технічного регулювання.

При розробці проекту плану заходів з реалізацією у 2018-2020 роках стратегії розвитку Тернопільської області на період 2020 року використані пропозиції Пижика О. А. щодо забезпечення підвищення конкурентоспроможності підприємств на ринку ЄС на основі використання ефективної системи технічного регулювання.

До впровадження взято напрацювання автора щодо створення центру комплексного сприяння експортерам та інвесторам Тернопільської області.

Довідку видано для пред'явлення у спеціалізовану вчену раду Д. 58.082.01 Тернопільського національного економічного університету.

Начальник управління

О.Р. КАЧУРІВСЬКА

МІНЕКОНОМРОЗВИТКУ УКРАЇНИ

ДЕРЖАВНЕ ПІДПРИЄМСТВО
“ЛЬВІВСЬКИЙ НАУКОВО-ВИРОБНИЧИЙ
ЦЕНТР СТАНДАРТИЗАЦІЇ, МЕТРОЛОГІЇ ТА СЕРТИФІКАЦІЇ”
(ДП “Львівстандартметрологія”)

Вул. Князя Романа, 38, м. Львів, 79005, тел: (032)261-60-30, факс: (032)261-66-79, Код ЄДРПОУ 04725912

18.10.2018 № 11-09/1092

На № _____

За місцем вимоги

**ДОВІДКА
ПРО ВПРОВАДЖЕННЯ**

Результатів дисертаційного дослідження
Пижика Олександра Андрійовича
На тему:

«Гармонізація системи технічного регулювання України в процесі реалізації економічної політики євроінтеграції»

В дисертаційній роботі здійснено глибоке вивчення напрямів гармонізації системи технічного регулювання України до стандартів ЄС. Простежено зобов'язання України щодо гармонізації горизонтального та галузевого законодавства, у роботі міжнародних та європейських організацій стосовно реформування системи технічного регулювання. Автором відображено значну активність законотворчого процесу у галузі технічного регулювання та виявлено недоліки у формуванні інфраструктури якості.

Окремі висновки та результати, відображені у дисертаційній роботі, мають безпосередній вплив на посилення позицій національних товаровиробників та провайдерів послуг на європейському ринку через підвищення стандартів виробництва, метрології, логістики, сервісу тощо. Найбільшим доробком автора варто вважати сформовану концепцію крос-секторальної стратегії взаємодії у контексті вдосконалення системи технічного регулювання між державою в особі уповноважених органів, суб'єктами господарської діяльності та органами місцевого самоврядування, інститутами технічної підтримки ЄС.

Перший заст. генерального директора
ДП «Львівстандартметрологія» _____

Д.І. Мартюкова

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ**

вул. Львівська, 11, м. Тернопіль, 46020; тел./факс +380 (352) 475051;
www.tneu.edu.ua; rektor@tneu.edu.ua; код ЄДРПОУ 33680120

№ _____

« _____ » _____ 20__ р.

На № _____

ЗАТВЕРДЖЕНО

Перший проректор

Тернопільського національного
економічного університету

к. ф.-м. н., доцент

М.І. Шинкарик

**про впровадження результатів дисертаційного дослідження
викладача кафедри міжнародної економіки
Тернопільського національного економічного університету
Пижика Олександра Андрійовича.**

Результати дисертаційного дослідження Пижика Олександра Андрійовича на тему: «Гармонізація системи технічного регулювання України в процесі реалізації економічної політики євроінтеграції» на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук впроваджені у навчальний процес при викладанні ряду дисциплін кафедри міжнародної економіки, а зокрема: «Міжнародна економіка», «Міжнародна економічна діяльність України», «Нетарифні інструменти регулювання зовнішньоекономічної діяльності».

Довідка видана для пред'явлення у спеціалізовану вчену раду Д 58 082.01 Тернопільського національного економічного університету.

Директор
ННІ МЕН ім. Б.Гаврилишина

І. О. Іващук

ТНЕУ

№ 126-34/2191 від 23.11.2018

